

Wysłuchanie publiczne w sprawie wprowadzanego przedmiotu Edukacja Obywatelska. Podsumowanie

5 lipca 2024 r.

Autorka podsumowania:

Magdalena Tędziągolska

Wydawca:

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa

tel. (22) 241 71 00; www.ibe.edu.pl

Copyright© Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2024

Egzemplarz bezpłatny

Spis treści

1. INFORMACJE O PROCESIE WYSŁUCHANIA	3
2. ZAPIS WYSTĄPIEŃ ZE SPOTKANIA ONLINE	4
2.1. OTWARCIE WYSŁUCHANIA	5
URSZULA SZULC, KIEROWNIK ZESPOŁU KOMUNIKACJI I PROMOCJI, INSTYTUT BADAŃ EDUKACYJNYCH	5
MACIEJ JAKUBOWSKI, DYREKTOR INSTYTUTU BADAŃ EDUKACYJNYCH	6
KATARZYNA LUBNAUER, SEKRETARZ STANU MEN	6
2.2. WPROWADZENIE	8
JĘDRZEJ WITKOWSKI, PRZEWODNICZĄCY ZESPOŁU EKSPERCKIEGO DO PRAC NAD PRZYGOTOWANIEM PROJEKTU PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO NOWEGO PRZEDMIOTU - EDUKACJA OBYWATELSKA	8
MAGDALENA TĘDZIAGOLSKA, MODERATORKA WYSŁUCHANIA	9
2.3. ZAPIS WYSTĄPIEŃ	11
MATEUSZ WOJCIESZAK, FUNDACJA POLE DIALOGU	11
EWA SNOPEK, BIURO RZECZNIKA PRAW DZIECKA	13
DOMINIKA BULSKA, STOWARZYSZENIE OTWARTA RZECZPOSPOLITA	15
ANNA KULMA, KRAKOWSKIE STOWARZYSZENIE MÓWCÓW	16
JANUSZ RATECKI, CENTRUM EDUKACJI GLOBALNEJ W ŁOMŻY	18
JOANNA MATERA, FUNDACJA NOWEJ WSPÓLNOTY	19
MARCIN JÓZEFACIUK, POSEŁ NA SEJM RP	21
MARIUSZ ŁAWNIAK, FUNDACJA INSTYTUT SPRAW OBYWATELSKICH	22
JAKUB CZAJKA, FUNDACJA PROJEKTY EDUKACYJNE	23
IGA KAMOCKA, POLSKA FUNDACJA IM. ROBERTA SCHUMANA	25
MARTA KAPICA, FUNDACJA INSTYTUT CYFROWEGO OBYWATELSTWA	26
DOROTA OBIDNIAK, ZWIĄZEK NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO	27
MORGAN JANOWICZ, GREEN REV INSTITUTE	29
JACEK MICHAŁOWSKI, OBYWATELSKA INICJATYWA 35. ROK WOLNOŚCI	30
MARCIN BRUSZEWSKI, FUNDACJA ZWOLNIENI Z TEORII	31
DAMIAN JAWOREK, WARSZAWSKI RZECZNIK PRAW UCZNIOWSKICH, PEŁNOMOCNIK PREZYDENTA M.ST. WARSZAWY DS. PRAW UCZNIOWSKICH	32
ALICJA PACEWICZ, SIEĆ S.O.S. DLA EDUKACJI, FUNDACJA SZKOŁA Z KLASĄ	34
AGNIESZKA TOMASIK, KURATORIUM OŚWIATY, GDAŃSKIE LEKCJE OBYWATELSKIE	35
RADOŚLAW UTNIK, NIEZALEŻNY ZWIĄZEK ZAWODOWY OŚWIATA POLSKA	37
MARIANNA KŁOSIŃSKA, FEDERACJA SZKÓŁ DEMOKRATYCZNYCH W POLSCE	39
EWA MODRZEJEWSKA, UNIwersytet WARSZAWSKI	40

ZOFIA GRUDZIŃSKA, RUCH SPOŁECZNY OBYWATELE DLA EDUKACJI	42
MARZENA DOBNER, NARODOWE ODRODZENIE POLSKI	43
MARIA JARASZEK, INSTYTUT SPRAW OBYWATELSKICH	45
JOANNA JARMUŻEK, ZAKŁAD POLITYKI OŚWIATOWEJ I EDUKACJI OBYWATELSKIEJ, WYDZIAŁ STUDIÓW EDUKACYJNYCH UAM	46
ZYGMUNT KORZENIEWSKI, NAUCZYCIEL	48
ANNA SKIENDZIEL, NAUCZYCIELKA	49
ANETA RADZIK, NAUCZYCIELKA	50
GRZEGORZ BYSZEWSKI, NAUCZYCIEL	52
PIOTR SIENKIEWICZ, NAUCZYCIEL	53
MAŁGORZATA MAŁCZYK, NAUCZYCIELKA	55
WIESŁAWA KRAWCZYŃSKA-RYBACKA, NAUCZYCIELKA	56
AGNIESZKA JACZYŃSKA, NAUCZYCIELKA	57
BARTOSZ BEDNARSKI, UCZEŃ	59
JAKUB HOSANIAK, UCZEŃ	60
TOMASZ WNĘK, UCZEŃ	62
ŁUKASZ KORZENIOWSKI	63
ADAM CHMIELEWSKI	64
JULIA SAWKA	65
DANUTA SAMEK	67
ALINA CZYŻEWSKA	68
GRAŻYNA STĘPNIIEWSKA, NAUCZYCIELKA	70
SZYMON ŻUGAJ	72
RADOSŁAW UTNIK, NIEZALEŻNY ZWIĄZEK ZAWODOWY OŚWIATA POLSKA	74
ZOFIA GRUDZIŃSKA, RUCH SPOŁECZNY OBYWATELE DLA EDUKACJI	75
ALICJA PACEWICZ, SIEĆ S.O.S. DLA EDUKACJI, FUNDACJA SZKOŁA Z KLASĄ	76
AGNIESZKA TOMASIŁ, KURATORIUM OŚWIATY I GDAŃSKIE LEKCJE OBYWATELSKIE	76
DOROTA OBIDNIAK, ZWIĄZEK NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO	78
ANNA KULMA, KRAKOWSKIE STOWARZYSZENIE MÓWCÓW	78
WIESŁAWA KRAWCZYŃSKA-RYBACKA, NAUCZYCIELKA	80
DANUTA SAMEK,	81
ALINA CZYŻEWSKA	82
KLAUDIA ROGOWICZ	83
3. KOMENTARZE/UWAGI ZGŁOSZONE PRZEZ FORMULARZ ONLINE	86

1. Informacje o procesie wysłuchania

Wysłuchanie publiczne zostało zainicjowane z uwagi na charakter przedmiotu edukacja obywatelska, który od roku szkolnego 2025/2026 będzie prowadzony w klasach 2. szkół ponadpodstawowych (2 godziny w tygodniu w liceach ogólnokształcących i technikach oraz 1 godzina w szkołach branżowych).

Organizatorami spotkania były: Instytut Badań Edukacyjnych i Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Wysłuchanie odbywało się w dwóch formach. Propozycje i uwagi były zbierane:

- Poprzez formularz online dostępny od 6 do 21 czerwca 2024 pod adresem bit.ly/PropozycjeEdukacjaObywatelska
- W trakcie spotkania online 20 czerwca w godz. 09:00 –13:00 na platformie ZOOM.

Intencją organizatorów było zebranie od obywaterek i obywateli opinii na temat społecznych oczekiwań dotyczących charakteru przedmiotu Edukacja obywatelska.

Regulamin wysłuchania dostępny jest pod adresem:

[https://ibe.edu.pl/images/aktualnosci/Regulamin Wysłuchania Publicznego Edukacja Obywatelska 20.06.2024.docx.pdf](https://ibe.edu.pl/images/aktualnosci/Regulamin_Wysluchania_Publicznego_Edukacja_Obywatelska_20.06.2024.docx.pdf)

Wysłuchanie było przygotowane przez Urszulę Szulc z Instytutu Badań Edukacyjnych, a moderowane przez Magdalenę Tędziagolską.

¹ Spotkanie było zaplanowane w godzinach 9-13, ostatecznie zakończyło się ok. godz 12:40 po zabraniu głosu przez wszystkie osoby uczestniczące.

Do aktywnego udziału zgłosiło się 65 osób. Ostatecznie 44 osoby stawily się na wysluchanie online i zabraly głos.

Wysluchanie bylo transmitowane na kanale YouTube: [YOUTUBE IBE](#)

Transmisje na YouTube obejrzaly 254 osoby.

Przez formularz uwagi zglosily 132 osoby.

Wiecej informacji o procesie mozna znalezc na stronie:

<https://ibe.edu.pl/pl/aktualnosci/2415-wysluchanie-publiczne-w-sprawie-edukacji-obywatelskiej-2>

Niniejszy dokument zawiera zapis wszystkich wystapien w trakcie spotkania online oraz opinie zgloszone poprzez formularz online.

2. Zapis wystapien ze spotkania online

W tym rozdziale znajduje sie pelna transkrypcja przebiegu wysluchania². Zapis ma charakter rzeczywisty, nie byl poddawany korekcie stylistycznej i merytorycznej. Wystapienia sa przedstawione w kolejnosci zgodnej z kolejnoscia zabierania glosu. Zgodnie z regulaminem, ze wzgledu na niewyczerpanie czasu spotkania, po pierwszej rundzie, moderatorka zaprosila chetne osoby do uzupehlenia swoich wystapien w dodatkowej turze.

² Źródło: <https://www.youtube.com/live/tT328xmzlk> [dostęp 4.07.2024]

2.1. Otwarcie wysłuchania

Urszula Szulc, kierownik Zespołu Komunikacji i Promocji, Instytut Badań Edukacyjnych

Urszula Szulc, Instytut Badań Edukacyjnych: Szanowni państwo rozpoczynamy ważne wydarzenie. Poznamy dzisiaj opinie i uwagi w sprawie nowego przedmiotu wprowadzonego w szkołach ponadpodstawowych. Przedmiot edukacja obywatelska. Nazywam się Urszula Szulc i jestem kierownikiem zespołu komunikacji i promocji w Instytucie Badań Edukacyjnych i miałam zaszczyt koordynować działania w celu przeprowadzenia wysłuchania publicznego. A przebiegało ono dwutorowo. Po pierwsze, mogli państwo wziąć udział w wysłuchaniu w formie zgłoszenia swoich uwag poprzez formularz zgłoszeniowy. Ten formularz jest na stronie www.ibe.edu.pl jest również na stronie men.gov.pl i w każdej chwili mogą Państwo, jeszcze do jutra do godziny 24 zgłosić swoje opinie. Druga ścieżka to uczestnictwo w dzisiejszym wysłuchaniu i zgłoszenie osobiste, bezpośrednie wygłoszenie swoich opinii. I w związku z tym chciałabym powitać dzisiaj wszystkie osoby, które zgromadziły się na naszej platformie webinarowej i będą zabierały osobiście głos i wszystkie osoby, które śledzą naszą transmisję na kanale YouTube, na kanale Instytutu Badań Edukacyjnych. Co jest ważne i wydaje mi się, że mimo wszystko zrobię tą dygresję: jeżeli ktoś z Państwa zgłosił się do uczestnictwa w tym wysłuchaniu i nie jest z nami na platformie webinarowej to bardzo proszę, żeby Państwo przejrzyli swoją skrzynkę mailową. Wczoraj dostali Państwo maila ze skrzynki u.szulc@ibe.edu.pl i tam są wszelkie instrukcje tudzież link do platformy webinarowej. Także proszę ewentualnie szybko o nadrobienie tych zaległości. Gromadzimy się tutaj i za chwilę przejdziemy do zasadniczego wysłuchania, natomiast zachęcałabym jeszcze wcześniej do spojrzenia szerszego na to wysłuchanie, na spojrzenie w jakim celu w ogóle je realizujemy. I w tym celu chciałabym oddać głos organizatorom dzisiejszego wysłuchania. Organizatorem jest Instytut Badań Edukacyjnych i Ministerstwo Edukacji Narodowej. Oddaję głos dyrektorowi Instytutu Badań Edukacyjnych jako organizatorowi dzisiejszego wydarzenia, panu Maciejowi Jakubowskiemu.

Maciej Jakubowski, dyrektor Instytutu Badań Edukacyjnych

Szanowni Państwo, bardzo cieszę się, że dołączyli państwo do nas dzisiaj na tym wysłuchaniu publicznym, które jest organizowane przez Instytut Badań Edukacyjnych. Żeby naradzić się razem z Ministerstwem Edukacji Narodowej zebrać te głosy przekazać je decydentom, żeby stworzyć nowy przedmiot, który będzie odpowiadał potrzebom naszych czasów. Mamy olbrzymie wyzwania przed którymi stoimy. Wiele osób mówi, że demokracja jest w zagrożeniu, widzimy też przemiany globalne, przemiany technologiczne, które będą dotyczyć młodych ludzi i kolejne pokolenia, wyzwania migracji, wyzwania zmian klimatycznych. Na to wszystko musimy wspólnie odpowiedzieć. I mamy nadzieję, że dzięki państwa głosowi będziemy mogli razem opracować podstawy nowego przedmiotu, który będzie odpowiadał tym wyzwaniom; którego absolwenci będą z tymi wyzwaniami radzili sobie bardzo dobrze. Mamy nadzieję, że w tym procesie Instytut Badań Edukacyjnych będzie mógł Państwa wesprzeć danymi, badaniami, też doświadczeniami z innych krajów. To chcemy robić, żeby ta dyskusja była oparta o racjonalne podstawy, ale oczywiście niezwykle ważne są Państwa opinie, Państwa głos. Postaramy się wszystkie te głosy zebrać i podsumować je tak, żeby każdy z nich trafił do Ministerstwa Edukacji Narodowej. Nie zabieram więcej czasu, bo najważniejsze, tak jak powiedziałem, jest Państwa głos. Chciałem jeszcze przekazać głos pani Ministrze Katarzynie Lubnauer, która przedstawi też jak ten proces widzi Ministerstwo Edukacji Narodowej. Bardzo proszę.

Katarzyna Lubnauer, sekretarz stanu MEN

Witam Państwa, jest mi bardzo miło, że mogę zabrać głos na tym rozpoczynającym się wysłuchaniu publicznym. I chciałam powiedzieć jedną rzecz, że ta edukacja obywatelska która zastąpi HiT będzie to przedmiot, który będzie w drugiej klasie w wymiarze dwóch godzin tygodniowo, ma być przedmiotem, który ma realnie dotyczyć kwestii związanych z odpowiedzią na pytanie Co to znaczy być obywatelem? Każdy z nas jest obywatelem pewnej mniejszej, większej społeczności. Uczeń jest obywatelem szkoły, jest obywatelem swojego samorządu, swojej gminy, powiatu, województwa. Jest również obywatelem państwa. Mamy takie czasy, w których bycie obywatelem jest dużą odpowiedzialnością.

Jesteśmy zalewani fake newsami, mamy poczucie, że wpływają na nas różne siły. Tuż za naszą granicą toczy się wojna, mamy sytuację, w której można powiedzieć o wojnie hybrydowej na granicy polsko-białoruskiej. W związku z tym, patriotyzm, ale również taka postawa obywatelska, świadomość praw i obowiązków jest bardzo ważnym elementem edukacji. Dodam jeszcze, że jeżeli spojrzymy na to, to jesteśmy również obywatelami większej społeczności, jaką jest Unia Europejska. Prawa Unii Europejskiej mają na nas bezpośredni wpływ. Kwestie związane chociażby z prawami klienta, ale również kwestia bezpieczeństwa. To wszystko zależy od naszej przynależności do Unii Europejskiej. I wreszcie jesteśmy obywatelami świata. Przecież to, co się dzieje na świecie wpływa na nas bezpośrednio. Zarówno konflikty, które wywołują ruchy migracyjne, jak i również kwestie klimatyczne ciągle widzimy tragedie suszy czy tragedie ekstremalnych zjawisk przyrodniczych, to wszystko powoduje, że nie jesteśmy gdzieś, poza tym, co się dzieje na świecie. Edukacja obywatelska ma być przedmiotem, który jest też jaskółką zmian. W roku 2026 chcemy od 1 września wprowadzić nowe podstawy programowe, nowe ramowe plany nauczania. Po prostu nową szkołę. I przedmiot edukacja obywatelska, który pojawia się rok wcześniej razem z edukacją zdrowotną, to jest pierwszy przedmiot, który ma już pójść według nowego systemu, według nowego nowej kształtu podstawy programowej, według stawiania na nowe zasady. Że nie tylko wiedza, ale również umiejętności, kompetencje są bardzo ważnym elementem zadań szkoły. W związku z tym mamy bardzo duże oczekiwania związane z edukacją obywatelską. Stąd bardzo liczę zarówno na zespół ekspertów, który przygotowuje podstawy programowe, ale przede wszystkim liczę też na głos Państwa. Szeroko otwieramy się na konsultacje społeczne, chcemy wysłuchać, jakie mają Państwo pomysły, jakie zagadnienia powinny się pojawić w ramach edukacji obywatelskiej. Bo słyszymy o bardzo wielu zagadnieniach. Od kwestii komunikacyjnych i prawa drogowego, po kwestie praw konsumentów, poprzez oczywistą wiedzę na temat Konstytucji Polskiej, ale przede wszystkim proszę Państwa, my chcemy, żeby młodzi ludzie uczyli się przez praktyczne działania, przez działania które polegają na projektach społecznych; przez działania, które pokazują, że bycie obywatelem to jest bycie obywatelem zaangażowanym. Bo pamiętamy Mariana Turskiego, który powiedział, że 11 przykazanie „nie bądź obojętny”. I chyba ważne jest żebyśmy wychowali też obywatela, który nigdy nie jest obojętny, jeżeli komuś dzieje się krzywda, kiedy trzeba się zaangażować.

Życzę owocnych obrad, owocnego wysłuchania, dlatego że chcemy wypracować jak najlepszą edukację obywatelską. Proszę Państwa, jak powiedział Marian Turski, nie bądźmy obojętni.

Urszula Szulc: Zapraszam teraz, już się pojawił, pana Jędrzeja Witkowskiego, który jest przewodniczącym zespołu eksperckiego do prac nad przygotowaniem projektu podstawy programowej kształcenia ogólnego nowego przedmiotu edukacja obywatelska.

2.2. Wprowadzenie

Jędrzej Witkowski, przewodniczący zespołu eksperckiego do prac nad przygotowaniem projektu podstawy programowej kształcenia ogólnego nowego przedmiotu - edukacja obywatelska

Jędrzej Witkowski: Dzień dobry, witam Państwa bardzo serdecznie, mam przyjemność zabrać głos w imieniu ośmioosobowego zespołu, który został powołany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej do przygotowania podstawy programowej. W składzie naszego zespołu są przede wszystkim nauczyciele, nauczycielka, ale też akademicy praktyczki, praktycy, reprezentanci organizacji pozarządowych. Więc mamy takie szerokie spektrum perspektyw, opinii już wewnątrz tego zespołu. Ale to nam nie wystarczy. Bardzo nam zależy na tym, żeby zaproponować resortowi edukacji przedmiot o praktycznym obywatelskim charakterze i chcielibyśmy tę obywatelskość także praktykować w samym procesie pracy nad podstawą i stąd to wysłuchanie stąd te konsultacje. Dzisiaj się spotykamy głównie po to, żeby Państwa wysłuchać. Naszą intencją nie jest tutaj przedstawianie jakichś wstępnych naszych pomysłów, ale chcemy się podzielić z Państwem pytaniami, które sobie zadajemy. Przede wszystkim, jak zapewnić praktyczny charakter tego przedmiotu? Po drugie, jak wykorzystać w tym przedmiocie dobre doświadczenia nauczania wiedzy o społeczeństwie, nauczania historii i teraźniejszości, nauczania wcześniej tego przedmiotu Historia i społeczeństwo? Jak zapewnić elastyczność nauczycielom tego przedmiotu? Szczególnie biorąc pod uwagę dynamikę taką tego obszaru, bo on się najszybciej chyba zmienia ze wszystkich. Jakie treści uwzględnić? Jakie umiejętności młodzi ludzie powinni zdobywać? I w końcu, jakimi

metodami powinniśmy tego przedmiotu nauczać? To są pytania, z którymi się mierzymy, razem z takim chyba najważniejszym, najtrudniejszym, horyzontalnym pytaniem, jak uniknąć przeładowania tej podstawy programowej? Bo pomysłów na to, o czym młodzi ludzie powinni się na tym przedmiocie uczyć jest bardzo wiele, znacznie więcej niż czasu, który na ten przedmiot przeznaczamy. Więc to pytanie także sobie zadajemy jako zespół Co zrobić, żeby nie przeładować tej podstawy, którą teraz tworzymy? Zachęcam też do tego, żebyście Państwo spróbowali może odpowiedzieć na część albo na wybrane z tych pytań w swoich wypowiedziach. Będziemy sobie z pozostałymi członkami i członkiniami zespołu szczegółowo notowali. Będzie też podsumowanie, o czym zapewne za chwilę powie prowadząca. Jeszcze jedno takie zastrzeżenie na koniec, my jako zespół mamy jasność, że przedmiot edukacja obywatelska nie wyczerpuje potrzeby szeroko rozumianej edukacji obywatelskiej w polskiej szkole. Będziemy mieli to na uwadze, że tymi dwoma godzinami, jak pani minister mówiła, prowadzonymi w klasie drugiej. nie wyczerpujemy całej potrzeby wsparcia dla rozwoju postaw obywatelskich w szkole. Także nie zapominamy o tym, dzisiaj jak rozumiem skupiamy się bardziej na tym przedmiocie i przede wszystkim na te uwagi z państwa strony czekamy. Dziękuję bardzo i zamieniam się w słuch.

Urszula Szulc Szanowni państwo możemy zatem uznać, że przechodzimy do tej części już zasadniczej tego wysłuchania. Kwestie organizacyjne, jak powinien przebiegać dalszy ciąg tego wydarzenia przedstawi Magdalena Tędziągolska, moderatorka tego wysłuchania. Niniejszym oddaję głos, dalszą część poprowadzi już pani Magdalena.

Magdalena Tędziągolska, moderatorka wysłuchania

Magdalena Tędziągolska: Dziękuję bardzo. Serdecznie witam wszystkich państwa na dzisiejszym wysłuchaniu. Mam przyjemność prowadzić, moderować to dzisiejsze spotkanie w tej właśnie zasadniczej części. Witam wszystkich, i osoby, które zgłosiły się dzisiaj do zabrania głosu, ale też osoby które oglądają nas poprzez platformę YouTube. Kilka ważnych informacji. Pierwsza, taka może ogólna, ale słuchanie publiczne to jest taka przestrzeń do spotkania i wysłuchania się, do tego, żeby poznać różne punkty widzenia. I jesteśmy tu po to, nie żeby się spierać, nie żeby dyskutować, tylko żeby właśnie się wysłuchać i żeby te nasze

głosy, Państwa głosy trafiły do decydentów. Za chwilę wystąpią osoby, które zgłosiły swój aktywny udział w wysłuchaniu i będą zabierały głos. Będą zabierały głos w następującej kolejności najpierw zaprosimy przedstawicieli i przedstawicielki instytucji publicznych i organizacji społecznych W następnej kolejności zaprosimy nauczycieli i nauczycielki, potem uczniów i uczennice. I na koniec osoby, które będą wypowiadały się jako osoby prywatne. Dążyliśmy do tego, aby wszystkie osoby, które zgłosiły chęć wypowiedzi miały taką możliwość. I to się udało. Natomiast, żeby teraz sprawnie i owocnie przebiegło to wysłuchanie, przypomnę o kilku ważnych zasadach. Po pierwsze, kolejność zabierania głosu w ramach każdej z grup została wylosowana i każda osoba przedstawiająca swoją opinię będzie miała dokładnie trzy minuty na swoje wystąpienie. Z tymi trzema minutami wiąże się prawo i obowiązek. Prawo do tego, że można mówić krócej Jeśli jest taka chęć można z tego skorzystać. Natomiast obowiązek, pewnego rodzaju obowiązek i zachęta do tego, żeby nie mówić dłużej niż 3 minuty. I to jest ważne, bo wartością tego procesu jest równość przestrzeni do wypowiedzi. Zatem, żeby tak się wydarzyło te 3 minuty będą państwo widzieli na ekranie. W prawym górnym rogu ekranu zegar, który będzie odliczał czas wystąpienia. Bardzo proszę zwracać na niego uwagę, pilnować tych trzech minut. Ja tak czy inaczej 10 sekund przed końcem tych 3 minut pojawię się, włączę kamerę, to będzie też taki subtelny sygnał do tego, że czas się kończy. No i w sytuacji, kiedy ten czas zostanie przekroczony będę podejmowała kolejne - i daję sobie prawo do tego, żeby podejmować kolejne - kroki, żeby jak najbardziej w tych trzech minutach się mieścić. Druga ważna sprawa: odnosimy się w wypowiedziach, odnoszą się Państwo do tematu dzisiejszego spotkania, jakim jest wprowadzenie przedmiotu edukacja obywatelska. To jest bardzo ważne, żeby te wypowiedzi były konkretne i odnosiły się do meritum. I trzecia ważna sprawa: ten proces, ważne jest, żeby był transparentny Dlatego bardzo prosimy, żeby pamiętać o włączeniu kamery, żeby pamiętały o włączeniu kamery osoby które będą w danym momencie zabierały głos. Jeśli z jakiegoś powodu, bo może się tak wydarzyć, jesteśmy na zoomie w wirtualnej przestrzeni, która ma swoje różne też ograniczenia. Jeżeli z jakiegoś powodu osoba, która akurat jest w kolejce do zabrania głosu czy nie pojawi się czy będzie miała jakieś problemy techniczne, taka osoba zostanie zapisana na końcu listy. I w momencie, kiedy przejdziemy pierwszą turę całą wszystkich wypowiedzi będzie miała okazję zabrać głos. Ja będę tego pilnowała. Z takich

technicznych jeszcze rzeczy ważnych, ja będę ja będę zapowiadała osobę, prosiła osobę, która w danym momencie zabierze głos. Wtedy może ta osoba włączyć już mikrofon i mieć chwilę wcześniej włączoną kamerę. Zapowiem też osobę, która będzie następna w kolejności, po to, żeby też mogła się przygotować do wystąpienia. Osoby, które są teraz w grupie uczestników spotkania i uczestniczek i będą państwo zabierali za chwilę głos. Dostaną państwo taki komunikat na zoomie: „prowadzący chce awansować cię na panelistę” I to oznacza, że właśnie w tym momencie mogą Państwo wejść już do grona panelistów, co oznacza, że za chwilę będą państwo za chwilę występować. Więc trzeba wtedy kliknąć „dołącz jako panelista” i to umożliwi już zabranie za chwilę głosu. I na koniec jeszcze ważna rzecz: mamy takie ramy czasowe: to spotkanie skończy się nie później niż o godzinie 13:00. Jeżeli będzie taka przestrzeń i uda się po tej turze zaplanowanej, będzie jeszcze czas, będziemy mogli zrobić sobie dodatkową rundę i będzie dodatkowy czas, żeby, kto będzie miał z państwa ochotę na czy potrzebę uzupełnienia swoich wypowiedzi będzie taka możliwość. Jeśli czas na to pozwoli. O tym poinformujemy później, sytuacja może być dynamiczna. Na koniec całe wystąpienie, zapis tego wystąpienia zostanie upubliczniony w podsumowaniu, które do 5 lipca zostanie prezentowane na stronach IBE oraz też w różnych środkach masowego przekazu. Będzie to zapis wszystkich wystąpień oraz głosy które zostały zgłoszone przez formularz online. To tyle z mojej strony.

2.3. Zapis wystąpień

Magdalena Tędziagolska: Możemy przystąpić do wysłuchiwanie głosów i jako pierwszą osobę zaproszę pana Mateusza Wojcieszaka z Fundacji Pole Dialogu, a o przygotowanie się poproszę panią Ewę Snopek z biura Rzecznika Praw Dziecka.

Mateusz Wojcieszak, Fundacja Pole Dialogu

Dzień dobry Państwu, sprawdzam czy jestem dobrze słyszalny. Mam nadzieję, że tak. Dzień dobry, Mateusz Wojcieszak z Fundacji Pole Dialogu. Reprezentuję również Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych. Jestem fanem losowania, więc jest mi bardzo

przyjemnie być wylosowanym w pierwszej kolejności. To zawsze to zawsze wielki zaszczyt. Chciałbym w tym wysłuchaniu poruszyć dwa takie główne obszary ważne z perspektywy dwóch organizacji, które reprezentuję. Bo jeśli chodzi o zakres wiedzy, czyli to pytanie które pojawiło się w naborze do wysłuchania obywatelskiego czyli zakres wiedzy, dla mnie bardzo ważne jest, aby w przyszłej podstawie programowej, w materiałach tworzących przedmiot edukacji obywatelskiej zawrzeć informacje, wiedzę o istniejących narzędziach partycypacji. Tych narzędziach partycypacji, które są obecne w samorządzie terytorialnym. Ale też na poziomie kraju. Wiemy, jako realizatorzy konsultacji społecznych, paneli obywatelskich wspierających budżet obywatelski, wiemy jak mało młodych osób korzysta z tych narzędzi, jak mało osób wie o tych narzędziach. Wydaje nam się, że to bardzo ważne, aby ten nowy przedmiot też wprowadzał w świat bycia aktywnym obywatelem, obywatelką swojej gminy powiatu, województwa czy kraju właśnie nie tylko na poziomie wyborów raz na cztery czy raz na 5 lat, ale również na poziomie narzędzi partycypacji. Takich jak inicjatywa lokalna, budżet obywatelski, panele obywatelskie czy inne narzędzia deliberatywne. Więc to jest jakby jeden zakres wiedzy, który jest połączony również z taką potrzebą mówienia o tym jak samorząd i państwo funkcjonuje, czyli z taką nowoczesną edukacją samorządową która jest niezbędna do tego, żeby obywatel mógł zaangażować się w narzędzia partycypacji. I drugi obszar wiedzy, o którym chciałbym powiedzieć to jest wiedza o organizacjach pozarządowych. Bo jak pomyślimy sobie o drabinie partycypacji i o partycypacji w takim rozumieniu: obywatel – władza, to gdzieś na szczycie tego wszystkiego jest samoorganizowanie się, czyli zaangażowanie się w ruchy stowarzyszeniowe, założenie własnej fundacji czy grupy nieformalnej. Wydaje mi się, że obecne, istniejące przedmioty, jak HiT czy wcześniej wiedza o społeczeństwie niewystarczająco wprowadzały młode osoby do świata organizacji pozarządowej, że jest to dla nich szansa na przyszłą pracę czy aktywność w swoim obszarze zainteresowań, swojej miejscowości. Więc ten drugi obszar to wiedza o organizacjach pozarządowych. Tu szczególnie polecam materiały zgromadzone po projektach Pozarządownik Szkolny czy Włącz Szkołę, które też realizowaliśmy jako Pole Dialogu i Centrum Edukacji Obywatelskiej. Dla mnie też ważne jest, żeby w tym przedmiocie edukacja obywatelska pojawiło się narzędzie wspieranie narzędzia szkolnego budżetu obywatelskiego, czyli narzędzia, które pokazuje w praktyce mechanizm budżetu

obywatelskiego. Wiele w Polsce miast, jak Lublin, Kraków, Warszawa, Poznań, Łódź już wprowadzają miejskie szkolne budżety obywatelskie, czyli zachęcają wszystkie szkoły do wprowadzenia tego narzędzia. Wydaje mi się, że obok wyborów do władz samorządu uczniowskiego mogłaby być to w szkole druga szansa na demokratyczne głosowanie właśnie, jakim jest szkolny budżet obywatelski. Dobrze, jeśli to narzędzie byłoby też wspierane przez podstawę programową edukacji obywatelskiej. Dziękuję.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo serdecznie dziękuję i zapraszamy Teraz panią Ewę Snopek z Biura Rzecznika Praw Dziecka. A o przygotowanie się poproszę panią Dominikę Bulską ze Stowarzyszenia Otwarta Rzeczpospolita.

Ewa Snopek, Biuro Rzecznika Praw Dziecka

Ewa Snopek: Bardzo dziękuję w imieniu Rzeczniczki Praw Dziecka za zaproszenie do udziału w dzisiejszym wysłuchaniu. Edukacja obywatelska jest procesem, procesem, który kształtuje postawy, wartości, umiejętności. Jest zatem niezbędna w każdej szkole. Pokładam też nadzieję, że dzisiejsze spotkanie tak wielu zaangażowanych osób z różnych środowisk pozwoli na sformułowanie wniosków, które będą miały istotny wpływ na kształt podstawy programowej tego nowego przedmiotu. Edukacja obywatelska powinna być dostosowana do potrzeb uczniów i odpowiadać też na dzisiejsze wyzwania, ponieważ społeczeństwo i świat wciąż się zmieniają, a uczniowie muszą być po prostu przygotowani do życia w tym świecie. Młody człowiek, wkraczając w dorosłe życie powinien wiedzieć i wiedzę tę... czy mnie słyszać?

Magdalena Tędziągolska: Tak, słyszać panią dobrze.

Ewa Snopek: Dobrze. Młody człowiek wkraczając w dorosłe życie powinien wiedzieć i Wiedzę tę móc wykorzystać zarówno w sprawach swoich osobistych jak i też aktywnie uczestnicząc w życiu społecznym. I przechodząc tak do meritum w naszej opinii najistotniejszymi treściami, które powinna zawierać podstawa programowa edukacji Obywatelskiej to między innymi takie treści jak Wolności praw i obowiązków człowieka i obywatela określone w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i karcie Praw

Podstawowych ze szczególnym oczywiście uwzględnieniem kontekstu praw dzieci i praw uczniów. Treści podstawy programowej nie mogą także pomijać takich zagadnień, jak prawa i obowiązki dzieci wynikające, prawa i obowiązki dzieci oraz rodziców wynikające z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Kolejne treści warte uwzględnienia to także instytucje prawa cywilnego istotne z punktu dzieci i młodzieży, takie na przykład jak zdolność prawna, zdolność do czynności prawnych, ograniczona zdolność do czynności prawnych, tak zwane umowy bagatelne czy prawo własności, a także odpowiedzialności deliktowej małoletnich na gruncie kodeksu cywilnego. Podstawa programowa naszym zdaniem powinna uwzględniać także metody ochrony praw dzieci w tym standardy ochrony małoletnich, jak również obowiązki szkół i innych instytucji w tym zakresie przeciwdziałania naruszeniom praw i dobra dzieci. Konieczne jest również uwzględnienie roli rzecznika praw dziecka jako Konstytucyjnego organu stojącego na straży dzieci ze wskazaniem zakresu jego praw, kompetencji i zasad podejmowanych działań. W tym ze wskazaniem możliwości wnoszenia skarg i wniosków do Rzecznika Praw Dziecka przez osoby małoletnie. Trzeba wziąć również pod uwagę potrzebę znajomości przez uczniów podstawowych aktów prawnych regulujących ich prawa. Kolejne ważne zagadnienia, które w edukacji obywatelskiej powinny być uwzględnione to działalność samorządu uczniowskiego. Jego kompetencje, w tym możliwość składania wniosków we wszystkich sprawach dotyczących szkoły, działalność młodzieżowych, rad.

Magdalena Tędziągolska: Czas minął, więc proszę, jeżeli Pani może w ciągu dziesięciu sekund zakończyć.

Ewa Snopek: Działalność młodzieżowych, rad przy jednostkach terytorialnych, jak również zasady zakładania i działania stowarzyszeń i fundacji, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości udziału osób małoletnich. Dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję. poproszę o przygotowanie się panią Annę Kulmę, a tymczasem zapraszam panią Dominikę Bulską ze Stowarzyszenia Otwarta Rzeczpospolita.

Dominika Bulska, Stowarzyszenie Otwarta Rzeczpospolita

Dominika Bulska: Dzień dobry, bardzo miło, mi, że mogę dzisiaj uczestniczyć w spotkaniu. Ja się nazywam Dominika Bulska i faktycznie reprezentuję Stowarzyszenie Otwarta Rzeczpospolita, ale również taką jednostkę naukową Centrum Badań nad Upředzeniami Uniwersytetu Warszawskiego. Jestem współpracowniczką, zrobiłam tam doktorat, no więc siłą, rzeczy, trochę tak jak sama nazwa wskazuje, na dzisiejszym wysłuchaniu, chciałabym zwrócić uwagę na ogromną potrzebę uwzględnienia w nowej podstawie programowej takich tematów szeroko dotykających tematu różnorodności z jednej strony, a z drugiej strony tematu dyskryminacji. Zwracam na to uwagę z dwóch powodów. Po pierwsze, wiemy z badań naukowych, że edukacja jest jednym z takich podstawowych filarów redukowania i przeciwdziałania upředzeniom. A z drugiej strony, tak jak już to zostało dzisiaj wspomniane, żyjemy w czasach globalnego kryzysu migracyjnego i już teraz Polska, może powiedzieć, że od jednego do trzech milionów w Polsce mamy cudzoziemców. Tutaj te zakresy, liczby są bardzo szerokie, no ale wiemy, że Polska, staje się celem migracji, w związku z czym chociażby z tych dwóch względów te różne tematy dotyczące różnorodności i dyskryminacji, w tym w szczególności tematy tego, jak powstają stereotypy i upředzenia i jakie są ich funkcje wydają się być bardzo ważne. Oprócz tego, by rozmawiać na temat tego, jak te stereotypy i upředzenia powstają, to wydaje nam się, że kluczowe byłoby również przyglądanie się temu, jakie są ich konsekwencje, no i tutaj w szczególności dobrze by było poruszyć takie tematy, jak temat czym jest dyskryminacja i dlaczego się dzieje i jakie przeciwdziałać czym jest mowa nienawiści, bo też skądinąd z badań wiemy, że niemalże wszyscy młodzi ludzie doświadczają i spotykają się z mową nienawiści, szczególnie w Internecie. I to jest dosyć duży problem społeczny, któremu warto przeciwdziałać. No i kolejne konsekwencje, to takie jak poparcie przemocy. No i teraz, żeby odpowiedzieć na to zapotrzebowanie praktyczne to znaczy, jak sprawić, żeby ten przymiot był bardziej praktyczny, to proponujemy, po pierwsze Stowarzyszenie Otwarta Rzeczpospolita przygotowała taki podręcznik alternatywny do HiTu i tam są zadania praktyczne. I więc to jest jakieś takie źródło, z którego prawdopodobnie można korzystać. To jest na stronie Otwarta Szkoła, chyba org. I to jest jedna rzecz. Druga rzecz to, taka, że można by było przyjrzyć się takiej inicjatywie żywej biblioteki. Ona jest w kilku większych miastach w Polsce. To jest taka możliwość porozmawiania z osobą z grupy

często marginalizowanej albo stereotypizowanej. Myślę, że jeszcze warto by było zapoznać uczniów z mechanizmami zgłaszania mowy nienawiści. Jest dużo portali, między innymi nasz otwarty, ale Stowarzyszenia Czulent, które warto by było poznać. I już kończę. Kolejną taką możliwością, pewnie byłoby zaproponowanie studentom wzięcia udziału w maratonie pisania listów Amnesty International. Koniec.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękujemy. Za chwilę wystąpi pani Anna Kulma. Natomiast poproszę o przygotowanie się też pana Janusza Rateckiego. Teraz występuje Anna Kulma, Krakowskie Stowarzyszenie Mówców.

Anna Kulma, Krakowskie Stowarzyszenie Mówców

Dzień dobry. Tak bardzo się cieszę, że tutaj mogę z Państwem być. Nazywam się Anna Kulma i jestem prezeską Krakowskiego Stowarzyszenia Mówców. To jest organizacja z ponad dziesięcioletnim doświadczeniem, która organizuje między innymi Akademickie Mistrzostwa Polski Debat Oxfordzkich czy Krakowską Szkołę Debaty. Ja dzisiaj reprezentuję zarówno środowisko akademików, jak i praktyków debaty oxfordzkiej. Pozwolę sobie opowiedzieć trochę o narzędziu, które w ramach edukacji obywatelskiej można by było wdrożyć mając na względzie pewne jego ograniczenia. Więc celem edukacji medialnej, naszym zdaniem, edukacji obywatelskiej powinno być kształtowanie zaangażowanego i dobrze poinformowanego obywatela. Debata oxfordzka, którą w ramach przedmiotu można wdrożyć jako narzędzie edukacyjne, pozwala nam kształtować umiejętności krytycznego myślenia pracy w grupie i radzenia sobie ze stresem. I to narzędzie, które społeczność debatancka popularyzuje w Polsce, od ponad dekady, organizuje turnieje rangi mistrzowskiej oraz konkursy tematyczne. Ja przed chwilą się pomyliłam trochę mówiąc o edukacji medialnej, ale to dlatego, że z debatą oxfordzką można także wchodzić w edukację medialną, ekologiczną, historyczną, ale także podejmować różne zagadnienia, o których było mówione wcześniej, czyli zagadnienia partycypacji, polityki ekonomii, a także profilaktyki uzależnień, zachowań ryzykownych. To, co wyróżnia debatę oxfordzką jako narzędzie, to jest fakt, że stosunkowo łatwo ją można dostosowywać do współczesnych problemów, co jest szczególnie istotne w edukacji obywatelskiej. Ponadto dzięki takim elementom, jak

grywalizacja jest to narzędzie motywujące do tego, żeby zgłębiać różne zagadnienia przez młodych ludzi. I widzimy, że osoby, które debatowały w szkole, które mają taką możliwość i dostęp do narzędzia, następnie angażują się bardzo widocznie w życie publiczne. Między innymi w Krakowie, w Warszawie, Tarnowie czy w Poznaniu. I systemowe wprowadzenie debaty oksfordzkiej do szkół może przynieść wiele korzyści dla edukacji w Polsce. Jednak powinno uwzględniać trzy aspekty. Po pierwsze, powinno być wprowadzone po konsultacjach z organizacjami pozarządowymi i akademią, czyli z osobami, które od lat gromadzą doświadczenie, poświęcają swoje życie, żeby to narzędzie rozwijać, są autorami podręczników, posiadają know-how w tej dziedzinie. I oprócz konsultacji programu z NGO, należałoby także zachęcać szkołę do tego, żeby współpracowały właśnie z organizacjami pozarządowymi, zwłaszcza że mamy takie doświadczenia, że w poprzednich latach utrudniano tę współpracę, więc teraz jej wizerunek mógł zostać nadszarpnięty. To także zgadza się z tym, o czym było już mówione wcześniej a propos zachęcania do partycypacji, pokazywania NGOśów jako potencjalnych miejsc pracy. Oczywiście takie coś musiałoby mieć miejsce po wcześniejszym wyznaczeniu standardów w grupie roboczej. Po jakimś konsultowaniu, wprowadzeniu tego narzędzia jako metody edukacyjnej. Po drugie, powinno uwzględniać przygotowanie techniczne i merytoryczne kadr nauczycielskich. Tutaj widzimy, że konieczne są szkolenia metodyczne dla nauczycieli, a także baza materiałów, która posiadałaby akredytację zarówno Ministerstwa Edukacji Narodowej, jak również środowiska debatanckiego, które, jak widzimy przez lata się w Polsce, rozrasta. Dlaczego to jest konieczne i jakie są pewne niuanse, które występują w tym zakresie, wysyłałismy także jako środowisko debatanckie w uwagach. Więc mamy tutaj taki dualny głos, który mamy nadzieję, że zostanie usłyszany. O tych uwagach będzie później mówił Jakub Czajka, który jest następnym mówcą, a ja sobie pozwolę zakończyć i podziękować bardzo za możliwość wygłoszenia tej opinii.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję. Poproszę o przygotowanie się panią Joannę Materę z Fundacji Nowej Wspólnoty. A zapraszam teraz pana Janusza Rateckiego z Centrum Edukacji Globalnej w Łomży.

Janusz Ratecki, Centrum Edukacji Globalnej w Łomży

Janusz Ratecki: Dzień dobry, czy mnie słyszać?

Magdalena Tędziagolska: Tak, słyszać.

Janusz Ratecki: Miło mi. Dziękuję za możliwość zabrania głosu. Ja się nazywam Janusz Ratecki. Jestem koordynatorem Centrum Edukacji Globalnej w Łomży. Jesteśmy bardzo nowym projektem Fundacji Międzynarodowy Instytut Rozwoju Dzieci.

Magdalena Tędziagolska: Panie Januszu, poproszę o włączenie kamery.

Janusz Ratecki: Sekundeczkę.

Magdalena Tędziagolska: Doliczymy kilka sekund.

Janusz Ratecki: Już dobrze. Dzień dobry. Widać mnie?

Magdalena Tędziagolska: Tak, teraz już jest w porządku.

Janusz Ratecki: Wspaniale, więc zacznę jeszcze raz. Janusz Ratecki, Centrum Edukacji Globalnej z Łomży, Fundacja Międzynarodowy Instytut Rozwoju Dzieci. Ja pewnie nie zajmę całego dostępnego czasu. Z mojej perspektywy, krótkiej, doświadczeń z kilku lekcji, kilku zajęć i spotkań z młodzieżą. Przychodzą mi do głowy takie pomysły: a więc zastanawiam się, czy w założeniach tego nowego przedmiotu i form jego realizacji czy można by zawrzeć programowo spotkanie z osobami z innych kręgów kulturowych. Ponieważ z moich doświadczeń taka formuła zapraszanie kogoś z zewnątrz i możliwości bezpośredniego spotkania, porozmawiania, doświadczenia bezpośrednio fizycznego kontaktu bardzo się sprawdza. Organizowaliśmy kilka takich spotkań z naszą praktykantką z Pakistanu i powiem Państwu, że jest to zdecydowanie skuteczniejsze niż zajęcia takie omawiające tematy stereotypów, różnorodności i tolerancji niż praktyczne spotkanie z żywą osobą. Więc w tym kontekście interesuje mnie, jak wygląda możliwość zawarcia w podstawie programowej takich zajęć, które byłyby organizowane nie przez szkoły, ale we współpracy z fundacjami, z organizacjami pozarządowymi. Jakby to wyglądało? I to chyba ... może jeszcze jedna rzecz,

którą ja osobiście się też interesuję i jest to temat, który w Polsce jeszcze jest dość nieznany. Jest to zagadnienie zanieczyszczenia światłem z angielskiego light pollution. Jest to rzecz, w której można bardzo dużo zrobić niewielkim wysiłkiem i wydaje mi się, że warto o tym w programie wspomnieć. I gdzieś to zahacza o takie tematy jak ekologia, prawda, jak surowce czy optymalne wykorzystanie energii z różnych źródeł. Także ode mnie tyle. Dziękuję pięknie za możliwość.

Magdalena Tędziagolska: Dziękuję bardzo. Idealnie trzy minuty. Bardzo dziękuję. Zapraszam Panią Joannę, a jeszcze poproszę o przygotowanie się pana Marcina Józefaciuka. A zapraszam Panią Joannę Materę z Fundacji Nowej Wspólnoty.

Joanna Matera, Fundacja Nowej Wspólnoty

Joanna Matera: Dzień dobry. Nazywam się Joanna Matera i występuję dzisiaj w imieniu Fundacji Nowej Wspólnoty, czyli organizacji pozarządowej, która działa na rzecz zmniejszania polaryzacji i odbudowy wspólnoty obywatelskiej. W praktyce uczymy Polki i Polaków, jak dobrze rozmawiać na tematy światopoglądowe. Dobrze, czyli tak, żeby się zrozumieć, usłyszeć i nie pokłócić. I uważamy, że to jest jedna z najważniejszych współczesnych kompetencji. Organizujemy dialogi wspólnotowe oraz treningi dobrej rozmowy, podczas których osoby pochodzące z różnych środowisk o odmiennych poglądach spotykają się ze sobą, żeby z pomocą prowadzących, w szacunku porozmawiać na dzielące polskie społeczeństwo tematy, takie jak imigracja, klimat czy religia. No i zajęliśmy się tym działaniem, ponieważ choć różnice poglądów są naturalne w zdrowej demokracji, to polaryzacja stanowi jedno z największych wyzwań współczesnego świata. Według badań Polska jest trzecim najbardziej podzielonym ideologicznie krajem Europy. To, co pewnie też wszyscy jakoś odczuwamy, to brak szacunku i nieufność wobec osób o odmiennych poglądach, czyli tak zwana polaryzacja afektywna, której wysoki poziom uniemożliwia współpracę w społeczeństwie. Spolaryzowane społeczeństwo widoczne jest już w szkole, która jest miejscem codziennych światopoglądowych potyczek. Uważamy, że trenowanie u młodzieży umiejętności rozmowy na trudne tematy bez kłótni jest jednym z kluczowych działań sprzyjających przyszłej depolaryzacji. Wiemy, że sposobem na zmniejszanie zarówno

uprzedzeń, jak i podziałów w społeczeństwie jest kontakt z osobami o odmiennych poglądach. Ale żeby ten kontakt był pozytywny, potrzebne są nam umiejętności wspólnotowe, które można ćwiczyć. No i my robimy to na treningach dobrej rozmowy, podczas których na konkretnym polaryzującym temacie ćwiczymy umiejętności, które pomagają w prowadzeniu lepszych rozmów. Są to między innymi: przyjmowanie perspektywy rozmówcy, uważne słuchanie bez oceny i kompulsywnego reagowania, kontrolowanie swoich emocji w rozmowie czy wypowiadanie swojego zdania w taki sposób, żeby inni nas zrozumieli, a także zadawanie pytań wiedzionych ciekawością, a nie chęcią umniejszania rozmówcy. Podsumowując, są to umiejętności niezbędne do budowania silnego, otwartego i zaangażowanego społeczeństwa obywatelskiego. Są to też umiejętności, które idealnie wpisują się w przedmiot edukacji obywatelskiej, dlatego uważamy, że powinny zostać włączone w jego program. Uważamy też, że te umiejętności ćwiczone podczas treningu dobrej rozmowy w większym stopniu pomagają w rozmowach na tematy światopoglądowe niż np. debaty oksfordzkie, które są z założenia dużo bardziej konfrontacyjne i nastawione na wygraną. Jako fundacja na jesieni rozpoczynamy pilotaż treningu w dobrej rozmowie w szkołach ponadpodstawowych. Jeszcze taka ostatnia rzecz, którą chcę powiedzieć to to, że w dialogach i treningach dobrej rozmowy wzięło udział już ponad tysiąc osób. Jedną z najczęstszych informacji zwrotnych, które dostajemy od uczestników, to pytanie, kiedy takie zajęcia będą dostępne w szkole? Osoby, które przeszły taki trening widzą, że są to umiejętności, które da się wyćwiczyć i które pomagają w codziennym życiu. A pierwsze miejsce, które przychodzi im do głowy jako to, gdzie powinny być ćwiczone takie umiejętności to polska szkoła. Dlatego tym bardziej rekomendujemy dołączenie treningów dobrej rozmowy do podstawy programowej lekcji edukacji obywatelskiej. Dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziągolska: Dziękuję. O przygotowanie się poproszę pana Mariusza Ławnika, a tymczasem zapraszam pana Marcina Józefaciuka, posła na Sejm RP.

Marcin Józefaciuk, poseł na Sejm RP

Marcin Józefaciuk: Witam serdecznie. Szanowni Państwo, nie wiem, czy mnie słyszeć dobrze?

Magdalena Tędziągowska: Słyszeć dobrze.

Marcin Józefaciuk: Dziękuję serdecznie. Serdecznie dziękuję za zaproszenie. Serdecznie również dziękuję za to, że umożliwiono tłumaczenie na polski język migowy. Jest przestrzegany czas 20 minut. Naprawdę bardzo wielki szacunek. Fakt jest taki, że HiT wszedł w 2022 roku i w tym momencie, jeśli chodzi o sam program HiTu i o samą ideę edukacji obywatelskiej, ona nie jest nowa, ona nie jest nowoczesna, innowacyjna. Aczkolwiek sama realizacja tego programu już zdeklasyfikowała ten przedmiot. Tak więc dlatego istnieje szansa, istnieje możliwość i istnieje również konieczność wprowadzenia nowego programu, nowego przedmiotu, który jest edukacją obywatelską bez dwóch zdań, jeśli chodzi o nauczycieli i o szkołę, szkoła jest tym miejscem, w którym powinno kształtować się postawy obywatelskie, demokratyczne. Mówi m.in. o tym też art. 6 Karty Nauczyciela. I nie mamy, jeśli chodzi o to żadnych wątpliwości. Z drugiej strony, jednakże, szkoła też musi ukształtować zarówno Polaka dumnego ze swojej ojczyzny, ale również Europejczyka. I z czego bardzo się cieszę, że pani Minister wspomniała osobę, która jest świadoma tego, co dzieje się na świecie, bo nie tylko jesteśmy w środowisku lokalnym samorządzie, nie tylko jesteśmy w Polsce, w Europie, ale też i na całym świecie. I to jest coś, na czym powinna się skupiać również edukacja obywatelska. Widzimy bardzo mocne zainteresowanie Sejmem przez młodych. 60 godzin rzeczywiście w cyklu nie jest zbyt dużą ilością, ale można zrobić naprawdę cuda, jeśli chodzi o te dzieciaki. Wczoraj było spotkanie na temat i wysłuchanie na temat profilu absolwenta, na temat świadomego obywatela oraz obywatela takiego, który rozpoznaje fałszywe informacje. Jak najbardziej tutaj może część tych rzeczy być ujęta w podstawie programowej. Tutaj było takie pytanie ze strony pana przewodniczącego, jak w praktyce nauczać, żebyśmy powiedzieli rzeczywiście to musi być w praktyce, to musi być praktyczne nauczanie, czyli wyjdźmy poza to nauczanie teoretyczne, pokażmy młodym, pomóżmy im zrozumieć, co dzieje się we współczesnej Polsce, we wspólnotach też. Pokażmy

im wiedzę o świecie. Dajmy im kompetencje do działań oraz pokażmy tę sprawczość, czyli zarówno panele obywatelskie - serdecznie dziękuję, że zostało to wspomniane - jak i budżety uczniowskie. Jednakże mam pytanie, a raczej bardziej zastanawiam się jakie kompetencje lub kwalifikacje będą mieli nauczyciele czy będą musieli mieć nauczyciele, którzy będą musieli. Oraz na ile edukacja obywatelska będzie na egzaminie maturalnym? Również mam... Ja już widzę, że Pani moderatorka się dołączyła. Jedno jeszcze takie pytanko, a raczej bardziej chciałbym, żeby program był regularnie aktualizowany co na przykład 2-3 lata, bo cała sytuacja się zmienia. Czy istnieje taka możliwość? Ja serdecznie dziękuję.

Magdalena Tędziągolska: Dziękuję. Przygotowuje się pan Jakub Czajka. Natomiast mam jeszcze taką prośbę techniczną. Bardzo usprawnia nam tutaj moderowanie spotkania, wiedza na temat tego, kim są państwo na Zoomie. W sensie, jeżeli są Państwo podpisani imieniem i nazwiskiem, więc bardzo proszę osoby wszystkie osoby, żeby sprawdziły czy na pewno jesteście Państwo podpisani i jeśli nie, to można to zmienić. Wystarczy kliknąć w okienko ze swoim wideo. Tam są takie trzy kreski i tam powinna być możliwość zmiany. Tak czy nie? Przepraszam. Tutaj konsultuję się z ekipą techniczną. Trzeba się jeszcze raz zalogować. Przepraszam, bo przyjąłem zasadę zooma, nie webinaru. Ok. Czyli trzeba się wtedy jeszcze raz zalogować i będzie można wpisać swoje imię i nazwisko. A tymczasem głos zabierze Pan Mariusz Ławnik, Fundacja Instytut Spraw Obywatelskich. Zapraszamy! Panie Mariuszu, zapraszamy. Prosimy o włączenie kamery i wystąpienie.

Mariusz Ławnik, Fundacja Instytut Spraw Obywatelskich

Mariusz Ławnik: Dziękuję serdecznie. Witam Państwa, Mariusz Ławnik Fundacja Instytut Spraw Obywatelskich, Centrum Wspierania Rad Pracowników, bo to też taka funkcja, którą mamy w ramach naszych zadań. Ja chciałbym tutaj państwu przedstawić taką naszą propozycję, aby przedmiocie edukacji obywatelskiej powiedzieć też młodym ludziom, młodym obywatelom na temat podstawowych zasad, przepisów prawa pracy, zasad partycypacji pracowniczej. Przekazać wiedzę o metodach organizowania się pracowników oraz o radach pracowników. Uważamy, że partycypacja pracownicza to jest element partycypacji społecznej, obywatelskiej. Bez pełnej świadomości praw i obowiązków i

możliwości organizowania się i możliwości prowadzenia dyskusji taki pracownik nie jest według nas w pełni rozwinięty. Ciężko mówić tutaj o pełni tej obywatelskości, jeżeli w miejscu pracy tej partycypacji byśmy nie mieli. Uważamy, że taka praktyczna wiedza dla uczniów jest bardzo potrzebna, ponieważ większość absolwentów szkół średnich i później szkół wyższych po zakończeniu swojej edukacji rozpoczyna pracę zawodową jako pracownicy etatowi. I na tym etapie, w polskich szkołach nie jest przekazywana choćby podstawowa wiedza na ten temat. Uważamy, że dzięki temu wypełnimy też ustalenia, które w dyrektywie z 2022 roku, w dyrektywie znalazły się wytyczne Parlamentu Europejskiego dotyczące informowania pracowników i przeprowadzania z nimi konsultacji. Tę dyrektywę zaimplementowano odpowiednią ustawą i jest taka właśnie ustawa, która opowiada o radach pracowników. My tym tematem od 18 lat się zajmujemy. Przeprowadzamy cały czas szkolenia dla pracowników i z naszych doświadczeń, które zdobywamy w trakcie rozmów z przedstawicielami rad pracowników wiemy, że brakuje tej wiedzy, brakuje zaufania. Po stronie pracodawców jest problem z prowadzeniem prawdziwej dyskusji. I już ostatni..

Magdalena Tędziągolska: 10 sekund.

Mariusz Ławnik: I oczywiście tutaj w przesłanym stanowisku troszeczkę rozwinąłem to, co chcieliśmy przekazać. Dlatego też na koniec tylko bym powiedział, że właśnie przekazanie uczniom wiedzy o obowiązujących przepisach prawa partycypacji pracowniczej, zasadach dialogu społecznego w miejscu pracy, o korzyściach, potencjale rad pracowników umożliwi w przyszłości zwiększenie ich świadomości prawnej i pracowniczej, a to posłuży rozwojowi polskiej obywatelskości i gospodarki.

Magdalena Tędziągolska: Dziękuję bardzo. Bardzo dziękujemy. O przygotowanie się poproszę panią Iłę Kamocką. A teraz głos zabierze Pan Jakub Czajka z Fundacji Projekty Edukacyjne. Zapraszam.

Jakub Czajka, Fundacja Projekty Edukacyjne

Jakub Czajka: Szanowni Państwo, Dzień dobry. Nazywam się Jakub Czajka, jestem koordynatorem Poznańskiej Ligi Debat i reprezentuję Fundację Projekty Edukacyjne będąc

członkiem zarządu tejże fundacji. Edukacja obywatelska jako przedmiot w szkole ma stanowić pierwszą linię kontaktu przyszłych obywateli i obywaterek na drodze poznania świata obywatelskiego w ramach nowego przedmiotu. Jego istotnym i w naszej opinii krytycznie ważnym elementem jest zdolność krytycznego myślenia, samoświadomości oraz kreacji postaw obywatelskich w oparciu o właściwe wzorce postępowania. Jako Fundacja dostrzegamy, że na bazie naszych doświadczeń, jakimi są dziesiątki projektów debatanckich o zasięgu lokalnym, regionalnym oraz krajowym, takich jak na przykład Kujawsko-Pomorska Liga Debat, wcześniej wspomniana Poznańska Liga Debat oraz liczne regionalne turnieje oraz lokalne kluby debat, dostrzegamy, że to właśnie debata oksfordzka, o czym też mówiła moja przedmówczyni z Krakowskiego Stowarzyszenia Mówców, jest najlepszym narzędziem kształtującym wcześniej wspomniane elementy świata edukacji obywatelskiej. Czym jest debata oksfordzka? Ponieważ debata, o której mówimy, staje się kuźnią obywatelską, której absolwenci i absolwentki stają się przyszłą elitą naszego kraju. Dostrzegamy to w licznych projektach młodzieżowych, radach miastach albo chociażby na przykładzie osób, które kandydują na najróżniejszych rodzaju wybory oraz stanowiska publiczne. Te właśnie osoby, ci absolwenci i absolwentki są wyposażone w zestaw zdolności miękkich, takich jak kompetencja wystąpień publicznych czy umiejętności weryfikacji informacji, kończąc na zdolności prowadzenia merytorycznej i retorycznej formy dyskusji. Chyba nie muszę mówić Państwu, jak bardzo jest to dzisiaj potrzebne. Należy podkreślić, że dotychczasowe działania prowadzone przez nas oraz inne podmioty zajmujące się debatą od ponad dekady posiadają wypracowane gotowe metody działania łączące edukację z debatą. Dlatego jako fundacja i jako całość środowiska postulujemy, co następuje, aby wprowadzić wszelkie formy debaty, aby wprowadzane wszelkie formy debaty odbywały się przy współpracy z NGO-sami, akademią, które już mają sprawdzoną i wypracowaną formułę działania, która jest efektem wieloletniej współpracy ze szkołami oraz środowiskiem akademickim. Należy również dostrzec fakt, że debata oksfordzka jako wystąpienie publiczne nie powinno być obligatoryjne z racji na ograniczoną ramę szkolną, która ma na przykład 45 minut. Nie jesteśmy w stanie w te 45 minut zrobić wszystko, czego byśmy chcieli, ale należy podkreślić, że w tej nieobligatoryjnej formie debata ekspercka ma interdyscyplinarną wagę jako sposób weryfikowania informacji, prowadzenia dyskusji, walki z manipulacją. Są to elementy debaty,

które mogą być uczone osobno lub łącznie, a debata może być efektem końcowym lub po prostu efektem, który będzie się rozwijać we wcześniej wspomnianych kompetencjach. Kolejne co postulujemy, to jest wsparcie grona pedagogicznego w zakresie metodologii prowadzenia debat w oparciu o doświadczenie i ekspertyzę wcześniej wspomnianego środowiska debatanckiego i akademickiego, takiego jak dobre praktyki czy chociażby wypracowane tematy, tzw. tezy do debaty dla naszego przedmiotu. Również to jest istotne, aby celowo i na bieżąco wspierać projekty o zasięgu lokalnym, regionalnym, przy współpracy z różnymi regionalnymi i lokalnymi oddziałami np. ODNami, urzędami miasta. Dlatego jest to kluczowe, aby nie odkrywać koła na nowo, a korzystać już z wypracowanych rozwiązań, które Szanowni Państwo mamy pod ręką. Dziękuję serdecznie.

Magdalena Tędziągolska: Dziękuję serdecznie. Poproszę o przygotowanie Panią Martę Kapicę. Głos zabiera teraz pani Iga Kamocka z Polskiej Fundacji imienia Roberta Schumana. Zapraszam.

Iga Kamocka, Polska Fundacja im. Roberta Schumana

Iga Kamocka: Dzień dobry, Iga Kamocka Polska Fundacja imienia Roberta Schumana. Chciałabym wspomnieć dzisiaj o kilku aspektach edukacji obywatelskiej ważnej dla Fundacji. Oczywiście nie wszystkich, nie wszystkich ważnych aspektach. Jeżeli chodzi o zakres wiedzy, naszym zdaniem edukacja obywatelska powinna przygotowywać młodych ludzi także do bycia aktywnymi obywatelami Unii Europejskiej. Czyli do edukacji obywatelskiej zalecamy włączenie komponentów szerszej rozumianej edukacji europejskiej. Bardzo się cieszę, że pani Minister o tym mówiła na początku w swoim wystąpieniu oraz że w tle była także, obok polskiej, flaga europejska. Takie symbole też są w polskiej szkole potrzebne. Młodzi ludzie powinni znać swoje prawa wynikające z obywatelstwa Unii Europejskiej. Powinni rozumieć wartości europejskie i sposoby ich ochrony, rozumieć procesy zachodzące w Europie, proces podejmowania decyzji, zasady, jakie obowiązują w UE i jak ona wpływa na nasze codzienne życie. I te elementy edukacji, które nie powinny ograniczać się do poznawania wiedzy faktograficznej, a raczej skupiać się na rozumieniu procesów, na kształtowaniu kompetencji osób uczących się i budowaniu postaw. Jeżeli chodzi o te kompetencje i umiejętności, nacisk

powinien być położony na budowanie i rozwijanie postawy dbania o dobro wspólne, konstruktywnego angażowania się w sprawy publiczne, także na poziomie europejskim. Na naukę rozmowy, na naukę współpracy, budowanie odwagi cywilnej, nonkonformizmu, rozwój krytycznego myślenia i rozwiązywania problemów. Jeżeli chodzi o odpowiedź na pytanie jak, w jaki sposób powinien być prowadzony przedmiot, to powiem jeszcze najpierw szerzej. W ogóle edukacja obywatelska powinna być obecna nie tylko w treściach nauczania, ale w ogóle w całym sposobie organizacji i zasad, jakie panują w szkole. Na przykład przez wspomniany przez Mateusza Wojcieszaka na początku budżet partycypacyjny w szkole czy przez demokratyczny Samorząd Uczniowski, respektowanie praw osób uczących się, a sam przedmiot powinien wykorzystywać aktywne metody pracy, takie jak projekty edukacyjne. Praca zespołowa i to także poprzez wychodzenie poza klasę i poza budynek szkolny, aby młodzi ludzie mogli doświadczyć tego obywatelstwa aktywnej, aktywnej postawy, a nie tylko poznawać teorię. Bardzo dziękuję.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję. Przygotowuje się Pani Dorota Obidniak. A teraz wystąpi pani Marta Kapica z Fundacji Instytut Cyfrowego Obywatelstwa. Zapraszam.

Marta Kapica, Fundacja Instytut Cyfrowego Obywatelstwa

Marta Kapica: Dzień dobry Państwu. Nazywam się Marta Kapica i reprezentuję fundację Instytut Cyfrowego Obywatelstwa. Byłoby wielkim przeoczeniem, gdyby w przedmiocie o nazwie edukacja obywatelska nie uwzględniono cyfrowego wymiaru codzienności, który stał się integralną częścią życia człowieka, zwłaszcza młodych. W przestrzeni tej przysługują nam prawa obywatelskie, choć nie zawsze są one przestrzegane, przez co jeszcze pilniej potrzebujemy edukować młodych w zakresie higieny cyfrowej, czyli używania technologii w sposób chroniący zdrowie psychiczne, fizyczne i społeczne. Uczniowie powinni wiedzieć, jak odpowiedzialnie tworzyć i odbierać informacje w internecie oraz jak reagować na treści niebezpieczne. Młodzież powinna być również świadoma, jak budować postawy obywatelskie w przestrzeni online, aby promować kulturę dialogu i przeciwdziałać polaryzacji, jednocześnie dbając o demokrację w Internecie. Zrozumienie problematyki dezinformacji, fake newsów, deep fake oraz baniek informacyjnych jest tutaj kluczowe.

Niezbędna jest także edukacja w zakresie cyberbezpieczeństwa, w tym ochrony danych osobowych. Uczniowie powinni znać podstawy prawa cyfrowego, w tym przepisy o ochronie danych osobowych w prawie autorskim oraz regulacji Unii Europejskiej, Aktu o Usługach cyfrowych i Aktu o rynkach cyfrowych. Trudno wyobrazić sobie zdrowe społeczeństwo, którego obywatele nie rozumieją wpływu technologii na swoje funkcjonowanie w świecie, w którym tak wiele mówi się o AI. Młodzież powinna zdobywać wiedzę na temat zagrożeń związanych ze sztuczną inteligencją oraz mądrej i krytycznej współpracy z jej narzędziami. Kluczowe jest myślenie krytyczne wobec treści w internecie i umiejętność oceniania źródeł informacji, a także zarządzania swoją cyfrową tożsamością, w tym rozumienie znaczenia cyfrowego śladu. Elementy higieny cyfrowej związane z funkcjonowaniem w społeczeństwie obywatelskim znajdują swoje odzwierciedlenie w ogłoszonych w ostatnich dniach priorytetowych kierunkach realizacji polityki oświatowej na rok szkolny 2024/2025. Dlatego, jako Fundacja Instytut Cyfrowego Obywatelstwa mamy nadzieję, że zostaną uwzględnione w przedmiocie, jakim jest edukacja obywatelska. Bardzo dziękuję za uwagę.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo serdecznie dziękuję. Za chwilę zaproszę kolejną osobę, ale jeszcze takie techniczne ogłoszenie. Mam poczucie, że bardzo sprawnie nam idzie, ale żeby było jeszcze sprawniej, to poproszę o to, żeby osoby, które się wypowiadają włączały kamerę w momencie zabierania głosu, nie wcześniej. Wtedy będzie łatwiej zarządzić naszymi kolejnymi wystąpieniami. Dobrze, bardzo poproszę, żeby pani Morgan Janowicz przygotowała się do wystąpienia. Natomiast zapraszam panią Dorotę Obidniak ze Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Dorota Obidniak, Związek Nauczycielstwa Polskiego

Dorota Obidniak: Dzień dobry. Dziękuję Państwu za możliwość zabrania głosu. Nie wiem, czy mnie słychać?

Magdalena Tędziągolska: Tak, słychać wszystko.

Dorota Obidniak: Dziękuję bardzo. Wczoraj brałam udział w Państwa konferencji na temat profilu absolwenta, podczas której przedstawiliście, jak będzie wyglądało budowanie nowej

podstawy programowej. Bardzo mnie to ucieszyło, ponieważ Związek Nauczycielstwa Polskiego od wielu lat krytykował sposób prac nad podstawami programowymi, apelował o stworzenie profesjonalnej instytucji programowej, był też jedną a właściwie jedyną pierwszą organizacją, która zorganizowała konferencję na temat PISA i wydała publikację na temat modelu badań OECD. A więc z radością słuchałam wczoraj o tym, że nasza nowa podstawa będzie tworzona podobnie jak australijska czy kanadyjska. Przyrost kompetencji od pierwszego do ostatniego roku nauki zostanie pokazany w sposób przejrzysty, a dla nauczycieli przygotuje się, jak to robią m.in. w Singapurze, poradniki jak wdrażać nowe podstawy. I w tym miejscu chciałam się podzielić z Państwem dwiema obawami. Pierwsza dotyczy społecznych przyzwyczajzeń i oczekiwań, które silnie wiążą się z myśleniem o programie szkolnym jako zbiorze przedmiotów. Kilka lat temu miałem zaszczyt pracować w grupie wybitnych uczonych i praktyków nad rekomendacjami dotyczącymi edukacji klimatycznej. Pierwszym pomysłem na wprowadzenie edukacji klimatycznej do szkół było: „To powinien być nowy przedmiot”. Uważali profesorowie akademicki i młodzi aktywiści ze strajku klimatycznego. Nasze myślenie o szkole i nauczaniu zamknięte jest w przedmiotowych szufladkach. Niestety dotyczy to w równym stopniu nauczycieli, rodziców i uczniów. Daję tu przykład edukacji klimatycznej, ponieważ powinna być ona właśnie częścią edukacji obywatelskiej. To tu powinny się kształtować postawy wobec zmian klimatycznych, zrównoważonego rozwoju, a efektem tej edukacji powinien być także świadomy wybór stylu życia. Myślę tu także o świadomej konsumpcji. Dlatego taki pierwszy apel i wniosek jest, żeby towarzyszyło przygotowaniu tej podstawy także opracowanie informatorów dla rodziców, tak jak to robią w Singapurze. Obawa druga dotyczy mitu, jakim jest odpolitycznienie szkoły. Szkoła jest polityką, a edukacja obywatelska jest jej emanacją, ponieważ ma rozwijać wiedzę, umiejętności i zrozumienie, których uczniowie potrzebują, aby w pełni uczestniczyć w demokratycznym społeczeństwie jako aktywni i świadomi obywatele. Edukacja obywatelska w krajach demokratycznych przygotowuje do życia w demokracji, w krajach faszystowskich czy reżimach przysposabia obywateli do zniewolenia. Dlatego bardzo apeluję o to, żeby w nowej edukacji obywatelskiej znalazły się też takie materiały, które stanowią studia przypadków w kontekście lokalnym i globalnym, żeby młodzież mogła analizować sytuacje, które stanowią zagrożenie dla otwartych społeczeństw. Dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziągowska: Bardzo dziękuję. Poproszę o przygotowanie się pana Jacka Michałowskiego, a zapraszam panią Morgan Janowicz z Green REV Institute do zabrania głosu.

Morgan Janowicz, Green REV Institute

Nazywam się Morgan Janowicz, jestem członkinią zarządu Green REV Institute. Dziękuję w imieniu Green REV Institute za możliwość przedstawienia naszego głosu i stanowiska dla edukacji obywatelskiej. W 2024 roku wspólnie z doktor Sylwią Spurek, prawniczką, była zastępczynią Rzecznika Praw Obywatelskich, posłanką do Parlamentu Europejskiego 2019-2024, zwróciliśmy się do Minister Edukacji Narodowej, Barbary Nowackiej w sprawie edukacji, która będzie wzmacniać troskę, empatię, zrozumienie dla konieczności ochrony zwierząt, dzikiej przyrody i budowania systemu sprawiedliwego dla wszystkich mieszkańców i mieszkanki Ziemi. Cieszy nas, że resort proponuje nową podstawę programową i chce podkreślić, że konieczne jest, aby edukacja obywatelska nie ograniczała się do narzędzi partycypacji obywatelskiej, ale brała pod uwagę prawo człowieka, prawa zwierząt i środowisko naturalne. W dzisiejszych czasach zrozumienie związku pomiędzy działaniami człowieka i zmianami, zmianami klimatycznymi jest kluczowe dla przyszłości planety. Dlatego też edukacja obywatelska musi być powiązana z klimatyczną, środowiskową i prawną zwierzęcą oraz powinna stanowić integralną część programów nauczania, aby młodzi ludzie jako obywatele i obywatelki mogli świadomie podejmować decyzje wpływające na środowisko naturalne. Edukacja obywatelska musi uwzględnić podejście one health - jedno zdrowie - i wyraźnie uczyć i wyposażać kompetencje i zrozumienie dla faktu, że zdrowie ludzi, zwierząt, roślin i szeroko pojętego środowiska są ze sobą wzajemnie powiązane, a solidarność i sprawiedliwość wymagają interdyscyplinarnej i międzysektorowej współpracy na wszystkich poziomach społeczeństwa. Dzisiaj mówimy coraz więcej o edukacji i czas, żeby edukacja była inkluzyjna, intersekcyjna, pełna empatii i w centrum swoich działań stawiała kompetencje społeczne, odpowiedzialność środowiskową i klimatyczną i troskę o wszystkich mieszkańców i mieszkanki Ziemi. Taka musi być edukacja obywatelska, pokazując, że nie jesteśmy jedynymi mieszkańcami i mieszkańcami Ziemi i nasze życie, zdrowie i przyszłość planety zależą od tego, w jaki sposób będziemy traktować zwierzęta. Także, a

nawet w szczególności zwierzęta tzw. hodowlane, dziką przyrodę, wykorzystywanie zasobów naturalnych. Bardzo dziękuję.

Magdalena Tędziągowska: Bardzo dziękuję. Za chwilę zaproszę pana Jacka Michałowskiego, a o przygotowanie się poproszę pana Marcina Bruszewskiego. Teraz pan Jacek Michałowski, Obywatelska inicjatywa 35. Rok Wolności. Zapraszam.

Jacek Michałowski, Obywatelska inicjatywa 35. Rok Wolności

Jacek Michałowski: Dzień dobry państwu. Bardzo dziękuję za możliwość wystąpienia. Przede wszystkim chciałem powiedzieć, że takie pojęcia jak podmiotowość, sprawczość, wewnątrzsterowność to pojęcia obce. Niestety naszej szkole nadal po 35 latach demokracji... szkołę mamy opresyjną, oceniającą, uczącą rywalizacji, a nie uczącą współpracy. Przepraszam za generalizację. Wiem, że są inne szkoły, ale myślę, że duża część taka niestety jest. Generalnie rzecz biorąc, uważam, że obywatelskiej edukacji nam brakuje nie tylko w szkole licealnej, w liceum czy w szkołach podstawowych, ale i od przedszkola. Powinniśmy uczyć się i to nie tylko edukacji obywatelskiej, ale także psychologii relacji międzyludzkich, socjologii elementów ekonomii czy prawa. I oczywiście można to robić i w przedszkolu, tylko trzeba to dostosować do poziomu. W liceum zaczynać to już jest po prostu za późno. Edukacja obywatelska to tak dla mnie, dla nas to edukacja dla demokracji. Edukacja obywatelska ma służyć przekonaniu młodych, młodego pokolenia młodych ludzi, że demokracja jest najlepszą bazą współżycia społecznego. Czyli właśnie edukacja ma być dla demokracji. I niestety biję się w piersi, w piersi mojego pokolenia. Przez ostatnie 35 lat nie zrobiliśmy tego. Poza ogólną wiedzą o funkcjonowaniu państwa, trzema sektorami, równowadze władz, widzę absolutną konieczność wprowadzenia jeszcze innych elementów edukacji konstytucyjnej. I ta edukacja konstytucyjna wydaje się taką kluczową rzeczą. Nie uczymy na studiach, gdzie miałem przyjemność prowadzić zajęcia, pojęcia zrównoważonego rozwoju czy zasady zrównoważonego rozwoju, którą mamy wpisaną w konstytucję w art. 5 czy zasadą pomocniczości subsydiarności, która jest w preambule. Po prostu studenci nie znają, nie wiedzą, o co chodzi, a to jest kluczowe dla funkcjonowania naszej demokracji. To jest, jeżeli chodzi o wiedzę. Jeżeli chodzi o rzeczy praktyczne, przede wszystkim metody

warsztatowe. Młodzi uwielbiają rozmawiać o wartościach. Nasza preambuła jest pełna wartości i nie tylko preambuła. Ale jeżeli wystarczy zacząć rozmawiać o preambule naszej konstytucji nawet z dziećmi z podstawówki, to okazuje się, że oni chcą mówić o tych wartościach, które są tam wpisane, które tam są. Innymi słowy kończąc, bardzo dziękuję za możliwość wystąpienia. Wolność, samorządność, solidarność to są tematy, o których dzieci chcą rozmawiać i można z nimi rozmawiać na drodze warsztatowej. Dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziągowska: Bardzo dziękuję. Przygotowuje się pan Damian Jaworek, a teraz wystąpi pan Marcin Bruszewski z Fundacji Zwolnieni z Teorii. Zapraszam.

Marcin Bruszewski, Fundacja Zwolnieni z Teorii

Marcin Bruszewski: Dzień dobry, Witam serdecznie. Nazywam się Marcin Bruszewski, Fundacja Zwolnieni z Teorii. Chciałbym powiedzieć, że liczymy, że przedmiot edukacji obywatelskiej przełoży się przede wszystkim na faktyczną aktywność obywatelską uczniów w ich dorosłym życiu. Mam na myśli takie zachowania jak partycypacja w wyborach, w wolontariacie, w działalności społecznej, w dobroczynności. Te zachowania poza wiedzą i umiejętnościami determinuje naszym zdaniem przede wszystkim postawa obywatelska. I jeżeli zależy nam na tym, żeby młodzież polubiła takie działania, wartościowała je i widziała w nich sens. Naszym zdaniem najefektywniejszym sposobem, by takie postawy budować wśród młodzieży, co potwierdzają też liczne badania, Serdecznie polecam publikację *The Handbook of Research on Civic Engagement in Youth* pod redakcją Lonnie R. Sherrod. Najbardziej efektywnym sposobem zgodnie z tą publikacją i wieloma innymi jest nauka poprzez doświadczenie. Wzięcie udziału w wyborach, zaangażowanie w wolontariat, zrobienie własnego projektu społecznego, dokonanie aktu dobroczynności. Znakomicie bardziej, lepiej buduje postawę obywatelską niż wiedza o tych zachowaniach. Dlatego rekomendujemy, by przedmiot był realizowany możliwie praktycznej formule. I szczególnie rekomendujemy metodę pracy projektowej, gdzie uczniowie realizują własnej inicjatywy społeczne na rzecz lokalnej społeczności. W ten sposób uczniowie mogą nie tylko nabyć tą postawę, ale także mają szansę rozwijać w praktyce umiejętności współpracy, sprawczości, przywództwa, empatii, umiejętności, które uważamy, że leżą u podstaw. Powinny leżeć u

podstaw tego przedmiotu. No i na koniec chciałbym powiedzieć, że głęboko wierzę, że to jest możliwe na taką masową skalę, jak cały rocznik młodzieży. W ciągu 10 lat nasza fundacja, Fundacja Zwolnieni z Teorii, prowadząc Olimpiadę Projektów Społecznych Zwolnieni z Teorii, zaangażowała z powodzeniem ponad 130 tysięcy uczniów w szkołach ponadpodstawowych do zrealizowania takich właśnie społecznych projektów. Absolutnie wszelkich środowisk i widzimy tego niesamowite efekty w ich już dorosłym życiu. Dziękuję serdecznie. Tyle z mojej strony.

Magdalena Tędziągolska: Dziękuję Panie Marcinie. Teraz poproszę o przygotowanie się aż trzy osoby Panią Dorotę Twarowską, Agnieszkę Janczewską i panią Alicję Pacewicz, ponieważ nie mamy pewności, czy Pani Dorota Twarowska i pani Agnieszka Janczewska są na sali, gdyż jedna z osób uczestniczących jest podpisana po prostu numerem bez imienia i nazwiska. Dlatego jeśli osoba podpisana numerem to Pani Dorota Twarowska lub Pani Agnieszka Janczewska prosimy dać znać nam na czacie lub o podniesienie ręki. To będzie bardziej skuteczne. A teraz wystąpi Pan Damian Jaworek, warszawski Rzecznik Praw Uczniowskich, Pełnomocnik Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy do spraw praw uczniowskich. Zapraszam.

Damian Jaworek, Warszawski Rzecznik Praw Uczniowskich, Pełnomocnik Prezydenta m.st. Warszawy ds. praw uczniowskich

Damian Jaworek: Dzień dobry Państwu. Bardzo dziękuję za tę inicjatywę wysłuchania publicznego. Jako warszawski Rzecznik Praw Uczniowskich chciałem zwrócić uwagę na potrzebę powiązania programu edukacji obywatelskiej z edukacją o prawach uczniowskich, z edukacją o prawach człowieka, które są fundamentem społeczeństwa obywatelskiego. Jest dla mnie oczywiste, że w takiej podstawie powinny się znaleźć treści dotyczące Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej czy zasad działania państwa prawa. Natomiast warto również zejść do poziomu codzienności, której młodzież doświadcza, tego, co ich otacza, na co mają bezpośredni wpływ i na co mogą mieć wpływ. Takim środowiskiem jest szkoła. To w tym systemie realizuje się ich obywatelskość i demokratyczne życie w praktyce, z czego niestety młodzież nie do końca sobie zdaje sprawę. Z badań wynika, że młodzież ma małą świadomość

swoich praw. Wielu młodych ludzi nie utożsamia swoich praw uczniowskich z prawami człowieka i prawami dziecka, które są przecież prawami uniwersalnymi, które są nienaruszalne i są niezbywalne. Rzadko ten temat pojawia się również w klasie na godzinach wychowawczych. To się nie dzieje, jak się niektórym wydaje i jest to pole do zagospodarowania właśnie przez program edukacji obywatelskiej. Uczniowie dzięki nowemu przedmiotowi powinni znać swoje prawa uczniowskie w statucie szkoły i w innych aktach prawnych. Umieć z nich korzystać, umieć ich dochodzić, egzekwować je, ale też umieć je wspólnie wypracowywać i analitycznie, krytycznie do nich podchodzić. Edukacja powinna też dotyczyć realizacji praw uczniowskich, ale też szerzej kłaść nacisk na prawa obywatelskie, konstytucyjne w różnych sferach naszego życia. I to jest wielki apel również do obecnego zespołu, który działa na rzecz stworzenia podstawy programowej w ramach przedmiotu edukacja obywatelska. O współpracę z zespołem, który działa przy Ministerstwie Edukacji, który przygotowuje zapisy o prawach uczniowskich i Rzecznika Praw Uczniowskich. Ponieważ zmiana prawa powinna iść w parze i iść równoległe z edukacją, więc ta współpraca między państwem a zespołem, który pracuje nad ustawą o prawach uczniowskich, powinna być bardzo, bardzo bliska. I bardzo o to apeluję. Proszę państwa, społeczeństwo obywatelskie wiąże się też z dobrem wspólnym, które powinno być oparte o takie wartości jak empatia, wzajemne zrozumienie, wzajemny szacunek czy współodpowiedzialność. W szkole takie dobro wspólne tworzą dorośli, ale przede wszystkim samorząd uczniowski. I w nowym przedmiocie warto zwiększyć nacisk na wzrost kompetencji i aktywności samorządów uczniowskich, na umiejętności współpracy, dialogu, budowania sojuszy, czerpania z narzędzi do wpływania na rzeczywistość szkolną. Od umiejętności prowadzenia diagnozy w szkole po kampanie społeczne i po organizację wyborów, które mogą wzmacniać sprawczość młodych ludzi, ale też i co jest bardzo ważne zwiększać zaufanie do szkoły, zwiększać zaufanie do różnych instytucji. Ponieważ też badania alarmują, że nasze zaufanie, zaufanie młodych ludzi do instytucji publicznych, kuleje, więc taki przedmiot powinien też na to kłaść nacisk. Bardzo dziękuję.

Magdalena Tędziągowska: Bardzo dziękuję. Zapraszam panią Alicję Pacewicz z Sieć S.O.S. Dla Edukacji oraz Fundacja Szkoła z Klasą. A o przygotowanie się poproszę Panią Agnieszkę Tomasik. Oddaję głos Pani Alicji Pacewicz.

Alicja Pacewicz, Sieć S.O.S. Dla Edukacji, Fundacja Szkoła z Klasą

Alicja Pacewicz: Dzień dobry państwu. Nie wiem, czy Państwo też macie takie wrażenie, że to się nie zmieści w dwóch godzinach nowego przedmiotu. Ja sobie tu notowałam te wszystkie słuszne postulaty od partycypacji, o NGO-sach, żeby było dużo i żeby były debaty eksperckie, edukacja europejska, prawa pracownicze, prawa zwierząt, planeta. No po prostu dwie godziny w drugiej klasie w żaden sposób nie uniesie tego, co chcielibyśmy, żeby się w szkole działo. Chcę powiedzieć, że my jako sieć SOS dla Edukacji mamy na to pomysł i proponujemy tutaj, zgodnie zresztą z sugestiami kilku innych osób, żeby edukacja obywatelska to nie był po prostu jeden przedmiot na jednej klasie, tylko żeby to był pewien obszar edukacyjny, który naszym zdaniem powinien się dziać od pierwszej klasy, a właściwie od przedszkola do końca szkoły. I ten przedmiot w szkole średniej byłby jednym z elementów. Drugim byłaby wiedza o społeczeństwie, która zresztą moim zdaniem powinna się inaczej nazywać. Bo to nie tylko chodzi o wiedzę i nie tylko o społeczeństwie. Więc żeby stworzyć taką przestrzeń pozapredmiotową, ponad przedmiotową, bo świat nie jest pocięty na przedmioty. Jak chcemy przygotować młodego obywatela i obywatelkę, to potrzebujemy znacznie szerszej gamy oddziaływań. I to jest takie pojęcie, o którym tutaj też Dorota mówiła, tak jakby poza przedmiotem. Całościowe szkolne podejście, samorząd uczniowski, udział uczniów w codziennych decyzjach dotyczących klasy i szkoły i tak dalej, i tak dalej. Przygotowaliśmy też opracowanie dotyczące konkretnie tego przedmiotu. I tutaj naszym głównym postulatem jest to, żeby nie była rozdzielona wiedza od umiejętności i kompetencji. My mamy taką listę 7 kompetencji. Tam jest właściwie to, o czym państwo mówiliście, tylko każdy trochę o tej kompetencji, która mu jest najbliższa. Samodzielne myślenie, rozwiązywanie problemów, współdziałanie, komunikowanie się, empatia i troska. Nie ma znaczenia w gruncie rzeczy, jaka będzie ostateczna lista. Wypracuje to Instytut Badań Edukacyjnych w dialogu z nami. Mam nadzieję. Ważne jest, żeby każde wymaganie szczegółowe w edukacji obywatelskiej odpowiadało na jakąś konkretną, rozwijało jakąś

konkretną kompetencję i żeby było widać, żeby nauczyciel widział, po co to robi, po co uczy o tej konstytucji czy po co uczy o Europie. I ostatnia rzecz, którą chcę powiedzieć, to że metody, tu się w pełni zgadzamy, doświadczenie osobiste czy to projektu, czy to doświadczenie spotkania z przedstawicielem jakiejś mniejszości, czy to case studies tego jest bardzo dużo i w Centrum Edukacji Obywatelskiej, i w innych instytucjach robimy to od lat. Wystarczy to wziąć i wykorzystać. Bardzo dziękuję.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję. Zapraszam do przygotowania się pana Radosława Utnika. Natomiast zapraszam teraz do wystąpienia Panią Agnieszkę Tomasik, Kuratorium Oświaty i Gdańskie Lekcje Obywatelskie. Zapraszam. Pani Agnieszko, zapraszamy do włączenia...

Agnieszka Tomasik, Kuratorium Oświaty, Gdańskie Lekcje Obywatelskie

Agnieszka Tomasik: Tak, ja tylko włączę kamerę. Mam nadzieję, że już się włącza. Dzień dobry Państwu. Serdecznie witam. My w Gdańsku od trzech lat.

Magdalena Tędziągolska: Przepraszam, wchodzę w słowo, ale nadal Pani nie widać.

Agnieszka Tomasik: Niestety ta ikonka mi chyba nie działa z kamerą. Bardzo Państwa przepraszam, ale nie działa ta kamerka zupełnie...

Magdalena Tędziągolska: Proszę jeszcze spróbować raz.

Agnieszka Tomasik: Aha, już chyba tak się pokazało, więc za chwilę mam nadzieję. Że się pokaże. A jeśli nie, to oddam komuś głos i spróbuję jeszcze raz wyjść i wejść i wtedy...

Magdalena Tędziągolska: Nie pokazuje się. To może ja zaproszę pana Radosława Utnika. Poproszę też o bycie w gotowości panią Mariannę Kłosińską. Natomiast pani Agnieszko, wywołam panią potem drugi raz. Dobrze? Proszę spróbować sobie rozwiązać problem. A

teraz Pan Radosław Utnik Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska. Zapraszamy. Panie Radosławie, może pan włączyć kamerę i mikrofon.

Agnieszka Tomasik: Jakby co, to ja jestem.

Magdalena Tędziągolska: Tak właśnie widzę. Więc może w takim razie dajmy panu Radosławowi jeszcze chwilę. A pani Agnieszko, zapraszam jeszcze raz zapowiem: pani Agnieszka Tomasik, Kuratorium Oświaty i Gdańskie Lekcje Obywatelskie. Zapraszamy.

Agnieszka Tomasik, Kuratorium Oświaty i Gdańskie Lekcje Obywatelskie

Agnieszka Tomasik: Tak, Gdańskie Lekcje Obywatelskie to jest projekt, który wymyśliła pani prezydent Dulkiwicz i jest od trzech lat i prowadzimy, mimo że nie ma takiego przedmiotu w szkołach. Prowadzimy właśnie taki projekt jako lekcje. Drodzy Państwo, chciałam podzielić się tutaj doświadczeniem i prosić Was o to, żebyście pomyśleli, że organizując taki przedmiot, formy nauczania są równie ważne jak treści nauczania. I dlatego też to, co u nas się sprawdza i co jest niezwykle ważne, aby po pierwsze pracować metodą projektu, być może tradycyjną ocenę zamienić właśnie na zaliczenie projektowe, na koniec zorganizować powszechne wybory miejskie, gminne do samorządów uczniowskich i na budżet uczniowski. Prowadzić narady obywatelskie, warsztaty, uruchomić do tych lekcji obywatelskich też młodzieżowe rady miast, gmin i powiatów, a także prowadzić różnego rodzaju sieci, spotkania młodzieży pomiędzy szkołami, ponieważ dzięki temu można odbywać wspólne narady, wspólne warsztaty i wspólnie już mając kilkanaście lat zmieniać oblicze miasta czy gminy. Dlatego też bardzo zachęcam do tego, żeby jak najbardziej praktycznie podejść do tego przedmiotu i żeby go realizować poza szkołą, poza klasą, w ramach np. wyjść do rady miasta, spotkań z samorządowcami. A przede wszystkim właśnie działania obywatelskiego już na terenie tej swojej najmniejszej lokalnej społeczności. To jest niezwykle ważne, żeby młodzi nie tyle korzystali z lekcji obywatelskich, na przykład pisząc potem testy o tym, jak być dobrym obywatelem, tylko żeby już od razu stawali się tymi dobrymi obywatelami. I jeszcze jedno przesłanie. Przeczytałam, że lekcje obywatelskie w wymiarze dwóch godzin mają być dla szkół, dla liceów, a dla branżowych w wymiarze jednej. Bardzo was proszę, nie róbcie obywateli drugiej kategorii. Im mniejszy kapitał społeczny, tym więcej potrzebujemy właśnie

obywatelskości w szkole. I dlatego też bardzo bym prosiła, aby jednak wziąć pod uwagę tę samą ilość godzin przewidzianych na lekcje obywatelskie dla wszystkich szkół. U nas lekcje obywatelskie są od przedszkola aż do ostatnich klas szkół ponadpodstawowych. Myślę, że warto przemyśleć, jak w ogóle w cały program nauczania wprowadzić treści obywatelskie w działaniu, w projektach i w zaliczeniu tymi projektami wykorzystać ten moment, żeby udało się nam odejść od tradycyjnej ławki, oceny i takiej właśnie szkoły, która jest szkołą bardzo mocno autorytarną, a nie obywatelską. Dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję. Zgodnie z naszą listą pani Marianna Kosińska się przygotowuje, a zapraszam teraz: pan Radosław Utnik, Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska. Zapraszam.

Radosław Utnik, Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska

Radosław Utnik: Radosław Utnik, Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska, dzień dobry Państwu. Dziękuję za zaproszenie. We współczesnych okolicznościach prawnych, społecznych mamy kryzys migracyjny, wojnę za granicą, różne spory polityczne. Jak rozwiązać tego typu problemy? Przedmiot jest konieczny, niezbędny, co do tego nie ma wątpliwości. Pytanie jakie efekty kształcenia chcemy uzyskać? O tym dzisiaj jest ta cała rozmowa. Z tego wynika, jakie kwalifikacje formalne potrzebują nauczyciele, jakie kwalifikacje praktyczne, osobiste potrzebują mieć i jak im pomóc w prowadzeniu zajęć takimi metodami, o których Państwo dzisiaj mówiliście, czyli praktycznie. My uważamy, że najważniejsze efekty kształcenia, bo od tego musimy zacząć, to jest umiejętność identyfikacji problemów, bo często młodzi ludzie nie widzą, nie dostrzegają, że ich prawa, chociażby obywateli Unii Europejskiej, nie są szanowane w tym środowisku, w którym sobie żyją. Więc najpierw identyfikacja, znajomość prawa, a następnie jak sobie z tym poradzić, jak poradzić sobie z taką sytuacją. I jak? Poprzez zadania praktyczne, debaty, dyskusje, przedstawianie różnorodnych punktów widzenia bez obrażania siebie nawzajem. Nabycie umiejętności rozmowy bez naruszania granic. A nie teoretyczne uczenie się, powiedzmy ordynacji wyborczej czy różnych innych aktów w najdrobniejszych szczegółach, bo to sobie zawsze możemy doczytać. Raczej umiejętność interpretacji tego, wchodzenia w problemy

praktyczne i teraz z tego powinny wynikać kwalifikacje wymagane od nauczycieli, nie tylko te formalne, ale także te osobiste. Bo nie jest najistotniejsze, czy nauczycieli skierujemy na kolejny kurs kwalifikacyjny, kolejne studia podyplomowe, czy nauczyciel będzie, powiedzmy, prawnikiem, czy będzie uczył dotychczasowego WOSu czy biznesu i zarządzania. Chociaż z pewnością zagadnienia z tych dziedzin powinien znać. Ale bardziej istotna jest praktyka tego nauczyciela w działaniach społecznych i obywatelskich, praktyka w zauważeniu, w rozwiązywaniu konfliktów. Już wspomniałem, pomiędzy prawami obywatela Unii Europejskiej a obowiązkami obywatela szkoły, o czym też już było mówione. Pani minister mówiła. Obywatela społeczności lokalnej. Bo takie konflikty się zdarzają przy nieprawidłowej interpretacji, a czasem wręcz wdrażaniu czy tworzeniu statutów czy regulaminów. W tej debacie mówiliśmy o takich instytucjach prawa cywilnego, jak odpowiedzialność dyrektora małoletnich, a ta kwestia jest bardzo często nieprawidłowo interpretowana w jednostkach oświaty, np. jeżeli chodzi o odpowiedzialność małoletnich za szkody spowodowane w szkole czy na wycieczce. Jest to zwykle interpretowane inaczej niż kodeks, prawo, a co więcej, często są różnego rodzaju oświadczenia podsuwane rodzicom do podpisywania. Podobnych kwestii jest więcej. To jest tylko przykład. I teraz mamy problem. Jakie kwalifikacje osobiste musi mieć nauczyciel, żeby umieć modelować tego rodzaju sposoby rozwiązywania tego typu konfliktów? Część z tych konfliktów może dotyczyć jego roli jako podwładnego dyrektora i z tego punktu widzenia dla nauczyciela potrzebne jest wsparcie, być może superwizji grupowe. Być może niezależność od dyrektora szkoły w ten sposób, żeby ćwicząc rozwiązywanie problemów, mógł rozwiązać te problemy bez wchodzenia w duże konflikty. Dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję. Poproszę o przygotowanie się panią Ewę Modrzejewską. A teraz głos zabierze pani Marianna Kłosińska z Federacji Szkół Demokratycznych w Polsce. Zapraszam.

Marianna Kłosińska, Federacja Szkół Demokratycznych w Polsce

Marianna Kłosińska: Dzień dobry. Z perspektywy doświadczenia szkół demokratycznych w Polsce zauważamy, że edukacja obywatelska jako przedmiot wiedzy nie zainicjuje aktywnej postawy obywatelskiej, co już zostało wcześniej wielokrotnie powiedziane podczas tego panelu. Postulujemy, by jako trend była obecna w zakresie innych przedmiotów, również poprzez preferowanie rozwiązań pro-obywatelskich w praktyce. Wnosimy to spojrzenie, ponieważ uważamy, że edukacja obywatelska powinna uwzględniać fakt, że szkoła to społeczność i jako taka może i powinna stanowić przestrzeń praktyki obywatelskiej, jaką jest przede wszystkim uzyskanie poczucia wpływu i świadomości osobistej odpowiedzialności za społeczność szkolną, a de facto za społeczność szeroko rozumianą. Edukacja obywatelska, jak słusznie zauważono już wcześniej, to nie tylko wiedza, ale przede wszystkim kompetencje społeczne i świadomość wpływu. Wymaga to budowania środowiska partycypacyjnego na każdym etapie edukacji, począwszy od przedszkola. Wprowadzenie edukacji obywatelskiej poprzez często fasadowe formy samorządności szkolnej czy poprzez tylko dwie godziny w drugiej klasie szkoły podstawowej uważamy za stanowczo za mało. Traktujemy to jednak jako ważny krok na drodze budowania postaw obywatelskich i demokracji w szkole. Jako federacja dążymy do tego, żeby model szkoły demokratycznej upowszechnił się jako szkoła dostępna dla każdego obywatela, bez względu na zasobność portfela oraz wiek. A jak wiemy, w tej chwili szkoły demokratyczne są szkołami dostępnymi tylko poza publiczną oświatą i trzeba za nie płacić. Natomiast odnośnie zadanych przez organizatorów pytań konkretnie do przedmiotu edukacja obywatelska: jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie podczas tych lekcji? Z naszej perspektywy to powinny być umiejętności związane przede wszystkim z praktykowaniem partycypacji, a więc realnym doświadczaniem wpływu budowanego na wartościach demokratycznych. Jaką wiedzę? Wiedza, którą wnosił przedmiot, wiedza i społeczeństwo. Potem zastąpił ją HiT, a w tej chwili wiedza i społeczeństwo istnieje tylko na poziomie 8 klasy szkoły podstawowej i ta wiedza już w dużej mierze została uwzględniona. Rozumiem, że możemy ją rozbudowywać obecnie o aktualną. Jak powinien być prowadzony ten przedmiot i to jest dla nas kluczowe. Praktyka szkół demokratycznych pokazuje, że istotnym elementem życia społeczności są zebrania i kręgi szkolne. Jeśli edukacja obywatelska ma się ograniczać do dwóch godzin w tygodniu i to tylko w jednej klasie szkoły

podstawowej, to powinny one być poświęcone przede wszystkim na praktykowanie tej samorządności w formie zebrania szkolnego, które powinno być w pełni partycypacyjne i poświęcone realnym wyzwaniom i realnym decyzjom w obrębie klasowej i szkolnej społeczności. W liceum powinna również następować refleksja dotycząca tego, jak samorządność szkolna działa w kontekście ustroju parlamentarnego w Polsce i na świecie oraz w jaki sposób uczniowie mogą wpływać na decyzje samorządów lokalnych, władz państwowych poprzez działania rzecznictwa, w tym kontakt z radnymi, posłami, udział w wysłuchaniach publicznych, komisjach sejmowych, tworzenie stowarzyszeń i innych organizacji społecznych, np. spółdzielni uczniowskich. Jednocześnie program powinien być realizowany...

Magdalena Tędziągolska: Tak. Ostatnie zdanie, proszę postawić kropkę.

Marianna Kłosińska: Jednocześnie program powinien być realizowany w oparciu o realne wyzwania i nie musi obejmować wszystkich wymienionych przeze mnie aspektów. Powinien być adekwatny do realiów.

Magdalena Tędziągolska: Dziękuję bardzo. Poproszę o przygotowanie się panią Zofię Gruzicką. A zapraszam Panią Ewę Modrzejewską z Uniwersytetu Warszawskiego.

Ewa Modrzejewska, Uniwersytet Warszawski

Dzień dobry, Dziękuję. Szanowni Państwo, reprezentuję Zakład Retoryki Mediów na Uniwersytecie Warszawskim, Polskie Towarzystwo Retoryczne. Jestem współredaktorką tomu *Debata Retoryka dla Demokracji*, a także 10 lat tworzyłam serwis *Mam Prawo Wiedzieć* promujący świadomy udział w wyborach. Ten temat jest mi bardzo bliski. Chciałabym zwrócić uwagę na trzy kwestie, które wiążą się zarówno z doraźnymi zmianami, jak również z gruntowną zmianą nauczania w szkole. Po pierwsze jako środowisko retoryczne postulujemy o włączenie retoryki w nauczanie edukacji obywatelskiej. Ale rozumianej tak, jak było to u jej zarania, czyli przygotowywania obywateli do udziału w życiu publicznym. Dziś niestety prowadzi się ją głównie do wystąpień publicznych, a retoryka uczy etycznej, podkreślę komunikacji. Zawiera elementy kultury logicznej, formułowania różnego typu prawnych

wypowiedzi. I tak rozumiana retoryka jest praktyką krytycznego myślenia i sprawdza się jako składowa edukacji medialnej, która powinna być – i tu drugi postulat - częścią edukacji obywatelskiej, jeśli w ogóle nie osobnym przedmiotem dla wszystkich szkół. Szczególnie ważne jest krytyczne podejście do przekazów multimedialnych, zawierających zwizualizowane dane, czyli tzw. data literacy, które jest wskazywane nie jako kompetencja przyszłości, ale po prostu teraźniejszości. Analizuje wyniki matur z WOS, w których wymagana jest umiejętność odczytywania danych i formułowania na ich podstawie argumentacji. I okazuje się, że sprawia to wiele problemów, a liczba poprawnych odpowiedzi w tego typu pytaniach wynosi zaledwie kilkanaście, kilkadziesiąt procent. Nie przekracza często 50%. A nawet jeśli, to w przypadku pytań, gdzie tak naprawdę, mówiąc kolokwialnie wystarczy strzelić. Co to oznacza? Mówimy o i tak już zawyżonej grupie zaznajomionych z przedmiotem. Wiedza o społeczeństwie, o ludziach u progu pełni praw obywatelskich, którzy może i potrafią wymienić cechy systemu parlamentarno-gabinetowego, ale nie potrafią odczytywać, co wynika z wykresu, z tabelki i jak na tej podstawie zbudować rzetelną argumentację. A co z pozostałymi uczniami szkół ponadpodstawowych? I z tym wiąże się trzeci postulat, który już przekazywały obecne tu organizacje debatanckie, z którymi współpracujemy. Debata czy inne formy wyrażania poglądów, a jest ich sporo, mogą być narzędziem uniwersalnego kształtowania umiejętności etycznego argumentowania, wykorzystującego dane w komunikacji interpersonalnej i publicznej. Ale jak każde narzędzie nieumiejętnie stosowane, może przynieść więcej złego niż dobrego. Dlatego chcę też wzmocnić głos o systemowym, długofalowym wsparciu nauczycieli w wymienionych obszarach, w tym zmianach w kształceniu nauczycieli. Na dziś zachęcamy Ministerstwo do wsparcia instytucjonalnego, finansowego istniejących inicjatyw pozarządowych, akademickich, dzięki którym będzie można trafić z taką ofertą wspierającą szeroko rozumianą edukację obywatelską nie tylko do kolejnego poznańskiego czy warszawskiego liceum, ale do Technikum Rolniczego w Hańczy. My zgłosiliśmy się do tego wysłuchania, by zapewnić o swojej gotowości wsparcia jako środowisko akademickie i pozarządowe tak właśnie rozumianej edukacji obywatelskiej. Dziękuję. Ja nie słyszę.

Magdalena Tędziągolska: Ja mówię, a państwo mnie nie słyszą. Widzę, że pani Zofia już jest w gotowości. Natomiast jeszcze chciałam tylko poprosić, żeby pani Marzena Dobner

przygotowywała się, bo będzie następna w kolejce. Pani Zofia Grudzińska, Ruch Społeczny Obywatele dla Edukacji. Oddaję pani głos.

Zofia Grudzińska, Ruch Społeczny Obywatele dla Edukacji

Zofia Grudzińska: Witam Państwa reprezentując ruch społeczny Obywatele dla Edukacji ja zabieram głos w imieniu osób, które uważają postawę aktywnego obywatela za wartość stanowiącą fundament nowoczesnego i sprawiedliwego państwa. Konkretnie uwagi już przestaliśmy w formularzu. Dziś chciałabym podkreślić jeden aspekt, który stanowi pewne novum w procesie konstrukcji podstaw programowych. Może stanowić wyzwanie, ale cieszy mnie, że kilka osób już przede mną na ten temat mówiło. Natomiast wzmocnię to przesłanie i w jednym zdaniu można to ująć tak: to nie może być przedmiot szkolny czy tylko przedmiot szkolny. To ma być głównie uczenie się przez praktykę kreowania życia wspólnoty. Badania naukowe i obserwacje świata to potwierdzają, że by obywatel czy obywatelka odnaleźli się w skomplikowanej rzeczywistości nowoczesnych państw demokratycznych, żeby umieli na nią wpływać konstruktywnie, z korzyścią dla ogółu, muszą posiadać określone kompetencje. Tu najważniejsza umiejętność zaprezentowania stanowiska, czytelnego uzasadnienia. Otwartość na słuchanie innych, na dialog, umiejętność negocjowania bez manipulacji. Testem nabycia tych kompetencji jest tylko i wyłącznie aktywne uczestnictwo w życiu swojej wspólnoty. Poczynając od przedszkola, szkoła, środowisko lokalne, by się odnaleźć na poziomie ogólnokrajowym. I być może, gdyby elementy kształcenia takich kompetencji były odpowiednio dowartościowane w programach edukacji od początku transformacji, co najmniej na równi z wiedzą akademicką i wynikami procesu uczenia się na egzaminach, być może społeczeństwo byłoby w przyszłości bardziej odporne na matactwa i kłamstwa o charakterze politycznym, bardziej chętne do dogadywania się. No skoro obecnie mamy przedmiot szkolny, on jest realizowany w ciągu jednego roku dwie godziny. Dopiero po osiągnięciu przez uczniów wieku nastoletniego. No tak jest jak jest, ale w przyszłości pokażemy się o zaprojektowanie takiego przedmiotu praktycznego, który będzie realizowany od początku nauki, opartego o przygotowanie dzieci i młodzieży do realizacji zadania w świecie rzeczywistym. Pan Derry Hannam, brytyjski ekspert oświatowy, przedstawił w 2005 roku raport z badań, które wykazały, że w tak zwanych szkołach partycypacyjnych

współzarządzanych przez uczniów poprawiają się również wskaźniki, takie jak frekwencja na zajęciach i wyniki uczenia się. Więc to nie jest tylko i wyłącznie kształcenie kompetencji obywatelskiej. To jest ogólnie działanie dla dobra procesu edukacji. Tyle, że jeżeli tego na razie nie mamy, dobrze będzie, jeżeli w projektowanej podstawie obecnego tego przedmiotu będzie wiodący element praktycznego działania. Wiodący. I zostanie on uwzględniony w systemie oceniania. Zadania będą nie tylko projektowe, ale i realne, czyli współzakładanie rad szkolnych, współorganizowanie wycieczek, współdecydowanie o szkolnym budżecie. Że wymienię tylko kilka. I to jest, powiedziałabym coś, co może zapewnić nam wstępny sukces, a w przyszłości całościowy program. Dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziągolska: Dziękuję. Poproszę o przygotowanie się Panią Marię Jaraszek, a zapraszam Panią Marzenę Dobner z Narodowego Odrodzenia Polski. Pani Marzeno, nie słychać pani. Proszę włączyć mikrofon.

Marzena Dobner, Narodowe Odrodzenie Polski

Marzena Dobner: Przepraszam, teraz mnie słychać?

Magdalena Tędziągolska: Tak, już jest w porządku.

Marzena Dobner: Dzień dobry. Szanowni Państwo, jako przedstawicielka Rady Wykonawczej Narodowego Odrodzenia Polski, a zarazem działaczka społeczna i wychowawca młodzieży, uważam, że edukacja obywatelska w proponowanym przez obecny rząd kształcie niestety stwarza pewną formę politycznej zemsty na przeciwnikach. Może być, niestety przestrzeń do mentalnych nadużyć i prób wpływania na bieżące poglądy polityczne uczniów. Może też być próbą wejścia szkoły w kompetencje rodzicielskie, ponieważ to rodzicielskie, a właściwie nie bójmy się tego słowa postawy pronarodowe. Stanowczo sprzeciwiam się usytuowaniu młodych ludzi w pozycji nierozumnych dzieci, którym trzeba łopatologicznie tłumaczyć otaczający ich świat. A tak właśnie wydaje mi się, postrzega młodzież Jędrzej Witkowski, formułując założenia podstawy programowej przedmiotu edukacja obywatelska. Nacisk na samodzielność myślenia to nie to samo, co cytuję Jędrzeja Witkowskiego, wyrabianie sobie własnego zdania, ponieważ owo własne zdanie bywa często subiektywne i obarczone

ryzykiem błędów poznawczych. Podobnie wizji, cytuję znów tego, co dzieje się w społeczeństwie, może być nieskończenie wiele i również mogą one być obarczone błędami poznawczymi. Drodzy Państwo, jeśli u źródeł tego przedmiotu nie leży dążenie do prawdy rozumianej jako zgodność z rzeczywistością, z rzeczywistością obiektywną. Jeżeli nauczyciele edukacji obywatelskiej nie będą kształtować w uczniach postawy wierności własnym, wyznawanym wartościom ponad politycznymi podziałami. Mówię tutaj o wartościach wyznawanych przez uczniów. Oczywiście jeśli nie będą wdrażać tychże uczniów do krytycznej analizy przekazów medialnych dobieranych bez politycznego klucza, jeśli nie będą wdrażać uczniów do samowychowania i uczenia się przez całe życie, to cały ten obywatelski czy też pronarodowej, tak jak wspomniałam, powinno być założenie, że jako Polacy tworzymy naród, wspólnotę organiczną, za którą jesteśmy wzajemnie współodpowiedzialni. Że polityka to nie kariera i walka o władzę, lecz dbałość o dobro wspólne. Tak, jak w tych dawnych starożytnych wzorcach. I że owa dbałość nie może być realizowana w oderwaniu od wyznawanego systemu wartości, który powinien być oparty na Bogu, honorze i Ojczyźnie, bez względu na to, czy to komuś się podoba, czy nie. Bez tego typu założeń nie wychowamy dojrzałych pokoleń Polaków, dbających w pierwszej kolejności o potrzeby własnej wspólnoty etnicznej, lecz wychowamy raczej rzeszę ludzi niezdolnych do krytycznej refleksji, podatnych na wpływy tłumu. W edukacji obywatelskiej, tak jak wspomniałam, w zasadzie narodowej, musi być przestrzeń na radykalną i odważną rozprawę z modelem wielkiej polityki jako walki o władzę, z modelem stworzonym przez obecne elity polityczne. Musi być przestrzeń na omawianie kulisów głośnych afer, w taki sposób, by uczniowie sami stawiali kluczowe pytania i sami na nie odpowiadali. Musi być przestrzeń na wyjaśnienie, czym jest medialna manipulacja i jak się odbywa. Musi być przestrzeń na analizę różnych form oddolnej działalności na rzecz narodu, takich jak stowarzyszenia czy fundacje. Ostatnie zdanie: edukacja obywatelska winna być przestrzenią kształtowania w uczniach gotowości do stawiania oporu przeciwko jakimkolwiek antynarodowym działaniom, bez względu na polityczne afiliacje sprawy.

Magdalena Tędziagolska: Pani Marzeno, dziękuję bardzo. Zapraszam teraz do przygotowania się panią Marię Jaraszek. Nie, przepraszam panią Marię Jaraszek zapraszam do wystąpienia, a do przygotowania się zapraszam właściwie dwie panie, bo nie jestem pewna czy...Więc

gdyby Pani Karoliny jednak nie było, to też proszę o bycie w gotowości Panią Joannę Jarmużek. A tymczasem zapraszam Panią Marię Jaraszek, Instytut Spraw Obywatelskich. Zapraszam.

Maria Jaraszek, Instytut Spraw Obywatelskich

Maria Jaraszek: Dzień dobry, mam nadzieję, że mnie słyszą. Bardzo dziękuję za możliwość uczestniczenia w tym wysłuchaniu publicznym. Jako Instytut Spraw Obywatelskich, który reprezentuję, prowadzimy od 12 lat kampanię Obywatele decydują, której celem jest angażowanie Polaków i Polki w życie publiczne. I to się nie tylko odbywa w takim wymiarze edukacyjnym, ale też staramy się wprowadzać takie zmiany systemowe przede wszystkim w narzędziach partycypacyjnych. I tutaj jednym z takich narzędzi jest właśnie obywatelska inicjatywa ustawodawcza, której szczególnie poświęciliśmy czas i staramy się chociażby teraz o wprowadzenie możliwości zbiórki podpisów elektronicznych pod obywatelską inicjatywą ustawodawczą. I nasze doświadczenia tych 12 lat już pracy w tym zakresie pokazały, że obywatele, Polki i Polacy naprawdę mają...zgłaszali nam wielokrotnie swoje braki w zakresie wiedzy dotyczącej tego, w jaki sposób mogą się angażować w życie publiczne. I tutaj bardzo cieszę się, że były już głosy o narzędziach partycypacyjnych, więc chciałabym wzmocnić tutaj ten głos. I tu nie tylko mówimy o tym wymiarze lokalnym, który jest bardzo ważny i który pokazuje tą sprawczość naszą obywatelską, na takim poziomie tutaj nas otaczającym, ale też na tym poziomie krajowym. I tutaj właśnie obywatelska inicjatywa ustawodawcza, która umożliwia nam zgłaszanie swoich projektów ustaw pod obrady Sejmu, czyli udział w procesie legislacyjnym, ale również mamy tutaj referenda, ale też nie zapominajmy o tym wymiarze europejskim, gdzie mamy również europejską inicjatywę obywatelską. I tutaj ten wymiar europejski też ma ogromne znaczenie, bo chociażby patrząc na ostatnie wybory do Parlamentu Europejskiego, to właśnie grupa młodych była tą grupą, która wykazała najmniejszą frekwencję, bo to było raptem niecałe 26%. I tutaj ewidentnie to pokazuje, że młodzi nie wiedzą, w jaki sposób powinni się angażować albo mogą się angażować. Nie powinni, tylko mogą się angażować. Co im to daje? W jaki sposób mogą wpływać na ten otaczający ich świat? I ten wymiar właśnie angażowania w wybory jest tym drugim aspektem, który chcielibyśmy, aby został podniesiony w tej podstawie programowej edukacji

obywatelskiej. No, bo nie ma demokracji bez społeczeństwa obywatelskiego i nie ma możliwości, abyśmy demokratycznie wybierali swoich przedstawicieli, jeżeli nie będziemy czynnie brać w tym udziału. I więc też uczenie, taki wymiar uczenia młodych ludzi o tym, w jaki sposób mogą głosować, że powinni to robić w sposób świadomy. Gdzie mogą szukać informacji? Tutaj też można podnieść tą kwestię związaną z chociażby Latarnikiem Wyborczym czy Mam Prawo Wiedzieć. Są różne narzędzia, z których można korzystać i powinniśmy po prostu o nich mówić. Dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję. Jest już z nami pani Karolina Piłkuła. Ja poproszę o przygotowanie się panią Joannę Jarmużek. Tak, ale widziałam już, że pani jest. Jest w gotowości cały czas, więc pani Karolina już za chwilę do nas dołączy. A w międzyczasie jeszcze przypomnienie, ogłoszenie techniczne. Bardzo, bardzo prosimy o to, żeby kamery włączać dopiero w momencie, kiedy rozpoczynają Państwo swoje wystąpienia. Jeszcze chwila. Pani Karolina już się za chwilę pokaże. Ok. Chyba pani ma jednak problem techniczny. Pani Joanno, zatem zapraszam panią. Pani Joanna Jarmużek, Zakład Polityki Oświatowej i Edukacji Obywatelskiej, Wydział Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu Adama Mickiewicza, zapraszam.

Joanna Jarmużek, Zakład Polityki Oświatowej i Edukacji Obywatelskiej, Wydział Studiów Edukacyjnych UAM

Joanna Jarmużek: Dzień dobry Państwu. Bardzo się cieszę, że mogę tutaj brać udział w wysłuchaniu publicznym. Reprezentuję dzisiaj Zakład Polityki Światowej Edukacji Obywatelskiej, Wydziału Studiów Edukacyjnych na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Poprzez link złożyliśmy szczegółowe propozycje dotyczące zakresu wiedzy, umiejętności oraz propozycje dotyczące metod nauczania oraz metod oceniania. Chcielibyśmy zwrócić uwagę, iż w procesie formułowania podstawy programowej dla przedmiotu edukacja obywatelska warto położyć nacisk na upracticznienie przedmiotu, codzienne zdobywanie przez uczniów kompetencji obywatelskich, ich codzienne praktykowanie w społeczności szkolnej i lokalnej. Do tego niezbędne jest najpierw przyrost adekwatnej wiedzy i dobre rozumienie takiej wiedzy z zakresu funkcjonowania

społeczeństwa obywatelskiego, państwa demokratycznego, funkcjonowania różnych instytucji państwowych, terytorialnych oraz żeby mieli praktyczną, użyteczną, adekwatną wiedzę z zakresu samorządności. Co istotniejsze, warto położyć nacisk w przedmiocie edukacja obywatelska na dbanie o rozwój kompetencji obywatelskich poprzez umożliwienie uczniom podejmowania codziennych działań obywatelskich w społeczności szkolnej, której będą częścią. Działan dyrektorów, nauczycieli, rodziców oraz samych uczniów. Czyli dzięki tym wysiłkom oni uczą się właśnie kształtowania postaw proaktywnych, takiej codziennej samorządności. Ii dzięki temu, jeżeli praktykują to na poziomie lokalnym, szkolnym, następnie będą zdolni do odpowiedzialnej partycypacji w społeczeństwie oraz na tym poziomie narodowym. Równie ważne dla nas jest uwrażliwienie na pewne wartości, które są istotnie ważne w społeczeństwie obywatelskim, co doprowadzi do zmiany myślenia, działania oraz uwrażliwienia młodych ludzi w zakresie podejmowania tych działań obywatelskich. Chcielibyśmy zwrócić uwagę, że poza kształtowaniem takich kompetencji jak umiejętność praktykowania samorządności, kształtowanie postaw proaktywnych, radzenia sobie w sytuacjach konfliktu społecznego, dążenie do budowania zaufania społecznego, uczenie odpowiedzialności za swoje słowa, czyny, kształtowanie w społeczności szkolnej normy wzajemności, uczenie krytycznego myślenia oraz wzajemnej tolerancji i akceptacji. Bardzo istotne jest to, w jaki sposób będziemy oceniać ważne, żeby..

Magdalena Tędziagolska: Dziękujemy. Muszę przypomnieć, że minął czas. Pani Anno, dziękujemy serdecznie. Szanowni Państwo, sprawdzam teraz. Tak, miałam poczucie, że sprawnie nam idzie. I teraz właśnie mamy taki moment przestoju. Sprawdzam szybko, czy pani Karolina Pikuła się pojawiła, bo była przez chwilę, ale chyba ma problem techniczny. Jest z nami też pani Hanna Dobrowolska, która na liście była wcześniej, ale z przyczyn technicznych nie udało się nam zobaczyć wcześniej. Na Zoomie natomiast sprawdzam jeszcze czy pani Dobrowolska ma możliwość włączenia kamery i dostałam taką odpowiedź, że niestety nie ma. W tej sytuacji niestety nie może pani zabrać głosu, gdyż zgodnie z naszym regulaminem i zgodnie z zasadą transparentności wszystkie wypowiedzi osób na dzisiejszym wysłuchaniu powinny być jawne, co oznacza też jawność wizerunku. Natomiast pani Hanno zapraszamy do przedstawienia pani głosu przy pomocy formularza, który wciąż jest aktywny. Szanowni Państwo, tym samym wystąpienie Pani Joanny Jarmużek było ostatnim

wystąpieniem w grupie instytucji i organizacji. Rozpoczynamy teraz wysłuchanie nauczycieli i nauczycielek. Bardzo zapraszam teraz Pana Zygmunta Korzeniewskiego do zabrania głosu, a o przygotowanie się poproszę Panią Annę Skiendziel. Pan Zygmunt Korzeniewski. Zapraszam.

Zygmunt Korzeniewski, nauczyciel

Zygmunt Korzeniewski: Dzień dobry państwu, Zygmunt Korzeniewski. Ja przysłuchuję się debacie naszej i zastanawiam się, czy te osoby, które zabierały przed chwilą głos, wiedzą, jak się pracuje w szkole. Te dwie godziny w ciągu tygodnia to może być zdecydowanie za mało. Przedmiot. Jak oceniać, czym będzie się kończył? Czy będzie można zdawać maturę? No to już jest inna strona medalu. Oczywiście działać praktycznie. Ja chcę zwrócić uwagę, jeśli mogę, że są instytucje, organizacje pozarządowe, które edukację obywatelską wspierają, wspomnę tutaj Centrum Edukacji Obywatelskiej z tymi projektami swoimi od wielu, wielu lat. Młodzi głosują to wypisz wymaluj materiał pod kapitalne lekcje obywatelskie, ale również działania w szkole. Ostatnie wybory do europarlamentu i wcześniejsze do parlamentu w naszym kraju spowodowały sporą aktywność w klasach, w szkole. I one przyniosły określone efekty. Na co chcę zwrócić uwagę? Proszę Państwa, że przedmiot edukacja obywatelska, jeśli pojawi się w szkole w klasie drugiej, to będzie ta luka ze szkoły podstawowej. Ale popatrzmy również na to, że mamy szkoły zawodowe. Ja nie wiem, czy tam będą dwie godziny. I jak to będzie faktycznie wyglądało. Proszę państwa, kwestia zwrócenia uwagi, kto to będzie realizował. Dlatego, że jeśli będą to robili no, nauczyciele bez doświadczenia, bez praktyki, jak ktoś tutaj na to zwrócił uwagę, to może być pewien problem i pewien dylemat czy te efekty, które zakładamy sobie będą możliwe do zrealizowania? Wydaje mi się, że powinniśmy już dzisiaj uwzględnić jakby potrzebę pracy z tymi grupami nauczycieli poprzez ośrodki doskonalenia, doradców metodycznych konsultantów, wymianę doświadczeń, skorzystania z tego, co zrobiliśmy w ostatnim okresie przy HiTcie. Bo przy HiTcie. odrzuciliśmy podręcznik, który nam proponował minister Czarnek, ale zaczęliśmy pracować poprzez różnego rodzaju fundacje i otrzymaliśmy źródła. Otrzymaliśmy źródła i tak samo może być teraz. Zwrócę uwagę Państwu jeszcze na jedną rzecz, że jeśli mamy zapraszać kogoś do szkoły... ja będę za moment kończył ... to warto wiedzieć, że można określić spotkanie

odbyć również online. Można być w muzeach, można być na sesjach rady powiatu, gminy. Tak prawdę mówiąc zastanawiam się.

Magdalena Tędziągolska: Panie Zygmuncie, muszę być...

Zygmunt Korzeniewski: Zastanawiam się nad jedną rzeczą. Czy to ma być przedmiot? Czy to ma być edukacja? Ja bardzo dziękuję. Bardzo.

Magdalena Tędziągolska: Dziękuję bardzo. Zapraszam Panią Annę. Jeszcze poproszę tylko o przygotowanie się, jeżeli jest Pani Anna Szymaszczyk lub Pan Jakub Wojciechowski, bo przed chwilą tutaj była jakaś niezidentyfikowana osoba na liście. Jeśli nie ma państwa, to pani Aneta Radzik będzie następna w kolejności. A tymczasem oddaję głos pani Annie Skiendziel.

Anna Skiendziel, nauczycielka

Anna Skiendziel: Dzień dobry. Mam nadzieję, że mnie słyszą.

Magdalena Tędziągolska: Dzień dobry, Słyszą.

Anna Skiendziel: Bardzo się cieszę, że udało mi się tutaj być z Państwem i od rana słuchać. Ja się absolutnie tutaj zgadzam z poprzednią wypowiedzią i troszeczkę wypowiadam się jako nauczycielka historii, ale też wszystkich przedmiotów humanistycznych właśnie w technikum. Wprowadzając ten przedmiot proszę mieć na uwadze, że my jeszcze kilka godzin w klasie piątej będziemy mieli jeszcze WOS. W klasie trzeciej będziemy mieli jeszcze HiT. No i dojdzie nam tutaj edukacja obywatelska. Chciałabym też zwrócić uwagę właśnie w kontekście też [przygotowania] tego, tych treści, że uczniowie w technikum potrafią mieć w ciągu roku 23 przedmioty, w tym jeszcze też edukację obywatelską, więc też jakby ta mnogość tych treści musi być w jakiś sposób wzięta pod uwagę. I teraz tak właśnie też przysłuchiwałam się tym wszystkim potrzebom prawnym, itd. To jest wszystko super. Pytanie oczywiście, czy to też udźwigniemy. I na ile będzie możliwość rzeczywiście rzetelnego przygotowania się do tych zajęć, żeby w każdej dziedzinie być świetnym i wytłumaczyć te wszystkie zawiłości. Ja rozumiem, że można zapraszać fundacje z zewnątrz, ale też proszę wziąć pod uwagę, że w technikach troszeczkę to inaczej funkcjonuje. Jeśli my zapraszamy

organizacje z zewnątrz, to są raczej te, które w dużej mierze też przygotowują uczniów do zawodu. Czyli jeśli ja mam informatyków, no to prędzej będziemy szli do firm informatycznych. Już nie będę tutaj wymieniać oczywiście nazw, które z nami współpracują i robimy dodatkowe szkolenia. Ale to, na co chciałam zwrócić uwagę, ponieważ pan Zygmunt przede mną też mówił o tym, jak sobie poradziliśmy w czasie uczenia HiT, gdzie musieliśmy odrzucić podręcznik, bo nie było innej możliwości. Trzeba było troszeczkę inaczej na to spojrzeć. I co ja przez te dwa lata zauważyłam, że w porównaniu na przykład do nauczania WOS również w technikum, gdzie on jest troszeczkę bardziej teoretyczny, natomiast przeanalizujemy konstytucję w kontekście właśnie funkcjonowania państwa demokratycznego. Ale więcej udało mi się osiągnąć. To na razie moje takie subiektywne wrażenie, ale, mam podstawy do tego, żeby takie wnioski wyciągać, że kiedy analizowałam konflikty sprzed ostatnich 30 lat właśnie tutaj, w naszym regionie i mówiliśmy o Gruzji i Armenii, o Jugosławii, o tym, co robi obecnie Rosja. I zaczęliśmy w tym momencie o tym, jak funkcjonuje państwo polskie. To oni bardziej rozumieli funkcjonowanie demokracji i potrzebę jej utrzymania, niż właśnie analizując tylko i wyłącznie akty prawne i czy analizując właśnie pojęcie demokracji, bo oni wtedy rzeczywiście widzieli te różnice, gdzie państwo jest autorytarne i totalitarne. Chciałabym też zwrócić uwagę na to, że jednak tutaj akurat HiT miał swoje plusy i jeśli był dobrze zrobiony i pewne elementy myślę, że można by było wykorzystać. Dziękuję, Zmieściłam się.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo Dziękuję. Idealnie. Poproszę o przygotowanie się Pana Andrzeja. Sekitę, A teraz kolejny nauczycielski głos to pani Aneta Radzik. Zapraszam.

Aneta Radzik, nauczycielka

Aneta Radzik: Dzień dobry Państwu. Nazywam się Aneta Radzik. Od 25 lat jestem nauczycielką historii, WOS u, no i jeszcze HiTu. Jestem też egzaminatorem i obecnie uczę w Drugim Liceum Ogólnokształcącym w Szczecinie. Jak jest, już wiemy. Uczniowie na WOSie przedstawiają koncepcje, teorie, struktury, charakteryzują kierunki, podają przykłady,

definiują pojęcia, omawiają cechy. Lekcje wiedzy o społeczeństwie stały się tak naprawdę kursem politologii, socjologii i prawa. Bo tego wymaga podstawa programowa i co gorsze matura z tego przedmiotu. Edukacja obywatelska, jak wynika z samej definicji, to włączanie obywateli w procesy społeczno-polityczne, bo sama wiedza przestała być kompetencją kluczową. Młodzież potrzebuje umiejętności elastycznego zdobywania wiedzy, informacji wtedy, kiedy one są potrzebne. Dlatego też w szkole edukacja obywatelska powinna być przede wszystkim doświadczeniem sprawczości, a nie kursem wiedzy. Wspólne działanie, stawianie celów, osiąganie celów, dokonywanie wyborów, dzielenie się wiedzą to wszystko, buduje zaufanie i podmiotowość młodych osób. A na tym przecież nam najbardziej zależy. Takie poczucie sprawstwa. Ja tu się skupię głównie na metodach, daje projekt społeczny, przede wszystkim projekt społeczny we wspomnianej tutaj Olimpiadzie Projektów Społecznych Zwolnieni z Teorii, który z definicji zakłada zmianę, wprowadzenie zmiany konkretnej zmiany w społeczności albo poszukanie odpowiedzi na ważny problem. Rozwija kompetencje niezbędne do prawdziwego życia, czyli zarządzanie czasem, empatię, kreatywność, pracę zespołową, komunikację, rozwiązywanie problemów, odpowiedzialność za podejmowane decyzje, a przede wszystkim zmusza do refleksji. Po zakończeniu tego projektu, proszę mi wierzyć, najpiękniejsze są słowa ucznia. Gdyby nie projekt, nie wiedziałbym, że to potrafię. Projekt społeczny powinien moim zdaniem stać się wymaganą częścią zaliczenia przedmiotu edukacja obywatelska, a nawet składowym elementem matury. I to procentowo chyba wyższym niż sama wiedza. No i oczywiście powinien być uwzględniany. Olimpiada Projektów Społecznych powinna być uwzględniana w wykazie zawodów organizowanych przez kuratora oświaty i być podstawą do stypendiów naukowych. Projekty społeczne też uczą tego, co w szkole, na co w szkole nie ma przestrzeni, czyli zgody na błąd, eksperymentowania i dają pozwolenie. Zachęcają do podejmowania ryzyka, popełniania, popełniania błędów, ryzyka, nowych prób. Staje się to fantastycznym, ważnym elementem edukacyjnym. To też metody interaktywne, czyli symulacje wspomniane tutaj Młodzi Głosują. Wspomniane tutaj wszelkiego rodzaju gry symulacyjne, gry, które aktywizują uczniów i pomagają im poznać kontekst, a przy okazji poszerzać wiedzę. No i oczywiście edukacja globalna. Podstawa programowa niestety nie wymaga liftingu, tylko wymaga operacji na otwartym sercu. Bardzo Państwu dziękuję.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję. Poproszę o przygotowanie się pana Grzegorza Byszewskiego. A teraz oddaję głos panu Andrzejowi Sekicie. Zapraszam. Panie Andrzeju, zapraszam. Proszę włączyć kamerę i mikrofon. Kamery cały czas nie widzimy. Cały czas. Być może kamerę ma pan zasłoniętą na komputerze czymś, bo jest czarny ekran. Czy pan nas słyszy, panie Andrzeju? Halo, halo? Pan Andrzej jeszcze ponownie dołącza. Niestety, jest jakiś problem techniczny. Ja poproszę pana Grzegorza Byszewskiego, żeby już też dołączył tutaj do nas, gdyż jest Pan następny w kolejce. A jednocześnie poproszę pana Andrzeja, który ... Widzę, że pan już się połączył z głosem, ale jakby pan jeszcze spróbował kamerę włączyć. I dobrze Panie Andrzeju. Proszę zatem próbować nie rozłączać się, a raczej spróbować włączyć kamerę. Tymczasem widzę, że już jest Pan Grzegorz Byszewski. Panie Grzegorzu, za chwilę pana zaproszę, a o przygotowanie poproszę pana Andrzeja Piaszczyńskiego lub panią Grażynę Stępniewską, bo nie jestem pewna, czy pan Andrzej jest już zalogowany. Oddaję głos panu Grzegorzowi Byszewskiemu. Zapraszam.

Grzegorz Byszewski, nauczyciel

Grzegorz Byszewski: Dzień dobry, Szczęść Boże. Witam wszystkich. Słuchać mnie?

Magdalena Tędziągolska: Tak, słuchać bardzo dobrze.

Grzegorz Byszewski: Witam. Cieszę się bardzo, że mogę się wypowiedzieć w tej sprawie. Edukacja powinna uświadamiać, dlaczego jestem Polakiem, nie poprzez urodzenie, obywatelstwo. Polakiem się stajesz. To proces, dzięki poznawaniu historii, kultury Rzeczypospolitej, wyznawaniu świętej wiary katolickiej, kulcie przodków, tradycjom i obyczajom. Przykładem tego mogą być tak wybitne postacie jak Władysław Jagiełło, Tadeusz Kościuszko, Emilia Plater czy admirał Unrug, którzy z urodzenia byli zupełnie innymi osobami, ale w gruncie rzeczy poprzez życie i swoją działalność stali się Polakami. Edukacja obywatelska? Trochę brzmi to jak proletariusze wszystkich krajów łączcie się! Pozwolę sobie zacytować klasyka: Jestem Polakiem, więc mam obowiązki polskie. Są one tym większe i tym silniej się do nich poczuwam, im wyższy przedstawiam typ człowieka. Bo im szersza strona mego ducha żyje życiem zbiorowym narodu, tym jest mi ono droższe, tym większą ma ono

dla mnie cenę i tym silniej czuję potrzebę dbania o jego całość i rozwój. To są oczywiście Myśli Nowoczesnego Polaka autorstwa Romana Dmowskiego. W tym przedmiocie powinna być to lektura obowiązkowa. Oprócz tego proponuję również nauczanie świętego Jana Pawła II o rodzinie oraz Listy Pasterskie o Rodzinie arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego. Dziękuję bardzo. Z Panem Bogiem.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję Panie Grzegorzu i zapraszam teraz Panią Grażynę Stępniewską do zabrania głosu. A o przygotowanie poproszę pana Piotra Sienkiewicza, gdyż jest pan kolejny na liście. Sprawdzam, czy pani Grażyna już jest z nami. Pani Grażyno, prosimy o kliknięcie dołączenia jako panelistka. Sprawdzam z ekipą techniczną, że już pani Grażyna za chwilę się pojawi. O właśnie, pani Grażyno. Już pani zareagowała, ale prosimy jeszcze o włączenie kamery, bo na razie widzimy tylko pani zdjęcie. Prosimy o włączenie kamery i mikrofonu również, gdyż jest wyciszony. Dajmy chwilę pani Grażynie. I pana Piotra Sienkiewicza proszę też o zgłoszenie się tutaj do kolejki, bo nie jest pewne, czy pani Grażynie uda się teraz, w tym momencie zabrać głos. Pani Grażyno, proszę spróbować jeszcze raz włączyć mikrofon i włączyć kamerę. Dobrze, panie Piotrze, widzę, że już pan jest w gotowości. Spróbujmy zatem. Ja oddam panu głos. Proszę włączyć kamerę i dźwięk, a pani Grażynie za chwilę tutaj zapewnimy wsparcie techniczne. Pan Piotr Sienkiewicz zapraszam.

Piotr Sienkiewicz, nauczyciel

Dzień dobry. Piotr Sienkiewicz, nauczyciel historii, wiedzy o społeczeństwie, ale też edukator zajmujący się w ogóle edukacją obywatelską. Ja chciałem zwrócić Państwa uwagę w kontekście edukacji obywatelskiej, która ma być w szkole ponadpodstawowej na to trochę, co się dzieje w szkole podstawowej [jest wiedzą] o społeczeństwie. Tylko po to, żeby dobrze zaprojektować edukację obywatelską w szkole ponadpodstawowej. Otóż teraz WOS to jest klasa ósma, która już ma dużo wiedzy. Jak sama nazwa wskazuje, odbywa się w klasie 8, w której dla uczniów najważniejszy jest egzamin ukończenia. Egzamin ósmoklasisty. W związku z tym ich motywacja, chęć do działania, czas na to, żeby angażować się w projekty jest dosyć

niska. Dość często w związku z tym, jak rozmawiam z nauczycielami, bardzo często to jest jednak koncentracja na samej wiedzy i na takim najprostszym sprawdzaniu tej wiedzy, czyli kartkówkach, sprawdzianach. W szkole podstawowej, edukacja obywatelska ma szansę stać się przedmiotem, który będzie przedmiotem o sprawczości, o budowaniu poczucia własnej wartości, sprawstwa, doświadczaniu tego sprawstwa. I myślę, że tę szansę powinniśmy wspólnie wykorzystać. Stąd też w pełni podzielam wszelkie poglądy związane z tym, że projekt, metoda projektu, metody debaty, dyskusji to są te metody, które powinniśmy wspierać i treści w podstawie programowej dla edukacji obywatelskiej powinny na nich bazować. Chcę tutaj też w szczególności zwrócić uwagę na to, że tak jak mówiła wcześniej Alicja Pacewicz, mamy 60 godzin. Tych wszystkich treści nie da się zmieścić, a nawet bym powiedział, że powinniśmy robić wszystko, żeby tych treści, takich merytorycznych było ciut, a może nawet zdecydowanie mniej. Za to zdecydowanie większy powinien być wpływ młodych ludzi na to, co w tej edukacji obywatelskiej będzie. Stąd też taka moja propozycja, aby sama podstawa programowa zbudowana była w taki sposób, żeby część treści tych wymagań szczegółowych to były wymagania, które nauczyciel razem z uczniami podejmie decyzję o tym, czy będzie je realizować, które z nich będzie realizować. Być może to powinna być jakaś proporcja 10 - 20% tych treści, które uczniowie razem z nauczycielami wspólnie będą decydowali, że oto poszerzają, czy to wybierają z podstawy programowej to, co ich naprawdę autentycznie interesuje, wokół czego i spraw, które są dla nich bliskie, w które chcą się zaangażować właśnie metodami jak najbardziej tymi angażującym. Bardzo podoba mi się też pomysł wcześniej związany z tym, że jeżeli miałby to być przedmiot egzaminacyjny, to zdecydowanie też powinien mieć nastawienie na te praktyczne rozwiązania, realne diagnozowanie potrzeb, problemów lokalnej społeczności i projektowanie rozwiązań. I jeszcze w ostatniej chwili chciałem zwrócić uwagę też na to, żeby pochylić się nad szkołami branżowymi i tutaj zwrócić szczególną uwagę na dobre dostosowanie tych treści i wymagań do uczniów szkół branżowych, tak żeby te kompetencje miękkie, społeczne tam też bardzo mocno zostały wyartykułowane. Dzięki.

Magdalena Tędziągowska: Dziękuję bardzo. Szanowni Państwo, poproszę teraz o przygotowanie się panią Małgorzatę, przepraszam pana Grzegorza Adamczyka i panią Wiesławę Kaczyńską Rybacką, natomiast teraz kolej na panią Małgorzatę Michalczyk.

Zapraszamy! Pani Małgorzato, już może Pani dołączyć do grupy panelistów tak zwanej, żeby móc zabrać głos. Prosimy chwilę. Teraz zabierze głos pani Małgorzata Michalczyk. Pani Małgorzato, powinna pani dostać komunikat zapraszający, a już Pani kliknęła. Dziękuję bardzo. Pani Małgorzato, prosimy włączyć mikrofon, włączyć kamerę i zapraszamy do zabrania głosu. Pani Małgorzato czy Pani nas słyszy? Pani Małgorzato? To może ja w takim razie poproszę o przygotowanie się, jeśli jest na sali Pana Grzegorza Adamczyka i panią Wiesławę Krawczyńską-Rybacką. Ale widzę, że pani Małgorzata już chyba. Pani Małgorzato, Pani pokonała problemy techniczne. Zapraszam do zabrania głosu.

Małgorzata Malczyk, nauczycielka

Małgorzata Malczyk: Dzień dobry, dzień dobry [xxx]. Jak mówią Islandczycy. Uda się? Ja uczę języka angielskiego w VII Liceum imienia Juliusza Słowackiego w Warszawie. Jesteśmy szkołą EPS, czyli szkołą ambasadorem Parlamentu Europejskiego i ja prowadzę ten Program, również współpracę międzynarodową w ramach Erasmusa czy innych wymian międzynarodowych z uczniami z krajów europejskich. Zgadzam się z przedmówcami, że najważniejsza jest praca metodą projektu. Ja to realizuję również na swoim przedmiocie na języku angielskim. Język angielski. Uczenie języka obcego pomaga uczyć również przedmiotowo. Więc ta interdyscyplinarność, o której mówili przedmówcy jest bardzo ważna. I bardzo dobrze, że edukacja obywatelska widzi osoby, które zajmują się przygotowaniem wszystkich, oprzyrządowania, podręczników, podstawy, sylabusu tego przedmiotu, biorą to pod uwagę. Natomiast muszę się zgodzić, że dwie godziny w jednej klasie to zdecydowanie za mało. Nie wiem, czy nie można by tego rozbić na dwa lata. Jedna godzina to też jest mało. No, ale żeby ten przedmiot nie kończył się, nie był taką jednorazówką. Praca metodą projektu. Projekty nie muszą być wcale takie bardzo rozbudowane. To mogą być jakieś mini projekty ograniczone do jednej lekcji. Bardzo podoba mi się zaangażowanie uczniów. Wszystkie metody, które powinny być we wdrażaniu tego przedmiotu wykorzystywane, powinny być interaktywne i powinny włączać uczniów. Coraz bardziej popularne jest uczenie rówieśnicze, przygotowywanie materiałów, takich krótkich quizów, jakichś zadań przez uczniów dla uczniów. To bardzo wciąga wszystkich w dany przedmiot, w dane działanie. Moim zdaniem ten przedmiot powinien być ciekawy, powinien

być wciągający, powinien mieć elementy grywalizacji. Powinien stwarzać przestrzeń na wypowiedź, na zabieranie przez uczniów głosu w różnych debatach, różnych dyskusjach, na prezentowanie swoich opinii. Ale one nie powinny być tak zupełnie dowolne, tylko powinny się opierać o jakąś wiedzę, którą uczniowie zdobywają właśnie na tym przedmiocie. Jak oceniać ich umiejętności? Jak oceniać zdobytą wiedzę? Ja bym jak najdalej odchodziła od klasówek, testów, sprawdzianów, gdzie trzeba zakuć, zdać i zapomnieć. Zresztą tak jak trudno mi sobie wyobrazić obywatela na trójkę z minusem albo na czwórkę z plusem. Więc mi się marzy ocenianie kształtujące. Jakaś ocena opisowa? Również. Zgadza się, że jest to przedmiot, gdzie bardzo szybko zmieniają się realia, więc on musi być ciągle aktualizowany. Wiedza nauczycieli prowadzących te zajęcia musi być aktualizowana i też moim zdaniem powinna być stworzona jakaś taka platforma dla nauczycieli, gdzie oni będą mogli zdobywać wiedzę, uaktualniać swoją wiedzę.

Magdalena Tędziągolska: Poproszę o ostatnie zdanie.

Małgorzata Malczyk: Uczyć się w taki sposób interesujący, efektywny, a nie tylko, żeby odbębnić szkolenia. Dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo serdecznie dziękuję. Zapraszam teraz Panią Wiesławę Krawczyńską-Rybacką, a o przygotowanie się poproszę panią Bożenę Bieroń, jeśli jest na sali oraz panią Agnieszkę Jaczyńską. Taka jest kolejność. A teraz oddaję głos pani Wiesławie Krawczyńskiej-Rybackiej. Zapraszam. Pani Wiesławo, już może pani włączyć mikrofon i kamerę. Zapraszam, pani Wiesławo, nie widzimy i nie słyszymy pani. Prosimy spróbować. A w międzyczasie poproszę pana Bartosza Bednarskiego, żeby już przygotowywał się do swojego wystąpienia. Pani Wiesławo. Widzę, że udało się pani włączyć kamerę i dźwięk chyba też. Sprawdźmy. Zapraszam do zabrania głosu.

Wiesława Krawczyńska-Rybacka, nauczycielka

Wiesława Krawczyńska-Rybacka: Witam serdecznie. Jestem Wiesława Krawczyńska-Rybacka. Pracuję w Liceum Ogólnokształcącym w Tarnobrzegu trzydzieści kilka lat. I tutaj bardzo cieszę się, że ten przedmiot wraca. Mało tego, że jest w klasie drugiej. To o tym już

mówiono, że jest to dobra klasa. Dzieci są już po adaptacji, a jednocześnie nie zaprzęta ich ani matura ani większa ilość przedmiotów rozszerzonych. Tutaj najważniejszą rzeczą w tym przedmiocie jest edukacja praktyczna. I to we wszystkich aspektach. Pan Sienkiewicz mówił o tym, że trzeba zapytać dzieci i w momencie, kiedy otworzymy się na ten przedmiot, otworzymy się na komunikację, na to, żeby z nimi rozmawiać, to pojawi się mnóstwo problemów. Oczywiście podstawa programowa musi mieć pewien zakres wiedzy obywatelskiej i prawniczej, i społecznej. I typowo politycznej. Ale przede wszystkim najważniejsze byłoby to, żeby z dziećmi nieustannie rozmawiać i praktycznie pokazywać. Nie wiem, na ile możliwe są tutaj wizyty w urzędach, w sądzie, wizyty i spotkania także online z ludźmi, którzy przybliżają tę edukację. W jaki sposób? Można też metodą projektów bardzo wiele rzeczy prowadzić, robić. Wybory, symulacje wyborów, ale przede wszystkim otwierać się na to, żeby być inspiratorem ich działania i ich działania na tej lekcji. 60 godzin to jest nic, żeby zdobyć zaufanie, żeby potem można było też fajnie współpracować. I tutaj widzę to jako taki przedmiot, który po prostu daje nam szansę na to, żebyśmy po prostu tworzyli wspólną społeczność. Żeby to nie był pruski metod opresyjny ze sprawdzianami. Ja pracując na HiTcie, na WOSie, w którymś momencie wprowadziłam ocenę za zaangażowanie. I to nie takie pojęte jak aktywność na lekcji, ale zaangażowanie w przedmiot, w działanie, w to, co dzieci naprawdę robią. I to zaczęło naprawdę procentować. Także wydaje mi się, że fajnie, że ten przedmiot jest potrzebny. Powinien też uczyć patriotyzmu. Powinien też uczyć europejskiego, ale także globalnego. Szerszego, bo świat jest przed nami. W zasadzie także ten trzeci, czwarty świat, który przy tych zróżnicowaniach bardzo, bardzo staje się widoczny. Przyznam, że zaufanie dzieciom, że chcą coś wiedzieć i tego naprawdę, naprawdę się nauczą to jest po prostu droga do przedmiotu. Dziękuję.

Magdalena Tędziągolska: Dziękuję bardzo. Zapraszam teraz panią Agnieszkę Jaczyńską.

Agnieszka Jaczyńska, nauczycielka

Agnieszka Jaczyńska: Dzień dobry. Nie wiem, czy mnie słychać?

Magdalena Tędziągolska: Tak, bardzo dobrze panią słychać.

Agnieszka Jaczyńska: **Dobrze.** Witam wszystkich serdecznie. Dziękuję za możliwość zabrania głosu. Jestem nauczycielką historii, HiTu, WOSu, ale też reprezentuję środowisko Towarzystwa Edukacji Obywatelskiej o historię. Ja króciutko chciałam powiedzieć, że myślałam o nieco innej filozofii tego przedmiotu, jak by on się nie nazywał. W każdym bądź razie tak, z mojej perspektywy błędem jest przerwanie tego cyklu kształcenia obywatelskiego i usytuowanie tego przedmiotu dopiero w drugiej klasie szkoły podstawowej. W ogóle widziałam perspektywę kształcenia obywatelskiego w cyklu 3 letnim po jednej godzinie lekcyjnej od klasy pierwszej do klasy trzeciej włącznie. To jest jakby jeden z takich elementów i postulatów, o których chciałam powiedzieć. Po drugie, wspomniano tutaj już o wielości tematyki i zakresu treści, które miałyby się w tym przedmiocie znaleźć w części teoretycznej. Ja chciałam powiedzieć, że możemy uniknąć natłoku tych treści w bardzo prosty sposób, uwzględniając korelacje między przedmiotową i twórcy podstawy programowej do tego przedmiotu, myślę, powinni się pochylić m.in. nad takimi przedmiotami jak przedsiębiorczość, edukacja dla bezpieczeństwa czy też właśnie kurs historii w szkole podstawowej i uwzględniać właśnie te elementy, które występują w tych przedmiotach i które niekoniecznie muszą wystąpić po raz kolejny w edukacji obywatelskiej. To, co dla mnie niezwykle istotne, wspomniano już też o tym, to kwestie dotyczące treści związanymi z dezinformacją, bezpieczeństwem w cyberprzestrzeni, tego, w jaki sposób młodzi ludzie mogliby uniknąć manipulacji, jaka w tej przestrzeni wirtualnej z coraz większą mocą występuje. Bardzo podobają mi się i popieram wszystkie głosy dotyczące tego, aby ten przedmiot w dużej mierze był przedmiotem kształcących praktyczne umiejętności i typowe kompetencje obywatelskie z uwzględnieniem oczywiście wieku, predyspozycji i możliwości uczniów, w tym czasie. I właściwie chyba na tym skończę. Nie będę przedłużać, zależało mi na wyartykułowanie właśnie tych kilku kwestii. Dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję. Pani Agnieszko, Pani wystąpienie zakończyło wystąpienia nauczycieli i nauczycielek. Dziękuję serdecznie. Teraz czas na głos uczniów i uczennic. I zapraszam Pana Bartosza Bednarskiego, a o przygotowanie poproszę trzy osoby, gdyby dołączyły Pan Józef Pietrala, pani Zuzanna Jabłońska i pan Jakub Hosaniak. A oddaję głos panu Bartoszowi Bednarskiemu. Zapraszam.

Bartosz Bednarski, uczeń

Bartosz Bednarski: Dzień dobry Państwu. Czy mnie widać? Czy mnie słychać? Proszę o odpowiedź.

Magdalena Tędziagolska: Słychać, wszystko w porządku.

Bartosz Bednarski: Świetnie, Bardzo się cieszę. Cieszę się też, że mogę rozpocząć sekcję uczniów, gdyż bardzo mi zależało, żeby się tu dzisiaj znaleźć. I może swoje wystąpienie zacznę od tego, że to, co dzisiaj powiem może być trochę stronnicze ze względu na to, że ja rozszerzam WOS w VIII Liceum Ogólnokształcącym w Opolu i ja generalnie od długiego czasu uważam, że nauka obywatelska i sama partycypacja, wszystkie nauki o polityce, o socjologii są bardzo ważne z punktu widzenia rozwoju tego społeczeństwa obywatelskiego. I dlatego ja bym chciał, żeby jak najwięcej informacji zarówno o funkcjonowaniu państwa i tych innych aspektach były w szkole poruszane. Ale na tym polega WOS rozszerzony, który nie ma swojej podstawy, nad czym ubolewam, ale mam nadzieję, że ten przedmiot mógłby zastąpić podstawę z WOSu. Pierwsze co chcę poruszyć to chyba najważniejsze na czym mi zależy, czyli przedmiot musi być oparty na praktyce, na praktyce i jeszcze raz praktyce. Osobiście jestem radnym Sejmiku Młodzieżowego Województwa Opolskiego. Jestem także radnym swojej gminy. Jestem także ambasadorem szkoły, ambasador Parlamentu Europejskiego. Dlatego ja wiem, że ta praktyka jest naprawdę potrzebna, gdyż byłem na przykład w Parlamencie Europejskim i bycie w tym parlamencie uświadomiło mi wszystkie mechanizmy, które tam działają właśnie przez praktykę, nie przez książkę, tylko przez praktykę. Odnośnie matury ten przedmiot wydaje mi się, że nie powinien być sprawdzany ani nie powinno być z niego matury, bo maturę piszemy z rozszerzonego WOSu. Ten przedmiot powinien być bardziej praktyczny, nie powinien być oceniany tak, jak już wiele osób wcześniej mówiło o tym. Natomiast co powinno się na tym przedmiocie znaleźć. Więcej wejść do instytucji, które mogłyby właśnie nauczać przez praktykę, do sejmików, do urzędów, do innych tego typu miejsc. Nauka może nie tyle nauka, ale pokazywanie i prowadzenie uczniów, jak kierować petycje, wypełnianie pism urzędowych różnego rodzaju od urzędu gminy do kuratorium. Zmiana statutów, która też powinna być ważna właśnie z perspektywy działalności młodych,

którzy widzą problemy i nieścisłości w swoich statutach szkolnych, ćwiczenie przemawiania, debaty o tym. O tym właśnie, co wcześniej mówiły stowarzyszenia debatanckie. Dyskusja na tematy bieżące, które są ważne, żeby wyrażać swoje zdanie, swoje opinie, niekoniecznie kształtowane przez szkolne podręczniki, a bardziej w oparciu o własne przemyślenia, znajomość praw ucznia, praw konsumenta i praw pracownika. Młodzi ludzie, którzy będą mieli zajęcia tego przedmiotu, za niedługo będą osobami dorosłymi. Będą musieli znać te prawa. Przynajmniej będzie dobrze, jak te prawa będą znali. Rozwijanie kompetencji miękkich. Nauka. Sama nauka, jak się uczyć de facto. Dużo było powiedziane. Mam nadzieję, że jeszcze dużo będzie powiedziane. Ale jeszcze może dodam, że świadomość podatkowa, znajomość systemu podatkowego przynajmniej w małym stopniu, bo uważam, że na biznesie i zarządzaniu lub też na podstawach - już kończę - właśnie na podstawach przedsiębiorczości nie będą wystarczające. Bardzo dziękuję i czekam na następne wystąpienia z niecierpliwością.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję. Zapowiadany Pan Józef Pietrala i Pani Zuzanna Jabłońska nie są dziś obecni, więc zapraszam Pana Jakuba Hosaniaka. A zanim Pan zabierze głos, to jeszcze tylko powiem, że kolejną osobą w kolejce jest Pan Tomasz Wnęk. A teraz Pan Jakub Hosaniak. Zapraszam.

Jakub Hosaniak, uczeń

Jakub Hosaniak: Dziękuję. Czy mnie słyszać?

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dobrze.

Jakub Hosaniak: Dobrze Tak. Bardzo dziękuję. Cieszę się, że mogę zabrać głos właśnie w trakcie tego wysłuchania publicznego. Ja chciałbym zacząć od takiej jednej kwestii czy kolejny przedmiot w drugiej klasie, który jest tak naprawdę de facto najbardziej obciążająca dla uczniów i uczennic, to jest dobry pomysł. Zwłaszcza, gdy jest to wymiar dwóch godzin tygodniowo. W mojej klasie są osoby, które w drugiej klasie miały ponad 40 godzin zajęć

lekcyjnych tygodniowo, co mimo wszystko jest bardzo obciążające dla tak młodego człowieka. Przechodząc do meritum chciałem, żeby ten przedmiot czerpał z podstawy programowej z wiedzy o społeczeństwie, a nie z historii i teraźniejszości, która tak naprawdę próbowała wykluczyć edukację obywatelską ze szkół. Po drugie, chciałbym, żeby w trakcie zajęć edukacji obywatelskiej odbywały się dyskusje na temat wydarzeń bieżących i pisanie tzw. prasówek, które skupiałyby się na wydarzeniach obecnych. I moja taka uwaga jest, że pozwoliłoby to na uniknięcie nie zainteresowania polityką wśród młodych ludzi, co powoduje na ten moment dosyć niską frekwencję wyborczą. Kolejna rzecz, to jest promowanie szkolnych budżetów obywatelskich i młodzieżowych rad przy jednostkach samorządu terytorialnego, Czyli edukowanie, że są takie możliwości i Jak można np. dążyć do tworzenia szkolnych budżetów obywatelskich albo do kogo wystąpić z wnioskiem o utworzenie młodzieżowej rady gminy czy powiatu, czy miasta. Kolejne to są narzędzia partycypacji obywatelskiej. Uświadomienie młodych ludzi, że partycypacja obywatelska to nie są tylko wybory, ale także petycje czy uczestniczenie w sesjach rad samorządu terytorialnego, w komisjach sejmowych, senackich albo komisjach rad gmin. Kolejna rzecz, uważam, że powinna być konieczność wykonania co najmniej jednego projektu społecznego w trakcie roku szkolnego, aby faktycznie zdobytą wiedzę i umiejętności wykorzystać w praktyce, a nie tylko w teorii. Żeby nie odbywało się to na zasadzie, żeby zakuć, zdać, zapomnieć. I być gotowym do takiej polemiki. Czy nie byłaby to dobra, jako żeby nie stanowiło to jedynej podstawy oceny, tylko faktycznie zweryfikowałoby zdobytą wiedzę. I ostatnia rzecz tak naprawdę ode mnie to jest, żeby w trakcie tych zajęć organizowano debaty, których celem byłoby uczenie faktycznie kulturalnej dyskusji na zróżnicowane tematy, aby dyskusje wśród młodych ludzi były merytoryczne, a nie opierały się jedynie do frazesów. Dziękuję.

Magdalena Tędziągowska: Bardzo dziękuję i zapraszam pana Tomasza Wnęka. A o przygotowanie się poproszę Pana Łukasza Korzeniowskiego. Ostatni głos uczniowski dzisiaj Pan Tomasz Wnek. Zapraszam.

Tomasz Wnęk, uczeń

Tomasz Wnęk: Bardzo mi miło. Tomasz Wnęk. Uczeń oraz radny Młodzieżowej Rady Miejskiej Jasła. Kim jest obywatel? Kim jest uczeń nie znający swoich praw? Bardzo łatwym narzędziem do manipulacji. Bardzo łatwo jest manipulować osobą, która nie zna swoich praw i nie wie, jak się obronić. Także patrząc na ten fakt oraz patrząc na to, że wiele młodych osób przez minimum ostatnie 20 - 30 lat trwania systemu edukacji zna już bardzo dobrze swoje obowiązki, to należy wprowadzić minimum jeden rozdział do nowego przedmiotu edukacja obywatelska. Edukacja o prawach ucznia. Musi tam się pojawić taki rozdział, gdyż sama nazwa przedmiotu mówi edukacja obywatelska. Chcemy wykształcić wyedukowanych obywateli. Nie ma wyedukowanych obywatela ani ucznia bez znajomości swoich praw. Obowiązki znamy bardzo dobrze, a znajomość praw jest konieczna nie tylko w życiu uczniowskim, ale w życiu dorosłym, bo przecież szkoła ma do tego życia przygotować. Jeżeli chodzi o wymiar godzinowy, czyli dwie godziny w tygodniu, jest to wymiar dobry, aczkolwiek właśnie należy zadać sobie pytanie, bo osobiście jestem uczniem drugiej klasy liceum ogólnokształcącego, czy na pewno ten przedmiot w drugiej klasie liceum jest dobrym pomysłem? Sądzę, że lepiej byłoby wprowadzić go w trzeciej klasie liceum, gdyż tam już co niektóre osoby przekroczyły wiek pełnoletności. Po prostu łatwiej jest mówić na takie tematy jak na przykład wybory, jak na przykład kandydowanie do rad samorządu terytorialnego i tak dalej, ponieważ wtedy już te osoby mogą przekazaną wiedzę zastosować w praktyce. Ale moim głównym postulatem jest właśnie edukacja na temat praw ucznia. Nie może być sytuacji, że jedynym źródłem, z którego młodzi dowiadują się o swoich prawach, jest Internet. Musi być to wprowadzone w szkole. Musi być to wprowadzone do świadomości uczniów, ale i nauczycieli, że te prawa istnieją. Tych praw można dochodzić i tych praw należy bronić i należy o nich edukować. Jest to dla mnie ogromną przyjemnością, że mogę dzisiaj zabrać głos w tym wysłuchaniu i mówić o tym, co z perspektywy mojej i z perspektywy młodych ludzi, których reprezentuję między innymi jako młodzieżowy radny, jest bardzo ważne. Dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziagolska: Bardzo dziękuję. Tak jak wspominałam, głos Pana Tomasza Wnęka zakończył część, w której wypowiadali się uczniowie i uczennice, a właściwie uczniowie. I

rozpoczynamy teraz wysłuchania osób prywatnych, obywateli i obywaterek. I jako pierwsza osoba zabierze głos pan Łukasz Korzeniowski. A ja od razu poproszę o przygotowanie się pani Klaudii Rogowicz, Erlenda Domagały i pana Adama Chmielewskiego. Bo nie jestem pewna czy wszystkie te osoby są dziś na sali. Zapraszam tymczasem pana Łukasza Korzeniowskiego.

Łukasz Korzeniowski

Łukasz Korzeniowski: Dzień dobry. Łukasz Korzeniowski Tutaj też jako Biuro Rzecznika Praw Dziecka. Ja chciałbym powiedzieć trochę o tym, w jaki sposób powinno być prowadzone nauczanie przedmiotu edukacja obywatelska i w jaki sposób powinien być ten przedmiot oceniany. Naszym zdaniem, zdaniem Biura Rzecznika Praw Dziecka i Pani Rzeczniczki Praw Dziecka ten przedmiot powinien być nauczany głównie w sposób praktyczny. Ważne jest to, żeby w trakcie zajęć odbywały się prelekcje, spotkania, żeby uczniowie mogli uczestniczyć na przykład w spotkaniach, w posiedzeniach organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego. Teraz jest możliwość oglądania transmisji takich obrad, tak, żeby wdrożyć uczniów w to, jak ta demokracja działa w praktyce, jak ta partycypacja działa w praktyce. Bardzo ważne jest też, żeby szkoła była takim środowiskiem, które urzeczywistnia te wszystkie zasady, których uczniowie będą się uczyć na tym przedmiocie. Chodzi o to, żeby szkoła faktycznie była miejscem demokratycznym, szanującym prawa i wolności uczniów, słuchającym ich głosu. Szkoła musi pokazać, że to, czego uczniów uczy na lekcjach, nie jest tylko treścią podręcznika, ale jest czymś, co faktycznie kształtuje społeczeństwo, w tym w szczególności społeczność szkolną, w której uczniowie żyją. Bez tego cała edukacja obywatelska będzie trochę fikcją, jeśli będziemy uczyć, a w praktyce zachowywać się inaczej. I tutaj bardzo duża rola szkoły, żeby właśnie te zadania i te cele, o których będzie uczyła, wypełniała. Jeśli chodzi o ocenianie tego przedmiotu, tutaj bardzo trzeba uważać, żeby ocenianie nie stało się jednym z celów tego nauczania. Być może warto rozważyć, żeby ten przedmiot nie był oceniany na koniec roku w takiej skali tradycyjnej, ale by był to przedmiot na zaliczenie lub nie zaliczenie. Takiej formuły jeszcze nie mamy w polskim prawodawstwie, ale jest to możliwe do wprowadzenia być może właśnie przy okazji tego przedmiotu. Bardzo ważne jest też, żeby kształtować pewne umiejętności wśród uczniów. Tutaj przede wszystkim krytyczna analiza źródeł i umiejętność wyszukiwania informacji w Internecie, w tym np.

przeszukiwanie baz danych, które zawierają orzeczenia sądowe, akty prawne. Korzystanie z otwartych baz danych. Umiejętność czytania i rozumienia aktów prawnych, w tym w szczególności statutu szkoły, regulaminu samorządu uczniowskiego, czyli tego, co jest uczniom najbliższe. Kształtowanie umiejętności sporządzania skarg, wniosków, petycji, wnoszenia ich i następnie kontrolowania działalności organów w zakresie rozpatrzenia tych wniosków. Co do treści nauczania tutaj głos mojego poprzednika chciałbym wzmocnić. Bardzo ważne jest to, żeby przekazywać wiedzę o działalności systemu oświaty, o podstawowych aktach prawnych regulujących system oświaty. I tutaj z bardzo dużym naciskiem na prawa uczniów, na to, skąd one się wywodzą, jak można ich chronić i także uzupełnić to treściami i wiadomościami z zakresu odpowiedzialności karnej i represyjnej uczniów z uwzględnieniem ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich oraz roli sądów rodzinnych i opiekuńczych. Bardzo dziękuję.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję. Widzę, że pan Adam jest już też gotowy. Poproszę o przygotowanie się Panią Julię Sawkę, a zapraszam Pana Adama Chmielewskiego do zabrania głosu.

Adam Chmielewski

Adam Chmielewski: Dzień dobry. Dzień dobry państwu. Czy mnie słyszać?

Magdalena Tędziągolska: Tak, słyszać dobrze.

Adam Chmielewski: Dziękuję. Witam. Adam Chmielewski. Stowarzyszenie Odpowiedzialny. Gdańsk, czyli organizacja rodziców. Chciałbym na wstępie powiedzieć, że historia jest nauczycielką życia i w związku z tymi wydarzeniami, których byliśmy świadkami w XX wieku tych okropieństw, sami młodzi ludzie stworzyli coś takiego jak Powszechną Deklarację Praw Człowieka. Chciałbym zacytować fragment: „Ponieważ uznanie przyrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich ludzi stanowi podstawę wolności, sprawiedliwości i pokoju na świecie”. Deklaracja Praw Człowieka została stworzona przez mądrych ludzi,

abyśmy patrzyli na otaczającą nas rzeczywistość przez pryzmat tych elementarnych praw. Jeżeli chcemy, żeby te totalitaryzmy się nie powtórzyły to musimy, Niestety powinniśmy znać dokładnie te 30 artykułów, które zawiera deklaracja I zresztą sama deklaracja o tym mówi w kilku miejscach, że zapoznanie się z deklaracją jest gwarantem pokoju na świecie. I tutaj chciałbym zwrócić uwagę, że w wielu artykułach mówi się o poszanowaniu dla wolności myśli, poglądów dla poszanowania wypowiedzi. Patrząc przez pryzmat tej deklaracji, widzimy, że tutaj Polska wkracza w standardy państwa totalitarnego. Wyrzucanie np. dziennikarzy z telewizji jest przejawem właśnie totalitaryzmu. I to widzimy dopiero, jak sobie poczytamy właśnie te deklaracje. Chciałbym się jeszcze skupić na artykule 26, który właśnie mówi, że te prawa zapisane w deklaracji powinny być właśnie w szkołach. Powinny być drukowane na całym świecie, jeśli właśnie chcemy pokoju na świecie. W art. 26 również mamy zapisy mówiące o pierwszeństwie rodziców. Ja spostrzegam Ministerstwo Edukacji jako instytucję totalitarną, która od 35 lat podejmuje działania w ogóle ignorując rolę rodziców. Takim przykładem tego było powstanie gimnazjum, likwidacja gimnazjum. Te podwójne roczniki. I to wszystko. Widać, że rodzice nie są podmiotowi, że nikt nie liczy się również z opinią nauczycieli. Polecam wszystkim więc deklarację jako takie szkło, przez które można obserwować narastający totalitaryzm również w naszym państwie. Życzyłbym sobie, żeby deklaracja była obecna w szkołach. Właśnie między innymi na tej edukacji obywatelskiej. Dziękuję państwu za uwagę.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję. Już widzę, pani Julio, że jest pani gotowa. Ja tylko jeszcze powiem, że następna w kolejce będzie pani Danuta Samek i oddaję głos pani, pani Julio, Pani Julia. Zapraszam.

Julia Sawka

Julia Sawka: Dzień dobry. Szanowni Państwo, Julia Sawka, Green REV Institute, Koalicja Feature Food for Climate. W swoich działaniach skupiamy się na prawach człowieka w systemie żywności.

Magdalena Tędziągowska: Panu Julio, przepraszam, ja wejdę jednak w słowo, bo wiem, że Państwo się już wypowiadali jako instytucja w części pierwszej, więc chciałam tylko bardzo zaprosić do tego, żeby skorzystała pani z głosu jako obywatelka.

Julia Sawka: Dobrze, dziękuję, bardzo dziękuję.

Magdalena Tędziągowska: Żeby zachować równość tutaj reprezentacji wszystkich podmiotów.

Julia Sawka: Dziękuję oczywiście. I dziękuję za możliwość zabrania głosu na ten temat, który jest niezwykle istotny i jest to podstawa programowa w edukacji obywatelskiej. Naszym celem powinno być przygotowanie młodych osób do aktywnego, świadomego i odpowiedzialnego udziału w życiu społecznym i politycznym. Ja chciałabym zwrócić uwagę na konieczność przejścia od roli konsumenta w systemie żywności do roli obywatela i obywatelki, która jest sprawczą w systemie żywności. Jest to konieczne, ponieważ sektor hodowlany odpowiedzialny za produkcję mięsa, nabiału, jaj, odpowiada za 78% utraty bioróżnorodności na lądzie. Intensyfikacja produkcji zwierzęcej to nie tylko zagrożenie dla zdrowia ludzi, cierpienie zwierząt tak zwanych hodowlanych. To także niszczenie obszarów wiejskich i destrukcyjne dla lokalnych społeczności oddziaływanie ferm wielko-towarowych, przemysłowych na środowisko, zdrowie, klimat i środowisko. I produkty zwierzęce są bezpośrednio powiązane ze wzrastającym problemem antybiotyków, oporności. ONZ szacuje, że do 2050 r. rocznie na świecie będzie umierać aż 10 mln ludzi ze względu na oporność na leki. Współczesny system żywności świetnie opisuje Biała Księga Sektora Hodowlanego dr Sylwii Spurek „Smród, krew i łzy”, wskazując na całą mapę zagrożeń i ryzyk kosztów związanych z niesprawiedliwym dla ludzi, zwierząt i planety rolnictwem i produkcją zwierzęcą. W dzisiejszym społeczeństwie często postrzegamy siebie jako osoby konsumenckie, skupiając się na tym, co kupujemy i konsumujemy. Dlatego musimy uczyć młodych ludzi, że mają realny wpływ na kształtowanie systemów, w których funkcjonują, a w szczególności systemu żywnościowego. Po pierwsze edukacja obywatelska powinna wyposażać młodych ludzi w wiedzę na temat tego, jak funkcjonują systemy polityczne, ekonomiczne i społeczne w kontekście żywności. Oznacza to zrozumienie rolnictwa i

produkcji żywności. Skąd pochodzą produkty, jakie są skutki ich produkcji i jakie alternatywy są dostępne. Wiedza ta pozwoli nie tylko na podejmowanie świadomych decyzji konsumenckich, które promują zrównoważony rozwój i sprawiedliwą społeczność, ale na transformację roli osoby konsumenckiej do roli obywatela i obywatelki w systemie żywności. Po drugie, musimy kształtować umiejętności krytycznego myślenia i analizę. Młodzi ludzie powinni być w stanie ocenić informacje i zrozumieć różne perspektywy. I wyciągać wnioski, które będą miały pozytywny wpływ na ich społeczności. Podsumowując, kluczowym celem edukacji obywatelskiej powinno być przygotowanie młodych ludzi do świadomego, krytycznego i aktywnego udziału w życiu społecznym. Musimy przejść do postrzegania siebie jako konsumentów i do postrzegania siebie jako obywateli i obywaterek, którzy mają realny wpływ na kształtowanie lepszego świata, bo tylko w ten sposób będziemy w stanie stworzyć społeczeństwo, które jest bardziej sprawiedliwe, zrównoważone i odpowiedzialne. Bardzo dziękuję za uwagę oraz za możliwość udziału w wysłuchaniu.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję. Poproszę o przygotowanie się Panią Alinę Czyżewską. Do zabrania głosu zapraszam Panią Danutę Samek.

Danuta Samek

Danuta Samek: Dzień dobry. Czy mnie widać? Czy mnie słyszać?

Magdalena Tędziągolska: Dzień dobry. Dwa razy tak.

Danuta Samek: Szanowni Państwo, witam serdecznie. Bardzo dziękuję za możliwość wystąpienia. Jak tylko usłyszałam, że taka możliwość istnieje, natychmiast się zapisałam i pierwsza moja myśl, która się pojawiła a jestem outsiderem w stosunku do Państwa występujących wcześniej, nie jestem nauczycielem. Po prostu obywatelka, pracownik wieloletni samorządu. I ta myśl jest następująca, jeżeli chcemy edukować obywatelsko młodzież, to sami musimy się obywatelsko wyedukować. I dlatego z całą odpowiedzialnością stwierdzam, że to webinarium uratowała seria wystąpień uczniów. To są prawdziwi liderzy,

którzy potrafią mówić o swoich potrzebach, o swoich ambicjach, o swoich wyobrażeniach. Pan Bartosz Bednarski, Pan Jakub Hosaniak, Pniak, Pan Tomasz Wnęk, pan Łukasz Korzeniowski. Zapisałam sobie. Wypowiedzi tych uczniów to jest sto procent sedna sprawy. Sto procent. Nic więcej nie trzeba, trzeba tym uczniom umożliwić kontakty z ich rówieśnikami. Nagrać całość ich wystąpień i wysłać do wszystkich szkół w Polsce. Jeżeli mamy mieć edukację autentyczną, obywatelską, to niech to zrobią młodzi obywatele. Ja mam 60 lat, to jest zupełnie inne doświadczenie życiowe, proszę państwa. Nie będę się mądrzyć. Ja się mogę tylko modlić, żeby kolejna władza nie pojawiła się razem z kolejnym Panem Czarnkiem czy z kimś innym. I żeby wszystkie te plany mogły być dalej realizowane, żeby nam nikt znów nie namieszał w naszej politycznej czy wychowawczej mentalności. Żeby to mogła być edukacja permanentna, praktyczna, codzienna. To jest najważniejsze. Serdecznie dziękuję i błagam oddajcie głos świadomej, ukształtowanej młodzieży. Niech oni to zrobią sami dla siebie. Nikt tego lepiej nie robi. Bardzo serdecznie dziękuję.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo serdecznie dziękuję za zabranie głosu. Za chwilę zaproszę Panią Alinę Czyżewską. Natomiast chciałam jeszcze powiedzieć, że w międzyczasie pojawił się na sali pan Filip Gołębiowski z Instytutu Dyskursu i Dialogu. Panie Filipie, jeśli nadal ma pan chęć zabrać głos, będzie mógł Pan to zrobić po Pani Alinie Czyżewskiej, a kolejną osobą będzie Pani Grażyna Milewska, która również wcześniej próbowała zabrać głos, ale niestety z przyczyn technicznych to się nie udało. Tymczasem zapraszam panią Alinę Czyżewską.

Alina Czyżewska

Alina Czyżewska: Dzień dobry. Alina Czyżewska. Ja będę mówiła bardzo szybko, żeby zdążyć.

Magdalena Tędziągolska: Pani Alino, niestety nie widać Pani od razu daje znać szybko.

Alina Czyżewska: Nie wiem z jakiego powodu mam włączone video. Czy słyszeć mnie?

Magdalena Tędziągolska: Słyszeć jakby pani, bo przed chwilą się coś zmieniło, pojawił się i teraz jakby pani włączyła video.

Alina Czyżewska: Włączam jak widzę. Aha, już widzę. Już wiem.

Magdalena Tędziągolska: Jest ok. Teraz tak ok.

Alina Czyżewska: Ok. Dziękuję, przepraszam. A zatem będę mówiła szybko. Zajmuję się praworządnością w szkołach i oddolnie wspieram osoby uczące się nauczycielki i rodziców w sytuacjach, w których szkoły, dyrektorki, nauczyciele naruszają prawo, godność i prawa człowieka. I podejmuję interwencje, korzystając właśnie z wiedzy obywatelskiej i z narzędzi obywatelskich. Uczę też tego młodzież i rodziców, czyli uczę tego, jakie mają prawa, jak i gdzie reagować w sytuacji, gdy szkolna władza narusza prawo i godność człowieka. A to naruszanie prawa jest w polskich szkołach nadspodziewanie bardzo częste. I niech za dowód świadczą raporty organizacji pozarządowych, które analizują statuty. Okazuje się, że 100% statutów przez nich sprawdzanych w gminach narusza prawo. I to nie tylko prawo oświatowe, ale konstytucję i prawa człowieka, nawet nie zdając sobie z tego sprawy. I niech za przykład służy ocenianie, ponieważ obecne nawoływanie do oceniania kształtującego jest nawoływaniem do czegoś, co istnieje i obowiązuje od 25 lat w art. 44 b ustawy o systemie oświaty. Dlatego chciałabym dotknąć tematu naszego wysłuchania od tej strony, czyli od środowiska, w jakim edukacja obywatelska ma być prowadzona. Środowiska, w którym nie zna się prawa i nie przestrzega się go niestety systemowo. Polskie szkoły są w zasadzie nieprzygotowane na prowadzenie edukacji obywatelskiej i ten problem należy w pierwszej kolejności rozwiązać, wprowadzając tę edukację, ponieważ uczniowie i] uczennice, którzy piszą np. - to są konkretne przypadki - wniosek o informację publiczną do dyrektora o udostępnienie regulaminu samorządu uczniowskiego, którego dyrektor nie chciał pokazać, albo piszą petycje o nie usuwanie ich wspaniałego nauczyciela, piszą petycje o zmianę niezgodnych z prawem przepisów w statucie, podejmują działania w związku z licznymi skargami uczniów i uczennic na pedagożkę, która traumatyzuje młodzież. Czyli de facto korzystają z praw obywatelskich. Reagują, znają narzędzia. Niestety spotykają się w polskich szkołach z wzywaniem rodziców na dywanik, naganą dyrektora, straszeniem policją, działaniami odwetowych, napuszczanie innych uczniów na aktywne obywatelsko osoby. Do tego również często służą niestety samorządy uczniowskie. Nie można prowadzić edukacji obywatelskiej w takich warunkach, w których szkoły naruszają elementarne prawa,

Deklarację Praw Człowieka, Konwencję Praw Człowieka, Konwencję o Prawach Dziecka. Zakazują np. wychodzenia uczniom do toalety, montują monitoring w toaletach. Pozdrawiam drugie liceum w Szczecinie. Za posiadanie innego zdania niż nauczyciel osoby dostają uwagi za - cytuję - dyskutowanie z nauczycielem na lekcji. W tym kontekście szkoła wypuszcza do bezradności i bezsilności i trudno sobie wyobrazić realne efekty prowadzenia przedmiotu pod nazwą edukacja obywatelska. To może być wydmuszka. Dlatego wprowadzenie tego przedmiotu nie może pomijać środowiska, w którym będzie się ona odbywała i osób, które będą ją prowadzić. Natomiast jakimi narzędziami uczyć? Tu należy sobie zadać pytania czy na pewno umiejętność przemawiania jest tą umiejętnością, którą chcemy w pierwszej kolejności wprowadzać. Bo debaty oksfordzkie, turnieje, grywalizacja czy na pewno rozwiną postawy obywatelskie, czy raczej sprawności polityczne, techniki wywierania wpływu? Czy myśląc o edukacji obywatelskiej nie powinniśmy myśleć w kontekście współpracy nad realnymi problemami? Czyli raczej panel obywatelski niż akademicka rywalizacja, czyli debaty oksfordzkie. Budżety obywatelskie także szkoły, mogą wypaczyć. W szkolnym budżecie partycypacyjnym w Łodzi wiele pomysłów skupiało się wokół najprostszych potrzeb, czyli zapewnienie papieru toaletowego czy działające zamki w toaletach. Więc najpierw stwórzmy środowisko dla prowadzenia edukacji obywatelskiej, żeby ona rzeczywiście mogła zaistnieć. Dziękuję serdecznie.

Magdalena Tędziągolska: Dziękuję serdecznie, pani Alino. Tym samym wypowiedzieli się i wypowiedziały wszystkie osoby, które zgłosiły chęć aktywnego udziału dzisiaj i były obecne w momencie, kiedy była ich kolej. Natomiast mamy - teraz jeszcze na bieżąco sprawdzam sytuację, bo są osoby, którym nie udało się zabrać głosu w momencie, kiedy zostały zaproszone do zabrania głosu i pani Grażyna Stępniewska jest już dostępna i zapraszam panią do zabrania głosu. To jest głos nauczycielski, przypomnę.

Grażyna Stępniewska, nauczycielka

Grażyna Stępniewska: Halo, halo. Czy mnie słyszać?

Magdalena Tędziągolska: Tak, świetnie panią słyszać. Dzień dobry.

Grażyna Stępniewska: Bardzo dziękuję za udzielenie głosu. Powiem państwu, że trochę problemy techniczne mnie przerosły. Ale właśnie zgodnie z zasadą, kto szuka sposobów działa, kto nie chce działać, szuka powodów. Drodzy Państwo! Mój głos jako nauczyciela praktyka, 25 lat doświadczenia. Tak jak wielu nauczycieli uczę historii, WOSu jeszcze HiTu. Jestem też doradcą zawodowym, ale też pracuję jako konsultant w placówce doskonalenia nauczycieli i też z ramienia tej placówki chciałabym parę słów powiedzieć. Podpisuję się pod tym, co powiedzieli nauczyciele, również uczniowie. I też ostatnia wypowiedź po części trochę tak. Realia szkoły mamy takie, a nie inne, bo kwestie obywatelskie są mi bardzo bliskie. Szkolę, właśnie jestem trenerem w tym zakresie i uświadamiam nauczycielom te sprawy. No właśnie, czy. Czy to ma być przedmiot? Czy edukacja obywatelska? Jest wiele pytań. Czy ten przedmiot będzie oceniany? Uważam, że powinien być na informację zwrotną. Natomiast najważniejsza kwestia, tak jak wielu przedmówców, chodzi mi o te dwie godziny. Ja uważam, że to powinien być ciągły proces, oczywiście z innymi działaniami podjętymi w szkole. Jeżeli wrzucamy przedmiot na dwie godziny w jednym roku, nie uczynimy, Nie przyczyni się to myślę do podniesienia jakości obywatelskości. Tym bardziej, że uczniowie nie będą się utożsamiać z tym przedmiotem. Ja też uważam, że powinien to być przedmiot w takim procesie ciągłym, chociażby po godzinie przez trzy lata. Pierwsza sprawa. Dwa, bez oceniania w postaci cyfry. Chodzi o to, żeby uczniowie byli świadomymi obywatelami. No właśnie obywatel na 3+, na 4, na 4 czy na dwójkę? Brzmi to smutno. I drodzy Państwo, jeżeli chodzi o wszystkie tutaj zagadnienia w pełni się zgadzam, ale nie pomieści ten przedmiot tego wszystkiego, więc trzeba wybrać. Ja myślę, że ważne jest, żeby to był przedmiot w formule praktycznej, żeby nauczyciele, którzy uczą tego przedmiotu, byli praktykami, doświadczali wielu działań obywatelskich, szczególnie w swojej, w swoim środowisku lokalnym. I tutaj myślę powinno być wsparcie. Ono jest. Bardzo dziękuję Centrum Edukacji Obywatelskiej za te inicjatywy, które są. Ale też nauczyciele powinni korzystać ze wsparcia właśnie placówek doskonalenia i doradców metodycznych. W tym zakresie powinny się tworzyć sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli. W tym obszarze powinna być ogromna wymiana doświadczeń, jeżeli chodzi o metody i formy pracy, czyli wszystko w formie aktywnej, mianowicie projekt społeczny. To jest super sprawa. Szczególnie na rzecz społeczności lokalnej. Wszelkie formy właśnie rozmawiania, debatowania, metody aktywizujące,

warsztatowe, tak ten przedmiot powinien wyglądać. Chodzi też o to, żeby zainicjować wszelkie działania partycypacji społecznej w szkole, żeby to się działo, żeby nauczyciele, dyrektor szkoły, inni nauczyciele mieli tego świadomość, czyli właśnie wolontariat, szkolne budżety obywatelskie, spółdzielnie uczniowskie, żeby to wszystko miało szansę zaistnieć w szkole. Także drodzy Państwo, wiele jeszcze pracy przed nami i zespół też ma nad czym debatować. Bardzo dziękuję za głos.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję pani Grażyno. Szanowni Państwo, tym samym według naszej wiedzy wszystkie osoby, które były na liście i były dziś obecne, zabrały głos. Natomiast też sprawdzamy jeszcze, czy w związku z tym, że jesteśmy w wirtualnej przestrzeni i niektóre rzeczy mogą umknąć, czy przypadkiem jest może na sali osoba, która nie miała jeszcze okazji zabrać głosu, dołączyła w trakcie? To prosimy o podniesienie ręki. Czy jest taka osoba? Można podnieść rękę wybierając taką ikonę. O, jest na przykład widzę z nami pan Szymon Żugaj. Dzień dobry, Pan Szymon. Panie Szymonie, jest pan zapisany jako osoba prywatna. Zapraszam. Cieszę się, że pan dołączył. Oddaję panu głos. 3 minuty.

Szymon Żugaj

Szymon Żugaj: Dziękuję serdecznie. Dzień dobry Państwu. Nazywam się Szymon Żugaj i reprezentuję Green REV Institute. Dzisiaj chciałbym podzielić się wnioskami z naszego programu edukacji obywatelskiej Green Advocacy Academy i przedstawić naszą wizję, jak powinna wyglądać edukacja obywatelska, aby skutecznie wyposażać młodych ludzi w kompetencje, które są potrzebne do budowania rzecznictwa, strażnictwa oraz organizacji ruchów społecznych.

Magdalena Tędziągolska: Panie Szymonie, tylko taki drobny komentarz, bo jestem zobowiązana każdemu uczestnikowi to powiedzieć, że w tej części występują Państwo jako osoby prywatne, obywatele, obywatelki. Ponieważ stanowisko Państwa instytucji już było prezentowane wcześniej, to tylko tak...

Szymon Żugaj: Tak, to ja przedstawiam swoje stanowisko. Tak więc moim zdaniem edukacja obywatelska powinna obejmować nie tylko wiedzę teoretyczną, ale też praktyczne umiejętności, takie jak krytyczne myślenie, współpraca, komunikacja, rozwiązywanie problemów. Moje doświadczenia pokazują, że skuteczne włączanie osób młodych do procesów decyzyjnych, do działań na rzecz sprawiedliwej transformacji z systemu żywności do aktywizmu systemowego, wymagają budowania wśród nich kompetencji i zrozumienia w takich obszarach jak polityki klimatyczne czy żywnościowe, jak mapowanie problemów i łączenie kropek na mapie praw człowieka, praw zwierząt, środowiska i natury. Umiejętności w zakresie rzecznictwa wystąpień publicznych, opracowywania stanowisk, petycji, interpelacji czy kompetencji strażniczych. Przygotowywania wniosków o informację publiczną, uczestnictwa w posiedzeniach ciał organów decyzyjnych i kompetencji w zakresie komunikacji, kampanii społecznych, współpracy z mediami, budowania planu komunikacji czy promocji danych działań. Podsumowując, edukacja obywatelska to narzędzie dla nas wszystkich, narzędzie na przyszłość. Musi ona być okazjonalna, ponad podziałami, kompleksowa. Musi uczyć, współpracować, a nie polemizować. Jeżeli chcemy, żeby młode osoby były ambasadorami i ambasadorkami sprawiedliwej transformacji, musimy wzmacniać ich kompetencje rzecznicze i strażnicze. Dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziągowska: Bardzo serdecznie dziękuję. Patrzę jeszcze na listę, czy ktoś nowy dołączył, ale nie widzę takich informacji. Szanowni Państwo, jesteśmy... Mamy jeszcze wciąż godzinę przed planowanym zakończeniem czasu wysłuchania publicznego, zatem zgodnie z zapowiedzią mamy przestrzeń na to, żeby ponownie oddać Państwu głos, jeśli wyrażają Państwo taką chęć. Każda osoba uczestnicząca może jeszcze przez półtorej minuty zabrać głos. I tylko ważne jest to, żeby to nie było rozwijanie nowego wątku. Tylko jeśli Państwo czują, że chcieliby jeszcze jakoś uzupełnić swoją wypowiedź we wcześniejszym czasie dzisiaj, to bardzo proszę dać znać i bardzo proszę dać znać poprzez pytania i odpowiedzi - tutaj dostałam wskazówkę, że jest na dole, na dolnym pasku jest czat, są też pytania i odpowiedzi. Taka ikona i jeżeli ktoś z Państwa ma chęć wzięcia udziału to proszę o deklarację. W tym miejscu już widzę, że jedna taka deklaracja jest. Zapraszam. Półtorej minuty jako uzupełnienie wypowiedzi wcześniejszej. Patrzę jeszcze chwilę. I zgłaszają się kolejne osoby. I od razu też przypomnę zasada jest dokładnie ta sama, czyli nie polemizujemy, nie odnosimy

się do tego, co było powiedziane. Każda osoba przedstawia swoją opinię tak jak to było w pierwszej części. Dobrze, jeszcze chwilę dajmy. Na razie mamy trzy zgłoszenia. Poprzez pytania i odpowiedzi. Proszę nam dać teraz chwilę tylko na sprawdzenie. Jeszcze widzę dwie podniesione ręce i chciałam tylko sprawdzić, czy to też jest chęć zabrania głosu, czy po prostu one zostały z jakichś wcześniejszych deklaracji. To jest pani Wiesława Krawczyńska-Rybacka i osoba z Krakowskiego Stowarzyszenia Mówców, czyli pani Anna Kulma. Pani Dorota Obidniak. Zaczęli Państwo podnosić dłonie. Bardzo proszę o zapisanie się w pytaniach i odpowiedziach, bo trudno jest nam śledzić jednocześnie. Tak już patrzymy i już widzę kolejne. Dobrze, pani Anna. Dobrze. Zatem zgodnie z kolejnością zgłoszeń w pytaniach i odpowiedziach przez półtorej minuty będą Państwo mogli jeszcze uzupełnić swoje dotychczasowe wystąpienia. Przypominam znowu, proszę nie polemizować z innymi. I teraz to będzie w takiej kolejności. Pan Radosław Utnik, pani Zofia Grudzińska, pani Alicja Pacewicz, pani Agnieszka Tomasik, pani Dorota Obidniak i pani Anna Kulma. Dobrze, zatem jako pierwszy Pan Radosław, Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska. Zapraszam. Półtorej minuty na uzupełnienie wypowiedzi. Czas start.

Radosław Utnik, Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska

Radosław Utnik:.. Mówiliśmy o prawach ucznia, o tym, że prawa ucznia wynikają z praw obywatela, że jesteśmy obywatelami swoich małych społeczności, ale także dużych społeczności, czyli Polski i obywateli Europy. I teraz w tym kontekście, jeżeli bywają sytuacje, że prawa ucznia nie są przestrzegane, że są zastrzeżenia co do statutów szkolnych, co do systemu oceniania, co do sposobu wystawiania ocen zachowania, nauczyciel przedmiotu edukacja obywatelska, który będzie prowadził uczniów czy wspierał tych uczniów w egzekwowaniu swoich praw, będzie postawiony w roli konfliktu z przełożonym. I nauczyciele wymagają czy potrzebują dużego wsparcia w tym obszarze, żeby byli w stanie zamodelować te zachowania obywatelskie. I to jest, myślę istotny punkt. Poza kwestiami programowymi to jest narzędzie, przez które będziemy mogli uczyć postaw obywatelskich. Nauczyciele potrzebują wsparcia. Dziękuję.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję. I zapraszam panią Zofię Grudzińską, kolejną osobę w kolejce. Musimy chwilę poczekać, aż pani Zofia się pojawi. Panią Zofię zapraszam do włączenia kamery.

Zofia Grudzińska, Ruch Społeczny Obywatele dla Edukacji

Zofia Grudzińska: Ja się pojawiłam, tylko ciut za późno przyszło. Prośba o dołączenie jako panelista.

Magdalena Tędziągolska: Oszczędzając czas przypomnę pani Zofio, że reprezentuje pani Ruch Społeczny Obywatele dla Edukacji, żeby pani nie zabierać tej półtorej minuty.

Zofia Grudzińska: Teraz pragnę wzmocnić jeden wątek, bo to jest tak wykroczyć poza temat pod tytułem przygotowujemy podstawę programową do tego przedmiotu, który ma nam towarzyszyć w drugiej klasie liceum w wymiarze dwóch godzin. Orientuję się, że oczywiście prośba o to, żeby nauczyciele włączali takie wątki jak angażowanie uczniów, wykazywanie tej aktywnej postawy. Ona jest obecna. I ona może być obecna, rozsiana w różnych przedmiotach. W podstawie programowej różnych przedmiotów. Ale to tak jest. Taka jest rzeczywistość, że jeżeli coś nie jest sformalizowane, to w sformalizowanej strukturze szkolnej jednak mimo wszystko traci swoją taką wagę podstawową. Więc ja bym bardzo prosiła wszelkie władze, które obecnie są odpowiedzialne za tworzenie tej nowej szkoły, o której pani minister Lubnauer wspomniała na początku, żeby rozważyć wprowadzenie takiego nowego nie tyle przedmiotu, ale będzie musiało nazywać się przedmiot, który by rozpoczął się już w przedszkolu i właśnie polegał na rozwijaniu czynnych kompetencji obywatelskich. Bo już w przedszkolu dzieci potrafią reagować na tego typu wskazówki i potrafią angażować się w to swoje życie wspólnotowe. I to jest wszystko. Dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję. Zapraszam Panią Alicję Pacewicz S.O.S. Dla Edukacji oraz Fundacja Szkoła z Klasą.

Alicja Pacewicz, Sieć S.O.S. Dla Edukacji, Fundacja Szkoła z Klasą

Alicja Pacewicz: Oraz Centrum Edukacji Obywatelskiej. Chcę powiedzieć, że Młodzi Głosują, które kilka razy było wymieniane, to żeśmy w 1995 roku po raz pierwszy wprowadzali, zresztą z oporami ówczesnych władz, które twierdziły, że polityka i wybory to nie są rzeczy dla młodych ludzi. Bardzo mi się podoba to, że rozmawiamy o tym w takim gronie szerokim. Bardzo mi się podobały głosy młodych i chciałam wyrazić swoje współczucie dla szefa Zespołu Edukacji Obywatelskiej oraz.... No, bo naprawdę tych rzeczy, które chcemy włożyć w ten przedmiot, jest tyle, że to się nie zmieści. I tu całkowicie się zgadzam z tymi głosami, które mówią o tym, że to powinien być po prostu taki obszar edukacyjny, który ma swoje kawałki przedmiotowe, bo to zapewnia, że to nam nie umknie. W Wielkiej Brytanii, gdzie uważano, że tam jest taka wspólna, z taką historią demokracji, nie musi być oddzielnego przedmiotu. Wprowadzono ją. I to nie jest jedyny kraj, w którym to się wydarzyło. Więc mamy konkretne godziny i konkretnych nauczycieli, którzy zapewniają, że to się wydarza. Ale równocześnie myślimy o tym od przedszkola do końca, bo tylko tak tę edukację obywatelską naprawdę prowadzimy. Dziękuję.

Magdalena Tędziągolska: Dziękuję. Zapraszam panią Agnieszkę Tomasik, Kuratorium Oświaty i Gdańskie Lekcje Obywatelskie.

Agnieszka Tomasik, Kuratorium Oświaty i Gdańskie Lekcje Obywatelskie

Agnieszka Tomasik: Tak, ja chciałam jeszcze powiedzieć parę słów na temat nauczycieli, ponieważ tutaj znowu pojawia się jakiś ogromny lęk, że nauczyciele nie dadzą rady. A my w Gdańsku mamy takie doświadczenie, że obywatelskość nie jest domeną nauczyciela WOSu czy nauczyciela HiTu tej chwili, tylko za te projekty biorą się nauczyciele różnych profesji.

Magdalena Tędziągolska: I przypominam, muszę przerwać, przypominam o włączeniu kamery, żeby tutaj wszystkim...

Agnieszka Tomasik: Ja mam włączoną kamerę w tej chwili. Bo mam włączoną i też jest sygnał. Świeci się też kamera. W tej chwili.

Magdalena Tędziągolska: Nie widzimy pani.

Agnieszka Tomasik: Jeszcze raz i jeszcze raz.

Magdalena Tędziągolska: Dalej to samo. Poprzednio pani się udało.

Agnieszka Tomasik: Zastanawiam się, czy mam wszystko. Wszystko jest tak jak trzeba, więc nie wiem, dlaczego tak się dzieje. Czy teraz może coś się wydarzyło? Wyłączyć i włączyć? Ja też siebie widzę. Proszę sobie wyobrazić. Także nie wiem. Widzę, że mam kamerę włączoną.

Magdalena Tędziągolska: A jak pani wybiera źródło? Źródło wideo na dolnym pasku.

Agnieszka Tomasik: Jest wybrane. Bo wszystko jest tak, tak właśnie. Więc wszystko mi działało w moim komputerze.

Magdalena Tędziągolska: Dobrze, pani Agnieszko, ponieważ pani już zabierała głos dzisiaj i mamy pani pierwszy zarejestrowany głos i obraz w sensie i wizerunek, więc proszę kontynuować. To jest kontynuacja pani wystąpienia, więc proszę mówić jeszcze raz.

Agnieszka Tomasik: Ja tylko chciałam powiedzieć, żebyśmy nie bali się tak strasznie nauczycieli. Gdańskie doświadczenia pokazują, że nauczyciele różnych profesji brali się za gdańskie lekcje obywatelskie, mieli dobre materiały, scenariusze, ale też przede wszystkim, co to znaczy uczyć obywatelskości. To znaczy pokazać, jak, jak się jest też obywatelem aktywnym i działającym. I dlatego też, jeżeli będziemy stawiać na praktyczne formy pracy, to mam wielką prośbę do decydentów o to, żeby zastanowić się, czy nie poszerzyć możliwości prowadzenia tego zawodu przez nauczycieli polonistów, nauczycieli, może takich, którzy by chcieli po jakimś kursie kwalifikacyjnym niezbyt długim, ale po prostu prowadzić ten przedmiot, bo panele, debaty, zajęcia, które prowadzą w tej chwili gdańscy nauczyciele w gdańskich lekcjach obywatelskich dotyczą naprawdę różnych tematów i bardziej pokazują ten praktyczny wymiar obywatelskości. Także dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję i zapraszam panią Dorotę Obidniak ze Związku Nauczycielstwa Polskiego do zabrania głosu.

Dorota Obidniak, Związek Nauczycielstwa Polskiego

Dorota Obidniak: Dziękuję za możliwość jeszcze raz wzmocnienia pewnej części swojej wypowiedzi. Otóż ja chciałam powiedzieć, że za dwa miesiące odbędzie się dziesiąty Kongres Międzynarodówki Edukacyjnej. To jest największa globalna konfederacja związków zawodowych, skupiająca nauczycielskie organizacje z ponad 400 krajów i jurysdykcji. W sumie 30 milionów nauczycieli, dziesięć związków zawodowych, w tym Związek Nauczycielstwa Polskiego z Polski, przedłożył podczas tego kongresu projekt uchwały o obronie demokracji przed prawicowym populizmem i ekstremizmem w edukacji. W miarę pogłębiania się kryzysów gospodarczych i nierówności społecznych istnieje niebezpieczeństwo dalszego wzrostu prawicowego populizmu. Dlatego wiele związków zawodowych w sektorze edukacji uważa obecnie prawicowy populizm i ekstremizm za jedno z głównych wyzwań, z którymi muszą się zmierzyć szkoły. Prawicowo populistyczne narracje przenikają z debaty publicznej na place zabaw i do klas. I my obserwujemy także w Polsce pewne nasilenie się takich aktów wrogości wobec grup mniejszościowych, uchodźców, a nawet uczniów z niepełnosprawnościami, których przyjmujemy do szkół w ramach inkluzji. Nasilają się także akty agresji wobec samych nauczycieli czy pracowników oświaty. Uczniowie namawiali wręcz do potępiania nauczycieli, którzy szerzą jakieś demokratyczne poglądy i zgłaszanie tego poprzez specjalne gorące linie. Dlatego mam wielką nadzieję, że nowy program edukacji obywatelskiej uwzględni te zjawiska. I oczywiście przyłączam się do wszystkich głosów osób, które mówią, że rozumieją, że edukacja obywatelska jako edukacja wartości rozpoczynać się będzie już w przedszkolu. Dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziągolska: Dziękuję bardzo i zapraszam panią Annę Kulmę, Krakowskie Stowarzyszenie Mówców. Pani Anna jeszcze dołącza. Pani Anna Kulma, Krakowskie Stowarzyszenie Mówców. Już pani dołącza. Zapraszam. Oddaję pani głos.

Anna Kulma, Krakowskie Stowarzyszenie Mówców

Anna Kulma: Tak, dzień dobry ponownie, czekałam na udostępnienie opcji wypowiedzenia się przez panel panelistów. Bardzo dziękuję za dzisiejsze wystąpienie. Uważam, że to było

bardzo produktywne spotkanie i szczególnie dziękuję reprezentantom społeczności uczniowskiej, którzy sami zwrócili uwagę na potrzebę debat w szkole. I chciałam tutaj uzupełnić fragment dotyczący konfrontacji dzieci i rywalizacji w ramach tej debaty, dlatego że my w swoich postulatach mieliśmy m.in. nieobligatoryjnie iść, czyli to, że nie każda osoba musi brać aktywny udział w debacie. Może natomiast aktywnie uczestniczyć w przygotowaniach do debaty i już nabywać pewne umiejętności typu weryfikacja informacji. Ponadto też widzimy, że w wielu przypadkach rywalizacja może motywować. I tutaj znowu zwracamy uwagę na proces, który się dzieje przed i po debacie, bo mamy tutaj pracę zespołową, mamy ćwiczenie zmiany strony, wyjścia poza strefę swoich własnych poglądów, próbę zrozumienia tej drugiej strony i przy założeniu tego, że będziemy egzekwować nauczycieli, którzy oceniają w sposób etyczny zgodny ze standardami, które wspólnie, mam nadzieję, wypracujemy i będziemy uczyć tej kultury dyskusji pozbawionej ad personam itd., itd. To jest duża szansa, że to narzędzie będzie wykorzystane zgodnie ze swoim celem, na co bardzo, bardzo liczymy. Natomiast jeśli dynamika grupy nie pozwala na rywalizację, to również są narzędzia, żeby tę rywalizację minimalizować. Chociażby brak oceny, kto debatę wygrał, tylko sam komentarz zwrotny albo ćwiczenia, które są ok debaty eksperckiej, ale my je zbiorczo nazywamy po prostu debatą. Dlatego chciałabym, żeby na koniec wybrzmiało, że bardzo prosimy na etapie wdrażania czy projektowania całego rozwiązania o to, aby kontaktować się z nami jako z grupą roboczą i z nami, mam na myśli tutaj grupę środowiska debatanckiego, która również współpracuje z Akademią. Dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziągolska: Bardzo dziękuję. I zapraszam teraz Panią Wiesławę Krawczyńską Rybacką. Kolejną osobę, która wyraziła chęć uzupełnienia swojej wypowiedzi. I. Tak sprawdza pani Wiesława. Pani po prostu wcześniej nie zapisała się na liście pytań i odpowiedzi, ale już teraz to widzimy i właśnie udzielamy Pani głosu w tej rundzie uzupełnień. Zapraszamy! Prosimy włączyć kamerę. Mikrofon. Półtorej minuty dla pani. Pani Wiesława. Pani wie słabo, czy pani nas słyszy,

Wiesława Krawczyńska-Rybacka, nauczycielka

Wiesława Krawczyńska-Rybacka: Ja właściwie słyszę bardzo dobrze, ale przy komunikacji kamera, jest, że prowadzący tę kamerę wyłączył.

Magdalena Tędziągolska: To musi pani ją teraz włączyć. Już patrzę, przepraszam. Zerkam na osoby, które się na tym lepiej znają niż ja. Jak to zrobić? Rozpocznij moje wideo proszę spróbować.

Wiesława Krawczyńska-Rybacka: Ok, No już jest dobrze.

Magdalena Tędziągolska: Póółtorej minuty dla pani. Zapraszam.

Wiesława Krawczyńska-Rybacka: To ciągnięcie, to tylko dodam, że ja mieszkam w tak małej miejscowości, że tutaj, że tak powiem, ten zasięg wolniej to wszystko porusza. Ja chciałam zaakcentować tutaj bardzo mocno rolę nauczyciela, to żeby on był zaangażowany, żeby stawiał na siebie i bardzo sobie zaufał. Temu, żeby inspirować, pozwalać młodym na.... można powiedzieć programowanie tego przedmiotu, ale też ich inspirować po prostu swoim zaangażowaniem społecznym, obywatelskim. Tym, wprost biorę udział w wyborach. Tym, że szanuję wszystkie poglądy, że możemy wypowiadać je zawsze i w każdej sytuacji. Myślę, że od tego zaczęłam. Że budowanie tego zaufania i komunikacji. I nawet jeśli ten przedmiot się kończy, to potem te zwykłe korytarze, te kontakty, te pytania od dzieci, nawet jak nie ma tego bezpośredniego kontaktu z lekcją, bo rzeczywiście tutaj ten sposób, żeby była, to w każdej klasie, czyli pierwsza, druga, trzecia jest fajny, ale nie zawsze tak można. To jest liczba godzin, nie wiem, jak to się poukłada, może rzeczywiście tak by było lepiej, ale jakby to. Ta postawa obywatelska, postawa też patriotyczna, postawa przede wszystkim prospołeczna. Zaczynamy od małego podwórka. Rodzina, szkoła, klasa. I to wszystko powinno maksymalnie zaowocować, żeby dzieci chciały na tej lekcji włączać się do rozmów, dyskusji, debaty, ale też przede wszystkim włączać się w życie społeczne. Dziękuję bardzo.

Magdalena Tędziągolska: Szanowni Państwo, mamy jeszcze dwa zgłoszenia w tym trybie drugiej rundy. To jest pani Danuta, która za chwilę zabierze głos i pani Alina Czyżewska, Natomiast w międzyczasie dołączyła jeszcze pani Klaudia Rogowicz, która zgłaszała się do

wystąpienia jako obywatelka. Pani Klaudio, po zakończeniu tej rundy uzupełnień zaproszę panią do zabrania głosu w takim trybie pełnym trzech minut, a tymczasem zapraszam panią Danutę do uzupełnienia.

Danuta Samek,

Danuta Samek: Tak momencik, chyba mnie słyszać, ale nie mogę uruchomić wideo, ponieważ zatrzymał je prowadzący.

Magdalena Tędziagolska: Przed chwilą z tym samym wyzwaniem mierzyła się pani Wiesława Krawczyńska i może pani Wiesława....

Danuta Samek: Już chyba jestem.

Magdalena Tędziagolska: Tak jest. Udało się.

Danuta Samek: Dobrze, proszę Państwa, króciutko jeszcze, bo to się często powtarza. Z całą mocą podkreślam, że edukacja obywatelska musi się zacząć od przedszkola i musi trwać dotąd, dopóki człowiek taką potrzebę edukacji obywatelskiej odczuwa. To nie może być kadencyjność, to nie może być przedmiot szkolny, który się zaliczy, a potem się o tym zapomina. To zupełnie nie jest ta sfera pojmowania swojej roli obywatelskiej, społecznej, politycznej wreszcie, bo ta młodzież przecież będzie któregoś dnia wybierała naszych decydentów. To się wszystko ze sobą łączy. Więc chcę bardzo mocno to podkreślić. To musi być edukacja permanentna. I jeszcze chcę jedną rzecz na jedną rzecz króciutko tylko zwrócić uwagę. Nasi uczniowie, nasze dzieci i tak są bardzo obciążone nauką i programami i wszystkimi obowiązkami. Zapraszam do akcji praktycznych, żeby może na tych lekcjach obywatelskich wychodzić ze szkół, przejść się do najbliższego urzędu Miasta czy do Starostwa Powiatowego i zobaczyć, jak wygląda prawdziwy świat, bo dysonans poznawczy mamy bardzo duży. No i tyle. Wszystkiego dobrego nam wszystkim życzę. Dziękuję pięknie.

Magdalena Tędziagolska: Dziękuję bardzo i zapraszam Panią Alinę Czyżewską. Półtorej minuty na uzupełnienie dla pani.

Alina Czyżewska

Alina Czyżewska: Witam ponownie. O narzędziach chciałabym opowiedzieć pokrótce. Jeżeli chodzi o narzędzia, którymi można by uczyć, tutaj bym rozważyła jednak te budżety obywatelskie, żeby objąć je jakimś nadzorem, bo szkoły mogą to wypaczyć. Te wypaczenia budżetów obywatelskich na poziomie gminy również dostrzegamy np. w szkolnym budżecie partycypacyjnym w Łodzi wiele pomysłów skupiało się wokół najprostszych potrzeb typu zapewnienie papieru toaletowego, a to jest elementarny obowiązek szkół. I uczy nas to tego, że o zagwarantowanie naszych praw przez władze, naszych podstawowych potrzeb musimy startować w wyścigu na wnioski do budżetu partycypacyjnego. Uczyli nas też tego, że nasze to jest tylko ten wydzielony okrusz z budżetu, a nie cały budżet nasz publiczny, który podlega przecież obywatelskiej naszej kontroli. Jeżeli chodzi o podręczniki, warto rozważyć, by nie było podręczników, ale żeby został opracowany program z materiałami dodatkowymi na zintegrowanej platformie edukacyjnej, który można na bieżąco aktualizować. I w ten sposób unikniemy wyobrażeń komercyjnych wszak wydawnictw o edukacji obywatelskiej i przeładowania teorią, co niestety cechuje podręczniki. Spotkania w szkołach z osobami, przedstawicielkami grup mniejszościowych, cudzoziemskich uchodźców. Warto rozważyć, aby zapewnić każdej szkole te zajęcia i nie tylko w formie online, więc warto, by centralny urząd czy MEN czy ORE stworzyło bazę osób i zorganizowało finansowanie ich przyjazdów do szkół w całej Polsce. Inaczej tylko duże ośrodki będą mogły korzystać z tej możliwości. Dziękuję. Pani Magdaleno, nie słychać pani chyba.

Magdalena Tędziagolska: No właśnie, tak to jeszcze raz chciałam powiedzieć, że głos pani Aliny był ostatnim głosem w tej rundzie uzupełnień do wypowiedzi osób uczestniczących. I teraz chciałam zaprosić panią Klaudię Rogowicz, która zgłaszała się do zabrania głosu jako obywatelka, ponieważ nie była pani wcześniej obecna. Oddaję ten głos. Teraz ma Pani 3 minuty na zabranie głosu. Zapraszam.

Klaudia Rogowicz

Klaudia Rogowicz: Dzień dobry. Jeśli chodzi o moje postulaty dotyczące edukacji obywatelskiej, uważam, że powinna ona się zacząć jak od najmłodszych lat. Już w przedszkolu dzieci powinny wiedzieć, co to są prawa obywatelskie, jak być dobrym obywatelem, co to są prawa człowieka? Co to jest demokracja i tym podobne. Jeśli chodzi o późniejsze etapy nauki, to zajęcia z edukacji obywatelskiej powinny odbywać się w formie dialogu albo za pomocą metody sokratejskiej. Nauczyciele też nie powinni się bać poruszania tematów uznawanych za trudne, takich jak np. aborcja, eutanazja, prawa par jedнопłciowych, jak np. małżeństwa jedno płciowe, głód czy współczesne niewolnictwo. Powinno się też uczyć, jak rozróżnić fake newsa od prawdziwej wiadomości. I taki uczeń, który przejdzie te etapy edukacji obywatelskiej, w taki sposób jak ja to wspomniałam, zapewne będzie świadomym obywatelem. Będzie umieć rozróżniać prawdę od fałszu. Nie będzie zważać na trolling ani wdawać się tak zwane pyskówki internetowe, tylko będzie umieć świadomie formułować swoje wypowiedzi i wypowiadać się merytorycznie. Z mojej strony dziękuję, do widzenia.

Magdalena Tędziagolska: Dziękuję bardzo. Szanowni Państwo, to była ostatnia wypowiedź w dzisiejszym wysłuchaniu. Ze swojej strony bardzo serdecznie dziękuję Państwu za ten wspólny czas, za to, że przyjęli Państwo zaproszenie, że podzielili się Państwo swoimi opiniami, że była różnorodność, różnorodność w pełnym tego słowa znaczeniu i opinii, i przedstawicieli, i przedstawicielek różnych instytucji, organizacji. Były osoby prywatne, uczniowie i uczennice, i nauczyciele, i nauczycielki. Kolejność jest tutaj zupełnie przypadkowa. Każdy głos był tak samo ważny. Bardzo dziękuję za uczestnictwo. Tak jak wspominałam na początku, cały zapis całego wysłuchania będzie do 5 lipca udostępniony w formie podsumowania. Do tego dołączone będą też opinie, które były przedstawiane za pośrednictwem formularza i za chwilę więcej o tym powie moja koleżanka Urszula, której oddaję głos.

Urszula Szulc: Dziękuję bardzo. Magdo, po pierwsze pięknie dziękuję za świetnie przeprowadzone wysłuchanie publiczne. Było sprawnie. I w tym momencie chciałabym również pięknie podziękować wszystkim zabierającym głos za mądre rady, za mądre

postulaty, za różnorodność, za stosowanie się do zasad i trzymanie się tego czasu, co oczywiście nie było wcale takie łatwe. Pozwolę sobie i chciałabym również podziękować Państwu, którzy słuchali nas, słuchali transmisji. Za poświęcony czas, uwagę i obecność z nami. Dodam, powtórzę po Magdzie, że transmisja jest cały czas dostępna i będzie dostępna. Będą Państwo się mogli z nią zapoznać również w późniejszym czasie. I teraz jeszcze podsumuję, odwołując się do tego, co już zasygnalizowała Magda. Jakie są dalsze kroki? Po pierwsze formularz, w którym mogą Państwo jeszcze uwzględnić swoje uwagi i swoje postulaty jest dostępny na stronie ibe.edu.pl i na stronie men.gov.pl i będzie funkcjonował do jutra do godziny 24. Czyli mamy jeszcze trochę więcej niż jedną dobę, żeby zgłosić swoje uwagi. Proszę zachęcać znajomych, proszę zachęcać wszystkie te osoby, które dzisiaj nie zdążyły do nas dołączyć. No i jeśli państwo mają ochotę, też jeszcze można coś dopisać. Druga sprawa do 5 lipca, tak jak powiedziała Magda, będzie przygotowane i upublicznione podsumowanie, wysłuchanie i to podsumowanie będzie zawierało zarówno informacje zebrane poprzez formularz, jak i informacje zebrane dzisiaj w trakcie wysłuchania. Podkreślam, że obowiązuje nas jawność wypowiedzi, w związku z czym podsumowanie będzie zawierało również Państwa imiona i nazwiska, tudzież instytucje, o ile reprezentowali Państwo głos instytucji. Może w tej sprawie chciałabym Państwu polecić regulamin tego wysłuchania, który jest zamieszczony na stronie w Aktualnościach ibe.edu.pl, tam, gdzie jest właśnie informacja o wysłuchaniu. Co dalej? Zgłoszone postulaty zostaną oczywiście uwzględnione w możliwym zakresie w pracach nad założeniami i projektem podstawy programowej przedmiotu edukacja obywatelska. Członkowie zespołu, któremu dowodzi Jędrzej Witkowski, przysłuchiwali się temu wydarzeniu. Będą to uwzględniać, a poza tym podsumowanie będzie służyło do dalszych prac. I na koniec chciałabym Państwa jeszcze zaprosić do kolejnych wydarzeń organizowanych przez Instytut Badań Edukacyjnych, w tym do dwóch wysłuchań. Pierwsze, dotyczące profilu absolwenta już 28 czerwca w godzinach od 10 do 15. Państwo wielokrotnie się odnosili do profilu absolwenta, więc zachęcam, żeby więcej na ten temat poczytać i żeby i żeby też zgłosić swoje uwagi. To będą cenne uwagi, które będą uwzględnione i będą mogły rozwijać ten projekt, tudzież właśnie będą mogły budować nasze myślenie o tym, jak powinien wyglądać, co powinien umieć absolwent szkoły. No i kolejne wysłuchanie, które dopiero przygotujemy, ale chciałabym zasygnalizować

dotyczy ram dystrybucji urządzeń teleinformatycznych i udostępniania infrastruktury szkołom. Szczegóły wkrótce na stronie. Do tego niedługo będziemy ogłaszali wyniki PISA 2022 w zakresie edukacji finansowej. Także zapraszam do śledzenia naszych social mediów. Zapraszam do śledzenia aktualności na stronie ibe.edu.pl I w tym momencie chciałabym Państwu pięknie podziękować w imieniu swoim i całego Instytutu Badań Edukacyjnych Ministerstwa Edukacji Narodowej za współpracę, za udział, za wszelkie postulaty i za ten czas wspólnie spędzony dzisiaj. Dziękujemy uprzejmi

3. Komentarze/uwagi zgłoszone przez formularz online

Komentarze zostały uporządkowane według zadeklarowanej grupy (instytucja, nauczyciel, uczeń, osoba prywatna), a następnie w kolejności zgłoszeń. Treść nie została poddana korekcie.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
Zofia	Grudzińska	Instytucja	Ruch Społeczny Obywatele dla Edukacji	Wiedzę - dotyczącą współczesnego tu-i-teraz, a więc mechanizmów funkcjonowania społeczeństwa, również informacje o wachlarzu ustrojów i konsekwencji - dla państwa i społeczeństwa - funkcjonowania w danym ustroju, innym niż demokratyczny. Oczywiście o dostępnych formach uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju oraz na poziomie lokalnym, w tym szkolnym. Pod tym kątem zapoznanie ze stanem prawnym.	Praktyczne, dotyczące sposobu realizacji demokracji w społeczeństwie. Poczynając od najbliższego im poziomu - poprzez umożliwienie przez szkołę współpartycypacji w zarządzaniu placówką, na co zezwala prawo oświatowe (z wyłączeniem kwestii finansowania na poziomie dotacji oraz kwestii programowych w zakresie regulowanym rozporządzeniem o PP oraz rozporządzeniem o ocenianiu). Mobilizację uczniów do zgłaszania wniosków zmian. Organizowanie (również przez samych uczniów) debat, kampanii prowadzących do ewentualnego wdrożenia w szkole zmian w drodze realizacji rekomendacji uczniowskich i negocjacji z kadrami zarządzającą. Uczestnictwo w organach JST, poprzez rady oświatowe oraz rady młodzieżowe. Działanie w Radzie Szkoły. Poza tym umiejętności krytycznej analizy, przede wszystkim w odniesieniu do kwestii praktycznych ich bezpośrednio dotyczących, przewidywanie konsekwencji rozmaitych	Uczniowie i uczennice realizują postawę aktywnego obywatela, więc poza wymaganiami dotyczącymi przyswojenia wiedzy zawartej w podstawie programowej najważniejszym składnikiem tzw. learning outcome powinna być ich praktyczna działalność - na rzecz klasy, szkoły czy środowiska lokalnego (a nawet na poziomie krajowym).

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
					założeń. Umiejętności negocjacji, rozumienia języka interesu innych grup (nauczycieli, kadry zarządzającej) i osiągania porozumienia.	
Adrianna	Kaszuba	Instytucja	Fundacja Mam Pomysł	1. Prawa zwierząt i regulacje prawne Uczniowie powinni poznać podstawowe akty prawne dotyczące ochrony zwierząt, zarówno krajowe, jak i międzynarodowe. Ważne jest, aby byli świadomi praw, jakie przysługują zwierzętom oraz regulacji dotyczących ich ochrony. Powinni również nauczyć się, jak zgłaszać przypadki znęcania się nad zwierzętami i jakie procedury należy w tym celu podjąć. 2. Dobrostan zwierząt Znajomość pojęcia dobrostanu zwierząt jest kluczowa. Uczniowie powinni zrozumieć, co oznacza dobrostan zwierząt i dlaczego jest on ważny. Powinni wiedzieć, jakie są podstawowe potrzeby fizyczne i psychiczne zwierząt domowych, takich jak psy i koty, oraz zwierząt hodowlanych. Powinni również dowiedzieć się, jakie warunki muszą być spełnione, aby zwierzęta były zdrowe i szczęśliwe, w tym odpowiednia opieka weterynaryjna i właściwe żywienie. 3. Dziką fauną w pobliżu ludzi Uczniowie powinni zdobyć wiedzę na temat dzikich zwierząt, które mogą żyć w pobliżu ludzi, zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich. Powinni nauczyć się, jak identyfikować różne gatunki dzikich zwierząt oraz zrozumieć ich zachowania i potrzeby. Ważne jest, aby wiedzieli, jak koegzystować z dziką fauną, minimalizując konflikty i szkodliwe interakcje.	1. Empatia i wrażliwość Rozwijanie empatii: Uczniowie powinni uczyć się, jak rozumieć i współodczuwać emocje i potrzeby innych ludzi oraz zwierząt. Wrażliwość na krzywdę: Umiejętność zauważania i reagowania na cierpienie i krzywdę innych, zarówno ludzi, jak i zwierząt. 2. Odpowiedzialność Odpowiedzialne podejście: Uczniowie powinni kształtować odpowiedzialne podejście do swoich działań, zwłaszcza w kontekście opieki nad zwierzętami i dbałości o środowisko. Zrozumienie konsekwencji: Nauka przewidywania i rozumienia konsekwencji swoich działań na innych ludzi, zwierzęta i środowisko. 3. Komunikacja i współpraca Praca zespołowa: Umiejętność efektywnej pracy w grupach, zarówno w kontekście projektów szkolnych, jak i działań społecznych. Efektywna komunikacja: Rozwijanie umiejętności jasnego i skutecznego komunikowania swoich myśli, uczuć i argumentów w różnych sytuacjach społecznych. 4. Krytyczne myślenie Analiza i ocena informacji: Uczniowie powinni nauczyć się, jak krytycznie analizować i oceniać informacje z różnych źródeł, w tym media, publikacje	1. Interaktywne metody nauczania Dyskusje i debaty: Regularne prowadzenie dyskusji i debat na aktualne tematy społeczne, polityczne i ekologiczne. To rozwija umiejętności argumentacji, krytycznego myślenia i szacunku dla różnych opinii. Warsztaty i symulacje: Organizowanie warsztatów i symulacji, które pozwalają uczniom praktycznie zastosować zdobytą wiedzę, np. symulacje wyborów, sesje sądowe, czy działania organizacji pozarządowych. Prace projektowe: Uczniowie powinni pracować nad projektami, które wymagają współpracy w grupach i angażowania się w rzeczywiste problemy społeczności lokalnych. 2. Praktyczne zaangażowanie Wolontariat i działania społeczne: Zachęcanie uczniów do udziału w wolontariacie i działaniach społecznych, takich jak akcje charytatywne, kampanie informacyjne czy inicjatywy ekologiczne. Wycieczki edukacyjne: Organizowanie wizyt w instytucjach publicznych, organizacjach pozarządowych, schroniskach dla

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				4. Współpraca ze służbami Ważne jest, aby uczniowie wiedzieli, jakie służby i organizacje zajmują się ochroną zwierząt oraz jak można z nimi współpracować. Powinni nauczyć się, jak skutecznie komunikować się z odpowiednimi instytucjami, takimi jak schroniska, organizacje non-profit zajmujące się ochroną zwierząt, a także jak zgłaszać przypadki wymagające interwencji. 5. Humanitaryzm Kształtowanie postaw humanitarnych jest kluczowym elementem edukacji obywatelskiej. Uczniowie powinni zrozumieć znaczenie empatii, szacunku i odpowiedzialności wobec wszystkich istot żywych. Powinni nauczyć się, jak w praktyce stosować zasady humanitaryzmu, zarówno w relacjach ze zwierzętami, jak i z innymi ludźmi. 6. Bezpieczeństwo w kontakcie ze zwierzętami Uczniowie powinni zdobyć wiedzę na temat bezpiecznego kontaktu ze zwierzętami, zarówno domowymi, jak i dzikimi. Powinni nauczyć się rozpoznawać sygnały stresu i agresji u zwierząt oraz jak unikać sytuacji niebezpiecznych. Ważne jest, aby wiedzieli, jak postępować w sytuacjach awaryjnych, takich jak ukąszenia czy ataki zwierząt. 7. Historia i rola zwierząt w społeczeństwie Uczniowie powinni poznać rolę zwierząt w różnych kulturach i okresach historycznych. Zrozumienie, jak zmieniał się podejście do zwierząt na przestrzeni dziejów, może pomóc w kształtowaniu bardziej świadomego i	naukowe i opinie publiczne. Rozwiązywanie problemów: Umiejętność identyfikowania problemów społecznych i ekologicznych oraz znajdowania skutecznych i etycznych rozwiązań. 5. Aktywne obywatelstwo Zaangażowanie społeczne: Uczniowie powinni być zachęceni do aktywnego udziału w życiu społecznym, w tym w działaniach wolontariackich, kampaniach społecznych i inicjatywach lokalnych. Współpraca z instytucjami: Umiejętność współpracy z różnymi instytucjami, organizacjami pozarządowymi i służbami, które zajmują się ochroną praw człowieka i zwierząt. 6. Bezpieczeństwo w kontakcie ze zwierzętami Rozpoznawanie zachowań zwierząt: Uczniowie powinni nauczyć się rozpoznawać sygnały stresu i agresji u zwierząt, aby unikać niebezpiecznych sytuacji. Pierwsza pomoc: Podstawowa wiedza i umiejętności udzielania pierwszej pomocy zwierzętom w sytuacjach awaryjnych. 7. Humanitaryzm Postawy humanitarne: Kształtowanie postaw opartych na szacunku, empatii i współczuciu wobec wszystkich istot żywych. Etyczne podejście: Nauka podejmowania decyzji w oparciu o zasady etyki i humanitaryzmu. 8. Umiejętności organizacyjne Planowanie i realizacja projektów: Uczniowie powinni rozwijać umiejętność	zwierząt, czy miejscach związanych z taką tematyką aby uczniowie mogli zobaczyć na własne oczy, jak działa społeczeństwo. Spotkania z ekspertami: Zapraszanie do szkół ekspertów, takich jak prawnicy, działacze społeczni, politycy, weterynarze czy ekolodzy, którzy mogą podzielić się swoją wiedzą i doświadczeniem. 3. Integracja z innymi przedmiotami Multidyscyplinarne podejście: Tematy z zakresu edukacji obywatelskiej mogą być zintegrowane z innymi przedmiotami, takimi jak historia, biologia, geografia czy język polski. Na przykład, omawianie zagadnień ekologicznych na lekcjach, czy rozwijanie umiejętności argumentacji. 4. Technologie i media Wykorzystanie technologii: Korzystanie z nowoczesnych technologii, takich jak platformy e-learningowe, multimedia, aplikacje edukacyjne, czy media społecznościowe do angażowania uczniów i ułatwienia dostępu do aktualnych informacji. Krytyczna analiza mediów: Uczniowie powinni nauczyć się krytycznie analizować treści medialne, rozpoznawać dezinformację i fake newsy oraz korzystać z wiarygodnych źródeł

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				empatycznego podejścia do ich ochrony i opieki. 8. Ekologia i ochrona środowiska Znajomość zależności między dobrostanem zwierząt a szerszymi kwestiami ekologicznymi jest kluczowa. Uczniowie powinni być świadomi wpływu działalności człowieka na środowisko naturalne i życie zwierząt. Powinni dowiedzieć się o znaczeniu bioróżnorodności i konieczności ochrony gatunków zagrożonych wyginięciem.	planowania i realizacji projektów, takich jak kampanie edukacyjne, akcje charytatywne czy projekty środowiskowe. Zarządzanie czasem i zasobami: Nauka efektywnego zarządzania czasem, zasobami i budżetem w kontekście projektów grupowych i indywidualnych. 9. Świadomość ekologiczna Zrozumienie zagadnień ekologicznych: Uczniowie powinni zdobyć wiedzę na temat globalnych i lokalnych problemów ekologicznych oraz roli człowieka w ich rozwiązywaniu. Zrównoważony rozwój: Nauka zasad zrównoważonego rozwoju i praktycznych działań, które mogą przyczynić się do ochrony środowiska.	informacji. 5. Metody oceniania Oceny praktyczne: Ocenianie uczniów na podstawie ich zaangażowania w projekty, udziału w dyskusjach, i aktywności w działaniach społecznych. Ocena może również obejmować prace pisemne, prezentacje i raporty z realizacji projektów. Refleksje i autoewaluacja: Zachęcanie uczniów do refleksji nad własnym rozwojem, poprzez pisanie esejów refleksyjnych lub prowadzenie dzienników, w których opisują swoje doświadczenia i wnioski z udziału w zajęciach. 6. Inkluzywne podejście Szacunek dla różnorodności: Prowadzenie zajęć w sposób, który uwzględnia i szanuje różnorodność uczniów, ich poglądy, doświadczenia i potrzeby. Ważne jest, aby każdy uczeń czuł się doceniony i miał możliwość aktywnego udziału w zajęciach. Personalizacja nauczania: Dostosowywanie metod nauczania do indywidualnych potrzeb i zainteresowań uczniów, aby każdy mógł rozwijać swoje umiejętności i pasje w obszarze edukacji obywatelskiej. 7. Edukacja przez działanie Udział w samorządzie uczniowskim:

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						Zachęcanie uczniów do udziału w samorządzie uczniowskim, gdzie mogą nauczyć się zasad demokracji, współpracy i odpowiedzialności. Symulacje działań obywatelskich: Organizowanie symulacji działań obywatelskich, takich jak kampanie wyborcze, petycje, czy publiczne wystąpienia, które uczą uczniów praktycznych aspektów aktywności obywatelskiej.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
Zuzanna	Karcz	Instytucja	Fundacja OFF school	Na lekcjach edukacji obywatelskiej uczniowie powinni zdobywać wiedzę z różnych kluczowych obszarów. Istotne jest tu bazowo zrozumienie systemu politycznego i prawnego (wartości, myślenie systemowe, kluczowe zasady konstytucyjne funkcjonowania państwa), w tym obejmującego zasady demokracji, strukturę władz oraz prawa i obowiązki obywateli. Kolejnym istotnym zagadnieniem są prawa człowieka i obywatela, które podkreślają znaczenie szacunku dla różnorodności i równości, jak i dużego nacisku na prawa polityczne (prawo do protestu, zakaz cenzury prewencyjnej itd.) Edukacja obywatelska powinna również promować zaangażowanie społeczne i aktywność obywatelską, pokazując możliwości działania w ramach wolontariatu, organizacji pozarządowych czy inicjatyw lokalnych - powinna docelowo zachęcać do angażowania się w działania organizacji na poziomie rozwoju umiejętności (a docelowo dawać dostęp organizacjom lokalnym do prezentowania swoich działań w trakcie zajęć, by osoby uczniowskie mogły zrozumieć wolontariat i jego istotę - element dodatkowy, dla chętnych). Ważnym elementem jest nauka krytycznego myślenia i media literacy, co obejmuje analizę informacji oraz umiejętność rozpoznawania fake newsów. W kontekście rewolucji w obszarze sztucznej inteligencji (AI) uczniowie powinni być przygotowani do oceny danych generowanych przez sztuczną inteligencję, zrozumienia jej możliwości i ograniczeń oraz identyfikowania potencjalnych uprzedzeń i dezinformacji (w tym dyskryminacja algorytmiczna). Świadomość globalna to kolejny istotny obszar, który	Na lekcjach edukacji obywatelskiej uczniowie powinni zdobywać umiejętności, które pomogą im aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym i politycznym. Powinni rozwijać umiejętność krytycznego myślenia, co obejmuje analizowanie informacji, rozpoznawanie fake newsów oraz oceny danych generowanych przez sztuczną inteligencję (tzw. media literacy). Powinni również uczyć się, jak identyfikować potencjalne uprzedzenia i dezinformację w wynikach generowanych przez AI. Umiejętności interpersonalne, takie jak komunikacja, empatia i współpraca, są niezbędne do efektywnego działania w grupie i rozwiązywania konfliktów. Uczniowie powinni mieć możliwość zdobywać umiejętności związane z zaangażowaniem społecznym, takie jak organizowanie i uczestniczenie w wolontariatach, działalność w organizacjach pozarządowych i inicjatywach lokalnych (jw., przy udziale organizacji lokalnie działających, na wzór zapisów, które przeprowadzał GovTech w kontekście przedsiębiorców). Znajomość zastosowania praw człowieka i obywatela jest kluczowa, w tym umiejętność obrony swoich praw i wspierania innych w ich egzekwowaniu (czym jest zasada proporcjonalności? czemu państwo chroni niektóre dobra bardziej niż inne?). Powinni również zdobywać umiejętności z zakresu edukacji ekonomicznej, takie jak zarządzanie finansami osobistymi i	Przedmiot edukacja obywatelska powinien być prowadzony w sposób angażujący i praktyczny, wykorzystując nowoczesne metody nauczania oraz oferując różnorodne możliwości rozwoju pozaformalnego - w celu budowania poczucia podmiotowości uczniowskiej przez sam proces nauczania. Należy w tym celu integrować zajęcia z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, instytucjami publicznymi i lokalnymi liderami społecznymi, umożliwiając uczniom udział w spotkaniach, warsztatach i projektach społecznych, możliwie jak najczęściej i w odpowiedzi na ich zapotrzebowanie. Wprowadzenie metody odwróconej klasy, gdzie teoria jest przyswajana na potrzeby lekcji, przed zajęciami, a lekcje skupiają się na praktyce, dyskusjach i projektach grupowych, sprzyja aktywnemu uczestnictwu i głębszemu zrozumieniu tematów. Regularne udostępnianie informacji o dostępnych programach wolontariackich, projektach społecznych, wyjazdach, szkoleniach i warsztatach, np. poprzez tablice ogłoszeń, newslettery czy platformy online, jest kluczowe. Organizowanie warsztatów i szkoleń rozwijających konkretne umiejętności, jak zarządzanie projektami, komunikacja czy rozwiązywanie konfliktów, wzbogaci program

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				pozwała zrozumieć globalne wyzwania, takie jak zmiany klimatyczne czy migracje klimatyczne. Nie można też zapominać o kompetencjach interpersonalnych i umiejętnościach rozwiązywania konfliktów, które obejmują komunikację, empatię i współpracę (podstawy socjologii ze starej podstawy programowej). Edukacja ekonomiczna, z naciskiem na zarządzanie finansami osobistymi i podstawy ekonomii, jest niezbędna dla świadomego uczestnictwa w życiu gospodarczym - zapotrzebowanie na edukację w tym obszarze często zgłaszają młode osoby w rozmowami z nami na temat ich wymarzonej szkoły.	rozumienie podstawowych zasad ekonomii. Świadomość globalna, obejmująca zrozumienie globalnych wyzwań, takich jak zmiany klimatyczne czy migracyjne, jest również istotna - a szczególnie wpleciona w inne przedmioty. Realizacja edukacji obywatelskiej powinna być nadzorowana na poziomie koordynacji z innymi zespołami przedmiotowymi.	nauczania. Uczniowie powinni być zachęceni do inicjowania i realizowania własnych projektów społecznych z wsparciem nauczycieli pełniących rolę mentorów w procesie. Istotnym elementem może być organizowanie wizyt studyjnych do instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i innych miejsc, gdzie uczniowie mogą zobaczyć na żywo, jak działają różne struktury społeczne, oraz udział w wyjazdach edukacyjnych, konferencjach i seminariach promujących aktywność obywatelską, pomoże im zdobyć praktyczne doświadczenia. Dzięki temu uczniowie zdobędą nie tylko wiedzę teoretyczną, ale również praktyczne umiejętności i doświadczenia, które uczynią ich świadomymi i zaangażowanymi obywatelami. Tu: od sławetnych wizyt uczniów na galerii sejmowej, po realizowanie wywiadów w ramach projektów społecznych, z samorządami [przyp. aut. - z przymrużeniem oka - to działa :) https://www.staszic.edu.pl/i-etap-realizacji-projektu-gimnazjalnego/]
Marcin	Kałużny	Instytucja	Stowarzyszenie Sursum Corda	- organizacje obywatelskie- wolontariat- budżet obywatelski- konsultacje społeczne- dostęp do informacji publicznej	- praca metodą projektu- formułowanie wniosków i pism związanych z aktywnością obywatelską	- zajęcia praktyczne - mikroprojekty, wolontariat- wizyty w lokalnych NGO- przygotowanie i realizacja obywatelskich budżetów uczniowskich- praktyczny udział w konsultacjach społecznych- spotkania z radami młodzieżowymi- udział w posiedzeniu rady

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						miasta/gminy/powiatu/województwa- złożenie wniosku o dostęp do informacji publicznej, np. w zakresie realizacji i efektów programu współpracy z NGO
Agnieszka	Szydłowska	Instytucja	Stowarzyszenie Braniewski instytut Rozwoju.	1. nauczanie i uczenie się w czasie lekcji, 2. zajęcia praktyczne odbywane w życiu szkolnym, 3. zajęcia praktyczne w czasie działań w szerszej społeczności lokalnej a nawet własnego podwórka. - „Rozwój osobisty i wzajemne zrozumienie” zaczynając od szkół podstawowych, a w szkołach średnich – „Przygotowanie do życia i pracy”. - „Edukacji o prawach człowieka i demokracji obywatelskiej”- „- Umiejętności oraz kompetencje społeczne i obywatelskie, jakie należy zdobywać we wszystkich dziedzinach i przedmiotach kształcenia obowiązkowego”. - „Obywatelstwo demokratyczne”. - „Myślenie w kontekście europejskim i globalnym”. - „Edukacja wielokulturowa”. - „Obywatelstwo i konstytucja, edukacja społeczna, osobista i zdrowotna”	Umiejętności poszukiwania równości i wolności społecznej, politycznej; Dialogu, odwagi wypowiedzi, twórczego myślenia; Kształtowanie umiejętności krytycznego myślenia i umiejętności analitycznych; Kształtowanie określonych wartości, postaw i zachowań- umiejętności obywatelskie - udział w życiu społecznym, na przykład poprzez wolontariat, oraz wpływanie na wydarzenia polityczne poprzez głosowanie i składanie petycji, • umiejętności społeczne - życie i praca z innymi, rozwiązywanie konfliktów, • umiejętności komunikacyjne- słuchanie, rozumienie i udział w dyskusjach, spotkaniach międzyszkolnych, debatach, Kawiarenkach Obywatelskich itp. • umiejętności międzykulturowe - budowanie dialogu międzykulturowego i uznawanie różnic kulturowych.	Zdobywanie wiedzy i umiejętności to główne zadanie szkoły poprzez uczenie, uczenie. Problem leży w tym, iż szkoła, nauczyciel nie pokazuje, jak ją zdobywać, program nie wychodzi poza ramy i szablon pracy nauczyciela narzuconego odgórnie. Uczniowie powinni mieć świadomość tego, jak mogą się uczyć, by wybierać metody dla nich efektywne. Brak form innowacyjnych prowadzi do nudy, niechęci. Skutecznie uczyć się, to przeniesić wiedzę do pamięci długotrwałej stosując różne techniki. W procesie uczenia się ważne są emocje, których doświadczamy (uczeń, dorosły) o których zapomina nauczyciel - bo za to mu nie płać. Edukacja obywatelska to nie tylko reguły i zasady (dzięki sztywnym normom powstają Rady Młodzieżowe nie jako ciała twórcze młodzieży dla młodzieży, tylko tło polityczne dorosłych polityków, a samorządy szkolne są, bo tego wymaga program szkoły i działają wyłącznie w klasie realizując dyskoteki czy małe zbiórki wolontarystyczne na zwierzaki, bo Pani kazała, nauczyciele nie poświęcają ani czasu, ani wiedzy samorządowi szkolnemu, bo to ich

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						zdaniem zbędne, a i nikt im za to nie płaci). Dialog Obywatelski To proces tworzenia, wyjścia w teren, realizacji inicjatyw społecznych, promowanie wolontariatu, poznanie własnego podwórka, klasy, szkoły itp. wysłuchania potrzeb młodego pokolenia i społeczności lokalnej. Uważam, iż ważne, aby uczeń, szkoła, nauczyciel zapraszali na spotkania- lekcje dorosłych np. Radnych, sołtysów, przedstawicieli władz, kultury, pracowników NGO. Wiedza przekazana w sposób inny zawsze pozostawia ślad / ziarno wiedzy, która kiedyś zakiełkuje innowacją w naszych szkołach.
Katarzyna	Tadeusiak-Jeznach	Instytucja	Jestem pracowniczką NIW-CRSO zajmuje się kwestiami wolontariatu i edukacji	Istnieje podręcznik "KOMPAS" z 2005r (WERSJA ELEKTRONICZNA - Biblioteka cyfrowa ORE) i moim zdaniem wiedza, która jest tam zebrana mogła by zapełnić program edukacyjny tego przedmiotu. Oczywiście wiele kwestii pojawiło się nowych ale pomysł z tego europejskiego podręcznika na opowiadanie o prawach człowieka, demokracji i obywatelskości jest mocno inspirujący. W mojej długiej pracy trenerskiej często korzystałam z w/w podręcznika.	Tematyka i samo rozumienie pojęcia OBYWATEL /OBYWATELKA powinna być szeroka, od obywatela kraju do obywatela świata (planety).	METODY WARSZTATOWE/ AKTYWIZUJĄCE, ale też dobrze przygotowane zajęcia online (UMOŻLIWIAJĄCE NP KONTAKT Z UCZNIAMI Z INNYCH KRAJÓW) . Moim zdaniem ,mogły by tą część programu realizować w szkołach, organizacje pozarządowe w czasie godzin lekcyjnych i/lub pozalekcyjnych.
Karol	Krzyczkowski	Instytucja	Stowarzyszenie Forum Odpowiedzialnego Biznesu	- wiedzę na temat praw i obowiązków wolontariuszaUzasadnienie:Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie opisuje prawa i obowiązki wolontariusza oraz prawa i obowiązki korzystającego, tzn. organizacji lub instytucji, która angażuje do działań wolontariuszy. Jednym z obowiązków korzystającego jest zapis Art. 47. "Korzystający ma obowiązek poinformować wolontariusza o przysługujących	- umiejętność określenia jakie podmioty mogą być korzystającymi zgodnie z zapisami ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie - wiedza na temat praw i obowiązków wolontariuszy- wiedza na temat tego co wolontariusz wynosi z wolontariatu - co daje i co bierze w takiej formie działań społecznych- umiejętność znajdowania	W opisanym zakresie zajęcia mogą być prowadzone w formie warsztatowej, zgodnie z opracowanymi i dostępnymi publicznie podręcznikami opisującymi szkolenia i warsztaty wprowadzające dla wolontariuszy. Do przeprowadzenia zajęć powinny móc być zapraszane lokalne organizacje działające jako Centra

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				mu prawach i ciążących obowiązkach oraz zapewnić dostępność tych informacji." Ustawa nie precyzuje w jaki sposób należy poinformować wolontariusza, a w przyjętych i stosowanych interpretacjach możliwe są zarówno szkolenia i warsztaty jak i przekazanie informacji w postaci linków do materiałów online. Forma szkoleniowa lub warsztatowa jest najbardziej wartościowa dla wolontariuszy, ponieważ umożliwia przekazanie im wszystkich niezbędnych informacji, ale również odpowiedzi na ich pytania i wyjaśnienie ich wątpliwości. Przekazywanie informacji w inny sposób, na przykład poprzez publikacje i materiały drukowane, pomimo tego że ustawowo jest właściwy, nie zawsze jest efektywny i nie umożliwia interakcji z trenerem lub osobą doświadczoną w zarządzaniu wolontariatem. Może co prawda być przydatny dla wolontariuszy, którzy podejmują się kolejnego wolontariatu, i jest to dla nich kolejne w ich wolontariackiej karierze otrzymanie tych informacji, które umożliwia im ich odświeżenie, jednak może być problematyczny dla początkujących wolontariuszy. Sposób ten jest jednak najłatwiejszy i najtańszy, przez co jest dość powszechnie stosowany przez organizacje pozarządowe. Właściwe przygotowanie przyszłych wolontariuszy i dobrze przygotowanie ich na starcie umożliwia przewyciężenie wielu mitów i stereotypów wolontariatu, na przykład ograniczanie go tylko do pomocy osobom potrzebującym, utożsamianie go z przekazywaniem darowizn, czy odbierania go tylko jako aktywności, z której wolontariusz nie wynosi nic, poza osobistą satysfakcją. Przygotowanie młodych	informacji o lokalnych możliwościach wolontariatu	Wolontariatu, organizacje wspierające rozwój organizacji pozarządowych lub doświadczone w organizacji wolontariatu organizacje lokalne.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				ludzi w tym zakresie w szkole, kiedy dopiero zaczynają swoje aktywności obywatelskie, umożliwia w nich wiedzy, która ułatwi im podejmowanie aktywności wolontariackich, oraz uświadomi im ich prawa i obowiązki wobec korzystających, przez co ułatwi ich wdrażanie w wolontariat nawet w lokalnych i dopiero uczących się zarządzania wolontariuszami organizacjach. Wiedza ta jest też o tyle istotna, że może wdrożyć młodych ludzi w działania społeczne oraz umożliwić im świadomy wybór działania w sektorze pozarządowym jako formy pracy zawodowej. Właściwe przekazanie tej wiedzy jest możliwe w czasie 2 godzin lekcyjnych.		
Jacek	Michałowski	Instytucja	obywatelska Inicjatywa 35. Rok Wolności	Edukacja Obywatelska ma służyć przekonaniu Młodych, że demokracja jest najlepszą a metodą współżycia społecznego = Edukacja dla Demokracji :) Nie robiliśmy tego prze 35 lat :(Poza wiedza ogólna o funkcjonowaniu państwa, trzema sektorami, równowadze władz, widzę konieczność wprowadzenia dwóch innych elementów edukacji konstytucyjnej, w szczególności zasady pomocniczości (preambuła) i zasady zrównoważonego rozwoju (Konstytucja Art. 5). Analiza Preambuły Konstytucji, pod kątem wartości w niej obecnych i ich implikacji dla działań obywatelskich.	Od kilku lat prowadzimy Warsztaty dla Młodych służące ich upodmiotawianiu (wewnętrzność, podmiotowość, kreatywność, sprawczość). Najpierw rozmawiamy o trzech wartościach (Wolność-Samorządność-Solidarność lub Demokracja-Bezpieczeństwo Rozwój), potem Młodzi (w podgrupach) je definiują i znajdują czynniki je ograniczające, a następnie, na ich bazie, tworzą (w podgrupach) realistyczne projekty "poprawiające ich świat na lepsze". Bliższe informacje na stronie www.rokwolnosci.pl w zakładce "Warsztaty". Uważam, że niezbędne są praktyczne umiejętności planowania i działania w oparciu o wartości jakim to ma służyć. Praktyczna umiejętność identyfikowania, nazywania i działania na bazie wartości świadomie wybranych jest wg mnie podstawą wychowania obywatelskiego !	Metodą Warsztatów, seminariów, a nie wykładów.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
Mariusz	Ławnik	Instytucja	Fundacja Instytut Spraw Obywatelskich	Potrzebna jest edukacja młodych obywateli na temat podstawowych zasad i przepisów prawa pracy oraz zasad partycypacji pracowniczej. Wiedza o metodach organizowania się pracowników oraz o radach pracowników. Dlaczego rady pracowników są potrzebne pracownikom oraz polskim przedsiębiorstwom? Zdecydowana większość absolwentów szkół średnich i wyższych stanie się po zakończeniu edukacji i rozpoczęciu pracy zawodowej pracownikami etatowymi. Dlatego potrzebują podstawowej wiedzy z zakresu prawa pracy dotyczącego pracownika. Zarówno obowiązków jak i uprawnień pracowniczych. Partycypacja pracownicza poprzez wybieranie swoich przedstawicieli w postaci rad pracowników jest jednym z podstawowych uprawnień jakie wskazują wytyczne Parlamentu Europejskiego. Rada pracowników to organ wewnętrzny zakładowy, któremu początek istnienia w polskim porządku prawnym dała Ustawa z 7 kwietnia 2006 roku o informowaniu pracowników i przeprowadzaniu z nimi konsultacji. Wymieniony akt prawny służy wdrożeniu wytycznych Parlamentu Europejskiego: 200/14/WE z dnia 11 marca 2002 roku. Najważniejszym dobrem przedsiębiorstwa, są jego pracownicy. Oddani, kompetentni i zaangażowani pracownicy tworzą doskonałą atmosferę pracy, która przekłada się pośrednio oraz w wielu aspektach bezpośrednio na wyniki firmy i jej wizerunek na rynku. Wraz z rozwojem przedsiębiorstwa, zwiększaniem zatrudnienia i struktur pionowych, rada pracowników stanowi potrzebny element współudziału, partycypacji pracowniczej. Współpraca zarządu przedsiębiorstwa z radą pracowników	Umiejętność rozumienia przepisów kodeksu pracy, rozumienia zapisów, praw i obowiązków zawartych w umowach o pracę, upomnienia się o przestrzeganie swoich praw pracownika. Umiejętność rozmawiania i prowadzenia dyskusji w kilkuosobowym gronie.	Podstawowe zagadnienia programu powinny być przekazywane w postaci kompendium wiedzy oraz Q&A, czyli pytań i odpowiedzi. Dodatkowo powinny się odbywać z spotkaniami z ekspertami: przedstawicielami trzeciego sektora (fundacje zajmujące się partycypacją społeczną i pracowniczą), przedstawicielami organizacji pracowników (związki zawodowe i rady pracowników), przedstawicielami Okręgowej Inspekcji Pracy.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				usprawnia komunikację prowadzoną do pracowników, ale także od pracowników do zarządu. Dzięki radzie pracowników zarządzający firmą może poznać prawdziwe nastroje pracowników, ich potrzeby oraz możliwości rozwojowe dla przedsiębiorstwa. Zwiększenie podmiotowości pracowników to wzrost satysfakcji z pracy i wzrost poczucia sensu z wykonywanej pracy. Z naszych doświadczeń, przekazywanych przez rady pracowników z całej Polski, wynika smutny fakt braku chęci pracodawców do konsultacji, czy przekazywania istotnych informacji do przedstawicieli pracowników, ale także braku chęci otrzymywania informacji od pracowników. Wieloletni brak edukacji z zakresu prawa pracy i partycypacji pracowniczej wywołuje właśnie takie skutki, powoduje kompletny brak zaufania między pracodawcami a pracownikami. Rady pracowników we wszystkich przedsiębiorstwach powyżej 50 zatrudnionych oznaczałyby wzrost konkurencyjności polskiej gospodarki wynikający z większego zaangażowania i produktywności pracowników. Zadowoleni pracownicy nie strajkują, nie protestują, problemy są załatwiane na drodze dialogu wewnętrznego rady pracowników i pracodawcy. Przekazanie uczniom wiedzy o obowiązujących przepisach prawa pracy, partycypacji pracowniczej, zasadach dialogu społecznego, o korzyściach i potencjale rad pracowników umożliwi w przyszłości zwiększenie ich świadomości prawnej i pracowniczej, w dalszej perspektywie posłuży to rozwojowi polskiej gospodarki i partycypacji społecznej.		

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
Anna	Dela	Instytucja	Stowarzyszenie Dobroczynne "Res Sacra Miser"	Odpowiednie do bloków tematycznych (np. 4 duże bloki zaproponowane w sekcji dot. umiejętności) wprowadzić katalog niezbędnej wiedzy, np. 1. znajomość narzędzi do wyszukiwania i znajdowania informacji 2. znajomość podstawowych aktów prawnych – demokratycznych zasad/norm i wartości (krajowych i międzynarodowych) wskazujących na prawa człowieka/dziecka, w szczególności w zakresie aktywności społecznej i obywatelskiej; 3. znajomość tradycyjnych i cyfrowych mechanizmów, dzięki którym można poznać głos/opinie innych osób. Analiza jak te mechanizmy są wykorzystywane w danej szkole/społeczności lokalnej 4. świadomość wyzwań społecznych	1. osąd i krytyczne myślenie, zwłaszcza w zakresie oceny wiarygodności informacji przekazywanych różnymi kanałami (w szczególności w social mediach). Uczniowie powinni posiadać umiejętność analizowania tych informacji. 2. deliberacja - czyli umiejętność wyrażenia własnego zdania i słuchania i szanowania opinii innych. W tym umiejętność autoprezentacji/wystąpień publicznych. 3. partycypacja - zdolność do korzystania z różnych mechanizmów partycypacji, współpracy z innymi aktorami życia publicznego (w szczególności organizacjami trzeciego sektora) 4. wytrwałość demokratyczna - zapobieganie/reagowanie na wyzwania społeczne	Przedmiot powinien mieć mocno praktyczny wymiar, tj. powinien uczyć wdrażać konkretne rozwiązania obywatelskie w praktyce. Uczniowie powinni przygotować projekt (skierowany do swojej klasy, całej szkoły lub społeczności lokalnej), który pozwoli wykorzystać zdobyte umiejętności (przekrojowe: m.in.: zarządzanie projektami, praca w grupie, kreatywność i merytoryczne). W tym celu powinni znać różnych aktorów (instytucje wspierające placówki oświatowe - m.in. CEO; organizacje III sektora, lokalnych działaczy społecznych), którzy mogliby wspomóc ich w realizacji samodzielnych projektów. Projekty te mogą obejmować poszczególne umiejętności kształtowane na lekcjach edukacji obywatelskiej, m.in.: - w obszarze deliberacji: organizacja debat, word cafe, spacerów badawczych, badań ankietowych i innych narzędzi partycypacji. - w obszarze partycypacji: organizacja wyborów do samorządu szkolnego, szkolnych budżetów partycypacyjnych, prawyborów w ramach prowadzonych wyborów publicznych, promocja działalności Młodzieżowych Rad i Sejmików, tworzenie projektów do budżetów miejskich i innych źródeł finansowania inicjatyw osób młodych, inicjatywy lokalne

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
Bożena	Ratter	Instytucja	emerytowany pracownik uczelni wyższej	Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego, ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazywanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	Powinien być wypełniony chlubnymi przykładami z historii Polski, wiernych Ojczyźnie postaw Polaków, którzy przysłużyli się nauce europejskiej i światowej, Zadaniem edukacji obywatelskiej jest powieścić wzór Polaka - człowiek wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko. Rudolf Wiegł – lekarz o niemieckich korzeniach ,który produkcją szczepionek uratował życie wielu wojny i nie przyjął propozycji zmiany narodowości. Benedykt Dybowski – zesłany badacz i ceniony przez wroga nie wyparł się przynależności do Polski. Każda godzina lekcyjna to prezentacja takiego Polaka-uczeń może przygotować. Przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeńskość, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.
Małgorzata	Nowak	Instytucja	TMLiKPW	Wiedzę potrzebną do tego by stali się prawymi obywatelami mającymi wizję Polski, znającymi tożsamość swoją i narodu. Obywatele o	Poczucie własnej wartości i dumy z tego , że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do	Poprzez przedstawienie pełnych faktów historycznych, z których uczeń powinien wyciągnąć właściwe

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				szerokich horyzontach myślowych mających Boga na pierwszym miejscu a na drugim Ojczyznę	wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym.	wnioski. Zwracając uwagę na istnienie tradycyjnych źródeł wiedzy i zalecając korzystanie z nich jako bardziej wiarygodnego źródła. Prowadzenie do samodzielnego podejmowania decyzji i szukania oparcia na autorytetach wypracowanych przez pokolenia np. Jan Paweł II, Kardynał Wyszyński, abp Bilczewski, abp Antoni Baraniak, patroni Polski jak św. Andrzej Bobola, św. Stanisław ze Szczepanowa, historycy jak Feliks Koneczny, Ferdynand Ossendowski, nobliści jak Sienkiewicz, Reymont, odkrywcy jak Domeyko, Strzelecki, Arctowski, sportowcy jak Kusociński, Czech, Marusarzówna itp.
Agnieszka	Budzyńska-Daca	Instytucja	Pracownia Retoryki Stosowanej, Uniwersytet Warszawski	Z perspektywy doświadczeń osoby, która zajmuje się retoryką w komunikacji publicznej istotna wydaje się wiedza o zasadach i wartościach demokratycznych, o tym jak przebiegają procesy legislacyjne, jakie prawa i obowiązki ma obywatel, w jaki sposób może z tych praw korzystać i jak powinien kształtować swoją pozycję, jako świadomego obywatela mogącego swoim głosem wpływać na kształtowanie decyzji wspólnoty i na jej dobrostan. Niezbędna jest wiedza z zakresu polityki i retoryki.	Umiejętności sprawnego i etycznego komunikowania. Podkreślam tę wartość, etyczne komunikowanie, a więc odpowiedzialność za to co się mówi, odwaga mówienia otwartego nieanonimowego, kształtowanie własnego etosu opartego na kompetencjach, wiedzy i zaangażowaniu w życie publiczne. Umiejętności krytycznego, a więc głębokiego rozumienia problemów debaty publicznej, umiejętność argumentacji, poszanowania odmiennych racji.	Rekomenduję wprowadzenie nauczania retoryki jako sztuki publicznej deliberacji i debatowania nad ważnymi społecznie kwestiami. Debata jest istotnym narzędziem służącym do rozgrywania sporu w społeczności demokratycznej. Należy pamiętać, że nauczanie debaty powinno być dobrze przemyślane dydaktycznie, tak, aby nie skutkowało podsycaniem stanu polaryzacji społeczeństwa, ale pokazywało, że można myśleć o spornym problemie z różnych perspektyw z szacunkiem i zrozumieniem. Rekomenduję przygotowanie nauczycieli do roli moderatorów debaty.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
Joanna	Jarmużek	Instytucja	Zakład Polityki Oświatowej i Edukacji Obywatelskiej, Wydział Studiów Edukacyjnych UAM	Proponujemy włączyć następujące treści do podstawy programowej przedmiotu Edukacja Obywatelska: Zakres wiedzy, która powinna być uwzględniona w podstawie programowej: - Państwo, - instytucje państwowe, - samorządy terytorialne (gmina, powiat, województwo) i ich kompetencje, - budżet Państwa/budżet obywatelski, - demokracja, - demokratyczne wybory/prawa wyborcze, - społeczeństwo obywatelskie, - organizacje społeczne i obywatelskie (w tym odpowiedzialność prawna nieletnich), - patriotyzm lokalny i narodowy, - kompetencje obywatelskie, - Konstytucja, - prawa i obowiązki obywatelskie, - prawa człowieka, - zjednoczona Europa, - wyzwania społeczne, - konflikty społeczne i polityczne, - wyzwania klimatyczne, - dobrostan człowieka, - edukacja ekonomiczna i przedsiębiorcza, - rola uczniów w społeczności szkolnej, samorządność uczniowska, - media i ich rola w życiu społecznym, - transformacja ustrojowa 1989 r., - tolerancja w życiu społecznym.	Zakres umiejętności obywatelskich, które powinny być kształtowane na tym przedmiocie: 1. rozumienie w praktyce pojęć: samorządność, współdecydowanie, odpowiedzialność za innych, odpowiedzialna komunikacja, rola uczniów w społeczności lokalnej, 2. kształtowanie postaw proaktywnych, gotowości do działania i zaangażowania, rozwój kompetencji obywatelskich (wykorzystanie wiedzy i umiejętności do działania i zaangażowania), angażowanie się w życie szkoły (apele, wybory, referenda, mediacje z nauczycielami, statuty) oraz społeczności lokalnej, 3. umiejętność radzenia sobie w sytuacji konfliktu, konstruktywna komunikacja, mediacje rówieśnicze, budowanie zaufania, 4. zaufanie - kierowanie się zasadami demokratycznymi, budowanie wspólnoty klasowej/szkolnej, wzmacnianie społeczności lokalnej, 5. odpowiedzialność - umiejętność wywiązywania się z danych obietnic, obowiązków, czynów, reagowanie na konflikty i napięcia w grupie szkolnej, 6. uspołecznienie, proaktywność - podejmowanie różnych inicjatyw społecznych, zainteresowanie i zaangażowanie się w sprawy społeczne, 7. normy wzajemności - np. wolontariat (czyli bezinteresowna działalność dla dobra innych), akcje charytatywne, tutoring rówieśniczy, 8. sprawiedliwość - cecha przypisywana osobom, działaniom oraz instytucjom społecznym, polegająca na bezstronności, patrzeniu i traktowaniu	Sposoby realizacji przedmiotu, w tym metody nauczania i oceniania: Proponowane metody nauczania: - metoda projektu, - metody aktywizujące (burza mózgów, sytuacyjna, inscenizacji, problemowa), - metody warsztatowe prowadzenia zajęć, - badania angażujące społeczności lokalne, - ekspertyzy angażujące młodzież szkolną i studencką, - debaty oświatowe z wykorzystaniem metody World Cafe, angażujące dzieci i młodzież szkolną, studentów, absolwentów, rodziców, instytucje otoczenia szkół i placówek oświatowych, lokalnych przedsiębiorców, - zajęcia realizowane poza szkołą: firmy, uczelnie wyższe, teatry, instytucje kultury, - zajęcia realizowane na terenie szkoły, angażujące młodzież w działania na rzecz szkoły i społeczności lokalnej (realizacja festynów, akcji charytatywnych), - wolontariat, - debata oksfordzka, - metoda dyskusji i dyskusji piramidowej (inaczej metoda kuli śnieżnej), - metoda dramy. Proponowane metody oceniania - wiedza oraz zaliczanie konkretnych umiejętności oraz zadań grupowych i projektów w toku zajęć. Praca nad jednym projektem przez cały cykl trwania zajęć. "Obrona"/Debata Oksfordzka przy współpracy z samorządem lokalnym

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
					w ten sam sposób osób, zachowań stron,9. krytyczne myślenie - racjonalna ocena sytuacji, wyciąganie odpowiednich wniosków, kształtowanie postawy obywatela świadomego, umiejętność formułowania własnych opinii,10. tolerancja - zdolność do poszanowania odmiennych poglądów, zachowań i postaw innych osób.Proponujemy włączać także treści przedmiotu Edukacja Obywatelska do zakresu podstaw programowych innych przedmiotów. I tak np. na lekcjach wychowawczych warto kształtować kompetencje komunikacyjne (porozumienie bez przemocy), utralać wiedzę i umiejętności z zakresu odpowiedzialności za innych (inicjatywy uczniowskie, działania klasowe na rzecz szkoły i otoczenia) oraz kształtować postawy prospołeczne i proobywatelskie.	i/lub uczelnią wyższą (w miarę możliwości).
Natalia	Gebert	Instytucja	Fundacja Inicjatywa Dom Otwarty	Prawa człowieka (i ich praktyczne zastosowanie); podstawowe mechanizmy migracyjne (w tym rozwiązania prawne); koncepcje umowy społecznej, spójności społecznej i różnorodności	Krytyczna analiza informacji; rozpoznawanie mechanizmów psychologicznych wpływających na postawy i opinie; rozpoznawanie technik manipulacji	W sposób maksymalnie aktywny: wyjścia do różnych instytucji (schroniska dla zwierząt, noclegownie dla osób w kryzysie bezdomności, ośrodki opieki społecznej, think-tanki i inne instytucje społeczne, kulturalne i polityczne), spotkania z osobami prezentującymi różny punkt widzenia na dany temat, warsztaty (z aktywnym udziałem uczestników).
Agnieszka	Kampka	Instytucja	Polskie Towarzystwo Retoryczne	W nowym przedmiocie postulujemy o rozwijanie wiedzy retorycznej. Retoryka jest obecna w pewnych aspektach już w szkole podstawowej, co jednak wymaga rewizji w ramach planowanej gruntownej	Jako Polskie Towarzystwo Retoryczne zgłaszamy gotowość do współtworzenia programu w zakresie kształcenia kompetencji retorycznych jako aparatu do krytycznego odbioru tekstów w przestrzeni publicznej w ramach szeroko	W perspektywie długofalowych zmian proponujemy wprowadzić elementy dydaktyki retorycznej do programu kształcenia nauczycieli różnych przedmiotów, w których metody dydaktyczne oraz cele

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				reformy programowej. W obecnych okolicznościach wskazujemy na potrzebę rozwijania wiedzy i umiejętności retorycznych na przedmiocie EO rozumianych jako kolektywna umiejętność szukania i przedstawiania tzw. miejsc wspólnych.	rozumianej edukacji medialnej i kompetencji informacyjnych. Postulujemy również o włączenie elementów retoryki jako podstawy kultury komunikacji publicznej i debaty	edukacyjne wymagają krytycznej analizy i interpretacji materiałów źródłowych, formułowania argumentacji, wymiany poglądów (m.in. język polski, historia, wiedza o społeczeństwie, edukacja obywatelska). Postulujemy również o wsparcie nauczycieli w tym zakresie, które będzie bardziej pogłębione niż tylko w formie udostępnienia scenariuszów lekcji. Jako grono akademików, ale też dydaktyków retoryki oferujemy swoje wsparcie. Nasi członkowie są nie tylko aktywni naukowo, ale również inicjują lub współtworzą inicjatywy popularyzatorskie (zob. tom "Debata. Retoryka dla demokracji", red. A. Budzyńska-Daca, E. Modrzejewska, PWN 2024; Kongres Retoryczny: Retoryka - Edukacja - Innowacja; olimpiady retoryczna i logiczna organizowane przez KUL itd.).
Grzegorz	Chmiel	Instytucja	Fundacja Alegoria	Z naszych obserwacji wynika niedobór co najmniej dwóch elementów w zakresie wiedzy: 1. Praktycznej znajomości obywatelskich narzędzi partycypacyjnych. Tzn. są uczniowie i uczennice, którzy wiedzą np. o istnieniu budżetów obywatelskich, procedury małych grantów, ale nie potrafią zainicjować w związku z tym działania - w ramach projektu Tarnowska Akademia Młodych liderów zaobserwowaliśmy, że może to wynikać z nieznaności procedur postępowania, ale także z nieświadomości, że do kogoś, np. w urzędzie, można się zgłosić o pomoc. 2. Znajomości różnych form rozwiązywania konfliktów, ale także	Naszym zdaniem szczególnie istotne jest uwypuklenie w programie edukacji obywatelskiej umiejętności w zakresie wyszukiwania i weryfikowania rzetelności źródeł wiedzy - obserwujemy w naszych projektach, że młodzież ma z tym trudności. Ponadto w ramach Tarnowskiej Ligi Debatanckiej obserwujemy stopniowy zanik sięgania do źródeł na rzecz pobieżnego przygotowania argumentacji. Widzimy, że z roku na rok coraz więcej zwracamy uczestnikom projektu uwagę na potrzebę poparcia wprowadzanych do debaty	Mając na uwadze wypowiedź Ministra Barbary Nowackiej dotyczącą wprowadzenia w ramach edukacji obywatelskiej "elementów debaty oksfordzkiej" oraz doświadczenia pracy z młodzieżą oraz szkołami w ramach 12 lat Tarnowskiej Ligi Debatanckiej widzimy debatę oksfordzką jako istotne narzędzie w kształtowaniu kompetencji obywatelskich. Środowisko skupione wokół debaty tworzy społeczność aktywnych młodych liderów. W ramach

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				świadomości możliwości skorzystania w przyszłości z najbardziej odpowiedniej do swojej potencjalnej sytuacji formy rozwiązania konfliktu. Szczególnie warto zwrócić uwagę na takie metody, które pozwalają na dojście do porozumienia w wolności od wszelkich form przemocy. A także:3. Znajomości różnych form wymiany zdań - istnieje bowiem wiele formatów debat, różne sposoby na prowadzenie konsultacji społecznych.	twierdzeń. Dodatkowo wydaje się, że pożyteczny byłby trening w zakresie alternatywnych metod rozwiązywania sporów - szczególnie w perspektywie np. mediacji rówieśniczych. Nie chodzi jednak o samą wiedzę co do procedury mediacyjnej, a o umiejętność rozpoznawania interesów i dochodzenia do porozumienia. Dobrze rozpoznanie, gdzie leży konflikt, jakich bronimy wartości oraz czy pomiędzy tymi wartościami rzeczywiście zachodzi spór, a także umiejętność przejścia do wspólnego działania i porozumienia, wydają się być kluczowe z perspektywy nastawienia młodego człowieka do rozmówcy, współobywatela. Istotna wydaje się także umiejętność otwartego i odważnego wyrażania swojego zdania. Dają się zaobserwować w projektach sytuacje, gdy uczniowie pomimo np. poczucia jakiegoś rodzaju niesprawiedliwości w ocenie nie dawali o tym znać, a następnie żartowali ze swoich rówieśników wykorzystując anonimowe konta w internecie. Nietrudno nie zauważyć, iż internet jest pełen takich zachowań, pełen mowy nienawiści i hejtu. Młodzież ma dużą trudność w wyrażaniu swojego zdania bojąc się krytyki płynącej z zewnątrz - a to niestety sprzyja późniejszemu wyładowaniu emocji w internecie.	prowadzonego wraz z urzędem miasta projektu Tarnowska Akademia Młodych Liderów zaobserwowaliśmy, że proces rekrutacyjny zdominowali młodzi ludzie, którzy brali udział w debatach oksfordzkich w reprezentacjach swoich szkół, także z Ligi Debatanckiej wywodzi się część naszej młodzieżowej rady miejskiej - jednocześnie wiemy, że ów proces musi zachodzić przy umiejętnym prowadzeniu projektu tak, by skutkiem ubocznym nie była jeszcze większa rywalizacja i polaryzacja. Nie jesteśmy pewni czy będzie na to czas i miejsce w ramach przedmiotu edukacja obywatelska w takim stopniu jak jest to potrzebne. Co więcej - proces przekonywania się nie tylko dyrekcji, ale także nauczycieli, społeczności szkolnej do debat trwa paradoksalnie dosyć długo, tym trudniej wyobrazić sobie wprowadzanie nagle debaty oksfordzkiej tam, gdzie jeszcze szkoły nie są z nią zaznajomione, jako narzędzia do przedmiotu edukacja obywatelska w zasadzie na przestrzeni kilku miesięcy. Mamy świadomość, że także nauczyciele będą potrzebować przygotowania do odpowiedniego moderowania debat - szczególnie trzeba zwrócić uwagę na przygotowanie retoryczne z naciskiem na zdolność rekonstrukcji i oceny argumentacji.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						Trzeba zwrócić uwagę też na to, że efekty większej śmiałości w wystąpieniach, sprawności w przygotowaniu argumentacji i jej krytyce widoczne są jako wynik wielokrotnie powtarzanej praktyki. Tym bardziej jeśli faktycznie edukacja obywatelska ma być nauczana wyłącznie przez rok, w drugiej klasie szkoły ponadpodstawowej, trzeba się zastanowić, czy takie ad hoc wprowadzanie „elementów debaty oksfordzkiej” nie przyniesie więcej szkód niż pożytku. Mamy przykłady szkół, gdzie debaty oksfordzkie funkcjonują w ramach całych wewnątrzszkolnych turniejów, w których tematyka dotyczy przedmiotów omawianych w szkole, a nauczyciele w ramach lekcji zabierają swoich uczniów na takie debaty. Oczywiście są to wyjątki takie jak III LO w Tarnowie (wewnątrzszkolny turniej debat) czy III LO w Zabrze, gdzie prowadzony jest przedmiot debata oksfordzka. Warto jednak przyjrzeć się dobrym praktykom stosowanym w tych miejscach. Tam taka praktyka pojawiła się oddolnie, dzięki przekonaniu nauczycieli co do wartości stosowania takiego narzędzia. W związku z powyższym postulujemy:- skorzystanie ze wsparcia organizacji pozarządowych i środowiska akademickiego we wprowadzaniu

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						debata oksfordzkiej do szkół - pozwoli to oprzeć merytoryczne przygotowanie na naukowych źródłach a nie przypadkowych podręcznikach do debat, - zadbanie o przeszkolenie nauczycieli oraz osób potencjalnie uczestniczących w debatach oksfordzkich, - rozważenie ze strony ministerstwa wsparcia w regularnym prowadzeniu projektów debatanckich w szkołach ponadpodstawowych - jako istotnego wsparcia dla edukacji obywatelskiej, - pracę projektową rozłożoną na kilka lat obok zajęć bardziej niż obowiązkowy i stały element przedmiotu.
Jan	Piosik	Instytucja	Fundacja "Projekty Edukacyjne"	Uczniowie powinni zdobywać wiedzę dotyczącą budowania rzeczowej argumentacji, rozpoznawania podstawowych technik manipulacyjnych, podstawowych błędów argumentacyjnych. Powinni znać podstawowe techniki tworzenia przekazów dezinformacyjnych w Internecie.	Szkoła powinna dawać możliwość rozwijania kompetencji komunikacyjnych uczniów, m.in. poprzez praktykowanie wystąpień publicznych. Uczestnicy zajęć powinni się uczyć weryfikacji informacji, rozróżniania argumentacji rzeczowej i nierzeczowej, rozpoznawania manipulacji i podstawowych technik erystycznych oraz błędów argumentacyjnych. Absolwent szkoły powinien być świadomym i krytycznym odbiorcą środków społecznego przekazu oraz debaty publicznej. Korzystając z Internetu, powinien umieć rozpoznawać przekaz o charakterze dezinformacyjnym.	W zakresie debat oksfordzkich potrzebny jest powszechny dostęp do tej metody w szkołach jako zalecana (ale nie obowiązkowa) forma działania. Potrzeba stworzenia standardów etycznych oraz merytorycznych, "bazy wiedzy", zestawienia dobrych praktyk - wypracowanych przez ekspertów, praktyków. Konieczne są szkolenia metodyczne dla nauczycieli (potrzeba stworzenia takiej oferty). Warto skorzystać z dobrych praktyk i założeń metodycznych wypracowanych w ramach projektu Puchar Wielkopolski Debat Oksfordzkich przez Fundację "Projekty Edukacyjne" i sieć wielkopolskich Centrów/Ośrodków Doskonalenia Nauczycieli.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
Jolanta	Kocoń	Instytucja	Stowarzyszenie Chorągiew Polonii Kamrackiej	Wiedzę o swojej Ojczyźnie, Konstytucji RP. Prawa i obowiązki.	Umiejętności z zakresu Praw i obowiązków. Utrwalenie w uczniu dumę z bycia Polakiem.	W terenie. Strona praktyczna która rozbudza w młodym człowieku zainteresowanie sprawami Miasta lub Wsi. Okolic w których żyje.
Sławomir	Kaczmarek	Instytucja	Ruch Wolni Sieraków	Powinni być uczeni między innymi tworzenia praw nie łamiąc praw podstawowych ale najpierw powinniście wy się tego nauczyć choć wiemy że to ponad wasze siły 🤔	Odwrotnych do waszych 🙄	Jak nie stać czymś takim jak wy 😊
Agnieszka	Ciesielska	Instytucja	Edukacyjna Fundacja im. R. Czerneckiego	W szkole szczególną rolę do odegrania w tym temacie ma humanistyka. Wartości takich jak empatia i solidarność, zakorzenienie, sąsiedzka przyjaźń czy patriotyzm nie nauczy dedykowany do tego w ramach zajęć z edukacji obywatelskiej wychowawca/nauczyciel. Od tego mamy sprawdzoną od wieków tradycję sztuk wyzwolonych, czyli porządne wykształcenie humanistyczne. Wiedza z tego zakresu wydaje się kluczowa w ramach edukacji obywatelskiej.	Etos obywatelski wymaga umiejętności filozoficznego namysłu, samodzielnego rozumowania i twórczego myślenia oraz konstruktywnej dyskusji i współdziałania. Tych umiejętności nikt młodzieży nie wybije do głowy ex cathedra. Od tego jest tradycja dyskusji zapoczątkowana przez Sokratesa, którą prowadzić można na różny sposób, ale która jest najbardziej owocna przy okazji dyskusji o wartościach. Istotne są tu umiejętności związane z etosem obywatelskim (czyli poczucie odpowiedzialności za wspólne dobro).	Szkola nie powinna prowadzić osobnych zajęć pt. „edukacja obywatelska”. Takie zajęcia będą pretekstem dla każdej następnej władzy – lewicowej, liberalnej czy prawicowej, by wychować przyszłych wyborców danego obozu. I to niezależnie od najlepszych intencji obecnie rządzących. Zamiast proponować dedykowane zajęcia z „obywatelskości” należałoby skupić się na kompleksowej rehabilitacji humanistyki i zajęć artystycznych na wszystkich etapach szkolnictwa publicznego. Wynika z tego, że edukacja obywatelska w formie dedykowanych zajęć powinna być zorganizowana również dla przyszłych dyrektorów placówek oświatowych oraz dla ubiegających się o uprawnienia nauczycielskie, niezależnie od specjalizacji. Jeśli jednak myślimy o przedmiocie zwanym edukacją obywatelską, to niezwykle ważne wydaje się tu zdobywanie wiedzy i umiejętności z tego zakresu poprzez interakcje społeczne, które w szkole kreuje,

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						organizuje dyrekcja oraz nauczycielki/nauczyciele.
Grażyna	Osadnik	Instytucja	Ślaski Porządek	Taką, aby czuli, że mają białe czerwone serca. Aby wiedzieli, kim są ich przodkowie, jakie mają korzenie, jakie osiągnięcia na arenie międzynarodowej mają Polacy. I historia winna być prawdziwa, abyśmy czuli się w Polsce bezpiecznie i byli dumni z naszej Ojczyzny.	Młody Polak musi znać hymn Polski i Rotę. W starszych klasach Konstytucję. Nadto winien wiedzieć, że kształci się dla dobra naszej ojczyzny, czyli niedopuszczalnym jest wykształcenie lekarza, a następnie zgoda (brak sprzeciwu ze strony państwa) na wyjazd do obcych krajów. Praca dla polskich firm! Powinien też umieć wypełnić PIT oraz wiedzieć co to jest podatek. W starszych klasach winien znać lokalnych włodarzy. Nade wszystko zaś musi znać ordynację wyborczą wraz z regułą D'ontha.	Pod kątem historii - z wykorzystaniem możliwości pozyskania informacji od uczestników wydarzeń lub przekazów ustnych. Odwiedzenie maksymalnie wszystkich miejsc pamięci, kultury, tradycji w najbliższej okolicy, nawet kilkakrotnie podczas całej edukacji (inna optyka). Pod kątem zawodowym - zapoznanie z najbliższymi zakładami pracy (wycieczki), co było praktykowane wiele lat temu. I co za tym idzie wybór zawodu. Poznanie miejsc nawet mniej atrakcyjnych komercyjnie, ale ważnych dla lokalnej społeczności. Nawet spacer ulicami miasta, w którym mieszkamy. Z przewodnikiem!! To dopiero atrakcja... Kontakt z władzami miasta. Obchodzenie świąt tradycyjnie polskich zamiast narzucania obcych nam kulturowo (np. Halloween)
Zuzanna	Włodarczyk-Wojtowicz	Instytucja	Fundacja Nowej Wspólnoty	-Różnice pomiędzy dyskusją, debatą, a rozmową.-Wiedza o tym, jak tworzą się poglądy, jakie są ich źródła.-Wiedza na temat polaryzacji i wspólnotowości - do czego prowadzą głębokie podziały w społeczeństwie, przykłady historyczne i współczesne, sposoby na walkę z polaryzacją, korzyści ze wspólnotowości.	-Umiejętność krytycznego myślenia (rozważania argumentów za i przeciw oraz krytyczna ich ocena; znajdowania kontraargumentów do swojego stanowiska; argumentowania swojego zdania - refleksji nad tym skąd biorą się moje poglądy w konkretnej sprawie).- Umiejętność prowadzenia rozmowy w poszanowaniu różnicy zdań.- Umiejętność współpracy mimo różnic interesów i/lub światopoglądu.-	W ramach przedmiotu powinny zostać przeprowadzane warsztaty dialogu demokratycznego, czyli warsztaty wzmacniające umiejętność rozmowy na trudne tematy bez klótni (z poszanowaniem różnicy zdań, z gotowością do słuchania bez oceny, zadawania pytań pomagających zrozumieć doświadczenia kształtujące poglądy). Warsztaty powinny trwać

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
					Umiejętność przyjmowania perspektywy rozmówcy (gotowość do poznania i wysłuchania bez oceny doświadczeń kształtujących jego/jej zdanie).- Umiejętność prowadzenia rozmowy tak, by wzmacniać relację, a nie ją osłabiać.- Umiejętność zadawania pytań rozmówcy tak, by lepiej się zrozumieć i nie doprowadzać do kłótni.-Umiejętność empatycznego słuchania, bez oceny i impulsywnego reagowania negatywnymi emocjami.	min. 3 godziny lekcyjne (a najlepiej 3 godziny zegarowe) i być prowadzone w formie jednorazowego bloku tematycznego lub następujących po sobie lekcji przedmiotu edukacja obywatelska (wg planu lekcji). W przypadku rozłożenia warsztatów na osobne lekcje należy rozważyć wydłużenie scenariusza warsztatów o dodatkową godzinę lekcyjną (tak, by był czas na przypomnienie materiału z poprzednich lekcji w tym temacie). Dużym ułatwieniem dla realizacji ww warsztatów byłoby ułożenie przewidzianych 2 godzin tygodniowo przedmiotu edukacja obywatelska jedna po drugiej. (Rekomendacja dla szkół).
Marcin	Bruszewski	Instytucja	Fundacja Zwolnieni z Teorii	Rekomendujemy by przedmiot przede wszystkim koncentrował się na budowaniu umiejętności i postaw obywatelskich poprzez praktykę, dlatego rekomendujemy zawężenie wiedzy do podstawowej wiedzy o funkcjonowaniu państwa demokratycznego oraz roli jednostki w podtrzymaniu demokracji na poziomie zarówno krajowym jak i lokalnym.	Rekomendujemy rozwijanie umiejętności współpracy w zespole, sprawczości, przywództwa i empatii.	Liczymy, że przedmiot edukacji obywatelskiej przełoży się na faktyczną aktywność obywatelską uczniów w dorosłym życiu np. partycypacji w wyborach, w wolontariacie czy dobroczynności. Te zachowania poza wiedzą i umiejętnościami determinuje przede wszystkim postawa obywatelska. Zależy nam zatem by młodzież polubiła takie działania, wartościowa je, widziała w nich sens. Najefektywniejszym sposobem by takie postawy budować wśród młodzieży, co potwierdzają liczne badania, m.in. zawarte w Handbook of Research on Civic Engagement in youth pod edycją Lonnie R Sherrod et al. (2010), jest nauka

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						poprzez doświadczenie. Wzięcie udziału w wyborach, zaangażowanie w wolontariat czy dokonanie aktu dobroczynności znakomicie lepiej buduje postawę obywatelską niż wiedza o tych zachowaniach. Dlatego rekomendujemy by przedmiot był realizowany w możliwie praktycznej formule. Szczególnie rekomendujemy metodę pracy projektowej, gdzie uczniowie realizują własnej inicjatywy społeczne na rzecz lokalnej społeczności. W ten sposób uczniowie mogą nie tylko nabyć obywatelską postawę, ale mają też szansę rozwijać w praktyce umiejętności współpracy, sprawczości, przywództwa i empatii. Takie działania z młodzieżą są możliwe, w ciągu 10 lat Fundacja Zwolnieni z Teorii zaangażowała z powodzeniem ponad 130 tysięcy uczniów w szkołach ponadpodstawowych do zrealizowania własnych projektów społecznych.
Anna	Spurek	Instytucja	Green REV Institute	- mapa kosztów i wyzwań w obszarze praw zwierząt, praw człowieka i planety w kontekście systemu żywności i rolnictwa; prawa pracownicze a fermy zwierzęce, zagrożenia dla bezpieczeństwa żywności i żywnościowego, koszty sektora hodowlanego (antybiotykooporność, pandemie, choroby dietozależne, ubóstwo żywnościowe, choroby osób mieszkających w pobliżu ferm), prawa ludności rdzennej. - rzecznictwo i strażnictwo -	- krytyczne myślenie; - narzędzia rzecznictwa i strażnictwa oraz kampanii społecznych; - zarządzanie komunikacją; - budowanie partnerstw i współpracy; - jak tworzyć NGO; - jak występować w debatach, na wysłuchaniach publicznych.	Interaktywnie, inkluzywnie, intersekcjonalnie. Musi bezpośrednio wskazywać na związek pomiędzy naszym, ludzkim życiem a ekosystemem, dziką przyrodą, ochroną zwierząt tzw. hodowlanych. Musi prowokować, wzbudzać emocje i pobudzać do samodzielnego myślenia i krytycznej oceny sytuacji. Do lekcji powinny

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				jakie są narzędzia (posiedzenia, petycje, działania UE - KE, PE, Rada, agencje, Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich, EFSA, etc.; wnioski o informację publiczną, ECI, petycje obywatelskie, referendum, listy otwarte); - III sektor - jak działać, jak założyć NGO; - budowanie współpracy i partnerstwa.		być włączane działające organizacje pozarządowe.
Iga	Kamocka	Instytucja	Polska Fundacja im. Roberta Schumana	Edukacja obywatelska powinna przygotowywać młodych ludzi także do bycia aktywnymi obywatelami UE, do edukacji obywatelskiej zalecamy więc włączyć elementy szerzej rozumianej edukacji europejskiej. Młodzi ludzie powinni znać swoje prawa wynikające z obywatelstwa UE, rozumieć europejskie wartości i sposób ich ochrony, procesy zachodzące w Europie i sposób działania UE, jak UE wpływa na nasze codzienne życie, czuć się współodpowiedzialni za budowanie wspólnoty europejskiej. Edukacja europejska nie powinna skupiać się na poznawaniu wiedzy faktograficznej a na rozumieniu procesów, kształtowaniu kompetencji, budowaniu postaw. Nasze rekomendacje jak powinna wyglądać edukacja europejska (rozumiana szerzej niż edukacja obywatelska): https://schuman.pl/strona-glowna/dlaczego-potrzebujemy-edukacji-europejskiej-i-jak-powinna-wygladac/	Nacisk powinien być położony na budowanie i rozwijanie postawy dbania o dobro wspólne i konstruktywnego angażowania się w sprawy publiczne, także na poziomie europejskim, na naukę rozmowy i współpracy, budowanie odwagi cywilnej, nonkonformizmu, rozwój krytycznego myślenia, rozwiązywania problemów.	Edukacja obywatelska powinna być obecna nie tylko w treściach nauczania ale także w codziennym życiu i organizacji szkoły (np. demokratyczny samorząd uczniowski, szkolne budżety partycypacyjne, wolontariat lokalny), a sam przedmiot wykorzystywać aktywne formy pracy (np. projekty edukacyjne, praca zespołowa etc.), także wychodzące poza klasę i budynek szkolny aby młodzi ludzie doświadczali aktywnego, świadomego obywatelstwa, nie tylko poznawali teorię.
Patryk	Zakrzewski	Instytucja	Stowarzyszenie Demagog	Uczniowie w ramach lekcji edukacji obywatelskiej powinni zdobywać wiedzę pozwalającą lepiej rozumieć problem dezinformacji, z jakim mierzą się współczesne społeczeństwa. W szczególności zwracamy uwagę na zjawiska: bańki filtrujące i komory echa, personalizacji treści, algorytmów mediów społecznościowych, dezinformacji i innych form manipulacji w Internecie. W trakcie lekcji uczniowie powinni również dowiedzieć się,	Jednocześnie uczniowie powinni rozwijać kompetencje w zakresie: oceny wiarygodności źródła informacji; budowania nawyku potwierdzania informacji w drugim, niezależnym źródle; odróżniania informacji o faktach od opinii; podstawowej umiejętności weryfikowania informacji; rozpoznawania w treściach internetowych elementów, które mogą wskazywać na dezinformację	Przedmiot edukacja obywatelska powinien być prowadzony w taki sposób, aby uczniowie jako młodzi obywatele nabierali poczucia sprawstwa. Lekcje poświęcone zagrożeniom takim jak dezinformacja powinny jednocześnie kształtować postawę zaufania do instytucji publicznych, w tym przypadku do zgodnego ze

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				czym jest fact-checking i w jaki sposób można korzystać z portali factcheckingowych, aby w życiu społecznym podejmować decyzje oparte na faktach.	lub manipulację; rozpoznawania motywów stojących za upowszechnianiem analizowanej treści; dialogu z osobami o odmiennych poglądach.	standardami dziennikarstwa. Przedmiot może być prowadzony w oparciu o scenariusze lekcji i inne materiały dydaktyczne opracowane przez organizacje pozarządowego specjalizujące się w danym temacie (zob. materiały edukacyjne na platformie e-learningowej Stowarzyszenia Demagog).
Hanna	Dobrowolska	Instytucja	Ruch Ochrony szkoły - Koalicja na rzecz Ocalenia Polskiej Szkoły	Kluczem jest cel, dla którego ten przedmiot ma zostać wprowadzony. Cel ten powinien mieć ścisły związek z profilem absolwenta, u którego ojczyzna winna być najwyższą wartością! Edukacja obywatelska ma utrwalić w uczniu - obywatelu Rzeczypospolitej Polski - dumę z bycia Polakiem, mającymi wizję Polski, znającymi tożsamość swoją i narodu. Obywatel Rzeczypospolitej to człowiek o szerokich horyzontach myślowych i niezależnej, samodzielnej umiejętności kształtowania opinii. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka - człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać jak np. zaangażowanie w wybory, udział w których powinien być pojmowany jako podstawowa powinność obywatelska. Zakres tematyczny przedmiotu „Edukacja Obywatelska”, który ma wprowadzać młodzież w nowoczesne życie społeczne i polityczne, w istocie w wielu aspektach powinien pokrywać się z dotychczas realizowanym przedmiotem „Wiedza o Społeczeństwie”. Zatem powinien	Na tym pierwszym etapie edukacji społeczno-obywatelskiej jest miejsce na budowanie świadomości społecznej i postaw prospołecznych. Niezbędną koniecznością jest rozpoczęcie na tym etapie budowania etosu obywatelskiego rozumianego jako etosu obowiązku oraz szacunku dla norm i reguł społecznych wpływających z moralności społecznej. Przedmiot musi także wprowadzać w praktyczne umiejętności w posługiwaniu się prawem w życiu codziennym, tak jak dotychczas to ujmowało większość programów nauczania WoS. Jako osobne zagadnienie należy omawiać kwestie wielości propozycji ideologicznych, ustrojów, funkcjonowania demokracji i realiów świata nowoczesnej polityki i mediów rozumianych jako „czwarta władza” oraz mediów społecznościowych i wpływających z nich zagrożeń. Należy rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym, ale innych ludzi, żyjących w bliskim otoczeniu ucznia, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, uczynność. Ważne jest ukazanie wolontariatu jako misji i sposobu na bezinteresowne służenie	Układ treści przedmiotu powinien mieć charakter spiralny, to znaczy wszystkie zagadnienia winny prezentować człowieka jako osobę w rozmaitych kontekstach i rolach, w taki sposób, by ukazać podmiotowość osoby ludzkiej i jej sprawczość w sprawach małych i wielkich. Spełnienie tego postulatu pozwoli na rzeczywiste wychowanie i wykształcenie zarazem dobrego człowieka i dobrego obywatela, co jest warunkiem koniecznym, by mogło powstać społeczeństwo obywatelskie. Metody aktywizacji: wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, odwiedziny np. w ośrodkach pomocy i przygotowanie atrakcji dla osób potrzebujących - chorych i starych, pomoc młodszym klasom lub uczniom ze szkół podstawowych na pobliskim terenie - np. podczas organizacji spartakiad, spektakli teatralnych, zajęć terenowych; odwiedziny w lokalnych instytucjach samorządowych oraz kultury. Działania w terenie na rzecz szkoły, gminy w uzgodnieniu z instytucjami

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				uwzględniać pewien zakres niezbędnej wiedzy teoretycznej oraz praktycznej potrzebnej do rozumienia istoty człowieczeństwa, problemów społeczno – politycznych, funkcjonowania instytucji państwa demokratycznego w wymiarze centralnym i lokalnym, głównych problemów i wyzwań środowiska międzynarodowego. Powinien także kształtować kompetencje i postawy obywatelskie. Przestrzegamy przed wychowywaniem młodych pokoleń Polaków na mobilnych kosmopolitycznych unijnych bezpaństwowców tzw. unijczyków , wg modelu zrównoważonego rozwoju, inkluzji i mobilności – czy w oderwaniu od realnej rzeczywistości - gdyż polityka państw ościennych wskazuje na wielką dbałość o ich własny interes narodowy i jej bezwzględny prymat nad solidarnością w obrębie UE. Naiwnością byłoby tego nie dostrzegać, a nieuczciwością - kształtować młodych ludzi na „obywateli UE” - nieodpornych wobec presji płynącej spoza polskich granic. Wiedza o faktach z otaczającego świata i współczesnej historii - szczególnie po 1989 r.- jest kluczem zrozumienia tych mechanizmów. Ważnym jest by wskazać greckie (arystokratejskie) wyjaśnienie czym jest państwo jako dobro wspólne współtworzone przez obywateli. Edukacja prawna musi uwzględniać podstawy teorii prawa, podstawowe pojęcia prawne oraz sposoby tworzenia prawa. Właściwym jest by zagadnienia prawne zostały poszerzone o zagadnienia praw człowieka w ujęciu Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 r. respektującej godność osoby ludzkiej. Przedmiot musi także wprowadzać w praktyczne umiejętności w posługiwaniu się	innym ludziom będącym w potrzebie oraz ukształtowanie konsekwencji i wytrwałości w tym działaniu.	zarządzającymi. Konkursy indywidualne i zespołowe, zdrowa rywalizacja między zespołami, prezentacje publiczne na terenie szkoły oraz poza nią, np. w placówkach kultury, służące weryfikacji konkretnych umiejętności np. prowadzenia dyskusji, komunikacji, autoprezentacji itp.. Kształtowanie umiejętności wskazywania nadużyć w mediach, manipulacji w reklamie oraz w mediach społ., udziału algorytmów jako formy zniewalania w świecie cyfrowym oraz odporności na te mechanizmyRealizowanie zadań metodą projektu w realnej wzajemnej komunikacji i współpracy i w oderwaniu od dominujących w edukacji narzędzi cyfrowych.Lektura :Roman Dmowski "Myśli nowoczesnego Polaka" - obszerne fragmenty [realizacja np. w formie prezentacji przez uczniów samodzielnie wybranych fragmentów ze wskazanych przez nauczyciela lub wspólnie wybranych rozdziałów]

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				prawem w życiu codziennym, tak jak dotychczas to ujmowało większość programów nauczania WoS. W kontekście funkcjonowania państwa powinny być omawiane zagadnienia społeczeństwa obywatelskiego, kultury politycznej i kapitału społecznego oraz aktywności obywatelskiej. Kolejnym zagadnieniem programowym powinno być państwo polskie jako Rzeczpospolita Polska oparta o Konstytucję RP z 1997 r. Podstawa programowa musi uwzględniać podstawowe wiadomości o Polsce współczesnej w ujęciu liczbowym, etnicznym, geograficznym, regionalnym, ekonomicznym. Szeroko powinny być uwzględnione zagadnienia konstytucyjne, struktury władzy oraz obowiązki i prawa obywatelskie, ze szczególnym uwzględnieniem udziału obywateli w tworzeniu prawa, wyłanianiu i kontroli władz. W kontekście funkcjonowania państwa powinny być omawiane zagadnienia społeczeństwa obywatelskiego, kultury politycznej i kapitału społecznego oraz aktywności obywatelskiej. Zagadnieniami równie ważnymi winny być kwestia suwerenności i wieloaspektowe bezpieczeństwo państwa. Kwestia polskiej polityki zagranicznej jako funkcji polityki bezpieczeństwa narodowego powinna przede wszystkim uwzględniać relacje sąsiedzkie z państwami ościennymi z uwzględnieniem źródeł trudności a także potencjalnych zagrożeń i korzyści. Następnie w podobny sposób powinna być prezentowana politykę regionalną i globalną. W tym świetle powinien być ukazany udział Polski w strukturach ONZ i NATO. Wiedza na temat Unii Europejskiej powinna obejmować umiejętności obywatelskie, uwzględniać historię relacji		

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				Rzeczpospolitej z UE, miejsca Polski w strukturach UE wraz z ukazaniem rachunku kosztów i korzyści, a także ogólną orientację w strukturach instytucjonalnych. Postulat akcentowania podmiotowości obywateli jako zdolności do aktywnego wpływania na rzeczywistość odnosi się również do zagadnień natury międzynarodowej, zwłaszcza gdy chodzi o kwestię suwerenności. Jest to ważne ze względu na ciągłą obecność w różnych polskich kręgach mentalności postkolonialnej czy raczej kompradorskiej. Ostatnią sferą zagadnień powinny być współczesne problemy międzynarodowe w tym rywalizacja mocarstw, konflikty cywilizacyjne i religijne oraz procesy i trudności globalizacyjne, w tym problem dostępu do wody i surowców - w oparciu o fakty naukowe, a nie ich ideologiczną interpretację poprzez np. źródła medialne sterowane politycznie.		
Tomasz	Ferenz	Instytucja	Fundacja Dyplomacji Przyszłości	Edukacja obywatelska powinna uwzględniać również wiedzę niezbędną do zrozumienia procesów międzynarodowych, w szczególności bezpośrednio wpływających na sytuację w Polsce. Jednym z kluczowych aspektów powinno być zwiększenie wiedzy nt. członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej oraz funkcjonowania UE. W opinii przedstawicieli Fundacji Dyplomacji Przyszłości, szczególna uwaga powinna zostać poświęcona obecnemu układowi instytucjonalnemu Unii Europejskiej, celom UE oraz najważniejszym aktualnym politykom UE, nawet kosztem nie uwzględnienia (lub ograniczenia) materiału związanego z historią UE czy procesem zmian traktatów na przestrzeni poprzednich 70 lat.	Wyżej wspomniana tematyka funkcjonowania UE i członkostwa RP w Unii jest dobrą okazją, aby stymulować rozwijanie umiejętności wystąpień publicznych, artykulacji i argumentacji interesów oraz prowadzenia negocjacji. Umiejętności miękkich, którym nadal nie poświęca się wystarczającej uwagi w ramach podstawy programowej.	Proponujemy jako Fundacja Dyplomacji Przyszłości, włączenie do podstawy programowej obowiązku realizacji warsztatów, których celem będzie zapoznanie się z procesem decyzyjnym Unii Europejskiej. W ramach warsztatów uczniowie powinni wcielić się w role posłów do Parlamentu Europejskiego oraz ministrów zasiadających w Radzie Unii Europejskiej. Warsztaty powinny być poprzedzone lekcją teoretyczną dotyczącą procesu decyzyjnego UE. Fundacja Dyplomacji Przyszłości dysponuje scenariuszami warsztatów symulujących obrady

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						Parlamentu Europejskiego oraz Rady Unii Europejskiej (dla grup liczących ok. 20-30 uczniów, trwających 2h lekcyjne każdy). Warsztaty przeprowadziliśmy na przestrzeni poprzednich dwóch lat w szkołach średnich w Katowicach, Chorzowie, Tychach, Bytomiu, Cieszynie i Żorach, gdzie spotkały się z pozytywnym odbiorem uczniów i nauczycieli. Pozwalają one na zrozumienie procesu decyzyjnego w przystępny i aktywny sposób oraz wspierają rozwijanie umiejętności miękkich. Jeżeli powyższy opis warsztatów zainteresuje Zespół opracowujący podstawę programową chętnie udostępnimy szczegółowe koncepcje, założenia i scenariusze warsztatów.
Marta	Kapica	Instytucja	Fundacja "Instytut Cyfrowego Obywatelstwa"	- wiedza o tym, czym jest cyfrowe obywatelstwo, jak odpowiedzialnie tworzyć i odbierać informacje w internecie, jak reagować na treści niebezpieczne i szkodliwe, hejt- wiedza o postawach obywatelskich w świecie cyfrowym, czyli o tym, jak funkcjonować online, aby budować kulturę dialogu i adresować temat polaryzacji/podziałów; jak dbać o demokrację w świecie online- znajomość zagadnień z zakresu dezinformacji, fake newsów, deep fake'ów, baniek informacyjnych- wiedza o cyberbezpieczeństwie i narzędziach sprzyjających jego zachowaniu- znajomość prawa cyfrowego, czyli m. in.: o ochronie danych osobowych w internecie, prawie autorskim i własności intelektualnej, - znajomość podstawowych zasad wdrażanych przez Unię Europejską w aktach DSA (Akt o	- umiejętność stawiania granic podczas używania urządzeń cyfrowych- umiejętność odróżniania treści prawdziwych od nieprawdziwych- dbanie o bezpieczeństwo w internecie- rozpoznawanie i reagowanie na przemoc w internecie- budowanie zdrowych postaw społeczeństwa obywatelskiego w internecie (dialog, współpraca, dyskurs pozbawiony mowy nienawiści, zaangażowanie w życie polityczne kraju).- znajomość i zdolność do wprowadzania zasad cyfrowej higieny w codziennym życiu (m.in. ograniczanie czasu ekranowego, ograniczanie powiadomień, troska o sen, relacje, czas wolny, itd. itp.). - zarządzanie czasem online- myślenie krytyczne wobec treści	- część teoretyczna prowadzona przez nauczyciela oraz część warsztatowa- w oparciu o sprawdzoną, rzetelną, zweryfikowaną wiedzę (w tym badania naukowe)- w partnerskiej relacji z osobami uczniowskimi- w dużej mierze oparty na zadawaniu pytań, dialogu i otwartości,- uwzględniając elementy interaktywne (ćwiczenia, przykłady, pracę w grupach), także takie cyfrowe - jako akcent, a nie dominanta lekcji- uwzględniając bieżące trendy, nastroje i wartości reprezentowane przez młode pokolenie, czyli w oparciu o zrozumienie różnic

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				Usługach Cyfrowych) i DMA (Akt o Rynkach Cyfrowych)- rola higieny cyfrowej w zdrowym społeczeństwie - dlaczego jest istotna nie tylko dla dobrostanu i zdrowia obywateli, ale też dla ekonomii państwa (ponieważ przekłada się na większą wydajność gospodarki; jest też elementem profilaktyki zdrowia psychicznego i fizycznego)	w internecie i ocenianie źródeł informacji - kultura i etyka cyfrowa - zarządzanie swoją cyfrową tożsamością - umiejętność budowania cyfrowego wizerunku, rozumienie znaczenia cyfrowego śladu	międzypokoleniowych i w stronę tworzenia klimatu bezpieczeństwa psychologicznego
Anna	Kudarewska	Instytucja	Fundacja "Krzyżowa" dla Porozumienia Europejskiego	Główny nacisk powinien być postawiony na wiedzę pozwalającą zrozumieć współczesny świat w kontekście lokalnym i globalnym, tak aby pokazać dzieciom i młodzieży jak mogą mieć wpływ na tę rzeczywistość, aby posiadanie tej wiedzy powodowało chęć zaangażowania się obywatelskiego. Warto więc wprowadzić na stałe elementy edukacji globalnej wskazujące na istniejące współzależności na świecie, aby wzbudzać postawę odpowiedzialności. Ważne są też treści pozwalające zrozumieć różnorodność społeczną jako zjawisko, zrozumieć migrację - jej przyczyny i konsekwencje, mechanizmy społeczne doprowadzające do dyskryminacji.	Umiejętność krytycznego myślenia, umiejętność prowadzenia dialogu, rozmowy w duchu porozumienia, umiejętność zrozumienia innych kultur, innych grup społecznych. Ważną umiejętnością będzie też poruszanie się w demokratycznych instytucjach i korzystanie z nich, poczynając od realnie funkcjonującego i posiadającego możliwości wpływu na życie szkoły samorządu szkolnego.	Lekcje edukacji obywatelskiej powinny być miejsce, gdzie młodzież może być sobą, powinny być z jednej strony safe space, ale jednocześnie także brave space, gdzie młodzież może się ćwiczyć w aktywności obywatelskiej poprzez udział w grach symulacyjnych ćwicząc zachowania, które potem może powielać w życiu. Dodatkowo warto pamiętać o udziale w projektach, np. w wymianach międzynarodowych podczas których kontakt z młodzieżą z innych krajów, warsztaty, aktywności przygotowywane w takim międzynarodowym środowisku przez samą młodzież jest ważną lekcją odpowiedzialności, różnorodności, zrozumienia siebie i swojej kultury w kontakcie z inną kulturą.
Aleksandra	Kulik	Instytucja	Fundacja Sempre a Frente	-czym jest i jak funkcjonuje demokracja, jakie mamy narzędzia demokratyczne w państwie, kwestie bardzo praktyczne: jak głosować, po co, dlaczego, jak załatwiać sprawy w urzędzie, dlaczego warto brać udział w konsultacjach społecznych, jak się nie dać dezinformacji- kształtowanie krytycznego myślenia- co to obywatelskość, jakie mamy prawa i obowiązki i	-konstruktywna dyskusja, debatowanie, dawanie feedbacku i przyjmowanie, asertywna komunikacja, rozwiązywanie konfliktów, inkluzywny/niedyskryminujący język, dialog międzykulturowy i międzypokoleniowy- krytyczne myślenie, selekcjonowanie informacji-praca projektowa, współpraca-praktyczna	prowadzenie aktywnymi metodami, pracy projektowej, wizyty studyjne w organizacjach społecznych i instytucjach, debaty, zadania praktyczne, powinien budować zainteresowanie sprawami społecznymi i obywatelskimi wśród młodzieży przez światłych i

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				jak możemy działać na rzecz swoich społeczności, czym jest partycypacja i czym jest partycypacja młodzieży, co to wolontariat, co to aktywizm, co to odwaga cywilna- jak funkcjonuje UE, jakie są jej podmioty i narzędzia, jak się ma do funkcjonowania naszego kraju, co nam daje (w tym programy dla młodych: Erasmus+, discover EU itp.), jak młodzi mogą mieć wpływ na UE (unijny dialog młodzieżowy)- czym jest różnorodność, inkluzywność - budowanie zrozumienia i szacunku w społeczeństwie, zapobieganie dyskryminacji, pokazywanie różnych potrzeb w kontekście różnych różnych grup społecznych (mniejszości migranckie, seksualne itd) - DIALOG	partycypacja na różnych poziomach (współzarządzanie, inicjowanie działań w ramach szkoły/gminy/klasy itp)- wzmacnianie kompetencji społecznych związanych z wyżej wspomnianymi tematami teoretycznymi	otwartych na społeczeństwo obywatelskie nauczycieli.przedmiot powinien rezonować z innymi przedmiotami i funkcjonowaniem szkoły- uczeń nie może uczyć się na czym polega partycypacja po czym słyszeć, że "dzieci i ryby głosu nie mają" i mieć podcinane skrzydła dla swojego zaangażowania w działania społeczne. Dla właściwego prowadzenia edukacji obywatelskiej należy zaczynać działania partycypacyjne już w swojej klasie/szkole - umożliwiając uczniom podejmowanie inicjatyw na rzecz swojej społeczności i zachęcając ich do tego.
Irena	Wóycicka	Instytucja	Otwarta Rzeczpospolita. Stowarzyszenie przeciw antysemityzmowi i ksenofobii	przedmiot edukacja obywatelska powinien między innymi dostarczać wiedzy dotyczącej ksenofobii, dyskryminacji oraz mowy nienawiści, rozumienia wymienionych pojęć, ich konsekwencji oraz metod przeciwdziałania tym zjawiskom -praktyczna wiedza o działaniu instytucji (np.prokuratura, sądy, ngo-sy, samorządy terytorialne) wobec wymienionych działań	identyfikacja przypadków ksenofobii, dyskryminacji i mowy nienawiści, podejmowanie wobec nich konkretnych działań służących przeciwdziałaniu tym zjawiskom	zajęcia powinny uwzględniać praktyczne zastosowanie zdobytej wiedzy
Elżbieta	Olczak	Instytucja	Grupa Zagranica	Informacja ogólna: pozwalam sobie przedstawić pewne rekomendacje dotyczące obecności treści z obszaru edukacji globalnej w podstawie programowej nowego przedmiotu "edukacja obywatelska". Kwestie te nie muszą być wcale oddzielnymi wymaganiami szczegółowymi, warto jednak wziąć je pod uwagę, tworząc podstawę i uwzględniać planując zdobywanie wiedzy z różnych obszarów edukacji obywatelskiej. Edukacja globalna jest jednym z elementów edukacji obywatelskiej. - wiedza na temat wpływu	Oprócz umiejętności warto w przypadku tego przedmiotu rozmawiać również o postawach, które powinny stanowić rezultat zdobytej wiedzy i umiejętności: postawy szacunku, otwartości na różnorodność, rozumienia różnych perspektyw oraz solidarności, jak również tworzenie warunków, w których wszystkie osoby mogą zabrać głos i zostać wysłuchane. Umiejętności: - zdobywanie i przetwarzanie informacji na temat zagadnień lokalnych i globalnych,	Edukacji obywatelskiej, a szczególnie tej jej części, która dotyczy globalnych wyzwań, najbliższa jest metodologia edukacji pozaformalnej, w której kluczowe jest uczenie się przez doświadczenie, odpowiedzialność każdej osoby uczącej się za swój proces edukacyjny, w której to cała grupa ma szansę uczyć się od siebie nawzajem, a nie tylko od osoby uczącej. W tym podejściu

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				procesów i zjawisk globalnych na aktualne wyzwania w miejscowości, gminie, powiecie i poszukiwanie rozwiązań, również w kontekście globalnym; - wiedza na temat historycznych przyczyn globalnych współzależności i nierówności społeczno-ekonomicznych; - wiedza na temat przyczyn oraz skutków globalnego ocieplenia i spadku różnorodności biologicznej; - wiedza na temat przyczyn i konsekwencji konfliktów zbrojnych w skali globalnej; - wiedza na temat istnienia i działalności organizacji pozarządowych zajmujących się współpracą rozwojową i pomocą humanitarną; - wiedza na temat wpływu wyborów konsumenckich na pogłębianie nierówności społeczno-gospodarczych w skali globalnej; - wiedza na temat przyczyn i konsekwencji globalnych migracji.	w tym krytyczna analiza tychże informacji; - analiza procesów i współzależności globalnych w kontekście europejskiego i globalnego obywatelstwa; - podejmowanie świadomych decyzji dotyczących codziennego życia, w kontekście wyzwań globalnych, z jakimi mierzymy się jako cały świat; - krytyczne myślenie - synteza i analiza informacji - świadoma i empatyczna komunikacja z innymi, w tym dostrzeganie i rozumienie różnorodnych punktów widzenia; - diagnozowanie i rozwiązywanie konfliktów; - twórcze myślenie, w tym poszukiwanie kreatywnych rozwiązań bieżących wyzwań.	osoba ucząca również znajduje się w procesie edukacyjnym i również uczy się razem z całą grupą, jednocześnie facylitując proces. W edukacji globalnej niezwykle ważny jest język, jakim mówimy o świecie. Ten aspekt musi być również przemyślany przez nauczyciela/nauczycielkę, tak by opowiadając o świecie nie umacniać stereotypów, przełamywać bariery i wzmacniać postawy szacunku do wszystkich osób i ich perspektyw.
Alicja	Pacewicz	Instytucja	Sieć SOS dla Edukacji	Szczegółowy materiał na temat zagadnień, które mogłyby się znaleźć w podstawie EO przesłaliśmy 17 maja 2024 do MEN i szefa zespołu. Pragniemy natomiast zauważyć, że edukacja obywatelska to ważny i duży obszar nauczania, który nie może być realizowany tylko na jednym przedmiocie w jednej klasie szkoły ponadpodstawowej w wymiarze 2 godzin. Postulujemy zatem, by ten obszar edukacyjny został uwzględniony na wszystkich etapach edukacyjnych – od przedszkola i edukacji wczesnoszkolnej aż do ukończenia nauki. Istniejący od 35 lat przedmiot „wiedza o społeczeństwie” oraz „edukacja obywatelska” jako nowy przedmiot w programach szkół ponadpodstawowych mogą, a nawet powinny stanowić integralną część tego obszaru nauczania. Kluczowym elementem całościowo pojmowanej edukacji obywatelskiej jest jednak	Cele ogólne edukacji obywatelskiej - jako obszaru edukacyjnego i jako przedmiotu w szkołach ponadpodstawowych powinny być zbudowane właśnie wokół umiejętności. Na poziomie ogólnym można je sformułować tak:1. Zainteresowanie sprawami publicznymi, krytyczny odbiór informacji i samodzielne ocenianie zjawisk, ich przyczyn oraz działań uczestników życia publicznego.2. Rozpoznawanie problemów na poziomie szkolnym, lokalnym, krajowym, europejskim i globalnym, rozumienie ich przyczyn i umiejętność poszukiwania rozwiązań.3. Komunikowanie się w sprawach publicznych, formułowanie własnych opinii oraz branie pod uwagę poglądów innych ludzi.4. Obywatelskie współdziałanie z innymi, dzielenie się	Właściwy dobór metod i form pracy wspiera kształtowanie kompetencji obywatelskich i uniwersalnych. Edukacja obywatelska traktowana całościowo odbywa się poprzez doświadczanie – nauczyciele i nauczycielki powinni nie tylko przekazywać wiadomości, ale przede wszystkim stwarzać na każdej lekcji okazję do pogłębionej refleksji o sobie i społeczeństwie. Aby skutecznie rozwijać zainteresowanie sprawami publicznymi, trzeba oprzeć ją na realnych problemach i wyzwaniach dotyczących młodych w ich lokalnym środowisku, regionie, kraju, Europie i świecie. Takie podejście nie pozostawia młodych

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				uwzględnienie zasad demokracji, partycypacji i współpracy w codziennym życiu szkoły, w komunikacji i relacjach z uczniami i uczennicami oraz ich rodzicami, a także w funkcjonowaniu samorządu uczniowskiego w klasach i całej szkole.	pracą i rolami z poszanowaniem przyjętych zasad.5. Angażowanie się i skuteczne działanie na rzecz wspólnego dobra, w tym środowiska naturalnego i osób potrzebujących wsparcia.6. Pogłębianie znajomości procesów życia publicznego i planowanie własnego rozwoju i nauki w tym zakresie.7. Rozumienie perspektyw i uwzględnianie potrzeb innych uczestników życia publicznego.Cele ogólne edukacji obywatelskiej powinny być bezpośrednio powiązane z kompetencjami uniwersalnymi, czyli przekrojowymi, podobnie zresztą jak we wszystkich przedmiotach oraz dziedzinach nauczania. W tym materiale wykorzystano propozycję zestawu kompetencji uniwersalnych opracowaną przez SOS dla Edukacji (do uzgodnienia z ostatecznym efektem prac Instytutu Badań Edukacyjnych nad profilem absolwenta i absolwentki polskiej szkoły). Lista siedmiu kompetencji została zamieszczona w materiale „Propozycje i rekomendacje do profilu absolwenta_tki, kompetencji uniwersalnych oraz modelu nowej podstawy programowej”, który wkrótce zostanie przesłany do MEN i zespołu EO:1. SAMODZIELNE MYŚLENIE (w tym myślenie krytyczne)2. ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW (w tym kreatywność) 3. KOMUNIKOWANIE SIĘ (w tym tworzenie przekazów) 4. WSPÓŁDZIAŁANIE (w tym liderowanie)5. ANGAŻOWANIE SIĘ I SPRAWCZOŚĆ 6. UCZENIE SIĘ I	samych z trudnymi, abstrakcyjnymi tematami (jak np. zagrożenia demokracji, zmiany klimatyczne, migracje, prawa człowieka i in.), lecz pozwala im je zrozumieć i podjąć rzeczywiste działania, aby sprostać tym wyzwaniom.Edukacja obywatelska powinna bazować na metodach umożliwiających młodym rozwiązywanie realnych problemów lub odpowiadanie na konkretne potrzeby, czyli np.: projektach edukacyjnych (krótszych i dłuższych), debatach i dyskusjach klasowych lub szkolnych, mini kampaniach społecznych (lub udziale w kampaniach prowadzonych przez wiarygodne instytucje publiczne czy pozarządowe), projektowaniu rozwiązań (np. w modelu design thinking), analizie przypadków, analizie danych i materiałów ikonograficznych. Dominującą formą pracy powinna być praca w grupach i zespole klasowym lub międzyoddziałowym. Takie doświadczenia umożliwiają zdobycie pogłębionej wiedzy oraz praktycznych umiejętności wykorzystania jej w realnych działaniach na rzecz społeczności szkolnej, lokalnej, wspólnoty narodowej - i świata. Tym samym wzmacniają poczucie sprawczości oraz odpowiedzialności młodych ludzi za dobro wspólne.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
					ZARZĄDZANIE SOBĄ (rozwojem)7. EMPATIA I TROSKAKonkretnie umiejętności obywatelskie należy wywieść z wymienionych na wstępie celów ogólnych w powiązaniu z kolejnymi działami i zawartymi w nich zagadnieniami wiodącymi. Przykłady umiejętności zawarliśmy w przesłanym 17 maja materiale. Należy naszym zdaniem opracować zestawy umiejętności do rozwijania na kolejnych etapach nauczania, od przedszkola do końca nauki szkolnej, z uwzględnieniem rozwoju poznawczego i społecznego dzieci. Edukacja obywatelska jako przedmiot w szkole ponadpodstawowej powinna obejmować zarówno umiejętności analityczno-syntetyczne, jak np. wyszukiwanie i porządkowanie informacji, analiza danych, interpretacja przekazów medialnych czy ocenianiem zjawisk społecznych i politycznych, ale także umiejętności praktyczne, związane z udziałem w rozmowie na tematy publiczne, zabieraniem głosu (w formie ustnej i pisemnej), szukaniem porozumienia w sytuacji sporu, rozwiązywaniem praktycznych problemów w społeczności szkolnej i lokalnej w kontaktach z instytucjami, w tym skutecznym i zgodnym z prawem działaniem - indywidualnym i zespołowym.	
Oskar	Turowicz	Instytucja	Fundacja Oratoria	Znajomość mechanizmów demokratycznych: poznanie trzech sektorów, jakie są role i kompetencje różnych instytucji oraz jak przebiegają procesy wyborcze. Formy uczestnictwa: należy omówić różne formy	Naszym zdaniem przedmiot edukacja obywatelska powinien przede wszystkim rozwijać kompetencje i umiejętności, a wiedza obywatelska powinna być przyswajana wcześniej niż w 2 klasie	Przedmiot ten powinien być przestrzenią do dialogu i wielu dyskusji dla młodzieży. Z tego względu przedmiot ten powinien posiadać elastyczne ramy z

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				zaangażowania obywatelskiego, takie jak głosowanie, uczestnictwo w demonstracjach, petycje, wolontariat, członkostwo w organizacjach pozarządowych czy udział w radach młodzieżowych. Rola mediów i technologii: uczniowie powinni być świadomi, jak korzystać z mediów i narzędzi cyfrowych do promowania idei obywatelskich oraz jak wykorzystywać media społecznościowe do mobilizacji społecznej. W trakcie edukacji obywatelskiej uczniowie powinni szerzej poznać prawa i obowiązki obowiązujące w szkole, ale również w społeczeństwie, a jeśli uważają, że któreś z nich są łamane jak wygląda proces zgłaszania takich sytuacji i do kogo zgłaszać takie sytuacje.	szkoły ponadpodstawowej. Chcielibyśmy krótko przedstawić najważniejsze kompetencje, które powinny być rozwijane w trakcie tego przedmiotu. Przede wszystkim edukacja obywatelska powinna przygotować młodych obywateli do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie oraz do bycia zaangażowanymi i świadomymi członkami społeczności. Powinna także stwarzać przestrzeń dla młodych ludzi do refleksji i tworzenia własnych wartości i opinii. Tematy takie jak znaczenie społeczeństwa, patriotyzm w XXI wieku oraz ważność dialogu powinny być omawiane, aby uczniowie mogli rozwijać swoje opinie na temat otaczającego świata i kształtować swoją tożsamość obywatelską. Kolejną kluczową kwestią jest współistnienie i współtworzenie społeczeństwa, co wymaga rozwijania kompetencji komunikacyjnych oraz umiejętności współpracy. Dzięki temu uczniowie będą lepiej przygotowani do życia w społeczeństwie, do funkcjonowania z innymi ludźmi, otwartości na różne opinie oraz podejmowania wspólnych decyzji w grupie. W obliczu ataku informacji z każdej strony, z jakim spotyka się młode pokolenie, konieczne jest rozwijanie umiejętności krytycznego myślenia i analizy treści. Uczniowie powinni nauczyć się narzędzi i metod weryfikowania fake newsów oraz analizy informacji, które napotykają na co dzień. Niezbędną częścią tego przedmiotu powinna być również nauka	wieloma proponowanymi scenariuszami zajęć, natomiast powinno zaufać się nauczycielom w prowadzeniu tych zajęć. Możemy zaobserwować, że największa przestrzeń do dyskusji pojawia się na przedmiotach, które posiadają najmniejsze ramy programowe i są często bagatelizowane a to właśnie one przygotowują najbardziej młodego człowieka do życia - mamy tu na myśli etykę (zwłaszcza w klasach 1-3), wychowanie do życia w rodzinie oraz godziny do dyspozycji wychowawcy. Przedmiot edukacja obywatelska powinna być elastyczna jeszcze z drugiego ważnego aspektu - dostosowania do grupy odbiorców. Naszym zdaniem pierwsze lekcje powinny zostać poświęcone rozmowie z osobami uczącymi się i poznaniu ich perspektywy na dzisiejsze społeczeństwo oraz problemy, z którymi się spotykają. Dzięki takiemu rozwiązaniu osoby nauczycielskie mogą łatwiej dostosować prowadzone zajęcia czy to wykorzystując debatę oskfordzką, czy organizując wolontaria, projekt społeczny czy dyskusje w formie world cafe. Mamy mnóstwo zgromadzonych propozycji od wielu organizacji pozarządowych, osób nauczycielskich i uczniowskich, stąd również szeroka gama narzędzi do wykorzystania w ramach przedmiotu. Osoby uczące się

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
					udzielania informacji zwrotnej. Uczniowie powinni poznawać, jak udzielać konstruktywnej krytyki, skupiając się na pozytywnych intencjach i pomocy innym, zamiast na wzajemnym atakowaniu swoich opinii. To z kolei zaowocuje umiejętnością przyjmowania konstruktywnej krytyki od innych oraz budowaniem świadomości współtworzenia dialogu.	powinni mieć możliwość współtworzenia tematów podejmowanych na tym przedmiocie. Powinna to być przestrzeń na bezpieczną naukę oraz popełnianie błędów przez osoby uczące się. Na co dzień są przyzwyczajeni sankcjonowania za złe odpowiedzi natomiast w edukacji obywatelskiej nie powinno być na to przestrzeni, to właśnie na tym przedmiocie powinni rozwijać swoje kompetencje, budować swoją pewność siebie, poczucie sprawczości i współtworzenia społeczeństwa oraz współodpowiedzialności. Zaufać i dać możliwość młodzieży stworzyć swoje projekty społeczne, na których mogą się uczyć, z dzięki Zwolnionym Z Teorii możemy już dzisiaj od kilku dni obserwować, że młodzież ma świetne pomysły i co więcej potrafi je realizować na ogromną skalę. Problem w tym, że w tam głównie udział biorą osoby już z pewnymi wykształconymi kompetencjami i predyspozycjami, a w szkole powinna być właśnie przestrzeń gdzie każdy na miarę swoich sił i możliwości będzie rozwijał właśnie te kompetencje.
Ida	Rogalska	Instytucja	Fundacja Oś Debaty	- Argumentacja: Uczniowie powinni zdobyć wiedzę na temat tego, czym jest argument, jakie są jego części składowe oraz jakie są typowe błędy argumentacyjne. Powinni umieć odróżnić twierdzenia od argumentów.- Perswazja: Program powinien uwzględniać	- Budowanie argumentacji: Uczniowie powinni nauczyć się, jak konstruować logiczne, spójne i przekonujące argumenty. Powinni umieć formułować tezy, dobierać w celu ich udowodnienia odpowiednie argumenty i przykłady oraz	1. Komfort i bezpieczeństwo: Nauczyciele powinni stworzyć atmosferę, w której uczniowie czują się swobodnie, wyrażając swoje opinie i zadając pytania. Ważne jest, aby uczniowie nie bali się popełniać

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				naukę o tym, jak skutecznie przekonywać innych, uwzględniając różne style komunikacji i różnorodne grupy odbiorców. Uczniowie powinni rozumieć, czym jest perswazja i jakie są jej mechanizmy.- Retoryka: Uczniowie powinni poznać podstawowe zasady retoryki, takie jak stosowanie figur retorycznych, dobór adekwatnego słownictwa i odpowiednich do sytuacji technik wystąpień publicznych. Powinni umieć analizować i stosować techniki retoryczne w praktyce.- Ciężar dowodu: Program powinien wyjaśniać, czym jest ciężar dowodu i jak wpływa on na przebieg dyskusji. Uczniowie powinni rozumieć, kto i kiedy jest zobowiązany do udowodnienia swoich twierdzeń.- Zaangażowanie: Uczniowie powinni zrozumieć, jak ważne jest aktywne uczestnictwo w życiu społecznym i obywatelskim. Powinni poznać różne formy zaangażowania oraz ich wpływ na społeczeństwo.- Wpływ debaty na jakość wiedzy: Program powinien pokazywać, jak umiejętność debatowania i krytycznego myślenia może prowadzić do lepszego zrozumienia omawianych zagadnień. Uczniowie powinni dostrzec praktyczne zastosowanie debaty w procesie uczenia się.	dbać o strukturę wypowiedzi.- Wystąpienia publiczne: Program powinien rozwijać umiejętność swobodnego wypowiadania się przed publicznością, radzenia sobie ze stresem i odpowiadania na pytania. Uczniowie powinni ćwiczyć wystąpienia w różnych formach, np. prezentacje, przemówienia, debaty.- Krytyczne myślenie: Uczniowie powinni nauczyć się analizować różne źródła informacji, identyfikować błędy logiczne i wyciągać wnioski oparte na dowodach. Powinni umieć odróżniać fakty od opinii, oceniać wiarygodność źródeł i kwestionować założenia.- Aktywne słuchanie: Program powinien uczyć, jak słuchać innych, rozumieć ich perspektywy i konstruktywnie reagować na ich argumenty. Uczniowie powinni umieć zadawać pytania, podsumowywać wypowiedzi innych i odnosić się do ich argumentów.- Współpraca: Uczniowie powinni nauczyć się pracować w grupie, dzielić się zadaniami i wspólnie rozwiązywać problemy. Powinni rozwijać umiejętność negocjacji, kompromisu i szukania rozwiązań akceptowalnych dla wszystkich stron.- Modelowanie: Program powinien zachęcać do obserwowania i analizowania wystąpień publicznych innych osób w celu doskonalenia własnych umiejętności. Uczniowie powinni mieć dostęp do dobrych wzorców wystąpień publicznych i uczyć się od nich.- Odgrywanie ról: Uczniowie powinni mieć możliwość ćwiczenia swoich umiejętności w symulowanych sytuacjach, takich jak	błędów i eksperymentować z różnymi formami wypowiedzi. Zalecamy wykorzystanie tematów, które są odpowiednie do wieku uczniów i ich zainteresowań, takich jak aktualne wydarzenia społeczne czy kwestie bliskie ich codziennemu życiu. Bardzo zachęcamy do tego, aby na początku zastosować formaty debat, które nie skupiają się na wyłanianiu zwycięzcy, ale na wspólnej dyskusji i wymianie poglądów.2. Stopniowe przejście od dyskusji do debaty: Program powinien zaczynać się od prostych ćwiczeń rozwijających umiejętność swobodnego mówienia, takich jak krótkie wymiany argumentów jeden na jeden (bez publiczności) czy różnorodne ćwiczenia na tworzenie argumentów w grupach, a następnie stopniowo wprowadzać bardziej formalne formaty debat. To pozwoli uczniom oswoić się z wystąpieniami publicznymi i stopniowo zwiększać poziom trudności. 3. Różnorodność form: Nauczyciele powinni stosować różnorodne metody nauczania, takie jak gry, symulacje, dyskusje, ćwiczenia grupowe i indywidualne. Dzięki temu zajęcia będą ciekawsze i bardziej angażujące dla uczniów.4. Scenariusze lekcji: Nauczycielom powinny być dostarczone gotowe scenariusze lekcji, które ułatwią im wprowadzenie nowych tematów i ćwiczeń. Scenariusze powinny zawierać szczegółowe instrukcje,

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
					debaty, prezentacje czy negocjacje. Takie ćwiczenia pomogą im przełamać stres i lęk przed wystąpieniami publicznymi oraz nauczyć się stosować zdobytą wiedzę w praktyce.	propozycje tematów, ćwiczeń i materiałów dodatkowych. Scenariusze powinny zawierać też odpowiednie wskazówki merytoryczne dla uczniów, prezentujące przykładowe argumenty, istotne aspekty związane z daną debatą czy ćwiczeniem i przystępne do przyswojenia źródła, dzięki którym mogą poszerzyć swoją wiedzę.5. Dostosowanie do wieku: Tematy i ćwiczenia powinny być dostosowane do wieku i poziomu zaawansowania uczniów. Należy uwzględnić zarówno potrzeby młodszych uczniów, którzy dopiero zaczynają swoją przygodę z debatą, jak i starszych, którzy mogą być zainteresowani bardziej specjalistycznymi zagadnieniami.6. Wsparcie dla nauczycieli: Nauczyciele powinni mieć dostęp do szkoleń i materiałów edukacyjnych, które pomogą im w odpowiedzialnym i uważnym prowadzeniu debat.7. Współpraca z ekspertami: Ministerstwo Edukacji Narodowej powinno nawiązać współpracę z ekspertami z dziedziny debat i edukacji obywatelskiej w celu opracowania i doskonalenia programu nauczania. Współpraca z praktykami i doświadczonymi trenerami debat zapewni wysoką jakość programu i pozwoli uniknąć błędów, które popełniają osoby chcące

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						wprowadzić debaty w swojej szkole lub na swoich zajęciach bez odpowiedniego przygotowania związanego z retoryką i argumentacją. Zaproszenie do współpracy. Nasza fundacja już rozpoczęła prace nad scenariuszami lekcji i materiałami edukacyjnymi dla nauczycieli. Chcemy zaproponować społecznościom szkolnym bezpieczną debatę na istotne społecznie tematy w sposób, który zachęci osoby uczniowskie do krytycznej analizy otaczającego ich świata i dostrzeżenia aktualnych problemów społecznych. Chętnie nawiążemy współpracę z Ministerstwem Edukacji w celu dopracowania tych materiałów i dostosowania ich do potrzeb szkół, jak również w zakresie procesu zbierania informacji zwrotnej od nauczycieli, którzy zdecydują się skorzystać z naszych materiałów. Jesteśmy otwarci na Państwa sugestie i uwagi, a także na możliwość wspólnego opracowania ram programowych dla przedmiotu Edukacja obywatelska.
Magdalena	Skotnicka Chaberek	Instytucja	Polskie Towarzystwo Terapii Poznawczej i Behawioralnej	Bardzo ważny element to edukacja zdrowotna i uzyskiwanie informacji o organizacji Ochrony Zdrowia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem informacji o zdrowiu psychicznym i możliwych formach oddziaływania na to zdrowie, informacje o konieczności reagowania na kryzysy psychiczne innych osób (udzielanie pierwszej	Umiejętność zdobywania potrzebnych informacji, umiejętność rozpoznania, czy dana osoba jest fachowcem i posiada uprawnienia do profesjonalnego udzielenia pomocy.	Projektowo uczniowie powinni poznawać zagadnienie i aktywnie je rozwijać w odpowiedni sposób

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				pomocy psychologicznej w rozumieniu WHO), możliwość uzyskania profesjonalnej pomocy psychologicznej, psychoterapeutycznej i psychiatrycznej.		
Barbara	Zadrożna	Nauczyciel		konstytucja RP, projekty społeczne podstawy praca jak w WOS cz. 2	kompetencje kluczowe	praktycznie
Justyna	Piasecka	Nauczyciel		- podstawy funkcjonowania państwa, relacje między władzami, podstawy prawne ich funkcjonowania (konstytucja), - miejsce obywatela w państwie, jego obowiązki i prawa, przestrzeń gdzie obywatel ma realny wpływ na funkcjonowanie instytucji państwa i kształtowanie swojego funkcjonowania w tym państwie (wybory, samorząd lokalny, NGO) - elementy historii najnowszej, z których można wyprowadzić wiedzę na temat podstawowych pojęć dotyczących np. reżimów politycznych, podjąć próbę oceny współczesnych wydarzeń politycznych w kraju i na świecie	- krytyczne myślenie, zdobywanie i selekcja informacji - umiejętność debatowania/dyskusowania/formułowania i wymiany poglądów - praca w zespole	- duża swoboda doboru metod pracy przez nauczyciela - praca projektowa
Marcin	Skobrtal	Nauczyciel		1. Funkcjonowanie w grupie społecznej, w tym grupie rówieśniczej (komunikacja, rozwiązywanie konfliktów, podejmowanie decyzji, empatia, asertywność, normy i role grupowe) 2. Funkcjonowanie rodziny (role w rodzinie, funkcje rodziny i jej rola w procesie socjalizacji, problemy rodziny i ich rozwiązywanie, problemy demograficzne) 3. Szkoła (działalność w samorządzie uczniowskim, prawa i obowiązki ucznia, planowanie edukacji, efektywne uczenie się) 4. Społeczeństwo i jego problemy (społeczno-ekonomiczne różnicowanie społeczeństwa polskiego, cechy współczesnego społeczeństwa, problemy społeczne i ich rozwiązywanie, walka z wykluczeniem społecznym, rynek pracy i jego wyzwania) 5. Naród i nowoczesny patriotyzm (tożsamość	1. udział w dyskusji lub debacie, argumentowanie, aktywne słuchanie, szacunek dla cudzych opinii i poglądów, etyka debaty publicznej 2. projektowanie i udział w działaniach w szkole, społeczności lokalnej, państwie i o charakterze ponadnarodowym 3. rozumienie i stosowanie przepisów prawa 4. życie w grupie, pomoc innym, wrażliwość na problemy społeczne na różnych poziomach i proponowanie ich rozwiązań 5. myślenie krytyczne 6. zbieranie, analizowanie i wykorzystywanie informacji o różnym charakterze i z różnych źródeł 7. łączenie faktów, dostrzeganie związków przyczynowo-skutkowych, wyjaśnianie zjawisk i procesów 8. etyczne	jak najwięcej praktycznych zastosowań zdobytej wiedzy, debaty (oksfordzkie lub inne formaty), dyskusje, wykorzystanie rutyn krytycznego myślenia, analiza źródeł (teksty prasowe, materiały wyborcze, przepisy prawne, dane, rysunki itd.) oraz wyciąganie wniosków, projekty związane z podejmowaniem działań (aktywność społeczna), zachęcające do działań (kampanie społeczne) oraz związane z rozwiązywaniem problemów, przeprowadzanie wyborów lub sondaży, włączenie w działalność samorządu szkolnego

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				narodowa, tolerancja i wielokulturowość, różnicowanie etniczne w Polsce, współczesny patriotyzm)6. Media i kulturowa masowa (walka z dezinformacją, wzywania związane z rozwojem internetu i AI, media jako czwarta władza i ich rola w państwie demokratycznym, krytyczna analiza przekazów medialnych)7. Społeczeństwo obywatelskie (udział obywateli w życiu publicznym i działalność podmiotów społeczeństwa obywatelskiego, opinia publiczna, debata publiczna)8. Demokracja i wybory (zasady i wartości demokracji, formy partycypacji politycznej, demokracja bezpośrednia, udział w wyborach, kampania wyborcza, partie polityczne, polska droga do demokracji i transformacja ustrojowa, programy i doktryny polityczne)9. Ustrój RP (organy władzy ustawodawczej, wykonawczej, sądowniczej, organy kontrolne, budżet)10. Samorząd terytorialny (organy i zadania, budżet, edukacja regionalna)11. Państwo prawa i źródła prawa (świadomość praw i obowiązków, stosowanie prawa)12. Podstawy prawa (prawo cywilne, karne, administracyjne, rodzinne, pracy)13. Prawa człowieka i ich ochrona (w Polsce, Radzie Europy i ONZ, zapobieganie łamaniu praw człowieka)14. Globalizacja, problemy globalne (społeczne, gospodarcze, polityczne, ekologiczne) i ich rozwiązanie (ONZ, inne organizacje, NGO)15. Funkcjonowanie Unii Europejskiej (zadania instytucji i ich powoływanie, wartości europejskie, obywatelstwo UE, działalność UE w wybranych obszarach, Polska w UE)16. Bezpieczeństwo międzynarodowe (NATO, terroryzm, konflikty i sposoby i rozwiązywania, rola ONZ i OBWE)17. Polityka zagraniczna (stosunki z sąsiadami, współpraca	postępowanie w grupie, państwie i społeczności międzynarodowej9. rozumienie i wyjaśnianie funkcjonowania samorządu, państwa, Unii Europejskiej10. orientacja w sytuacji międzynarodowej, znajomość mapy politycznej11. czytanie ze zrozumieniem tekstów publicystycznych, informacyjnych i prawnych, analiza ilustracji12. myślenie matematyczne w pracy z danymi (tabele, wykresy, liczby)	

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				międzynarodowa, pomoc dyplomatyczna i konsularna)		
Ewa	Kurak	Nauczyciel		Podstawy prawa (Proces karny, cywilny), Sprawy załatwiane w urzędzie, Zasady demokracji, Proste pisma urzędowe, Budżet domowy, Ustrój państwa polskiego, Konstytucja, Instytucje UE, Zagrożenia świata współczesnego, Prawa człowieka i ucznia, Instytucje chroniące praw człowieka, Media we współczesnym świecie. Zna przykłady demokracji pośredniej i bezpośredniej oraz szczegóły ich wykorzystania w swoim życiu (wie jakie zasady dotyczą demonstracji, inicjatywy obywatelskiej itp.). Wie jak może wpływać jako obywatel nie będący politykiem na życie społeczne dzielnicy, miasta, powiatu i państwa. Zna uprawnienia policji. Wie jak funkcjonują m.in. sądy, urzędy, policja itp. - wizyta w urzędach w ramach zajęć. Sondaże, badania ankietowe oraz dane procentowe. Problemy społeczności lokalnych.	wypełnianie prostych druków, odnajdywanie w Internecie informacji dotyczących wyborów, kandydatów w wyborach, stron rządowych, samorządowych; wie, gdzie załatwić daną sprawę z życia codziennego oraz lokalizuje w najbliższej okolicy urzędy z tym związane, w tym adres, czas pracy urzędu; znajduje ogłoszenia o prace, strony PUP; pisze list motywacyjny, CV, proste skargi i odwołania; potrafi korzystać z aplikacji m.in. mobywateł; wie jak załatwić sprawę w e-urzędzie, wie jak oraz gdzie wyrobić EKUZ, znajduje na stronach urzędów druki, korzysta z BIP, wie czym jest paszport tymczasowy, Znajduje w Internecie informacje dotyczące UE; rozróżnianie opinii od faktu oraz fake newsów. Znając fragmenty Konstytucji, kodeksów, wie gdzie szukać informacji, jak interpretować podstawowe zagadnienia. Posługuje się sprawnie wykresami, danymi procentowymi, interpretuje itp. Wie na czym polegają sondaże. Rozumie wagę głosu wyborców i wpływ sondaży na opinie publiczną. Dostrzega problemy lokalne oraz próbuje proponować rozwiązania znając przy tym kompetencje właściwych organów do których należy się zgłosić. Rozumie wagę wolontariatu i akcji charytatywnych.	Nowocześnie, Promować wartości demokratyczne, Z użyciem nowoczesnych technologii, Uwzględnienie aktualnego stanu wiedzy i zmian jakie zachodzą. Użycie metody projektów, debat. Korzystanie m.in. z materiałów z Tik Tok-a itp. Przygotowanie ucznia do życia w XXI wieku.
Barbara	Bielańska-Karasek	Nauczyciel		Na lekcjach edukacji obywatelskiej uczniowie powinni zdobywać wiedzę, która pozwoli im na rozwijanie kompetencji obywatelskich.	Umiejętności dobrego funkcjonowania w społeczeństwie obywatelskim ,zasady funkcjonowania demokracji	W formie projektów i warsztatów lekcji online z różnych instytucji.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				Obejmuje to zrozumienie funkcjonowania państwa i instytucji publicznych, znajomość Konstytucji RP oraz praw człowieka i obywatela. Ważne jest także kształtowanie postaw demokratycznych i umiejętności społecznych, takich jak aktywność obywatelska, krytyczne myślenie i odporność na autorytarne zakusy władzy	przedstawicielskiej, kwestie dobrego wolontariatu. Edukacja obywatelska powinna być realizowana nie tylko podczas lekcji, ale również w życiu codziennym uczniów – zarówno w szkole, jak i online. Metody nauczania powinny być angażujące i sprzyjać budowaniu etosu obywatelskiego oraz kultury demokratycznej	
Renata	Sitarska-Smal	Nauczyciel		Wiedzę teoretyczną i praktyczną o najbliższej okolicy gmina, społeczność lokalna po wydarzenia w świecie i ich zrozumienia, jak też próba oceny, wyrażania opinii.	prezentowanie swojego stanowiska, wszelkie formy debatowania, współpraca w grupie	Teoretycznie i praktycznie, aby była możliwość zblokowania godzin edukacji obywatelskiej celem uzyskania czasu na aktywne uczestnictwo w lekcji w postaci debat, projektów, pracy grup lub ewentualnie wyjścia np. do władz samorządowych itp. Założenia co do edukacji obywatelskiej już od czasów istnienia gimnazjum były odpowiednie, zakładały aktywność. W ostatnich zmianach (po likwidacji gimnazjum) przedmiot WOS rozszerzenie zawierał zbyt dużo niepotrzebnych szczegółów w poszczególnych tematach, w szczególności z zakresu prawa - podręczniki znacznie wykraczające poza podstawę z przedmiotu.
prof. Robert	Jeżewski	Nauczyciel		Na lekcjach edukacji obywatelskiej uczniowie powinni zdobywać wiedzę z zakresu różnych aspektów życia obywatelskiego, które przygotowują ich do aktywnego i odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym. Kluczowe tematy i umiejętności, które mogą być omawiane na lekcjach edukacji obywatelskiej, obejmują: 1. System polityczny i instytucje demokratyczne: - Poznanie struktury i	Na lekcjach edukacji obywatelskiej uczniowie powinni zdobywać szereg umiejętności praktycznych, które są niezbędne do skutecznego uczestnictwa w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym. Oto kluczowe umiejętności, które mogą być rozwijane na takich zajęciach: 1. Umiejętność rozumienia systemu politycznego i instytucji demokratycznych: -	Lekcje edukacji obywatelskiej powinny być interaktywne, angażujące uczniów w dyskusje, studia przypadków, symulacje i praktyczne projekty, które rozwijają ich umiejętności analityczne, krytyczne myślenie i empatię społeczną. Ważne jest także nauczanie wartości takich jak tolerancja, szacunek dla praw

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				działania systemu politycznego, w tym roli i funkcji różnych instytucji (np. parlament, rząd, sądy)- Zrozumienie zasad demokracji, praworządności i podziału władz2. Prawa i obowiązki obywatelskie:- Omówienie praw obywatelskich, takich jak prawa człowieka, wolności i obowiązki obywatelskie- Edukacja prawna, czyli nauka podstawowych przepisów prawnych obowiązujących w danym kraju3. Partycypacja obywatelska:- Zachęcanie do aktywnego udziału w życiu społecznym i politycznym, w tym w wyborach, organizacjach pozarządowych i lokalnych inicjatywach- Rozwijanie umiejętności krytycznego myślenia, analizy informacji i podejmowania informowanych decyzji- Patriotyzm, historia Polski i jej walki o niepodległość4. Historia i kultura kraju:- Poznanie historii swojego kraju, w tym kluczowych wydarzeń, postaci i procesów historycznych- Zrozumienie kultury i tradycji narodowej oraz różnorodności kulturowej i społecznej5. Ekonomia i przedsiębiorczość:- Elementarna wiedza o ekonomii, rynku pracy, zarządzaniu finansami osobistymi- Rozwijanie umiejętności związanych z przedsiębiorczością i innowacyjnością6. Media i komunikacja społeczna:- Edukacja medialna, czyli nauka o roli mediów w społeczeństwie, krytyczne ocenianie informacji oraz rozumienie propagandy i fake newsów- Budowanie umiejętności skutecznego komunikowania się i współpracy w grupach społecznych7. Globalne wyzwania i odpowiedzialność międzynarodowa:- Zrozumienie globalnych problemów, takich jak zmiany klimatyczne, migracje, bezpieczeństwo międzynarodowe- Zachęcanie do podejmowania działań na rzecz	Rozpoznawanie struktury i funkcjonowania systemu politycznego, w tym roli różnych instytucji (np. parlament, rząd, sądy)- Zrozumienie podstawowych zasad demokracji i praworządności2. Umiejętność podejmowania informowanych decyzji obywatelskich:- Krytyczna ocena informacji medialnych i politycznych- Analiza argumentów i dowodów, podejmowanie decyzji opartych na faktach3. Umiejętność udziału w życiu społecznym i politycznym:- Aktywne uczestnictwo w debatach i dyskusjach na tematy społeczne i polityczne- Umiejętność współpracy w grupach i organizacjach społecznych4. Umiejętność rozwiązywania konfliktów i negocjacji:- Techniki mediacji i negocjacji w celu rozwiązywania konfliktów- Rozwijanie empatii i umiejętności słuchania w trakcie dyskusji5. Umiejętność działania w ramach zasad etycznych i prawnych:- Znajomość podstawowych praw obywatelskich i konstytucyjnych- Respektowanie zasad etycznych, uczciwość i rzetelność w działaniu6. Umiejętność analizy i oceny sytuacji społecznych i politycznych:- Analiza problemów społecznych i identyfikowanie ich przyczyn i skutków- Ocena polityk publicznych i ich wpływu na społeczeństwo7. Umiejętność komunikacji społecznej i prezentacji publicznych:- Skuteczne komunikowanie się w różnych kontekstach społecznych i politycznych- Przygotowanie i prezentacja argumentów podczas debat i	innych osób i zasady demokratycznego dialogu.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				rozwiązywania problemów globalnych i współpracy międzynarodowej	wystąpień publicznych ⁸ . Umiejętność pracy w grupie i rozwiązywania problemów wspólnie:- Współpraca z różnymi osobami i kulturami.- Rozwijanie umiejętności liderowania i organizowania działań grupowych	
Aneta Małgorzata	Rapalska	Nauczyciel		wg stara podstawa programowa wos pp	wg stara podstawa programowa wos pp	wg wzorca zaproponowanego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej, a dotyczącej KOSS
Małgorzata	Malczyk	Nauczyciel		Rzetelną wiedzę o Unii Europejskiej, od wczesnych etapów edukacji i dla wszystkich uczniów, nie tylko realizujących rozszerzony WOS. Wiedza ta powinna być połączona z wiedzą o funkcjonowaniu kraju ojczystego, ponieważ Polska jest częścią UE, a nie stoi obok albo jest "podległa" jakiejś Brukseli. Obecnie nie ma miejsca na przekazywanie tej wiedzy i jest ona "przemycana" w projektach (jesteśmy szkołą EPAS i realizujemy wymianę międzynarodową w ramach Erasmus+) i na języku obcym - o ile nauczyciel sam ma wiedzę i chce zaangażować uczniów. Jestem nauczycielką języka angielskiego i robię to w ramach mojego przedmiotu oraz wyżej wymienionych projektów, ale widzę duże zapotrzebowanie na taką wiedzę wśród uczniów - chętnie uczestniczą w takich zajęciach i potwierdzają, że dużo się dowiadują - i jej brak wśród nauczycieli WOS/HiT.	Umiejętność krytycznego myślenia i analizowania przekazu (uwrażliwienie i praktyczne zadania na nieuleganie dezinformacji), umiejętność zabierania głosu w dyskursie, wyrażania opinii w oparciu o fakty, umiejętność dyskusji /debaty. Współdziałanie w grupie z możliwością działania dla osób, które lepiej funkcjonują w pojedynkę (Asperger, spektrum autyzmu, introwertycy). Respektowanie inności i otwartość na drugiego człowieka, czyli wszystkie kompetencje kluczowe. Umiejętność odniesienia zdobytej wiedzy teoretycznej na życie codzienne tu i teraz i bezpośrednio na młodego człowieka.	Metodą projektu, nawet z mini projektami na jedną lekcję. Praca w mieszanych, zmieniających się zespołach w klasie. Z wykorzystaniem metod interaktywnych i grywalizacji - quizy, gry dostępne w aplikacjach na telefon, ale sprawdzone i podane w formie QR kodów w wersji dla nauczyciela. Nauczanie rówieśnicze - uczniowie chętnie uczestniczą w takich działaniach, ale nauczający muszą działać pod opieką merytoryczną nauczyciela. Podręcznik powinien być uzupełniony narzędziami edukacyjnymi w formie prezentacji i linków do filmów na YouTube podanych dla nauczyciela. Po lekcjach / tematach powinno być jakieś follow-up dla ucznia do wykonania w domu, np. refleksje, autorefleksje, wyszukanie w mediach bieżących informacji odnośnie omawianego tematu (do prezentacji później czy po prostu dla siebie), sporządzenie kahoota lub krzyżówki, zagadki dla rówieśników. Zadania kreatywne -

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						nieobowiązkowe. Treści przekazywane na lekcjach zawsze powinny być aktualne i odnosić się do sytuacji bieżącej, żeby uczniowie zrozumieli, że wychowanie obywatelskie nie jest do zakucia, zdania i zapomnienia, ale dotyczy naprawdę ich życia. Rozmowy z ciekawymi ludźmi, np. ze świata polityki albo NGO's zajmujących się sprawami demokracji i obywatelskimi. Mogą mieć formę online. Zwracanie uwagi w podręczniku dla nauczyciela na interdyscyplinarność przedmiotu - odnoszenie go do historii, geografii, języka ojczystego, itp oraz tego co dzieje się na świecie, żeby jak najbardziej rozszerzyć horyzonty młodych ludzi. Sprawdzanie wiedzy w jak najmniejszym stopniu powinno mieć funkcję testów z dat i nazwisk, chociaż umiejętności należy rozwijać w określonym kontekście i uczeń musi mieć wiedzę merytoryczną. Może dałoby się wprowadzić ocenianie kształtujące przynajmniej z tego jednego przedmiotu?
Dawid	Metelski	Nauczyciel		Ich miejscu w społeczeństwie (jako uczniów a w przyszłości w życiu dorosłym)	Głównie praktyczne - wyrabianie dokumentów i wniosków. Aktywny udział w życiu społeczeństwa. Wolontariat wszystkich uczniów	Elastycznie, treści dostosowane do potrzeb i możliwości wszystkich uczestników zajęć. Stosowanie metod akwizujących a nie podających.
Aneta	Radzik	Nauczyciel		szeroko rozumianą wiedzę o świecie współczesnym i procesach polityczno-społecznych, przemianach kulturowych,	przede wszystkim rozwijać myślenie innowacyjne i krytyczne, umiejętności wykorzystywania wiedzy w działaniu i	metodami projektowymi, zdobywać wiedzę w procesie aktywnego uczenia się z wykorzystaniem różnych strategii uczenia się

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				Celach Zrównoważonego Rozwoju i zagadnieniach edukacji globalnej i włączającej	wpływu społecznego, rozwiązywania złożonych problemów	
Beata	Kuźniewska	Nauczyciel		Prawa Człowieka	Powinni umieć korzystać ze swoich praw	Tik ,dyskusja, warsztaty,fundacje
Agata	Ossowska	Nauczyciel		Wiedzę o swojej roli i możliwościach w życiu społecznym. Wiedzę o tym jak jednostka może kształtować rzeczywistość.	Rozpoznawania własnych potrzeb. Wyznaczania granic i rozpoznawania granic innych. Dialogu z innymi. Poszukiwania wspólnych rozwiązań. Dokonywania wyborów i przyjmowania ich konsekwencji. Współpracy w grupie. Asertywności. Argumentacji. Krytycznego myślenia.	W formie spotkań szkolnej lub klasowej społeczności, w której nauczyciel pełni tylko rolę moderatora lub jest równoprawnym członkiem społeczności a szkoła umożliwia grupie realny wpływ na ważne dla uczniów sprawy.
Agnieszka	Kraińska	Nauczyciel		Z zakresu wiedzy jak funkcjonuje świadomy obywatela i społeczeństwo obywatelskie, czym jest odpowiedzialność za słowa i czyny lub ich brak, poza wiedzą z zakresu polityki, ważne jest też budowanie świadomości prawnej, i tej związanej z UE i światem.	Umiejętności praktyczne, jest wiele możliwości ich zdobywania poprzez np. wizyty w urzędach, w sądach, czy spotkania z przedstawicielami instytucji UE w Polsce, z takich możliwości należy korzystać i znaleźć przestrzeń do takich spotkań - bo to one pozwalają na budowanie realnego nie tylko odbiorcy, ale i twórcy rzeczywistości społecznej i politycznej w państwie demokratycznym przyszłości.	Aktywnie, włączająco - metodą projektu, współpracując z np. z Centrum Edukacji Obywatelskiej, Collegium Civitas, ale także z fundacjami i stowarzyszeniami. Metody, które obowiązywały do tej pory nie sprawdziły się, dlatego ta edukacja powinna być aktywna.
Beata	Owczarek	Nauczyciel		Wiedzę potrzebną do tego by stali się prawymi obywatelami mającymi wizję Polski, znającymi tożsamość swoją i narodu. Obywatele o szerokich horyzontach myślowych mających Boga na pierwszym miejscu a na drugim Ojczyznę.	Poczucie własnej wartości i dumy z tego , że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym.	Poprzez przedstawienie pełnych faktów historycznych, z których uczeń powinien wyciągnąć właściwe wnioski. Zwracając uwagę na istnienie tradycyjnych źródeł wiedzy i zalecając korzystanie z nich jako bardziej wiarygodnego źródła. Prowadzenie do samodzielnego podejmowania decyzji i szukania oparcia na autorytetach wypracowanych przez pokolenia np. Jan Paweł II, Kardynał Wyszyński, abc Bilczewski, abp Antoni Baraniak , patroni Polski jak św Andrzej Bobola, św Stanisław ze Szczepanowa, historycy jak Feliks

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						Koneczny, Ferdynand Ossendowski, nobliści jak Sienkiewicz, Reymont, odkrywcy jak Domeyko, Strzelecki, Arctowski, sportowcy jak Kusociński, Czech, Marusarzówna itp.
Ewa	Modrzejewska	Nauczyciel		[Jeśli istnieje możliwość jeszcze dołączenia do wysłuchania online i wystąpienia, proszę o informację zwrotną. Niestety informacja o terminie zamknięcia formularza zgłoszeniowego nie była udostępniona w sposób łatwy do znalezienia.] Program edukacji obywatelskiej powinien być dostosowany do (reformowanych) wymagań związanych z wiedzą o społeczeństwie tak, aby podstawowa wiedza i umiejętności dotyczące udziału w życiu publicznym trafiły do wszystkich uczniów, a nie tylko tych, którzy zamierzają profilować swoją wiedzę (wybierają WoS na maturze). Chodzi o wiedzę z zakresu funkcjonowania samorządu oraz NGO (w tym: młodzieżowe rady gmin, budżet obywatelski, rady sołectkie/dzielnice etc.), a także dotyczącą kompetencji komunikacyjnych, krytycznego myślenia, w ramach szeroko rozumianej edukacji medialnej. Wydaje się, że te elementy powinny zostać włączone do edukacji obowiązującej we wszystkich klasach i typach szkół ponadpodstawowych (jednocześnie wymaga to odpowiednich zmian w podstawie programowej WoS). Mając do czynienia ze studentami jako wykładowczyni akademicka, widzę, że w tym zakresie jest wciąż wiele do zrobienia. Jednym z wymiarów ww. wyżej kompetencji jest umiejętność odczytania i krytycznej interpretacji komunikatów multimodalnych (tekst, obraz, dźwięk, warstwa liczbowa itp.). Szczególną uwagę zwracam na	Uczniowie powinni kształtować ww. umiejętności, a także w tym kontekście rozwijać: 1) umiejętność dobru rzetelnych źródeł, 2) umiejętność weryfikowania informacji, 3) umiejętność formułowania (kontr)argumentacji, 4) podstawową wiedzę nt. praktycznego przetwarzania statystycznych danych dla celów perswazyjnych i informacyjnych w komunikacji publicznej.	W postulowanym zakresie - metodą analizy przypadków i metodą projektową, w ramach której uczniowie sami tworzą w dostępnych powszechnie aplikacjach multimodalne przekazy zawierające wizualizację danych, a także oceniają je krytycznie w ramach ewaluacji wewnątrzgrupowej.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				umiejętność odczytywania wykresów, tabel, diagramów i formułowania na ich podstawie (kontr)argumentacji, co częściowo wiąże się z podstawową wiedzą statystyczną. Obecnie takie umiejętności wpisane są w podstawę programową WoS, jednak analiza matur pod tym kątem wyraźnie wskazuje, że rokrocznie tego typu zadania mają zaskakująco niski odsetek poprawnych odpowiedzi. Inaczej mówiąc, uczniowie u progu dorosłości mają problem z przetworzeniem danych/zwizualizowanych liczb. Postuluję zatem o wprowadzenie do programu EO elementów tzw. data literacy (umiejętności krytycznego analizowania, interpretacji i tworzenia multimodalnych komunikatów w formie danych statystycznych, wykresów czy infografik). Jest to obecnie jedna ze wskazywanych kompetencji nie przyszłości, ale teraźniejszości. Ten temat wydaje się bardzo istotny szczególnie w kontekście kompetencji medialnych, bowiem brakuje nam intuicyjnego rozumienia danych, nie jesteśmy uczeni rozumienia tego multimodalnego przekazu (w interaktywnej lub dynamicznej formie), a są one często przekazem wysoce perswazyjnym, a także mogą mieć znamiona manipulacji.		
Dorota	Rodziewicz	Nauczyciel		Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak	Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem	Powinien być wypełniony chlubnymi przykładami z historii Polski, wiernych Ojczyźnie postaw Polaków, którzy przysłużyli się nauce europejskiej i światowej, Zadaniem edukacji obywatelskiej jest powielać wzór Polaka - człowiek wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko. Rudolf Wiegł – lekarz o

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków	niemieckich korzeniach ,który produkcją szczepionek uratował życie wielu wojny i nie przyjął propozycji zmiany narodowości. Benedykt Dybowski – zesłany badacz i ceniony przez wroga nie wyparł się przynależności do Polski. Każda godzina lekcyjna to prezentacja takiego Polaka-uczeń może przygotować.
Aneta	Rosenbaiger	Nauczyciel		1. Konstytucja RP. 2. Unia Europejska - instytucje/możliwości uzyskania zatrudnienia w strukturach. 3. Pisma urzędowe. 4. Instytucje i organy w RP 5. Prawo w RP	1. Redagowanie pism urzędowych - 2.umiejętność poruszania się po systemach elektronicznych m.in./ ZUS, mObywatel 3. Świadomość konsekwencji różnych zachowań wynikających z Kk, 4. Wiedza i umiejętność z zakresu prawa cywilnego m.in. dziedziczenie/testament/prawo rodzinne. 5. Umiejętność korzystania z różnych projektów unijnych(gdzie szukać).	Tylko nie wykład!!! Ćwiczeniowo - wspólnie z uczniami, trzeba ich prowadzić, wytłumaczyć, ja tak robiłam przez 19 lat nauczania wos- u rozszerzonego i wychowałam świadomych obywateli i z tego jestem dumna, że ich wyposażylam w takie umiejętności, dzięki którym będzie im łatwiej w życiu. Każdy musiał napisać swój testament:)
Paweł	Szczeszek	Nauczyciel		Podstawowa wiedza filozoficzna. Znaczenie pojęć "prawda, dobro piękno" w kontekście zmian cywilizacyjnych. Wiedza historyczna potwierdzająca wartość Narodu i monoetniczności.	Umiejętność wskazania zagrożeń płynących z zakłócania monoetniczności zarówno w życiu codziennym jak i w legislacji i mediach.	Jeśli miałby zastąpić HIT to większość czasu powinna zająć realizacja programu nauczania HIT
Patryk	Balcerzak	Nauczyciel		Merytoryczną, bardzo szeroką odnośnie XXI wieku.	-interdyscyplinarne	W większym zakresie godzinowym. 2 h dodać do klasy 3 liceum. Dodać rozszerzenie i dać możliwość pisanie przedmiotu na maturze.
Anna	Kielbiewska	Nauczyciel		z zakresu negocjowania, debatowania, retoryki stosowanej, prowadzenia sporów, argumentacji	krytycznego odbioru mediów i treści prezentowanych w przestrzeni publicznej, praktyczne umiejętności asertywnego i kulturalnego wyrażania swojego zdania i kontrargumentacji ze	W formule warsztatowej, z dużą ilością dyskusowania i trenowania poszczególnych technik komunikacji, w formie agonistycznej: w podziale na drużyny, grupy i

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
					zdaniem innych osób; umiejętność praktycznego wykorzystania wiedzy z zakresu retoryki, która wprowadzana jest w programie częściowo już od podstawowego poziomu edukacji, ale nie ma często okazji do jej aplikacji w praktyce i przetrenowania	podgrupy formułujące swoją opinię, zdanie, i poszukujące odpowiedzi oraz argumentów dla ich poparcia. Najlepiej z udziałem innych grup społecznych, dobrze aby uczniowie spotykali się ze studentami, uczniami szkół z wyższego i niższego poziomu edukacji niż oni sami, z seniorami. Jest wiele organizacji pozarządowych zajmujących się tą tematyką, które ułatwią takie międzypokoleniowe i śródkulturowe spotkania, bo zajmują się tym statutowo, np. Polskie Towarzystwo Retoryczne, Akademickie Mistrzostwa Polski Debat Oksfordzkich, Liga Debatancka itp.
Wiesława	Krawczyńska-Rybacka	Nauczyciel		Problematyka społeczna, szczególnie dotycząca spraw młodzieży, rodziny, uzależnień, aktywności społecznej w środowisku. Podstawowa wiedza o konstytucji, ustroju państwa i kompetencjach organów państwowych, ordynacji wyborczych i roli obywateli w funkcjonowaniu państwa. wiedza prawna dotycząca struktury sądów, ich kompetencji, zachowania w sądzie, praw obywateli przed sądem. Najważniejsze urzędy, co się tam załatwia, jak to robić. Wiedza o możliwościach aktywności społecznej, politycznej, samorządowej, kulturowej, wolontariatu itp. Problemy współczesnej Polski, Europy i świata stały panel pomagający zrozumieć co i dlaczego się dzieje Media, ich rola i rozumienie ich działania.	Samodzielne wyszukiwanie informacji, prowadzenie dyskusji, debaty, radzenie sobie z wypowiedzeniem odmiennego stanowiska, praktyczne poznawanie działania struktur państwa, urzędów, tworzenie projektów działań społecznych, formułowanie własnych programów politycznych, rozumienie różnych ideologii, krytyczna analiza wydarzeń, umiejętność odróżnienia faktów od opinii, informacji od propagandy	Powinien być maksymalnie praktyczny. lekcje w sądzie, w urzędach, spotkania z pracownikami tych instytucji, którzy przybliżą te zagadnienia, wypełnianie druków, formularzy potrzebnych w różnych sytuacjach, wnoszenie skarg do urzędów, udział w sesjach rad gminy, miasta, parlamentu, bezpośrednio lub online, „zabawa w wybory”, tworzenie partii, wspólne rozwiązywanie problemów społecznych realnych, a nie teoretycznych.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
Małgorzata	Przewoźnik	Nauczyciel		Taka że jesteśmy niepodległym państwem a ta niepodległość zawdzięczamy naszym rodakom, którzy byli zsyłani na Sybir, ludziom którzy w imię wyższych wartości rezygnowali z dobrą własnego gwarantując przyszłym pokoleniom niepodległość i wolność. Żołnierzom wyklętym z AK którzy tracili życie w walce z okupantem niemieckim.	Umiejętności krytycznego myślenia, odróżniania prawdy od kłamstwa samodzielnego wnioskowania, rozpoznawania manipulacji. Budowania poczucia własnej wartości oraz odrębności państwowej.	Poprzez przedstawienie pełnych faktów historycznych, samodzielnego wnioskowania i argumentowania. Odwoływanie się do autorytetów i do źródeł historycznych. Spotkania ze świadkami historii, ludźmi którzy są odpowiedzialni za samorządy .Należy kształtować gotowość do pomocy innym, wolontariat, odwiedziny w ośrodkach pomocy społecznej, domach starców, domach dziecka.
Małgorzata	Odrobińska	Nauczyciel		Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	Poczucie własnej wartości i dumy z tego, że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym. Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umięających je	Powinien być wypełniony chlubnymi przykładami z historii Polski, wiernych Ojczyźnie postaw Polaków, którzy przysłużyli się nauce europejskiej i światowej, Zadaniem edukacji obywatelskiej jest powielać wzór Polaka - człowiek wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko. Rudolf Wiegł – lekarz o niemieckich korzeniach, który produkcją szczepionek uratował życie wielu wojny i nie przyjął propozycji zmiany narodowości. Benedykt Dybowski – zesłany badacz i ceniony przez wroga nie wyparł się przynależności do Polski. Każda godzina lekcyjna to prezentacja takiego Polaka-uczeń może przygotować. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
					spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym, ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeństwo, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.
Bernadeta	Żabska	Nauczyciel		Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie	Poprzez przedstawienie pełnych faktów historycznych, z których uczeń powinien wyciągnąć właściwe wnioski. Zwracając uwagę na istnienie tradycyjnych źródeł wiedzy i zalecając korzystanie z nich jako bardziej wiarygodnego źródła. Prowadzenie do samodzielnego podejmowania decyzji i szukania oparcia na autorytetach wypracowanych przez pokolenia np. Jan Paweł II, Kardynał Wyszyński, abp Bilczewski, abp Antoni Baraniak, patroni Polski jak św Andrzej Bobola, św Stanisław ze Szczepanowa, historycy jak Feliks Koneczny, Ferdynand Ossendowski, nobliści jak Sienkiewicz, Reymont, odkrywcy jak Domeyko, Strzelecki, Arctowski, sportowcy jak Kusociński, Czech, Marusarzówna itp.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
					przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	
Elżbieta	Sura	Nauczyciel		Wiedzę z zakresu wiedzy o społeczeństwie oraz świadomość obrony kraju	Wdrażanie uczniów do patriotyzmu	Powinna zawierać zakres szkoleń z zakresu patriotyzmu, przynależności do państwa polskiego, obronności, szacunku do służb mundurowych.
Wiesława	Mamys	Nauczyciel		Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	Poczucie własnej wartości i dumy z tego, że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym. Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Polaka poczuwającego się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie	Powinien być wypełniony chlubnymi przykładami z historii Polski, wiernych Ojczyźnie postaw Polaków, którzy przysłużyli się nauce europejskiej i światowej, Zadaniem edukacji obywatelskiej jest powielać wzór Polaka - człowiek wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko. Rudolf Wiegł – lekarz o niemieckich korzeniach ,który produkcją szczepionek uratował życie wielu wojny i nie przyjął propozycji zmiany narodowości. Benedykt Dybowski – zesłany badacz i ceniony przez wroga nie wyparł się przynależności do Polski. Każda godzina lekcyjna to prezentacja takiego Polaka-uczeń może przygotować. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeństwo, uczynność,

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
					przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.
Joanna	Bródka	Nauczyciel		Zapoznanie uczennic i uczniów z pojęciami takimi jak zasady państwa demokratycznego, rodzaje ustrojów państw, wybory, społeczeństwo obywatelskie, wolontariat, debaty publiczne, samorząd terytorialny.	Uczennice i uczniowie powinni zdobywać kompetencje 4K - kooperacja, kreatywność, krytyczne myślenie, komunikacja.	Warto oprzeć zajęcia zarówno na podstawach teoretycznych, ale także dawać młodym ludziom możliwość zobaczenia jak obywatelskość przejawia się w praktyce poprzez wolontariat, samorządność, partycypację społeczną, projekt społeczny, spółdzielnie uczniowskie, debaty oksfordzkie. Warto rozważyć angażowanie do prowadzenia tego przedmiotu nauczycieli praktyków, którzy aktywnie działali na rzecz społeczności. Zgadza się, że przedmiot powinien być realizowany na wszystkich etapach edukacyjnych, a nie tylko w drugiej klasie szkoły średniej.
Maria	Dziedzic s	Nauczyciel		Zgodną z prawdą		
Maria	Eiselt	Nauczyciel		Obywatelska, proeuropejską	Kompetencje społeczne	W sposób umożliwiający wychowanie aktywnego, świadomego obywatela, Polaka i Europejczyka
Agnieszka	Chabraszewska	Nauczyciel		Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale	Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego	Powinien być wypełniony chlubnymi przykładami z historii Polski, wiernych Ojczyźnie postaw Polaków, którzy przysłużyli się nauce europejskiej i światowej, Zadaniem edukacji obywatelskiej jest powielać wzór Polaka - człowiek wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umięających je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata.	jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeńskość, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.
Maria	Dankowska	Nauczyciel		Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	Poczucie własnej wartości i dumy z tego , że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym. Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umięających je	Powinien być wypełniony chlubnymi przykładami z historii Polski, wiernych Ojczyźnie postaw Polaków, którzy przysłużyli się nauce europejskiej i światowej, Zadaniem edukacji obywatelskiej jest powielać wzór Polaka - człowiek wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko. Rudolf Wiegł – lekarz o niemieckich korzeniach ,który produkcją szczepionek uratował życie wielu wojny i nie przyjął propozycji zmiany narodowości. Benedykt Dybowski – zesłany badacz i ceniony przez wroga nie wyparł się przynależności do Polski. Każda godzina lekcyjna to prezentacja takiego Polaka-uczeń może przygotować. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
					spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie przodków MEN ma kogo i gdzie edukować. .	historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeństwo, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.
Maria	Planeta	Nauczyciel		Wiedzę potrzebną do tego by stali się prawymi obywatelami mającymi wizję Polski, znającymi tożsamość swoją i narodu. Obywatele o szerokich horyzontach myślowych mających Boga na pierwszym miejscu a na drugim Ojczyznę. Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest	Poczucie własnej wartości i dumy z tego , że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym. Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz	Poprzez przedstawienie pełnych faktów historycznych, z których uczeń powinien wyciągnąć właściwe wnioski. Zwracając uwagę na istnienie tradycyjnych źródeł wiedzy i zalecając korzystanie z nich jako bardziej wiarygodnego źródła. Prowadzenie do samodzielnego podejmowania decyzji i szukania oparcia na autorytetach wypracowanych przez pokolenia. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeństwo, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	
Jakub	Stefańczyk	Uczeń		Uczniowie powinni na lekcji edukacji obywatelskiej poznać:- Wagę swojego głosu i zbudować w jednostce w przyszłości wewnętrzną potrzebę oddawania głosu w wyborach państwowych.- Wyrażania swoich opinii, własne zdanie nie boli.- Konstruktywną analizę wiedzy medialnej (Źródłowość)- Posiadania swojego zdania (Liceum)	-Umiejętność przemówień publicznych.- Umiejętność prezentowania prezentacji (Nie czytania slajdów > Prezentacja bez tekstu).-Oddawanie poprawnego głosu.- Współpraca z drugim człowiekiem ku wspólnemu celowi.-Umiejętność zimnej analizy (umiejętność zatrzymania się w pędzącym świecie)	Edukacja obywatelska nie wydaje się, przedmiotem z którego można i należało by wystawiać ocenę.Kategoryczne było by prowadzenie tego przedmiotu po 1 r. szkoły średniej.Powodem mojej postawy jest unikanie zabierania, a wręcz rozpychanie czasu ucznia na czas wielkiej rzeźby. Zaryzykowałbym nawet model Nuka w blokach 2 lekcje ciągiem w tygodniu i tylko przez pół roku.Wzorować się powinno raczej na spotkaniach kół debat oxfordzkich.Ciekawym urozmaicheniem mogły by być spotkania z debatantami sportowymi, osobach głuchymi, ślepyimi czy niepełnosprawnymi (w myśl modelu społecznego - społeczeństwo odpowiada za tych ludzi).Zajęcia moim zdaniem powinny cechować się pracą w zespołach 3-6 osobowych oraz omawiania w dużej grupie tematyki zajęć. Propagując współpracę ponad podziały i rywalizację.Dodatkowym pomysłem jest zaproszenie ucznia ze starszej klasy: -Uczeń może, opowiedzieć

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						jak się czuję kończąc szkołę i wchodząc w obowiązki obywatelskie (typu głosowanie)Uczeń młodszy może posłużyć jako lekcja odwrócona:-Klasa niech opowie młodemu koleźce co to jest być obywatelem.Rywalizacji uczmy w sporcie, a obywatela złączmy w sumieniu poza nim. Dla dobra człowieka, ojczyzny i współpracy w wspólnocie Unii.//Tekst nie redagowany jestem pomiędzy egzaminami, dziękuję za wyrozumiałość//
Ani	Rubinkiewicz	Uczeń		lekcje o zmianach klimatycznych, katastrofach i konsekwencjach naszych codziennych wyborów w kontekście środowiskowym	rozliczanie podatków, wykonywanie przelewów, składanie skargi/zazalenia/ reklamacji - uczniowie powinni wynieść z lekcji praktyczne umiejętności, które przydadzą im się np. w rozliczaniu podatku od nieruchomości	na pewno powinien być traktowany na poważnie i uwzględniać omawianie News'ów z całego świata - nauczyciel powinien zachęcać uczniów do dyskusji o swoich odczuciach w związku z aktualnymi wydarzeniami
Konstanty	Bejm	Uczeń		Wiedzę na temat funkcjonowania i działania instytucji Unii Europejskiej. Jak wygląda traktat, jakie są korzyści itp. Oraz wiedzę na temat systemu ustawodawczego w Polsce oraz sposobów zaangażowania się w taki proces oraz samorządy.	Umiejętność angażowania się w procesy związane z Unia Europejska oraz udział w wyborach. Zrozumienie procesu ustawodawczego, oraz znajomość sposobów angażowania się w samorząd.	
Anna	Brachaczek	Uczeń		Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich	Poczucie własnej wartości i dumy z tego, że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym. Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli	Powinien być wypełniony chlubnymi przykładami z historii Polski, wiernych Ojczyźnie postaw Polaków, którzy przysłużyli się nauce europejskiej i światowej, Zadaniem edukacji obywatelskiej jest powielać wzór Polaka - człowiek wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	wszystko. Rudolf Wiegł – lekarz o niemieckich korzeniach ,który produkcją szczepionek uratował życie wielu wojny i nie przyjął propozycji zmiany narodowości. Benedykt Dybowski – zesłany badacz i ceniony przez wroga nie wyparł się przynależności do Polski. Każda godzina lekcyjna to prezentacja takiego Polaka-uczeń może przygotować. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeństwo, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.
Anna	Brachaczek	Uczeń		Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma	Poczucie własnej wartości i dumy z tego , że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym. Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani	Powinien być wypełniony chlubnymi przykładami z historii Polski, wiernych Ojczyźnie postaw Polaków, którzy przysłużyli się nauce europejskiej i światowej, Zadaniem edukacji obywatelskiej jest powielać wzór Polaka - człowiek wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczujących się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	Uczeń powinien zapoznać się z historią wszystkich Królów Polski oraz z tym, że Polska Korona Królestwa Polskiego należała do Najświętszej Maryi Panny , głównej Patronki Polski , którą to do każdy Król, oddawał w Jej Ręce oprócz Ostatniego Króla Polski . Każdy Polak powinien o tym , że to Ona poprzez Objawienia w Gietrzwałdzie uratowała nasz Ród Polski i to Jej powinni składać Hołd wdzięczności i czci , że dzisiaj możemy nazywać się Polakami , i że mówimy po Polsku. Benedykt Dybowski – zesłany badacz i ceniony przez wroga nie wyparł się przynależności do Polski. Każda godzina lekcyjna to prezentacja takiego Polaka-uczeń może przygotować. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeństwo, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy,

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.
Anna	Brachaczek	Uczeń		Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	Poczucie własnej wartości i dumy z tego, że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym. Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	Uczeń powinien zapoznać się z historią wszystkich Królów Polski oraz z tym, że Polska Korona Królestwa Polskiego należała do Najświętszej Maryi Panny, głównej Patronki Polski, którą to każdy Król, oddawał w Jej Ręce oprócz niestety Ostatniego Króla Polski. Każdy Polak powinien o tym wiedzieć, że to Ona poprzez Objawienia w Gietrzwałdzie uratowała nasz Ród Polski i to Jej powinni składać Hołd wdzięczności i czci, że dzisiaj możemy nazywać się Polakami, i że mówimy po Polsku. Powinien być wypełniony chlubnymi przykładami z historii Polski, wiernych Ojczyźnie postaw Polaków, którzy przysłużyli się nauce europejskiej i światowej, Zadaniem edukacji obywatelskiej jest powieścić wzór Polaka - człowiek wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko. Benedykt Dybowski – zesłany badacz i ceniony przez wroga nie wyparł się przynależności do Polski. Każda godzina lekcyjna to prezentacja takiego Polaka-uczeń może przygotować. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami,

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeńskość, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.
Aleksandra	Nitychoruk	Uczeń		Jak wygląda system polityczny, w którym funkcjonujemy; gdzie mogę angażować się społecznie jako młoda osoba; jak bronić się przed dezinformacją; jakie mam prawa i obowiązki jako obywatelka	Odróżnianie informacji prawdziwych od fake newsów; zdobywanie informacji o programach kandydatów i partii politycznych	Z uwzględnieniem możliwości wyrażenia swojego zdania przez uczniów, zwłaszcza jeśli chodzi o pytanie: co to znaczy być odpowiedzialnym obywatelem?
Mirosław	Pawełko	Osoba prywatna		Nie należy opisywać zakresu "przedmiotu" w postaci wiedzy do wyuczenia. Jak w przypadku Przedsiębiorczości - może prowadzić to do absurdu zakazywania definicji Przedsiębiorcy w ustawie. Nie powinno być przedmiotu "Edukacja Obywatelska" - edukacja obywatelska musi być misją szkoły i być realizowana w ramach każdej lekcji a szczególnie w ramach zasad funkcjonowania szkoły. Wrzucenie nowego przedmiotu jedynie da wymówkę, by nie wdrażać wartości obywatelskich w życie szkoły. Będzie "Edukacja Obywatelska" a prawdziwe życie Szkoły będzie pokazywać, że to ściema. Uczniowie powinni doświadczać: - szacunku do nich jako obywateli od nauczycieli każdego przedmiotu - obywatelsko zorganizowanej szkoły - znaczenia dostępności informacji - szacunku dla osób zaangażowanych w zmianę otoczenia ("że to jest cool") - dlaczego warto wysłuchać wszystkich w grupie zanim podejmie się decyzje - jak możesz wpłynąć na zmiany w swoim otoczeniu - co to znaczy majątek	Kształtowanie procesów decyzyjnych. Organizacja poparcia dla swoich pomysłów - racjonalne i emocjonalne pozyskanie poparcia Organizacja głosowań.	W ramach dedykowanych zajęć: - wizyty na posiedzeniu Zebrań Wspólnot/ Rady miasta- wizyty do innych instytucji i spotkania o tym, jak działają- realizacja projektu - "Przekonać klasę do swojego pomysłu"- na podstawie doświadczeń - odnoszenie się do wiedzy, nigdy na sucho (aspekty psychologii/ jak człowiek podejmuje decyzje/ jakie wymyślili systemy głosowania/ jak w konstytucji zapisany mamy proces podejmowania decyzji w sprawie państwa)

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				publiczny, kto powinien o niego dbać- co się dzieje, gdy ktoś niszczy wspólny majątek/ maluje ściany- kto podejmuje decyzje (w teamtach które dotyczą ucznia: wspólnota mieszkaniowa/ chodnik, program szkolny, przepisy prawa itp)		
Agata	Cholewa	Osoba prywatna		Praktyczną wiedzę dotyczącą tego jak działa szkoła, uczelnia dzielnica, miasto, gmina, kraj, Europa, świat, kosmos. W jaki sposób działają organizacje pozarządowe, instytucje. Gdzie jest przestrzeń publiczna, gdzie prywatna, jak się przenikają, jak na siebie mogą wpływać Jak i w co możemy się angażować. Co można robić i jak, żeby wpływać na otaczającą rzeczywistość. , Czym jest polityka, jaki my mamy na nią wpływ a jak ona wpływa na nas. W jaki sposób manipuluje się informacjami na poziomie lokalnym, globalnym, gdzie zdobywać rzetelne informacje, a jak chronić się przed dezinformacją. Jak robić diagnozę zasobów i potrzeb. Jak konstruować cele, działania, tworzy projekty i je ewaluować. Jak młodzi ludzie mogą łączyć się w grupy, stowarzyszenia, fundacje, żeby wspólnie działać w sprawach, które je dotyczą. Jak czytać prawo i z niego korzystać. Jakie są prawa dziecka, prawa człowieka, prawa pracownika (szczególnie w kontekście osób małoletnich), prawa zwierząt i jak zabiegać, wymagać ich respektowania. Czym są Standardy Ochrony Małoletnich i jak wymagać respektowania tych przepisów etc. Czym są grupy mniejszościowe, jak różnorodne jest społeczeństwo, jakie kompetencje międzykulturowe są nam potrzebne, żeby stawić czoło migracjom, które nas czekają etc.	umiejętności polegające na wdrażaniu pozyskanej wymienionej powyżej wiedzy, pozyskiwania grantów, pisanie, realizacji, ewaluacji projektów, tworzenia przestrzeni spotkań, dyskusji, debat, udzielania konstruktywnej informacji zwrotnej, włączania się w konsultacje, badanie zasobów i potrzeb, umiejętności korzystania z praw i realizowania społecznych, obywatelskich obowiązków etc. etc.	Przedmiot edukacji obywatelskiej powinien być realizowany w praktyce, poprzez spotkania i wspólne działania z przedstawicielami Młodzieżowych Rad Gmin, Organizacji Pozarządowych, grup nieformalnych, instytucji kultury, sportu, opieki społecznej, władz gmin. Edukacja obywatelska powinna zapewniać jak najwięcej pozytywnych doświadczeń współdecydowania, badania zasobów i potrzeb oraz poszukiwania sposobów odpowiadania na nie, pisanie projektów, pozyskiwania środków na ich realizację, np.: gratów, projektów typu Europejski Kormus Solidarności, prezentacji działań, włączania się w konsultacje. Jednak działania powinny mieć cele zrozumiałe przez młodzież, być razem z nimi planowane, realizowane i ewaluowane. Projekty powinny być raczej krótkoterminowe dopasowane do możliwości i potrzeb rozwojowych tej grupy wiekowej.
Radosław	Śalata	Osoba prywatna		Uczniowie powinni zdobywać następującą wiedzę na lekcjach edukacji obywatelskiej: -	- umiejętność weryfikacji prawdziwych informacji- umiejętność dyskusji i debaty-	W grupach, w różnych formach

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				jak działa samorząd (wszystkie szczeble)- jak działają władze w Polsce (ustawodawcza, sądownicza i wykonawcza)- jakie są ustroje państw- Polska w świecie (jakie sojusze, partnerstwa itp.)- Sytuacja geopolityczna Polski - szansa czy zagrożenie?- kształtować empatię poprzez wolontariat w placówkach opiekuńczych (różnego rodzaju) oraz schroniskach- kształtować postawy patriotyczne poprzez udział w uroczystościach patriotycznych oraz organizowanie ich- dlaczego Polacy są podzieleni, kto to robi i jaki ma cel?	umiejętność poszukiwania prawdziwych informacji i faktów historycznych	
Dariusz	Michalak	Osoba prywatna		program wzmacniania rodziny - zajęcia wraz z rodzicami; budowania relacji poza światem wirtualnym (w realu); zagrożeń płynących z nadmiernego korzystania z urządzeń cyfrowych (uzależnienia); profilaktyka zdrowego trybu życia; treningi nauczania umiejętności radzenia sobie ze stresem; program wzmacniania rodziny - zajęcia wraz z rodzicami	umiejętność budowania dobrych relacji w rodzinie i wspólne rozwiązywanie napotkanych problemów; umiejętność budowania dobrych relacji w grupie rówieśniczej i wspólne rozwiązywanie napotkanych problemów; umiejętność nie nadmiernego korzystania z urządzeń cyfrowych medialnych typu telefon, komputer, Internet; umiejętność dbania o swojego życie poprzez prowadzenia zdrowego trybu życia (bez używek i uzależnień); umiejętność radzenia sobie z czynnikami stresotwórczymi.	powinien być wprowadzony przez doświadczonych psychologów i psychoterapeutów z uprawnieniami pedagogicznymi - przygotowanymi sfinansowanymi przez skarb państwa szkoleniami działań edukacji profilaktycznej - m.in. do wyżej wymienionych oddziaływań; w przeciwnym wypadku będziemy musieli w przeciągu kilku lat - podwoić lub nawet potroić ilość łóżek na oddziałach psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży a następnie dla osób dorosłych, a znaczna część zagubiona zakończy swój żywot nie uzyskawszy pomocy. Jeśli nie wprowadzi się w ramach edukacji obywatelskiej tego typu zachowań demokratycznych - to młodzież i młodych ludzi nie powinniśmy szukać "w realu" lecz szukać w "Ich wirtualnym świecie", a My dorośli co teraz wymyślamy co ma być w ramach przedmiotu edukacji

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						obywatelskiej, będziemy dla nich "dinozaurami" lub wyginającym gatunkiem minionych epok.
Piotr	Binek	Osoba prywatna		Jeśli celem tego przedmiotu ma być promowanie idei samorządów i wyborów to jest to kompletna porażka. W tym przypadku nie ma co tworzyć sztucznego tworu - edukacji obywatelskiej - bo taki jest promowany w całej UE - natomiast trzeba poszerzyć wiedzę uczniów o znajomość i umiejętność tego co prezentuje HiT. Patrząc na historię nie sposób jej zakłamać jeśli tak myślimy. Jest napisana i już. Ale jest to pojęcie względne. Zarówno zaborcy jak i obecne media próbują wraz z politykami przepisać historię aby lepiej dopasowała się do obecnych poglądów polityków i języka świata biznesu i korporacji. Każdego dnia spotykamy się, że te czy inne media próbują nagiąć rzeczywistość do swoich oczekiwań i poglądów. Historia dzieje się tu i teraz a edukacja obywatelska nie uczyni młodych ludzi mniej rasistowskimi czy mniej bojących się obcych. Jak pokazuje historia "Kto nie zna swojej historii jest skazany na jej powtórzenie". Przestrzeganie tego co proponuje UE nie prowadzi do lepszego edukowania skoro chce się uczyć dewiacji i deprawacji. Historia jest dobrym obrazem i nośnikiem wiedzy - kiedy ktoś próbował nagiąć rzeczywistość do swoich własnych celów. Tak to zwyczajcy piszą historię ale i wielkie imperia się rozpadają.	Zostają przy historii i teraźniejszości.	Zostają przy historii i teraźniejszości.
Justyna	Jankowska	Osoba prywatna		Wiedzę o samorządzie, możliwościach monitoringu władz lokalnych. Wiedzę o tym, czym zajmują się osoby wokół nich, które zajmują publiczne stanowiska. O kompetencjach, jakie trzeba mieć, aby te stanowiska obejmować. Wiedzę o działalności	Dzieci przede wszystkim powinny zdobywać umiejętności, a nie tylko wiedzę. Powinny uczyć się debatowania i wyrażania własnego zdania. Powinny nauczyć się przeprowadzania procesów partycypacyjnych oraz uczestnictwa w	Powinien być to przedmiot, w którym uczy się poprzez doświadczanie, analizowanie, debatowanie. Powinien być prowadzony przez praktyków, którzy zaangażowani są w działalność na

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				organizacji pozarządowych - o tym, czym są i jakie prowadzą działania.	nich. Powinny nauczyć się odróżniania faktów od opinii i analizy przekazów medialnych. Powinny nauczyć się realizacji projektów społecznych. Brać udział w prawyborach. Analizować scenę polityczną - także tę lokalną. Dawać propozycje rozwiązań do lokalnych władz. Pisać petycje, uwagi do uchwał.	rzecz społeczeństwa obywatelskiego - ludzi, którzy to czują i potrafią aktywnie prowadzić zajęcia. Prowadzenie tego przedmiotu mogłoby być zlecane organizacjom pozarządowym, które działają na rzecz budowania postaw obywatelskich i dzieci i młodzieży.
Jakub	Wójcik	Osoba prywatna		Z zakresu praw naturalnych, konstytucyjnych, człowieka, oraz historii owych praw, kwestii ważności, kwestii przebiegu procesu legislacyjnego, podstaw prawa	Krytycznego podchodzenia do informacji z mediów, analizowania metod manipulacyjnych stosowanych w społeczeństwie, umieć częściowo rozwiązywać jakieś problemy społeczne/proponować rozwiązania	Jako dyskusja, gdzie uczniowie mogliby się wykazywać zdobywaną wiedzą, dodatkowo należy wprowadzić owy przedmiot jako obowiązkowy na maturze, skoro MEN uznaje że matematyka podstawowa jest niezbędna do zdawania na maturze (egzaminu dojrzałości), to tym bardziej owy przedmiot powinien być obowiązkowy, w związku z oczywistą jego przydatnością w świecie demokracji
Krzysztof	Kiśluk	Osoba prywatna	-	Klasyczne materiały z WOS, m.in.- rola zaangażowania obywateli w budowie wspólnoty narodowej, odzyskaniu i utrzymaniu niepodległości (Towarzystwo Gimnastyczne Sokół, ruch spółdzielczy w zaborze pruskim, wojna polsko-bolszewicka, Solidarność etc.) - historia Polski i świata po II WŚ - formy demokracji bezpośredniej, samorząd terytorialny- ustrój w UE i Polsce, - relacje państwo-Kościół na przestrzeni wieków, znaczenie Kościoła dla niepodległości Polski, wstęp do katolickiej nauki społecznej- rola służby cywilnej w nowoczesnym państwie - podstawy dyplomacji i savoir-vivre'u- zakładanie stowarzyszenia, możliwości pozyskiwania funduszy	- krótki wolontariat w wybranym NGOse,- debatowanie w różnych formatach (oksyfordzka, Lincoln-Douglass) - umiejętność tworzenia ustrukturyzowanych wypowiedzi, - wypowiedzi do mediów („setki”) etc. - tworzenie wywiadów i podcastów - pisanie krótkich analiz bieżącej sytuacji politycznej i „prasówek”- rozpoznawanie dezinformacji w przestrzeni publ. (i rozumienie rosyjskiej kampanii dezinformacyjnej)- angażowanie w sprawy lokalnego samorządu (posiedzenia rady gminy, zgłaszanie inicjatyw i problemów)	Praktyczne zajęcia i warsztaty, powinien bezpośrednio angażować uczniów w sprawy publiczne. Czyli przeciwieństwo klasycznej lekcji- „wykładu”. Użycie multimediów - filmów i nagrań z YouTube’a. Ocenianie na podstawie zaangażowania i zainteresowania sprawami publicznymi.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
Oskar	Sobolewski	Osoba prywatna		Tematy związane z systemem emerytalnym. O tym że oszczędzanie długoterminowe jest ważne. Im wcześniej zaczynamy oszczędzać na emeryturę tym lepiej.		
Klementyna	Klein	Osoba prywatna		Przede wszystkim tego, że warto angażować się w sprawy obywatelskie, działać lokalnie, że polityka, Wybory to jest to coś co nas dotyczy, ma wpływ na każdy aspekt życia. Czym są i po co instytucje takie jak Parlament czy to polski czy europejski, Konstytucja...	Radzenia sobie w codziennym urzędniczym życiu, znajomości swoich praw i zasad funkcjonowania w życiu społecznym i obywatelskim, uczyć się bycia obywatelem. Znaczenie treści traktatów, np. europejskich, itp.	Angażując młodzież w akcje społeczne, inicjatywy obywatelskie. Niech też sami zrealizują jakieś akcje. Zapraszać na pogadanki różne ważne osoby z życia obywatelskiego, organizacje. Uczyc o takich, też o miejscach gdzie mogą szukać wsparcia.
Walerian	Domanski	Osoba prywatna		Podstawy ekonomii politycznej czyli jak działa ekonomia w komunizmie (tu raczej jej brak), socjalizmie i kapitalizmie. Na czym polega różnica w tych systemach. Podać młodzieży negatywne przykłady gospodarcze z wczesnego PRL-u oraz z okresu schyłkowego (okres Edwarda Gierka 1970-1980) aż do 1990. A najważniejsze to udowodnić młodzieży że własność państwowa (obecnie spółki Skarbu Państwa) nie zdają egzaminu w praktyce. Polecam tu moją "Ekonomię polityczną (zarys) z przykładami z PRL-u i ZSRR) stron 36.	Idąc do wyborów winni odróżnić obietnice rozdawnictwa z kieszeni podatników od poważnych programów politycznych i ekonomicznych..	Zdaję sobie sprawę, że brakuje wyszkolonych nauczycieli w tym przedmiocie i w sprawach ekonomii. Aby zaradzić temu oraz dla zmniejszenia kosztów, proponuję naukę na on-line czyli video wyprodukowane na podstawie mego "Zarysu ekonomii politycznej". Można dodać i inne zagadnienia jak samorządność (samorządy wojewódzkie, powiatowe, miejskie, gminne). System podatkowy, Na czym polega niezależne sądownictwo, prokuratura i policja? Czy potrzebne są stanowiska wojewodów? Centralizacja czy decentralizacja?
Marta	Jaskulska	Osoba prywatna		funkcjonowanie samorządu terytorialnego, prawa obywateli w samorządzie terytorialnym, jak współtworzyć polityki publiczne, jak kontrolować władzę, funkcjonowanie organizacji społecznych	praktyczne zastosowanie przepisów, np. samodzielne złożenie wniosku o dostęp do informacji publicznej, debata nad samorządem uczniowskim w szkole, wniosek do bo albo założenie szkolnego budżetu partycypacyjnego, udział w posiedzeniu rady gminy, założenie lub współpraca z ngo	praktyczne zastosowanie przepisów, warsztaty, praca projektowa

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
Natalia	Koziorowicz	Osoba prywatna		Uczniowie i uczennice na lekcjach edukacji obywatelskiej powinni zdobywać wiedzę na temat realnej odpowiedzialności za decyzje, które podejmujemy podczas wyborów. Ważnym elementem jest znajomość prawa oświatowego (w szczególności artykułu 85). Powinniśmy mieć wiedzę za co odpowiadają samorządy oraz jak działają organizacje pozarządowe. Młodzi powinni otrzymać informacje historyczne na temat ruchów, które poprzez postawy obywatelskie wywierały wpływ na zmiany systemowe. Wiedza dotycząca możliwości zaangażowania powinna przedstawiać wiele tematów m.in. działalność klimatyczna, feministyczna, religijna, LGBTQ+ itd.	Po zakończonej edukacji młode osoby powinny czuć, że udział w wyborach to przywilej i obowiązek. Powinni znać organizacje, stowarzyszenia i grupy nieformalne działające w najbliższej okolicy. Powinni umieć weryfikować informacje, tak by świadomie podejmować decyzje wyborcze.	Przedmiot powinien być prowadzony przy zaangażowaniu lokalnych władz oraz organizacji z trzeciego sektora. Obowiązkowa powinna być wizyta w gminie oraz lokalnej organizacji działającej na rzecz społeczności. Przedmiot powinien być oceniany tak jak zachowanie, a stopień niedostateczny nie może skutkować niezdaniami do kolejnej klasy.
Grażyna	Bakunowicz	Osoba prywatna		Wiedzę potrzebną do tego by stali się prawymi obywatelami mającymi wizję Polski, znającymi tożsamość swoją i narodu. Obywatele o szerokich horyzontach myślowych mających Boga na pierwszym miejscu a na drugim Ojczyznę.	Poczucie własnej wartości i dumy z tego , że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym.	Poprzez przedstawienie pełnych faktów historycznych, z których uczeń powinien wyciągnąć właściwe wnioski. Zwracając uwagę na istnienie tradycyjnych źródeł wiedzy i zalecając korzystanie z nich jako bardziej wiarygodnego źródła. Prowadzenie do samodzielnego podejmowania decyzji i szukania oparcia na autorytetach wypracowanych przez pokolenia. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym ale innych ludzi, gotowość do

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						wzajemnego pomagania sobie, koleżeństwo, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.
Kamila	Dąbek	Osoba prywatna		Uczniowie powinni zdobywać wiedzę historyczną, geopolityczną. Powinni znać swoje prawa jako woli obywatele wolnego kraju.	Powinni umieć bronić swoich praw. Powinni umieć odrzucić przymus i stanąć w obronie wolności.	Powinien przedstawiać prawa i obowiązki obywatelskie. Uczyć historii i geopolityki.
Jakub	Szczepkowski	Osoba prywatna		wiedzę o sporach i konfliktach i sposobach ich rozwiązywania w ramach systemu prawnego w RP	komunikacyjne, medacyjne, prowadzenia rozmowy i debaty oraz rozwiązywania konfliktów prawnych i z życia codziennego	praktycznie poprzez zdobywanie umiejętności
Daniel	Morończyk	Osoba prywatna		Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska się odradziła. Powinien zdobywać wiedzę potrzebną do tego by stał się prawym obywatelem mającym wizję Polski, znającymi tożsamość swoją i narodu, obywatelem o szerokich horyzontach myślowych mającym Boga, Ojczyznę i Honor na pierwszym miejscu. Powinni wiedzieć czym była Armia Krajowa oraz Solidarność, kim są Sprawiedliwi wśród Narodów Świata, Cichociemni.	Poczucie własnej wartości i dumy z tego, że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem.	Poprzez przedstawienie pełnych faktów historycznych, z których uczeń powinien wyciągnąć właściwe wnioski. Zwracając uwagę na istnienie tradycyjnych źródeł wiedzy i zalecając korzystanie z nich jako bardziej wiarygodnego źródła. Prowadzenie do samodzielnego podejmowania decyzji i szukania oparcia na autorytetach wypracowanych przez pokolenia np. Jan Paweł II, Kardynał Wyszyński, abp Bilczewski, abp Antoni Baraniak, patroni Polski jak św. Andrzej Bobola, św. Stanisław ze Szczepanowa, Rodzina Ulmów, historycy jak Feliks Koneczny, Ferdynand Ossendowski, nobliści jak Sienkiewicz, Reymont, odkrywcy jak Domeyko, Strzelecki, Arctowski,

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						sportowcy jak Kusociński, Czech, Marusarzówna itp.
Michał	Zdeb	Osoba prywatna		Wiedzę potrzebną do tego by stali się prawymi obywatelami mającymi wizję Polski, znającymi tożsamość swoją i narodu. Obywatele o szerokich horyzontach myślowych mających Boga na pierwszym miejscu a na drugim Ojczyznę. Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	Poczucie własnej wartości i dumy z tego, że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym. Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	Poprzez przedstawienie pełnych faktów historycznych, z których uczeń powinien wyciągnąć właściwe wnioski. Zwracając uwagę na istnienie tradycyjnych źródeł wiedzy i zalecając korzystanie z nich jako bardziej wiarygodnego źródła. Prowadzenie do samodzielnego podejmowania decyzji i szukania oparcia na autorytetach wypracowanych przez pokolenia. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeńskość, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.
Monika	Pantoł	Osoba prywatna		Wiedzę potrzebną do tego by stali się prawymi obywatelami mającymi wizję Polski, znającymi	Poczucie własnej wartości i dumy z tego, że są Polakami. Przykładanie się do	Poprzez przedstawienie pełnych faktów historycznych, z których

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				tożsamość swoją i narodu. Obywatele o szerokich horyzontach myślowych mających Boga na pierwszym miejscu a na drugim Ojczyznę.	zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym.	uczeń powinien wyciągnąć właściwe wnioski. Zwracając uwagę na istnienie tradycyjnych źródeł wiedzy i zalecając korzystanie z nich jako bardziej wiarygodnego źródła. Prowadzenie do samodzielnego podejmowania decyzji i szukania oparcia na autorytetach wypracowanych przez pokolenia.
Marian	Kowalski	Osoba prywatna		Nie rozumiem sensu wprowadzania takiego przedmiotu. Ankieta wygląda tak jakby rząd chciałby coś wprowadzić, ale nie wie po co i co ma tam być zawarte. Jakby zmiany dla zmian. Oczywiście oni już wiedzą, a ankieta jest tak dla pozorów żeby nie było że suwerena mamy w głębokim poważaniu. przedmiot będzie furtką dla tresury uczniów wg wytycznych WHO, UE jako jedynych słusznych i właściwych postaw obywatelskich. Finalnie będzie to chodowanie człowieka wiejskiego.	To nauczyciel i rodzice powinni decydować jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie. Postuluje likwidacji ministerstwa, które nie uczy, a za które musimy płacić. Nie życzę sobie, aby moje dzieci były narażone na kaprysy ministra, który zmienia się z kadencji na kadencję. Nie zamierzam popełnić samobójstwa.	Nie powinien być prowadzony. Szkoła powinna być prywatna. A jeśli nie to rząd powinien dać rodzicom bon edukacyjny na dziecko. Następnie rodzic decyduje do jakiej szkoły wyśle dziecko. Czy posle dzieci w której uczyć bedaseks edukacji, edukacji obywatelskiej, i innych tego typu gdzie jest zaciętrzewienie ideologiczne a nie fakty naukowe. Albo gdzie będą uczyć pożytecznych przedmiotów typu geografia, matematyka, fizyka chemia itd. Dyrektor szkoły wraz z personelem jest na tyle mądry, że potrafi dobrać poziom edukacji i przedmioty. Przecież skończyli studia więc samo przez siebie mówi. Minister edukacji, komisja edukacji nie jest do tego potrzebna.
Wiesław	Misiek	Osoba prywatna		Na takich lekcjach uczeń powinien zrozumieć, iż jest obywatelem Polski, kraju, który ma zaszczytną historię. Polskę budowali, rozwijali i bronili nasi przodkowie od ponad tysiąca lat. Po wielu różnych zdarzeniach w naszej historii doczekaliśmy się, że możemy czuć się w niej gospodarzami. Ale aby tak było to nasi	Celem edukacji obywatelskiej powinno być wychowanie świadomych obywateli kraju zdolnych do przyczyniania się do wzrostu wspólnego dobra. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest	Zadaniem edukacji obywatelskiej jest promować i powielać wzór Polaka - świadomego obywatela, człowiek wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską. Podać należy przykłady z naszych dziejów ludzi dla których Polska była

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				przodkowie musieli często o nią walczyć i ponosić dla niej wielkie ofiary w tym własne życie. O Ojczyznę należy dbać i ją pielęgnować. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradziła się po okresie rozbiorów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego, ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Rolą edukacji jest utrwalić w uczniu poczucie dumy z bycia Polakiem.	przekazać uczniom wzór Polaka-człowieka wolnego i prawego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	wartością najważniejszą. Uczeń powinien również zostać zapoznany z podstawowymi zasadami ustrojowymi nowoczesnego społeczeństwa łącznie z przykładami rozwiązań z historii państwa i prawa.
Jagoda	Wilczyńska	Osoba prywatna		Wiedzę potrzebną do tego, by stali się prawymi obywatelami, mającymi wizję Polski, znającymi historię i tożsamość swoją i narodu. Obywatele o szerokich horyzontach myślowych, mających Boga na pierwszym miejscu, a na drugim Ojczyznę. Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego, ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on	Poczucie własnej wartości i dumy, że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowanie do ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym. Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa, a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka-człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec	Poprzez przedstawienie pełnych faktów historycznych, z których uczeń powinien wyciągnąć właściwe wnioski. Zwracając uwagę na istnienie tradycyjnych źródeł wiedzy i zalecając korzystanie z nich jako bardziej wiarygodnego źródła. Prowadzenie do samodzielnego podejmowania decyzji i szukania oparcia na autorytetach wypracowanych przez pokolenia. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	wartości, na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie przodków, MEN ma kogo i gdzie edukować.	w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnymi, ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeństwo, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.
Marek	Włodarczyk	Osoba prywatna		Wogóle nie róbcie żadnego dodatkowego przedmiotu. Lepiej uczcie tego co jest potrzebne. Każdy ms inne poglądy i dłaczego nauczyciel z PIS lub Po miałby nakłaniać do swoich poglądów.	Logika jeśli już musicie	Jeśli już musicie to rozmowa , bez stawiania ocen za to.
Leszek	Marek	Osoba prywatna		Wiedzę potrzebną do tego by stali się prawymi obywatelami mającymi wizję Polski, znającymi tożsamość swoją i narodu. Obywatele o szerokich horyzontach myślowych mających Boga na pierwszym miejscu a na drugim Ojczyznę.	Poczucie własnej wartości i dumy z tego, że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym, stworzenia rodziny i ponoszenia za nią odpowiedzialności, wychowania potomstwa zgodnie z tradycyjnym systemem wartości. Wykształcenie umiejętności, które pozwolą uczniom swobodnie funkcjonować w warunkach gospodarki rynkowej- rozliczenie podatków, założenie firmy, stosowanie narzędzi finansowych itp.	Powinien być wypełniony chlubnymi przykładami z historii Polski, wiernych Ojczyźnie postaw Polaków, którzy przysłużyli się nauce europejskiej i światowej,. Zadaniem edukacji obywatelskiej jest powielać wzór Polaka - człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko. Przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym ale

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeństwo, uczynność.
Joanna	Sienica	Osoba prywatna		Wiedzę o patriotyzmie, o polskości	O szacunku do ludzi, że Ojczyzna i walory patriotyczne są najważniejsze	
Adrian	Stasch	Osoba prywatna		Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	Poczucie własnej wartości i dumy z tego, że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym. Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczujących się do obowiązków obywatelskich i umiających je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie	Powinien być wypełniony chlubnymi przykładami z historii Polski, wiernych Ojczyźnie postaw Polaków, którzy przysłużyli się nauce europejskiej i światowej, Zadaniem edukacji obywatelskiej jest powielać wzór Polaka - człowiek wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko. Rudolf Wiegł – lekarz o niemieckich korzeniach, który produkcją szczepionek uratował życie wielu wojny i nie przyjął propozycji zmiany narodowości. Benedykt Dybowski – zesłany badacz i ceniony przez wroga nie wyparł się przynależności do Polski. Każda godzina lekcyjna to prezentacja takiego Polaka-uczeń może przygotować. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeństwo, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy,

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
					przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.
Robert	Bicki	Osoba prywatna		Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	Poczucie własnej wartości i dumy z tego, że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym. Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	Powinien być wypełniony chlubnymi przykładami z historii Polski, wiernych Ojczyźnie postaw Polaków, którzy przysłużyli się nauce europejskiej i światowej, Zadaniem edukacji obywatelskiej jest powieścić wzór Polaka - człowiek wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko. Rudolf Wiegł – lekarz o niemieckich korzeniach ,który produkcją szczepionek uratował życie wielu i nie przyjął propozycji zmiany narodowości. Benedykt Dybowski – zesłany badacz i ceniący przez wroga nie wyparł się przynależności do Polski. Każda godzina lekcyjna to prezentacja takiego Polaka-uczeń może przygotować. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnymi ale i innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeństwo, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
Jarosław	Ryba	Osoba prywatna		Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	Poczucie własnej wartości i dumy z tego, że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym. Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	Powinien być wypełniony chlubnymi przykładami z historii Polski, wiernych Ojczyźnie postaw Polaków, którzy przysłużyli się nauce europejskiej i światowej, Zadaniem edukacji obywatelskiej jest powieścić wzór Polaka - człowiek wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko. Rudolf Wiegł – lekarz o niemieckich korzeniach, który produkcją szczepionek uratował życie wielu wojny i nie przyjął propozycji zmiany narodowości. Benedykt Dybowski – zesłany badacz i ceniony przez wroga nie wyparł się przynależności do Polski. Każda godzina lekcyjna to prezentacja takiego Polaka-uczeń może przygotować. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym, ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeństwo, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i osób starszych.
Joanna	Zygmunt	Osoba prywatna		Że są polakami	O Polsce	Łącznie z zadaniami domowymi o naszej historii i kulturze

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
Anna	Zdych	Osoba prywatna		Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazywanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	Poczucie własnej wartości i dumy z tego, że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym. Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	Powinien być wypełniony chlubnymi przykładami z historii Polski, wiernych Ojczyźnie postaw Polaków, którzy przysłużyli się nauce europejskiej i światowej, Zadaniem edukacji obywatelskiej jest powielać wzór Polaka - człowiek wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko. Rudolf Wiegł – lekarz o niemieckich korzeniach ,który produkcją szczepionek uratował życie wielu wojny i nie przyjął propozycji zmiany narodowości. Benedykt Dybowski – zesłany badacz i ceniony przez wroga nie wyparł się przynależności do Polski. Każda godzina lekcyjna to prezentacja takiego Polaka-uczeń może przygotować. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeństwo, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.
Marta	Zuchowicz	Osoba prywatna		Wiedzę o podstawach prawa pracy i roli związków zawodowych. Bycie pracownikiem to jedna z podstawowych ról, którą większość		

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				Polaków pełni w społeczeństwie obywatelskim. Znajomość praw pracowniczych i wiedza o możliwościach zrzeszania się to podstawowe narzędzie wpływu na rzeczywistość społeczną. Tych treści w programach szkolnych dramatycznie brakuje.		
Tomasz	Kołodziej	Osoba prywatna		Powinny być szkoły osobno dla dziewcząt i chłopców. Po 8 roku życia.	Chłopcy męskich umiejętności dziewczęta kobiecych. Chłopcy powinni być doceniani za odwagę odpowiedzialność a dziewczęta za umiejętność delikatności i opiekę. Zdobyć umiejętność posługiwania się swoimi talentami. Pokazać że mimo że się różnimy jako kobieta i mężczyzna możemy się UZUPEŁNIAĆ.	Osobno dla chłopców osobno dla dziewcząt aby zanaczyć ich różnice z miłością .
Magdalena	Chmielewska	Osoba prywatna		proszę nie wprowadzać ideologicznej propagandy do szkół	proszę nie wprowadzać ideologicznej propagandy do szkół	proszę nie wprowadzać ideologicznej propagandy do szkół
Mateusz	Gajos	Osoba prywatna		Zagrożenia wynikające z uzależnień od używek, czy pornografii. Szkodliwy wpływ ideologii okołoseksualnych i kulturowy wpływ aktywistów i organizacji lgbt na zdrowie psychiczne i tożsamość seksualną młodzieży, dlaczego należy unikać osób i grup nakłaniających do "zmiany" płci przed zakończeniem okresu dojrzewania. Niebezpieczeństwa związane z przygodnym seksem i przedmiotowym traktowaniem drugiego człowieka. Świadomość polityczna, krytyczne myślenie, zagrożenie z ufania politykom i propagandzie rządowej.	Umiejętność stawiania logiki nad emocjami, rozumienie, że życie jest niezmiennikiem i dlatego powinno stanowić podstawę systemu wartości, egoistyczne i subiektywne odczucia nie są ważniejsze od rzeczywistości.	Wykłady i rozmowy.
Krystyna	Zygzuła	Osoba prywatna		Powinni uczyć się prawdziwej historii, dumy że jest się Polakiem, patriotyzmu.	Uczeń powinien znać naszych Wielkich Polaków, patriotów, żołnierzy wyklętych, powinien umieć przekazywać prawdę o drugiej wojnie światowej, Katyniu, Smolńsku. Być patriotą	Przedewszystkim powinna być przekazywana prawda.
Małgorzata	Kaczkoś	Osoba prywatna		Uczeń powinien wiedzieć iż jest obywatelem Polski, którą budowali jego przodkowie,	Poczucie własnej wartości i dumy z tego , że są Polakami. Przykładanie się do	Powinien być wypełniony chlubnymi przykładami z historii

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				ponosili wielkie ofiary, tracili życie, majątki aby potomnym żyło się lepiej, zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka -człowieka ceniącego sobie wolność, lojalnego wobec polskiej tradycji narodowej.	zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym. Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczujących się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	Polski, wiernych Ojczyźnie postaw Polaków, którzy przysłużyli się nauce europejskiej i światowej, Zadaniem edukacji obywatelskiej jest powielać wzór Polaka - człowiek wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko. Rudolf Wiegł – lekarz o niemieckich korzeniach ,który produkcją szczepionek uratował życie wielu wojny i nie przyjął propozycji zmiany narodowości. Benedykt Dybowski – zesłany badacz i ceniony przez wroga nie wyparł się przynależności do Polski. Każda godzina lekcyjna to prezentacja takiego Polaka-uczeń może przygotować. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeństwo, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i starzych.
Barbara	Gryka	Osoba prywatna		Wiedzę dotyczącą naszego kraju Polski, należy uczyć patriotyzmu i przynależności do Ojczyzny	Uczniowie powinni znać podstawowe wiadomości dotyczące naszej Ojczyzny Polski, swojej małej Ojczyzny, regionu, w którym żyją, wdrażanie tej wiedzy w życie, w swojej szkole i rodzinie..	Prowadzący nauczyciel- przygotowany, patriota, posiadający wiedzę o Polsce, który z pasją i znajomością tematu, przekazuje wiedzę i miłość do Polski

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
Hubert	Taładaj	Osoba prywatna		Podstawa programowa edukacji obywatelskiej powinna obejmować tematy:1) demokracji pośredniej i bezpośredniej;2) zaangażowania w trzeci sektor i samorząd terytorialny, w szczególności w instytucje, organizacje i podmioty angażujące młode pokolenie w przestrzeni publicznej (m.in. młodzieżowe rady i sejmiki jednostek samorządu terytorialnego, organy doradcze władz centralnych i samorządowych z udziałem młodego pokolenia, organizacje pozarządowe, organizacje młodzieżowe partii politycznych, organizacje harcerskie, inicjatywy nieformalne młodego pokolenia, parlamentarne obrady dzieci i młodzieży - warto byłoby wskazanie konkretnych przykładów takich podmiotów i działań przez nie podejmowanych);3) znajomości podstawowych instytucji prawa karnego, cywilnego i administracyjnego;4) międzynarodowej i krajowej ochrony praw człowieka i obywatela;5) ustroju i zasad funkcjonowania państwa polskiego;6) ustroju i zasad funkcjonowania systemu prezydenckiego i parlamentarnego wraz z ich odmianami;7) krzewienia idei kultury dyskusji i debaty publicznej;8) kształtowania i upowszechniania umiejętności świadomego i krytycznego korzystania ze środków społecznego przekazu informacyjnego (w szczególności pod kątem przeciwdziałania zjawisku dezinformacji i tzw. fake newsom);9) integracji europejskiej;10) polityki obronnej i wpływu członkostwa Polski w Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego;11) członkostwa Polski w innych organizacjach międzynarodowych, m.in. w Organizacji Narodów Zjednoczonych, Radzie Europy, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w	Na lekcjach edukacji obywatelskiej powinni być nabywane:1) umiejętności miękkie, m.in. praca w zespole, inicjatywa własna, komunikacja, zarządzanie czasem;2) umiejętności budowania wypowiedzi spójnej logicznie i prowadzenia merytorycznej dyskusji z wykorzystaniem prezentowanych argumentów i kontrargumentów opartych na rzeczywistym stanie faktycznym;3) podstawowe umiejętności związane z tworzeniem aktów prawnych i pism prawnych oraz wypełnianiem formularzy urzędowych.	W ramach edukacji obywatelskiej powinny odbywać się (nie licząc zajęć prowadzonych w placówce oświatowej w formie lekcyjnej):1) spotkania z organizacjami pozarządowymi;2) wizyty na sesjach organów stanowiących jednostki samorządu terytorialnego;3) zajęcia praktyczne, takie jak:a) realizowanie projektów społecznych i prowadzenie zbiórek,b) organizowanie debat (np. w formie debat oksfordzkich i parlamentarnych),c) symulowanie posiedzeń organów stanowiących jednostki samorządu terytorialnego i Sejmu,d) tworzenie projektów w ramach budżetu obywatelskiego lub budżetu obywatelskiego.

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				Europie; 12) bezpieczeństwa ekologicznego. Serdecznie polecam zapoznać się z uchwałami dotyczącymi edukacji obywatelskiej i prawnej, podjętymi przez Parlament Młodych Rzeczypospolitej Polskiej na posiedzeniu w Europejskim Centrum Solidarności w Gdańsku w dniu 3 czerwca 2023 r. (folder nr 2): https://bit.ly/UchwalyPMRP2023 .		
Patrycja	Kondziółka	Osoba prywatna		Wiedzę potrzebną do tego, by stali się prawymi obywatelami, mającymi wizję Polski, znającymi tożsamość swoją i narodu. Obywatelami o szerokich horyzontach myślowych, mających Boga na pierwszym miejscu, a na drugim Ojczyznę. Powinni wiedzieć, iż są obywatelami Polski, którą budowali i której bronili ich przodkowie Polacy. I dzięki Nim mogą uczyć się w niej wolni, syści i bezpieczni. Edukacja ma wyposażać ucznia w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra ojczyzny, którą powinien zachować i przekazać przyszłym pokoleniom. Lekcje te powinny przekazywać wiedzę, kształcić zdolności intelektualne i przygotować do wykonywania wybranego zawodu. Sprawić by uczeń był dumny z bycia Polakiem.	Poczucie własnej wartości i dumy z tego, że są Polakami. By cenili sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, byli lojalni wobec Polski i wartości na których była budowana i im przekazana, lojalni wobec tożsamości i tradycji narodowej. By poczuli się do obowiązków obywatelskich i potrafili je spełniać.	Zrozumiałe dla ucznia przedstawione pełne fakty historyczne, z których powinien wyciągnąć właściwe wnioski. Przekazanie informacji o kraju, regionie, samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, ośrodkami pomocy, by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie nie tylko swoimi sprawami, ale też innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, uczynności.
Karolina	Dudek-Rączka	Osoba prywatna		W ramach nowego przedmiotu uczniowie powinni zdobyć wiedzę z zakresu podstaw prawnych funkcjonowania samorządności uczniowskiej, praw człowieka i praw dziecka, które stanowią podwalinę do funkcjonowania w szkole i praw ucznia. Doświadczenia prowadzonych przez nas działań wskazują, że warto przybliżać młodym ludziom najbliższy im samorząd terytorialny oraz narzędzia dialogu, którymi one dysponują. 3 godziny lekcyjne warto poświęcić na poznanie sołectwa, gminy, powiatu – władz samorządowych; podziału kompetencji między	Istotne wydaje się pobudzanie poczucia sprawczości wśród młodych ludzi. Jednym z komponentów nowego przedmiotu mogłoby być działanie zmierzające do zdiagnozowania potrzeby lokalnej – szkolnej lub najbliższego otoczenia oraz zaplanowanie i zrealizowanie działań, które odpowiadały na te potrzeby. Uczniowie powinni zdobyć wiedzę o narzędziach diagnozowania potrzeb i problemów, formowania na ich podstawie wniosków i celów działania, a	Rekomendujemy, by nowy przedmiot „edukacja obywatelska” opierał się w dużej mierze na zdobywaniu umiejętności, a nie tylko poszerzaniu wiedzy. Celem edukacji obywatelskiej powinno być upowszechnianie i podnoszenie aktywności obywatelskiej, a jest to możliwe jedynie przez doświadczanie w praktyce zaangażowania społecznego. Wskazanymi formami są tu m. in. debaty, projekty zespołowe,

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				organami stanowiącymi i kontrolnymi, a wykonawczymi; doświadczenia i skorzystania z narzędzi zaangażowania społecznego – od wniosków, skarg i dostępu do informacji publicznej po inicjatywę lokalną, młodzieżową radę, budżet obywatelski i in. Cenne wydaje się tu realne doświadczenie tych narzędzi – wizyta w urzędzie, udział w radzie, a także przetestowanie wybranego narzędzia partycypacji. Korzystanie z ww. narzędzi poprzedzone być powinno dyskusją o sprawach istotnych i aktualnych w dyskursie społecznym.	następnie organizować i podsumowywać dane działanie. Warto jednak przekazywać uczniom, że ważniejszy jest sam proces realizacji i wyciągnięcie z niego wniosków niż ostateczny rezultat. Tu tworzy się przestrzeń na wyciąganie wniosków z porażek i praca z niepowodzeniami.	dyskusje i in. Powinny się one odbywać nie tylko między młodzieżą, ale także między młodzieżą a dorosłymi, by wspierać dialog międzypokoleniowy i rozumienie się pomimo różnicy wieku. Dobrze prowadzona „edukacja obywatelskiej” powinna wzmocniać samorządność uczniowską i zaangażowanie społeczne, wspierać podmiotowości uczniów i zmierzać do demokratyzacji szkoły.
Marek	Puzio	Osoba prywatna		1) Pogłębienie znajomości przepisów Konstytucji RP, jako najważniejszego aktu prawnego obowiązującego w RP (w tym w kontekście też zawarty w wyroku polskiego TK o sygn. K 18/04).2) Znajomość autów państwa polskiego, związanych z obecnością złóż naturalnych (nie zmierzajmy w stronę „ekologizmu” i narracji takiej, że jesteśmy odpowiedzialni za globalne ocieplenie klimatu. Nie znaczy to żeby nie troszczyć się o środowisko; w tym kontekście można zwrócić uwagę choćby na odpowiedzialność wykroczeniową za zaśmiecanie lasów, miejsc publicznych etc.), dostępu do morza oraz obowiązków Polaka (płacenie podatków, obrona granic etc.).3) Zagrożenia państwa polskiego (kryzys demograficzny, wojna hybrydowa z wykorzystaniem nielegalnej migracji, ryzyko nadużywania pozycji dominującej przez niektóre państwa UE – jesteśmy przede wszystkim Polakami, a dopiero w dalszej kolejności obywatelami UE).4) Zwrócenie uwagi na podstawy odpowiedzialności deliktowej małoletnich oraz przejawy i konsekwencje stwierdzenia	6) Zasady savoir-vivre w życiu prywatnym (w tym w przestrzeni medialnej, ale także podczas spotkań rodzinnych, towarzyskich) i publicznym (w tym zasady ubioru podczas różnych wydarzeń, np. w teatrze, operze, świątyni).7) Zasady sprawdzania autentyczności podmiotów oferujących nam usługi (w KRS, CEIDG).	Przy poszanowaniu procedury z art. 86 ust. 2 Proś

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				demoralizacji małoletniego, o której mowa w ustawie z 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich; praktyczne działania – spotkania z sędziami, prawnikami.5) Zagrożenia związane oszustwami z wykorzystaniem nowoczesnych technologii (wyłudzenia kodu BLIK, ryzyko wykradnięcia danych osobowych, włamania na konta internetowe w mediach społecznościowych i komunikatorach, podszywania się pod znajome osoby i to z wykorzystaniem głosu, czy nawet numeru telefonu, ryzyko wyłudzenia danych za pośrednictwem tzw. przelewów weryfikacyjnych) - w tym celu warto organizować spotkania z funkcjonariuszami policji z wydziałów zajmujących się cyberprzestępczością.		
Dominika	Bulska	Osoba prywatna		Przedmiot edukacja obywatelska powinien poruszać szeroko pojęte zagadnienia różnorodności i dyskryminacji. W szczególności, warto byłoby poruszyć takie tematy jak:1) Jak powstają stereotypy i uprzedzenia i jakie są ich funkcje?2) Jakie są konsekwencje stereotypów i uprzedzeń – ze szczególnym naciskiem na dyskryminację, mowę nienawiści i poparcie przemocy3) Jak przeciwdziałać konsekwencjom stereotypów i uprzedzeń? Dobrym punktem odniesienia do przygotowania programu w tym zakresie może być cykl trzech publikacji książkowych Centrum Badań nad Uprzedzeniami UW zatytułowany "Uprzedzenia w Polsce". Książki dostępne są online w otwartym dostępie na stronie liberilibri.pl	Uczniowie powinni umieć rozpoznawać wokół siebie przejawy stereotypów, uprzedzeń i dyskryminacji i wiedzieć, jak sobie z nimi radzić – zarówno w rozmowie, jak i online. Ponadto, uczniowie powinni wiedzieć co zrobić w sytuacji, w której spotykają się z mową nienawiści lub przemocą wobec obcych w przestrzeni publicznej. Dobrze byłoby zapoznać uczniów z portalami, na których można zgłosić przejawy nienawiści wobec innych, jak np. zglosnienawisc.otwarta.org	W trakcie przedmiotu warto byłoby uwzględnić praktyczne aspekty dotyczące różnorodności i dyskryminacji. Tym samym, warto byłoby zorganizować uczniom spotkania z osobami stereotypizowanymi / dyskryminowanymi. Można to zrobić np. przy użyciu Żywej Biblioteki, która funkcjonuje w wielu dużych miastach w Polsce. Uczniowie mogliby również wziąć udział w maratonie pisania listów Amnesty International lub brać udział w spotkaniach prowadzonych przez Amnesty International (organizacja ma swoje filie w większości miast w Polsce). W ramach możliwości, do szkół warto byłoby również zapraszać przedstawicieli i przedstawicielki różnych

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
						mniejszości na spotkania i rozmowy z uczniami. Zdecydowana większość badań psychologicznych pokazuje bowiem, że najbardziej skutecznym sposobem redukcji uprzedzeń jest kontakt z osobą należącą do grupy, wobec której jest się uprzedzonym.
Anna	Stefaniak	Osoba prywatna		Uczniowie powinni zdobywać wiedzę o zasadach funkcjonowania państwa i jego instytucji, o prawach i obowiązkach obywatelskich, o procesie legislacyjnym, o tym jak ważne są wybory (zarówno na szczeblu lokalnym, państwowym i europejskim) i jak przekładają się na życie obywateli. Należałoby poświęcić dużo czasu na budowanie świadomości jak ważne jest zaangażowanie społeczne i jak silna społeczność lokalna jest korzystna dla wszystkich jej członków. Ponadto kluczowa jest edukacja z zakresu różnorodność- Polska w wielu rankingach plasuje się na ostatnich miejscach w tym zakresie (zarówno pod względem ogólnych postaw wobec różnorodności jak i różnych wskaźników dobrostanu grup mniejszościowych), dlatego edukacja młodych obywateli powinna obejmować także szeroko pojętą edukację antydykryminacyjną.	Uczniowie powinni zdobywać umiejętności praktyczne takie jak: składanie wniosków urzędowych, dopisanie do spisu wyborców, wypełnianie zeznania podatkowego (plus wiedzę o tym dlaczego ważne jest składanie zeznania w miejscu zamieszkania), składanie korekty zeznania, zakładanie działalności gospodarczej, etc.	Powinna to być mieszanka treści wykładowych (np. Omówienie ustroju państwa, czy funkcjonowania urzędu wojewódzkiego) oraz zajęć praktycznych (np. Wypełnienie zeznania podatkowego). Na zajęciach można by było zapraszać osoby zajmujące się daną dziedziną (np. Osoby pracujące w urzędzie gminy, czy w urzędzie podatkowym).
Tomasz	Pantoł	Osoba prywatna		Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak	Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem	Poprzez przedstawienie pełnych faktów historycznych, z których uczeń powinien wyciągnąć właściwe wnioski. Zwracając uwagę na istnienie tradycyjnych źródeł wiedzy i zalecając korzystanie z nich jako bardziej wiarygodnego źródła. Prowadzenie do samodzielnego podejmowania decyzji i szukania oparcia na autorytetach

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko, lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	wypracowanych przez pokolenia. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeństwo, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.
Urszula	Wierzbanowska	Osoba prywatna		Wiedzę potrzebną do tego by stali się prawymi obywatelami mającymi wizję Polski, znającymi tożsamość swoją i narodu. Obywatele o szerokich horyzontach myślowych mających Boga na pierwszym miejscu a na drugim Ojczyznę. Uczeń powinien wiedzieć, iż jest obywatelem Polski, którą budowali, rozwijali i bronili jego przodkowie Polacy od 1055 lat i jemu przekazali w takiej postaci, że może czuć się w niej wolny, syty i bezpieczny. By tę wolną i dostatnią Polskę przekazać ponosili wielkie ofiary, tracili majątki, życie i możliwość życia w Ojczyźnie, bo byli przez wrogów Polski zsyłani i pozbawiani własności prywatnej. Dzięki ich patriotycznej postawie Polska odradzała się jak Feniks z popiołów. Edukacja szkolna ma uczynić z niego człowieka szczęśliwego ale wyposażonego w wiedzę pożyteczną dla jego dobra i dobra Ojczyzny, którą teraz on	Poczucie własnej wartości i dumy z tego , że są Polakami. Przykładanie się do zdobycia wiedzy i przygotowania do wykonania i ułożenia życia osobistego i wyboru zawodu zgodnie z powołaniem Bożym. Zadaniem lekcji edukacji obywatelskiej jest wychować przyszłych obywateli kraju do pełnienia roli „nie bezmyślnych karierowiczów, ani tępych sekciarzy, ani obłąkanych demagogów” by nie byli zagrożeniem dla reszty społeczeństwa a służyli mu i rzetelnie pracę wykonywali. Tak realizowali wychowanie obywatelskie poprzednicy obecnego Ministerstwa Edukacji. Zadaniem edukacji jest przekazać uczniom wzór Polaka- człowieka wolnego, ceniącego sobie wolność osobistą i obywatelską ponad wszystko,	Poprzez przedstawienie pełnych faktów historycznych, z których uczeń powinien wyciągnąć właściwe wnioski. Zwracając uwagę na istnienie tradycyjnych źródeł wiedzy i zalecając korzystanie z nich jako bardziej wiarygodnego źródła. Prowadzenie do samodzielnego podejmowania decyzji i szukania oparcia na autorytetach wypracowanych przez pokolenia. Poprzez przekazanie informacji o kraju, regionie, o samorządzie, jego ludności jej potrzebach, zasobach, historii, kulturze, sztuce poprzez wycieczki, spotkania ze świadkami historii, lokalnymi przedsiębiorcami, ośrodkami pomocy itp. by rozbudzić

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
				powinien zachować (i starać się wzbogacić) i przekazać przyszłym pokoleniom. Tak jak czynili to Polacy nawet w okresie niewoli. Zadaniem edukacji jest przekazanie wiedzy, kształcenie zdolności intelektualnych i przygotowanie do wykonywania wybranego zawodu. Przykładów mamy bez liku. Tutaj jest Polska i rolą edukacji jest utrwalić w uczniu dumę z bycia Polakiem.	lojalnego wobec Polski, wobec wartości na których była budowana i dzięki którym została mu przekazana, lojalnego wobec tożsamości i tradycji narodowej. Poczuwających się do obowiązków obywatelskich i umiejących je spełniać tak, aby wyraz Polska nie odpychał, lecz był atrakcją nie tylko dla wszystkich narodowości w skład państwa polskiego wchodzących, ale dla świata. Przygotowanie do przyszłej pracy obywatelskiej w oparciu o mocny grunt ideowo naukowy- dzięki takiej postawie przodków MEN ma kogo i gdzie edukować.	w dzieciach zainteresowanie sprawami nie tylko własnym ale innych ludzi, gotowość do wzajemnego pomagania sobie, koleżeństwo, uczynność, odwiedziny w ośrodkach pomocy, przygotowanie atrakcji dla chorych i starych.
Magdalena	Hebda	Osoba prywatna		Fundamet to prawo-Konstytucja RP	To co jest zawarte w Praumbule Konstytucji RP. Dialog, godność drugiego człowieka. Wspólnota, dobro wspólne. Wszystko na podstawie i w granicach prawa.	Wykorzystaniem nowoczesnej metodyki. Aby zachęcić a nie zniechęcić.
Helena	Dziura	Osoba prywatna		Prawdziwa nie przekłamaną	Uczeń winien mieć rozeznanie w czasookresie zdarzeń historycznych.	Na lekcjach.
Jerzy	Bielecki	bd				Ilość godzin powinna być taka sama w każdym typie szkoły. Mniejsza ilość godzin w szkole branżowej powoduje utrwalenie wizerunku szkoły branżowej jako "gorszej". Kwestie obywatelskie powinny być przedstawiane równo.
Robert	Zielinski	bd		Dotyczącą postaw obywatelskich z zakresu działania suwerennego państwa, demokratyzacji, stosunków międzynarodowych, postaw obywatelskich (uczestnictwo w budowaniu samorządów szkolnych, namawianiu rodziców do uczestnictwa w wyborach, uczestnictwo w wolontariacie i lokalnych czynach społecznych).	Zrozumienie systemu politycznego i prawnego: Znajomość konstytucji oraz praw i obowiązków obywateli, a także funkcjonowania organów władzy na poziomie lokalnym i krajowym. Świadomość procesu legislacyjnego oraz roli instytucji państwowych. Krytyczne myślenie i analiza informacji: Umiejętność oceny	Cele i założenia: Wyraźnie określone cele i założenia przedmiotu, które koncentrują się na rozwijaniu kompetencji obywatelskich, takich jak krytyczne myślenie, umiejętność komunikacji, rozwiązywanie problemów, współpraca i aktywne zaangażowanie. Kształtowanie

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
					wiarygodności źródeł informacji, analizowania i interpretowania mediów, a także rozpoznawania dezinformacji i propagandy. Rozwój zdolności do logicznej argumentacji i debatowania. Udział w życiu społecznym: Znajomość sposobów angażowania się w działalność społeczną, takich jak wolontariat, uczestnictwo w organizacjach pozarządowych i lokalnych inicjatywach. Umiejętność organizowania i zarządzania projektami społecznymi oraz promowanie proaktywnych postaw i odpowiedzialności społecznej. Znajomość praw człowieka i równości: Wiedza na temat praw człowieka i mechanizmów ich ochrony oraz zagadnień związanych z równością i sprawiedliwością społeczną. Promowanie tolerancji, zrozumienia i szacunku dla różnorodności kulturowej i społecznej. Kompetencje komunikacyjne i interpersonalne: Rozwijanie umiejętności skutecznej komunikacji, w tym aktywnego słuchania i asertywności, pracy zespołowej oraz rozwiązywania konfliktów. Angażowanie się w dialog i współpracę między różnymi grupami społecznymi. Zrozumienie kwestii globalnych: Znajomość zagadnień związanych z globalizacją, organizacjami międzynarodowymi i relacjami międzynarodowymi. Świadomość wyzwań globalnych, takich jak zmiany klimatyczne, migracje, bieda i rozwój zrównoważony oraz promowanie odpowiedzialności globalnej i	postaw obywatelskich, w tym szacunku dla praw człowieka, tolerancji, odpowiedzialności oraz zaangażowania w budowanie społeczeństwa obywatelskiego. Metody nauczania: Różnorodne metody nauczania, które wychodzą poza tradycyjne wykłady, obejmujące: Dyskusje i debaty. Symulacje i gry edukacyjne. Projekty badawcze i działania społeczne. Praca w grupach i rozwiązywanie problemów. Wykorzystanie mediów i technologii informacyjno-komunikacyjnych Treści nauczania: Aktualne i dostosowane do wieku uczniów treści, obejmujące tematy takie jak: Prawa i obowiązki obywatelskie. Systemy polityczne i demokracja. Prawa człowieka i wolności obywatelskie. Globalne wyzwania i zrównoważony rozwój. Różnorodność i integracja społeczna/ Media i krytyczne myślenie Nauczyciel: Nauczyciel jako przewodnik i animator, który stwarza warunki do aktywnego udziału uczniów w procesie edukacyjnym.. Odpowiednie kwalifikacje i umiejętności w zakresie edukacji obywatelskiej oraz prowadzenia angażujących zajęć.. Otwartość na różne poglądy i tworzenie atmosfery wzajemnego szacunku w klasie. Współpraca: Współpraca z innymi nauczycielami, rodzicami i lokalną społecznością,

Imię	Nazwisko	Zgłaszam uwagi jako:	Instytucja	Jaką wiedzę powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jakie umiejętności powinni zdobywać uczniowie na lekcjach edukacji obywatelskiej?	Jak powinien być prowadzony przedmiot edukacja obywatelska?
					solidarności międzynarodowej. Umiejętności cyfrowe i medialne: Znajomość podstawowych narzędzi cyfrowych i umiejętność bezpiecznego korzystania z internetu. Kompetencje w zakresie tworzenia i analizowania treści medialnych oraz świadomość zagrożeń związanych z cyberprzestępczością i ochrona prywatności w sieci.	mająca na celu wzbogacenie programu nauczania oraz zapewnienie uczniom możliwości praktycznego zastosowania zdobytej wiedzy i umiejętności. Zaangażowanie uczniów w działania na rzecz społeczności lokalnej i promowanie aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym.
Zofia	Grudzińska	bd		Wiedzę dotyczącą podstaw udziału w życiu społecznym i politycznym kraju, to najważniejsze. Obowiązki i prawa obywatela demokratycznego kraju. To samo w odniesieniu do Unii Europejskiej. Przegląd ustrojów politycznych, zalety i wady.	1. Praktyczne zastosowania demokracji a więc konkretne działania w środowisku szkolnym. Konieczność partycypacja w zarządzaniu szkołą. Aktywność obywatelska, zgłaszanie inicjatyw, kampanie na rzecz tychże, realizowanie inicjatyw które uzyskały akceptację społeczności szkolnej. 2. Umiejętność negocjowania rozwiązań w trybie debaty publicznej.	Przekazywanie wiedzy musi być podparte praktyczną realizacją, zarówno w formie faktycznego kształtowania życia społecznego w środowisku szkolnym i lokalnym, jak i w formie symulacji procesów na poziomach bardziej makro (krajowym i międzynarodowym)
Marek	Król	bd		Formalnej i nieformalnej /lobbying/struktury i funkcji władz państwa...	Jak najlepszego odrzucania fakenewsów i analizowania wszelkich docierających informacji racjonalnie na podstawie wiedzy zdobytej, a nie emocjonalnie w zależności od stosunku do źródła	Bez żadnej ideologii ,czysta wiedza i wymaganie jedynie racjonalności...
Ewelina	Majewska-Kędzia	bd		Znac narzędzia do funkcjonowania i poruszania się w społeczeństwie obywatelskim	Kreatywność	Dyskusja
Małgorzata	Oleniak	bd		Dotyczącą procesów, które nas otaczają, zrozumienia przyczynowo skutkowych związków zdarzeń. Pokazanie sprawczości samorządu terytorialnego, demokracji, siły grupy w kontekście współpracy, wsparcia.	Praktyczne w oparciu o poszukiwaniu wiedzy. Ale i współpracy w grupie.	Łączący wiedzę z praktyką
Piotr	Werner	bd		Skuteczną	Pracy w grupach	Systematyczne

